

<projekt>

Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035

Gawłuszowice 2026

Spis treści

1.	Wstęp.....	3
1.1.	Cel i znaczenie Strategii.....	3
1.2.	Proces opracowania dokumentu.....	3
1.3.	Trendy globalne i kontekst zewnętrzny	5
2.	Uwarunkowania wynikające z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych.....	8
2.1.	Polityka Unii Europejskiej i jej odzwierciedlenie na poziomie krajowym.....	8
2.2.	Założenia strategiczne rozwoju kraju oraz dokumenty sektorowe	13
3.	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Gawłuszowice	18
3.1.	Położenie, dostępność komunikacyjna i mobilność.....	18
3.2.	Sytuacja społeczna	31
3.3.	Sytuacja gospodarcza.....	60
3.4.	Sytuacja przestrzenna i środowiskowa	71
4.	Ocena gminy na podstawie badań ilościowych i jakościowych.....	82
5.	Analiza SWOT i główne cele w obszarach strategicznych	103
6.	Wizja, misja i cele strategiczne	107
6.1.	Wizja i Misja rozwoju Gminy Gawłuszowice	107
6.2.	Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym.....	108
6.3.	Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	111
7.	Wieloletni plan inwestycyjny gminy Gawłuszowice.....	126
8.	Model funkcjonalno-przestrzenny gminy.....	129
9.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	139
10.	Obszary strategicznej interwencji określonych w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	145
11.	System wdrażania Strategii	151
11.1.	Organizacja i podmioty zaangażowane w realizację strategii.....	151
11.2.	Mechanizmy i instrumenty realizacji strategii	151
11.3.	Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	152
11.4.	Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania strategii rozwoju gminy Gawłuszowice	155
11.5.	Podsystem monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026- 2036.....	157
	Załączniki.....	164

1. Wstęp

1.1. Cel i znaczenie Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2035 stanowi kompleksowe opracowanie określające cele rozwojowe gminy, zidentyfikowane potrzeby oraz sposoby ich realizacji w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Dokument wyznacza kierunki rozwoju, priorytety działań oraz mechanizmy ich wdrażania. Powstał on w odpowiedzi na potrzebę skutecznego zarządzania rozwojem lokalnym, uwzględniając dynamicznie zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze oraz oczekiwania interesariuszy. Jest to podręcznik dla mieszkańców, inwestorów, a przede wszystkim władz gminy, pracowników urzędu i radnych. Każdy, kto sięgnie po ten dokument zyska jasny obraz celów, do których dąży Gmina Gawłuszowice, jej aspiracji oraz priorytetów rozwojowych.

Podstawą prawną uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026 – 2035 jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (*Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907, 1940. z póź. zm.*). Zgodnie z *art. 10e ust. 1* te same ustawy gmina może opracować strategię rozwoju gminy, natomiast *art. 10f ust. 2* doprecyzowuje, że projekt strategii opracowuje wójt oraz przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii, dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa.

Głównym celem niniejszej Strategii jest stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju Gminy Gawłuszowice poprzez poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury, wsparcie dla przedsiębiorczości oraz ochronę środowiska naturalnego. Dokument ten ma służyć jako drogowskaz dla lokalnej społeczności, władz samorządowych oraz potencjalnych inwestorów, wskazując priorytetowe obszary działań na najbliższe lata. Spodziewanymi efektami wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035 mają być wzrost gospodarczy, poprawa infrastruktury, wzmocnienie kapitału społecznego oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Realizacja przyjętych celów pozwoli na lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów, poprawi konkurencyjność gminy oraz podniesie komfort życia jej mieszkańców. Dokument ten powinien stanowić fundament dla przyszłych decyzji i inwestycji, tworząc solidną podstawę dla rozwoju Gminy Gawłuszowice w kolejnej dekadzie.

1.2. Proces opracowania dokumentu

„Strategia Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2035” została opracowana w oparciu o analizę danych statystycznych oraz szeroki proces konsultacyjny z udziałem społeczności lokalnej. Część diagnostyczna, stanowiąca fundament merytoryczny dokumentu, zawiera szczegółowy opis aktualnej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy. Jednak kluczową rolę w wyznaczeniu

kierunków przyszłego rozwoju odegrali mieszkańcy, radni i pracownicy samorządowi. Ich opinie, oczekiwania i wizje – zebrane podczas warsztatów, spotkań i badań ankietowych – stanowiły cenne źródło inspiracji przy formułowaniu celów i priorytetów rozwojowych.

Proces przygotowania dokumentu został podzielony na cztery główne etapy (Ryc. 1):

<p style="text-align: center;">Etap I</p> <p style="text-align: center;">Wizja Gminy Gawłuszowice</p> <ul style="list-style-type: none"> – warsztaty konsultacyjne „Strategia Rozwoju dla Naszej Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2035” – badania ankietowe wśród mieszkańców (forma elektroniczna i papierowa) 	<p style="text-align: center;">Etap II</p> <p style="text-align: center;">Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej</p> <ul style="list-style-type: none"> – analiza danych statystycznych – analiza danych i informacji pozyskanych z Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych – analiza wyników badań ankietowych – analiza SWOT
<p style="text-align: center;">Etap III</p> <p style="text-align: center;">Cele strategiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> – spotkanie z radnymi – praca grup roboczych – identyfikacja barier i potencjałów rozwojowych 	<p style="text-align: center;">Etap IV</p> <p style="text-align: center;">Projekt Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice</p> <ul style="list-style-type: none"> – zgłaszanie uwag do Strategii w formie elektronicznej i papierowej – spotkanie konsultacyjne

Ryc. 1. Schemat procesu opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2036 (z zaznaczeniem na czerwono bieżącego etapu)

Warsztaty konsultacyjne „Strategia Rozwoju dla Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2036” odbyły się 20 stycznia 2025 roku w szkole w Szkole Podstawowej w Gawłuszowicach. W wydarzeniu wzięli udział Wójt Gminy Gawłuszowice, pracownicy urzędu, radni Rady Gminy, sołtysi, mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych. Podczas spotkania dyskutowano o celach do osiągnięciach i obszarach wymagających dalszych działań i inwestycji. Przeprowadzona dyskusja pozwoliła określić działania, które powinny być kontynuowane, oraz te, które wymagają modyfikacji lub wzmocnienia w nowej strategii. Spotkanie stanowiło istotny element procesu opracowywania i partycypacji Strategii – uczestnicy mieli okazję zgłosić swoje uwagi, podzielić się spostrzeżeniami oraz współtworzyć wizję rozwoju gminy na najbliższe lata.

1.3. Trendy globalne i kontekst zewnętrzny

Na tempo rozwoju oraz zmiany zachodzące w gminie Gawłuszowice wpływają nie tylko czynniki lokalne, takie jak uwarunkowania, problemy i potencjały, ale także globalne i krajowe trendy. Poniżej przedstawiono kluczowe zjawiska, które mają decydujący wpływ na wytyczony kierunek rozwoju gminy.

Zmiany klimatu i transformacja energetyczna

Postępujące zmiany klimatyczne stanowią jedno z istotnych wyzwań dla rozwoju Gminy Gawłuszowice. Zjawiska takie jak susze, nawalne opady, fale upałów oraz duża zmienność warunków pogodowych oddziałują na funkcjonowanie rolnictwa, stan środowiska naturalnego oraz warunki życia mieszkańców. W związku z tym rośnie znaczenie działań służących zwiększaniu odporności gminy na skutki zmian klimatu, w szczególności w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi, ochrony gleb oraz dostosowania lokalnej infrastruktury do zmieniających się uwarunkowań środowiskowych. Istotnym elementem działań adaptacyjnych jest racjonalne gospodarowanie wodą. W szczególności znaczenia nabierają rozwiązania zwiększające retencję wód, poprawiające efektywność systemów nawadniania oraz wspierające ochronę i odtwarzanie lokalnych ekosystemów wodnych.

Równoległe do działań adaptacyjnych rośnie znaczenie transformacji energetycznej, obejmującej rozwój odnawialnych źródeł energii oraz zwiększanie efektywności energetycznej. Kierunek ten jest spójny z polityką Unii Europejskiej, w tym założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, zakładającymi osiągnięcie neutralności klimatycznej. W kontekście lokalnym szczególnego znaczenia nabiera rozwój rozproszonych źródeł energii, w tym instalacji fotowoltaicznych, które mogą przyczynić się do zwiększenia niezależności energetycznej gminy oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

Uzupełnieniem rozwoju odnawialnych źródeł energii mogą być technologie magazynowania energii, w tym rozwiązania oparte na wodorze. W dłuższej perspektywie wodór może pełnić funkcję nośnika energii, umożliwiającego jej magazynowanie oraz wykorzystanie w okresach zwiększonego zapotrzebowania. Gmina Gawłuszowice, ze względu na swoje położenie oraz dostęp do infrastruktury energetycznej i zasobów środowiskowych, posiada potencjał do włączenia się w rozwój nowoczesnych systemów energetycznych, w tym rozwiązań związanych z gospodarką wodorową, w szczególności w powiązaniu z odnawialnymi źródłami energii.

Istotnym uwarunkowaniem, które może sprzyjać rozwojowi tego typu rozwiązań jest również bliskość dużej infrastruktury energetycznej, w tym Elektrowni Połaniec, co w dłuższej perspektywie może wspierać rozwój powiązań funkcjonalnych w zakresie lokalnych systemów energetycznych. Kierunek ten ma charakter długofalowy i wymaga współpracy z partnerami zewnętrznymi oraz pozyskania środków zewnętrznych, jednak jego uwzględnienie w strategii rozwoju pozwala na budowanie przewag konkurencyjnych oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne

Prognozy demograficzne wskazują, że do 2050 roku co trzeci Europejczyk będzie miał ponad 60 lat, przy jednoczesnym wzroście średniej długości życia i spadku liczby urodzeń. W gminie Gawłuszowice, podobnie jak w wielu innych regionach, zjawisko to staje się coraz bardziej widoczne. Starzenie się społeczeństwa, w połączeniu ze zmniejszającą się liczbą ludności, wynika m.in. z odpływu mieszkańców w wieku produkcyjnym, w szczególności osób młodych i wykształconych, które poszukują lepszych perspektyw zawodowych w większych ośrodkach miejskich.

Konsekwencją tych procesów jest wzrost udziału osób starszych w strukturze demograficznej oraz spadek liczby osób aktywnych zawodowo. Prowadzi to do zwiększonego zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne, a także do większego obciążenia systemu wsparcia społecznego. Jednocześnie zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym może wpływać na ograniczenie dochodów gminy oraz jej potencjału rozwojowego.

W długoterminowej perspektywie, gmina, która skutecznie połączy politykę wspierania osób starszych z działaniami przyciągającymi młodszych i aktywnych zawodowo mieszkańców, może osiągnąć sukces. Atutem Gminy Gawłuszowice jest stosunkowo korzystne położenie geograficzne pomiędzy rozwiniętymi ośrodkami miejskimi – Mielec i Tarnobrzeg – które dysponują potencjałem gospodarczym. Uwarunkowanie to może sprzyjać ograniczaniu negatywnych trendów demograficznych poprzez rozwój funkcji mieszkaniowej i przyciąganie nowych mieszkańców, w szczególności osób pracujących w pobliskich miastach.

Dlatego też, w kontekście zachodzących zmian kluczowe staje się równoważenie działań ukierunkowanych na wsparcie osób starszych z inicjatywami zwiększającymi atrakcyjność gminy dla młodszych mieszkańców i stworzeniem warunków wspierających rodziny z dziećmi. Szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług społecznych, infrastruktury oraz warunków sprzyjających osiedlaniu się i aktywności zawodowej mieszkańców. Długofalowy rozwój gminy wymaga uwzględnienia zarówno potrzeb starzejącego się społeczeństwa, jak i działań wspierających rodziny z dziećmi oraz sprzyjających napływowi nowych mieszkańców i wzmocnieniu lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego.

Sieciowanie usług i rozwój technologii

Współczesne trendy rozwojowe wskazują na rosnące znaczenie integracji usług oraz współpracy pomiędzy różnymi podmiotami. Idea konwergencji, rozumiana jako łączenie funkcji, produktów i usług, zyskuje na znaczeniu w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania społeczne, gospodarcze i technologiczne. W gminach wiejskich, takich jak Gawłuszowice, gdzie zasoby finansowe i infrastrukturalne są ograniczone, szczególnego znaczenia nabiera wdrażanie rozwiązań wielofunkcyjnych. Pozwalają one na efektywniejsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury oraz lepsze dopasowanie usług do zróżnicowanych potrzeb mieszkańców.

Multifunkcjonalność może przejawiać się zarówno w organizacji przestrzeni publicznych – które łączą funkcje społeczne, edukacyjne i kulturalne – jak i w sposobie świadczenia usług, wymagającym współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i społecznym. Istotnym elementem tego podejścia jest również wykorzystanie nowoczesnych technologii, które mogą wspierać dostęp do usług, poprawiać komunikację oraz zwiększać efektywność zarządzania na poziomie lokalnym, szczególnie w warunkach rozproszonej zabudowy i ograniczonej dostępności transportowej.

W tym kontekście znaczenia nabiera rozwój sieciowania usług, polegający na łączeniu różnych funkcji oraz podmiotów w celu tworzenia spójnej i dostępnej oferty dla mieszkańców. Podejście to może przyczynić się do poprawy jakości życia oraz zwiększenia dostępności usług publicznych. Uzupełniająco, walory środowiskowe gminy, w tym obecność terenów przyrodniczych oraz rzek, mogą sprzyjać rozwojowi funkcji rekreacyjnych i turystycznych. Ich wykorzystanie, w powiązaniu z lokalnymi usługami, może stanowić dodatkowy element wzmacniający atrakcyjność gminy.

Lokalność i tożsamość społeczna

Lokalność, jako odpowiedź na postępującą globalizację, zyskuje na znaczeniu, stając się symbolem autentyczności, wartości i wysokiej jakości. W dobie globalnych rynków i masowej produkcji, coraz więcej osób zwraca uwagę na to, co lokalne, unikalne i związane z konkretnym miejscem, traktując je jako wartość samą w sobie. W kontekście małych gmin wiejskich, lokalność powinna być obecna we wszystkich aspektach życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego, w tym poprzez wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców, producentów żywności oraz inicjatywy mające na celu kultywowanie tradycji i tożsamości regionalnej.

Wsparcie dla lokalnej przedsiębiorczości, szczególnie dla tych, którzy oferują unikalne produkty i usługi oparte na zasobach danego regionu, jest kluczowym elementem tego trendu. Przykładem może być rozwój rzemiosła oraz tradycyjnego wytwarzania żywności, w tym produktów rolnych, które odzwierciedlają charakterystyczne smaki i tradycje regionu. Tego rodzaju działalność wspiera gospodarkę lokalną, tworzy nowe miejsca pracy i promuje zrównoważony rozwój.

Istotnym elementem lokalności jest również pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego i tożsamości mieszkańców. Zachowanie tradycji, zwyczajów oraz organizacja wydarzeń kulturalnych sprzyja budowaniu więzi społecznych oraz wzmacnianiu poczucia przynależności do miejsca, a także może stanowić ważny element promocji gminy i rozwoju funkcji turystycznych. Ważnym atutem gminy jest relatywnie wysoki poziom integracji społecznej oraz aktywność mieszkańców. Rozwijające się inicjatywy lokalne i działalność organizacji społecznych sprzyjają budowaniu kapitału społecznego, wzmacnianiu współpracy oraz zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

W tym kontekście lokalność oznacza nie tylko przywiązanie do miejsca, ale także aktywne współtworzenie przestrzeni życia społecznego. Wzmacnianie więzi społecznych oraz wspieranie lokalnych inicjatyw może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, a także wspierać promocję gminy i rozwój jej funkcji turystycznych w oparciu o lokalne dziedzictwo i zasoby.

2. Uwarunkowania wynikające z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych

Zgodnie z art. 10e ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, z późn. zm.), strategia rozwoju gminy musi być zgodna zarówno ze strategią rozwoju województwa, jak i ze strategią rozwoju ponadlokalnego obejmującą daną gminę, co zostało omówione w Rozdziale 9.

Ponadto cele i działania zawarte w strategiach gminnych, oprócz odniesień do poziomu regionalnego, ponadlokalnego i lokalnego, powinny być również powiązane z założeniami dokumentów strategicznych i planistycznych obowiązujących na poziomie krajowym i unijnym. W niniejszym rozdziale przedstawiono podsumowanie kluczowych założeń dokumentów strategicznych opracowanych na wyżej wymienionych poziomach.

2.1. Polityka Unii Europejskiej i jej odzwierciedlenie na poziomie krajowym

Priorytety Unii Europejskiej na lata 2021–2027

Unia Europejska, licząca obecnie 27 państw członkowskich, stanowi jeden z największych i najbardziej zintegrowanych rynków na świecie. Choć początkowo była jedynie wspólnotą gospodarczą, z biegiem czasu rozszerzyła swoje kompetencje, obejmując coraz więcej obszarów polityki – od ochrony klimatu i środowiska, poprzez zdrowie publiczne, aż po kwestie bezpieczeństwa, sprawiedliwości oraz migracji. Obecnie UE funkcjonuje jako unia zarówno gospodarcza, jak i polityczna, do której Polska przystąpiła 1 maja 2004 roku.

Koncepcje rozwojowe Unii Europejskiej ulegają nieustannym zmianom, dostosowując się do zmiennych warunków społeczno-gospodarczych wewnątrz Wspólnoty oraz dynamicznych uwarunkowań geopolitycznych na świecie. W odpowiedzi na te wyzwania Rada Europejska – po wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku – przyjęła program strategiczny na lata 2019–2024, określając cztery główne priorytety: ochronę obywateli i swobód, rozwój silnej i odpornej gospodarki, budowę Europy neutralnej klimatycznie, sprawiedliwej i socjalnej, a także promowanie europejskich wartości i interesów na arenie międzynarodowej. Jednak w obliczu dynamicznych zmian społecznych i nowej rzeczywistości politycznej, wraz z nową kadencją Parlamentu Europejskiego wyłonioną w czerwcu 2024 roku, wyznaczono nowe kierunki polityki wspólnotowej na lata 2024–2029. W tym kontekście Rada Europejska w czerwcu 2024 roku przedstawiła zaktualizowany program

strategiczny, który – pozostając w zgodzie z wcześniejszymi założeniami – skupia się tym razem na trzech kluczowych obszarach działania¹.

1. **Wolna i demokratyczna Europa** – z naciskiem na ochronę podstawowych wartości UE i promowanie ich na arenie międzynarodowej.
2. **Silna i bezpieczna Europa** – poprzez zwiększenie potencjału obronnego, skuteczne zarządzanie migracją i przygotowanie do przyszłego rozszerzenia Wspólnoty.
3. **Dobrze prosperująca i konkurencyjna Europa** – zorientowana na transformację ekologiczną i cyfrową, wspieranie innowacji oraz wzmacnianie pozycji gospodarczej Unii.

W oparciu o te trzy obszary, Komisja Europejska – we współpracy z Parlamentem Europejskim oraz przywódcami państw członkowskich – wyznaczyła siedem szczegółowych priorytetów politycznych na lata 2024–2029:

1. Nowy plan na rzecz trwałego dobrobytu i konkurencyjności Europy – skupiony na wspieraniu wzrostu gospodarczego, innowacji oraz tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy.
2. Nowa epoka dla obrony i bezpieczeństwa – obejmująca budowę Europejskiej Unii Obrony, zwiększanie odporności na zagrożenia (również w cyberprzestrzeni) oraz usprawnienie systemu zarządzania granicami.
3. Wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny – promujący równość szans, solidarność i integrację społeczną.
4. Troska o jakość życia: bezpieczeństwo żywnościowe, woda i przyroda – poprzez wspieranie rolnictwa, ochronę zasobów naturalnych i dostosowanie się do zmian klimatycznych.
5. Ochrona demokracji i wartości europejskich – przeciwdziałanie zagrożeniom dla praworządności, wzmacnianie zaangażowania obywatelskiego i przejrzystości instytucji.
6. Globalny wymiar Europy: silna pozycja, silne partnerstwa – koncentrujący się na współpracy międzynarodowej, rozszerzeniu UE i umacnianiu relacji gospodarczych.
7. Wspólna realizacja celów i przygotowanie się na przyszłość – poprzez uproszczenie procedur unijnych, reformy instytucjonalne oraz wzmocnienie budżetu UE.

W kontekście powyższych wyznaczonych na lata 2024–2029 priorytetów strategicznych, warto przypomnieć, że już wcześniejsze doświadczenia – zwłaszcza pandemia COVID-19, która wybuchła w 2020 roku – skłoniły Unię Europejską do głębokiej rewizji dotychczasowej polityki wspólnotowej, w tym również fiskalnej. Odpowiedzią na nowe, bezprecedensowe wyzwania stał się *Plan Odbudowy dla Europy*, oparty na największym w historii budżecie długoterminowym UE oraz specjalnym funduszu odbudowy – *Next Generation EU*, o wartości przekraczającej 700 miliardów euro.

¹ https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_pl (dostęp: 10.03.2025)

Głównym celem tego mechanizmu było złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii oraz przygotowanie unijnej gospodarki na przyszłe wyzwania związane z transformacją ekologiczną i cyfrową. W ramach Funduszu Odbudowy skoncentrowano się na sześciu kluczowych obszarach:

- inwestycje w badania naukowe i innowacje (program *Horyzont Europa*),
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa (m.in. *Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji* i program *Cyfrowa Europa*),
- poprawa gotowości na kryzysy, odbudowa i odporność systemów publicznych (Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, *rescEU* oraz program *UE dla zdrowia*),
- modernizacja tradycyjnych polityk unijnych, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna,
- przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (30% całkowitego budżetu UE przeznaczone na działania klimatyczne – rekordowa alokacja środków),
- ochrona bioróżnorodności i promowanie równości płci.

Na mocy uzgodnionego budżetu UE na lata 2021–2027 oraz Funduszu Odbudowy (*Recovery and Resilience Facility – RRF*), Polska otrzymać ma łącznie ok. 23,9 mld euro w formie dotacji oraz ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)². Wykorzystanie tych środków odbywa się w oparciu o krajowe dokumenty strategiczne – *Krajowe Plany Odbudowy* – które przekładają unijne wsparcie na konkretne reformy, inwestycje i projekty prorozwojowe.

Dodatkowo, agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, zapoczątkowana w lutym 2022 roku, jeszcze silniej uwydatniła konieczność dalszej aktualizacji i wzmocnienia wspólnotowej polityki – szczególnie w obszarach takich jak bezpieczeństwo energetyczne, niezależność surowcowa, spójność terytorialna czy współpraca międzynarodowa. Przyszłe zmiany w tych dziedzinach mogą mieć charakter fundamentalny, redefiniując rolę Unii Europejskiej na mapie geopolitycznej świata.

Krajowy Plan Odbudowy I Zwiększania Odporności³

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) to dokument przyjęty przez Komisję Europejską i Radę Unii Europejskiej w czerwcu 2022 roku, a następnie zaktualizowany pod koniec 2023 roku. Jego głównym celem jest wsparcie odbudowy społeczno-gospodarczej Polski po pandemii COVID-19 oraz wzmocnienie odporności państwa na przyszłe kryzysy. Plan ten stanowi podstawę korzystania ze środków pochodzących z unijnego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (ang. *Recovery and Resilience Facility – RRF*), będącego częścią Funduszu Odbudowy „Next Generation EU”.

² https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility/country-pages/polands-recovery-and-resilience-plan_en (dostęp: 10.03.2025)

³ https://www.gov.pl/web/rolnictwo/krajowy-planu-odbudowy-i-zwiekszenia-odpornosci?utm_source=chatgpt.com (dostęp: 10.03.2025)

KPO obejmuje realizację 57 inwestycji i 54 reform w ramach siedmiu kluczowych komponentów:

1. Odporność i konkurencyjność gospodarki – gdzie celem jest odbudowa potencjału gospodarczego Polski poprzez wsparcie reform i inwestycji zwiększających produktywność, innowacyjność, przedsiębiorczość i dostęp do finansowania dla firm, zwłaszcza MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw).
2. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności – skupiająca się na transformacji energetycznej, rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE), poprawie efektywności energetycznej budynków oraz modernizacji sieci energetycznych.
3. Transformacja cyfrowa – wspierająca rozwój infrastruktury cyfrowej, podnoszenie kompetencji cyfrowych obywateli oraz cyfryzację usług publicznych, edukacji, sądownictwa i ochrony zdrowia.
4. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia – gdzie celem jest zwiększenie dostępności świadczeń zdrowotnych, poprawa jakości i efektywności opieki medycznej, rozwój e-zdrowia oraz inwestycje w kadrę medyczną.
5. Zielona, inteligentna mobilność – koncentrująca się na zrównoważonym transporcie, wspiera rozwój transportu kolejowego, elektromobilności, niskoemisyjnych środków transportu zbiorowego oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.
6. Poprawa jakości instytucji i warunków dla przedsiębiorców – gdzie komponent obejmuje działania na rzecz uproszczenia procedur administracyjnych, poprawy jakości stanowienia prawa, cyfryzacji procesów urzędowych i zwiększenia przejrzystości funkcjonowania administracji publicznej, co ma poprawić warunki prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce.
7. REPowerEU – niezależność energetyczna i bezpieczeństwo – nowy komponent wprowadzony w 2023 roku jako odpowiedź na kryzys energetyczny wywołany rosyjską inwazją na Ukrainę. Zakłada rozwój OZE (np. fotowoltaiki, biogazu), zwiększenie efektywności energetycznej, uniezależnienie od rosyjskich surowców energetycznych oraz rozwój doradztwa energetycznego i lokalnych wspólnot energetycznych.

Działania w ramach KPO kierowane są do szerokiego grona odbiorców: obywateli, przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji publicznych oraz organizacji społecznych i pozarządowych. Zgodnie z zasadą DNSH (Do No Significant Harm), czyli „nieczyń poważnych szkód środowisku”, wszystkie projekty finansowane z KPO muszą być zgodne z celami ochrony klimatu i nie mogą negatywnie wpływać na środowisko.

Co ważne, środki z KPO mogą być przeznaczone również na inwestycje rozpoczęte po 1 lutego 2020 roku, ale ich zakończenie musi nastąpić do sierpnia 2026 roku (z możliwością wypłaty środków do końca 2026 r.).

Polityka spójności⁴

Polityka spójności Unii Europejskiej na lata 2021-2027 ma na celu zmniejszanie różnic rozwojowych pomiędzy regionami oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju całej Wspólnoty. W tym okresie koncentruje się ona na realizacji dwóch podstawowych celów: inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu – mające na celu wspieranie tworzenia miejsc pracy oraz stymulowanie wzrostu gospodarczego oraz Europejska Współpraca Terytorialna (Interreg) – skierowana na promowanie współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej. Dodatkowo skuteczniej realizować te założenia, UE wyznaczyła pięć kluczowych obszarów działań:

1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa – poprzez wspieranie innowacji, transformacji cyfrowej oraz rozwijanie małych i średnich przedsiębiorstw.
2. Zielona, niskoemisyjna Europa zmierzająca do neutralności klimatycznej – poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii, efektywność energetyczną oraz adaptację do zmian klimatu.
3. Lepiej połączona Europa – poprzez rozwój zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności oraz sieci transportowych.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym – poprzez wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych, wspieranie zatrudnienia, edukacji oraz integracji społecznej.
5. Europa bliżej obywateli – poprzez wspieranie zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

Współpracę Polski z UE w tym zakresie reguluje Umowa Partnerstwa, czyli oficjalna strategia uzgodniona z Komisją Europejską, określająca sposób wykorzystania funduszy unijnych w naszym kraju. W ramach tej polityki spójności na lata 2021-2027 dostępne są następujące fundusze:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – ma na celu wzmocnienie spójności gospodarczej i społecznej w UE poprzez redukcję dysproporcji w rozwoju regionów.
- Fundusz Spójności (FS) – skupia się na zmniejszaniu różnic gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju, finansując m.in. projekty z zakresu ochrony środowiska i transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) – wspiera zwiększanie spójności społecznej i gospodarczej, odpowiada na wyzwania rynku pracy oraz inwestuje w kapitał ludzki. EFS+ integruje wcześniejsze instrumenty, takie jak EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).

⁴ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027> (dostęp: 11.03.2025)

- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i ma na celu łagodzenie społeczno-ekonomicznych skutków transformacji energetycznej w regionach najbardziej nią dotkniętych.
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA) – wspiera unijną politykę morską i rybołówstwa, pomagając społecznościom nadmorskim w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo oraz finansując projekty tworzące nowe miejsca pracy i poprawiające jakość życia.

Aby zrealizować założenia Umowy Partnerstwa, opracowano programy krajowe i regionalne, które określają obszary wsparcia oraz konkretne działania. Podobnie jak w poprzednich okresach programowania (2007-2013, 2014-2020), w latach 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności jest przeznaczonych na programy realizowane na poziomie krajowym, a pozostałe 40% trafia do programów regionalnych. W nowej perspektywie finansowej Polska ma do dyspozycji ponad 76 miliardów euro na realizację polityki spójności.

Dodatkowo w kontekście kształtowania kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej po 2027 roku należy podkreślić, że planowane zmiany mają charakter ewolucyjny, a nie rewolucyjny. Oznacza to kontynuację dotychczasowych kierunków polityki wspólnotowej, przy jednoczesnym ich wzmocnieniu i dostosowaniu do nowych wyzwań. W szczególności przewiduje się dalsze wzmacnianie działań w obszarach bezpieczeństwa energetycznego, samowystarczalności gospodarczej, odporności na kryzysy, zdolności obronnych. Kierunki te wynikają zarówno z doświadczeń pandemii COVID-19, jak i sytuacji geopolitycznej związanej z konfliktem zbrojnym w Ukrainie.

2.2. Założenia strategiczne rozwoju kraju oraz dokumenty sektorowe

Podstawowe kierunki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego Polski – zarówno w perspektywie średnio-, jak i długoterminowej – wyznaczone są przez średniookresowe strategie rozwoju kraju. Dokumenty te obejmują zazwyczaj horyzont czasowy od 10 do 15 lat, a jednocześnie wskazują priorytetowe działania planowane do realizacji w ciągu kolejnych czterech lat.

Obecnie obowiązującym dokumentem ramowym na poziomie krajowym pozostaje „Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”, przyjęta przez Radę Ministrów w 2017 roku. Mimo że formalny horyzont czasowy częściowo został przekroczony, wiele z założeń strategii wciąż pozostaje aktualnych i znajduje swoje odzwierciedlenie w innych programach rozwojowych oraz politykach sektorowych. Dodatkowo Ważnym uzupełnieniem krajowej polityki rozwoju jest także Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), stanowiąca główny dokument wyznaczający cele i kierunki rozwoju terytorialnego Polski.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), jest kluczowym dokumentem określającym średnio- i długoterminową politykę gospodarczą Polski. Jej głównym celem jest stworzenie warunków sprzyjających wzrostowi dochodów obywateli przy jednoczesnym zwiększaniu

spójności społecznej, gospodarczej, środowiskowej i terytorialnej. Dokument ten ma szczególne znaczenie dla gmin wiejskich, ponieważ kładzie silny nacisk na zrównoważony rozwój terytorialny, uwzględniający potencjał i specyfikę obszarów wiejskich. Strategia SOR zakłada, że skuteczna polityka rozwoju wsi musi być zintegrowana i dostosowana do lokalnych warunków, a jej fundamentem powinno być wykorzystanie endogenicznych zasobów, takich jak lokalna przedsiębiorczość, dziedzictwo kulturowe czy środowisko naturalne. W tym kontekście strategia podkreśla potrzebę:

- Wspierania lokalnej przedsiębiorczości i innowacyjności – poprzez tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, co przyczynia się do wzrostu zatrudnienia i aktywizacji gospodarczej na terenach wiejskich.
- Modernizacji gospodarki i poprawy mobilności – poprzez inwestycje w infrastrukturę transportową i cyfrową, co zwiększa dostępność komunikacyjną i ułatwia przepływ towarów oraz usług.
- Zapewnienia dostępu do wysokiej jakości usług publicznych – takich jak edukacja, opieka zdrowotna i transport, co jest kluczowe dla poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich.
- Ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego – poprzez działania na rzecz zachowania i promocji lokalnych tradycji, krajobrazów oraz zasobów naturalnych, co sprzyja rozwojowi turystyki i wzmacnia tożsamość regionalną.

Realizacja powyższych założeń ma na celu nie tylko wyrównanie poziomu rozwoju między obszarami miejskimi a wiejskimi, ale także pełne wykorzystanie potencjału tkwiącego w różnorodności terytorialnej kraju. Dzięki temu możliwe jest budowanie gospodarki opartej na wiedzy, innowacjach i zrównoważonym wykorzystaniu zasobów, co w efekcie ma prowadzić do poprawy jakości życia wszystkich obywateli.

Natomiast **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)** to kluczowy dokument ramowy, który wyznacza kierunki polityki regionalnej w Polsce do końca obecnej dekady. Jej głównym celem jest zapewnienie zrównoważonego i spójnego rozwoju terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem zmniejszania dysproporcji rozwojowych pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Strategia koncentruje się na wspieraniu obszarów tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz regionów zagrożonych trwałą marginalizacją, takich jak tereny wiejskie z ograniczonym dostępem do infrastruktury, usług publicznych i możliwości rozwoju. KSRR 2030 zakłada elastyczne, terytorialnie zróżnicowane podejście, dostosowane do lokalnych potrzeb i wyzwań. Dokument ten szczególny nacisk kładzie na wsparcie obszarów słabiej rozwiniętych, w tym wsi i małych miast, które często mierzą się z problemami takimi jak depopulacja, bezrobocie czy niedostateczna dostępność usług publicznych. Strategia KSRR 2030 wskazuje siedem głównych obszarów interwencji, które powinny stanowić fundament działań rozwojowych w Polsce:

1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczanie zagrożeń środowiskowych – poprzez wdrażanie rozwiązań z zakresu ochrony przyrody, zielonej infrastruktury oraz gospodarowania wodami.
2. Reakcja na wyzwania demograficzne – takie jak starzenie się społeczeństwa czy migracje wewnętrzne i zewnętrzne, które szczególnie dotyczą obszary wiejskie.
3. Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego – poprzez inwestowanie w edukację, zdrowie, aktywizację społeczną i rozwój lokalnych wspólnot.
4. Pobudzanie innowacyjności i wzrostu gospodarczego – zwłaszcza poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększanie potencjału innowacyjnego w regionach.
5. Rozwój infrastruktury sprzyjającej konkurencyjności i poprawie jakości życia – w tym infrastruktury drogowej, cyfrowej, wodno-kanalizacyjnej i energetycznej.
6. Wzmacnianie współpracy samorządów i instytucji – w celu skuteczniejszego zarządzania rozwojem terytorialnym i wykorzystywania wspólnych zasobów.
7. Przeciwdziałanie koncentracji problemów rozwojowych oraz reagowanie na sytuacje kryzysowe – szczególnie w regionach zdegradowanych, dotkniętych np. transformacją przemysłową czy kryzysami społecznymi.

Ważnym elementem tej strategii jest elastyczność i możliwość dostosowywania działań do specyfiki różnych terytoriów – od dużych aglomeracji po najmniejsze gminy wiejskie. Dzięki temu dokument KSRR 2030 stanowi solidną podstawę dla prowadzenia polityki rozwoju lokalnego także w gminach wiejskich, umożliwiając im lepsze planowanie inwestycji, pozyskiwanie funduszy europejskich i zwiększenie atrakcyjności społeczno-gospodarczej.

Co istotne, powyższe dokumenty nie funkcjonują w oderwaniu – ich założenia są realizowane poprzez szereg komplementarnych strategii, odnoszących się do różnych sektorów (takich jak edukacja, zdrowie czy transport), dziedzin (np. innowacje i cyfryzacja), a także regionów i zagadnień związanych z rozwojem przestrzennym kraju. Kluczową rolę w tym systemie pełni również Strategia Rozwoju Województwa, która w sposób spójny i uzupełniający wspiera wdrażanie celów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) na poziomie regionalnym, odpowiadając jednocześnie na specyficzne potrzeby i wyzwania rozwojowe danego województwa.

Istotnym uzupełnieniem krajowych dokumentów strategicznych są również dokumenty sektorowe opracowywane na podstawie przepisów odrębnych, w tym w szczególności ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Zgodnie z art. 326 ust. 1 tej ustawy, strategia rozwoju gminy powinna uwzględniać ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 takie jak:

- plany gospodarowania wodami,
- plany zarządzania ryzykiem powodziowym
- plany przeciwdziałania skutkom suszy.

Gmina Gawłuszowice znajduje się w obszarze dorzecza Wisły, dla którego obowiązuje **„Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”**, przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz.U. 2023 poz. 300).

Dokument ten określa cele środowiskowe dla wód powierzchniowych i podziemnych oraz wskazuje działania służące ich osiągnięciu, w tym w szczególności w zakresie poprawy jakości wód, ochrony ekosystemów wodnych oraz racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi. Plan identyfikuje również główne presje i zagrożenia dla stanu wód, w tym związane z działalnością człowieka, takie jak zanieczyszczenia, przekształcenia hydromorfologiczne czy nadmierna eksploatacja zasobów wodnych.

Istotnym elementem dokumentu jest zestaw działań obejmujący zarówno przedsięwzięcia techniczne, jak i działania o charakterze organizacyjnym, edukacyjnym i kontrolnym, ukierunkowane na osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu wód oraz poprawę bezpieczeństwa wodnego. Ponadto plan gospodarowania wodami podlega cyklicznej aktualizacji co 6 lat, co umożliwi dostosowanie jego ustaleń do zmieniających się uwarunkowań środowiskowych oraz społeczno-gospodarczych.

Uzupełnieniem powyższego dokumentu jest **„Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły”**, przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2739), który określa obszary zagrożone powodzią oraz kierunki działań służących ograniczaniu ryzyka powodziowego.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) stanowią dokumenty planistyczne opracowywane na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne oraz Dyrektywy Powodziowej. Ich celem jest ograniczenie negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Dokument ten obejmuje wszystkie etapy zarządzania ryzykiem powodziowym – od identyfikacji obszarów zagrożonych, dokonywanej na podstawie wstępnej oceny ryzyka powodziowego oraz map zagrożenia i ryzyka powodziowego, po określenie celów i działań służących zapobieganiu powodzi, ochronie przed nią oraz właściwemu przygotowaniu na sytuacje kryzysowe.

W ramach tego dokumentu wyznaczono cele zarządzania ryzykiem powodziowym obejmujące zahamowanie wzrostu ryzyka, ograniczenie istniejącego zagrożenia oraz poprawę systemu zarządzania kryzysowego. A dla ich realizacji przewidziano zarówno działania techniczne, jak i nietechniczne, w tym w szczególności działania z zakresu planowania przestrzennego, zwiększania retencji, systemów ostrzegania oraz edukacji społecznej.

Niemniej jednak, zgodnie z ustaleniami PZRP, zagrożenie powodziowe na obszarze Gminy Gawłuszowice związane jest przede wszystkim z doliną Wisły oraz Wisłoki. Obecnie, dzięki funkcjonowaniu wałów przeciwpowodziowych, zasięg wezbrań powodziowych ogranicza się głównie do obszaru międzywala, który pełni funkcję naturalnej strefy zalewowej. Należy jednak podkreślić, że historycznie obszar gminy był znacznie szerzej narażony na zalewanie, przed wykonaniem systemu

obwałowań. W związku z tym potencjalne zagrożenie powodziowe nadal istnieje i ujawnia się przede wszystkim w sytuacjach awaryjnych, takich jak przerwanie lub uszkodzenie wałów przeciwpowodziowych. W takim przypadku może dojść do ponownego zalania rozległych obszarów gminy, w tym terenów zamieszkałych i użytkowanych rolniczo, co wiąże się z wysokim ryzykiem strat materialnych oraz zagrożeniem dla bezpieczeństwa mieszkańców.

Ponadto rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. (Dz.U. 2021 poz. 1615) przyjęto **„Plan przeciwdziałania skutkom suszy”**, stanowiący główny dokument strategiczny w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy w Polsce.

Celem tego dokumentu jest zapewnienie odpowiedniej ilości oraz co najmniej dobrej jakości wód, użytecznych dla społeczeństwa, środowiska i wszystkich sektorów gospodarki. Plan określa kierunki działań służących zwiększaniu dostępnych zasobów wodnych, w szczególności poprzez rozwój retencji, racjonalne gospodarowanie wodą oraz dostosowanie sposobu zagospodarowania przestrzennego do zmieniających się warunków klimatycznych. Kluczowym elementem dokumentu jest katalog działań obejmujący zarówno rozwiązania inwestycyjne, jak i działania organizacyjne, edukacyjne i formalne.

Zgodnie z ustaleniami „Planu przeciwdziałania skutkom suszy”, obszar Gminy Gawłuszowice charakteryzuje się silnym poziomem zagrożenia suszą. Największe ryzyko związane jest z występowaniem suszy atmosferycznej, która obejmuje niemal cały obszar gminy, z wyjątkiem bezpośredniej doliny Wisły. Istotnym zagrożeniem jest również susza rolnicza, która w stopniu silnym występuje w środkowo-zachodniej części gminy, co ma szczególne znaczenie dla funkcjonowania sektora rolniczego. Znaczące oddziaływanie ma także susza hydrologiczna, przejawiająca się obniżonymi stanami wód powierzchniowych, której poziom na obszarze gminy określany jest jako wysoki (silny). Jednocześnie, ze względu na położenie w dolinie Wisły, gmina jest w najmniejszym stopniu narażona na występowanie suszy hydrogeologicznej, co wskazuje na stosunkowo stabilne zasoby wód podziemnych.

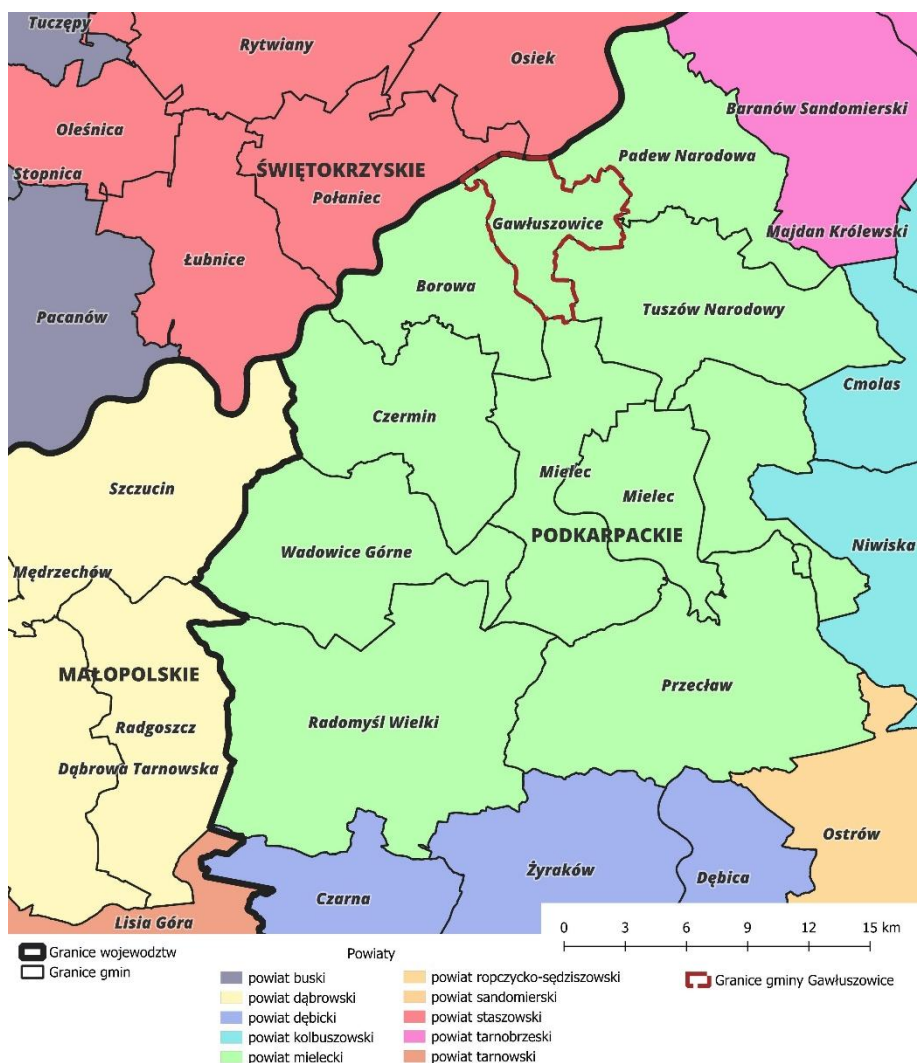
Co istotne powyższe uwarunkowania wskazują na konieczność podejmowania działań ukierunkowanych na zwiększanie retencji wodnej, ochronę zasobów wodnych oraz wzmacnianie odporności gminy na skutki zmian klimatu.

3. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Gawłuszowice

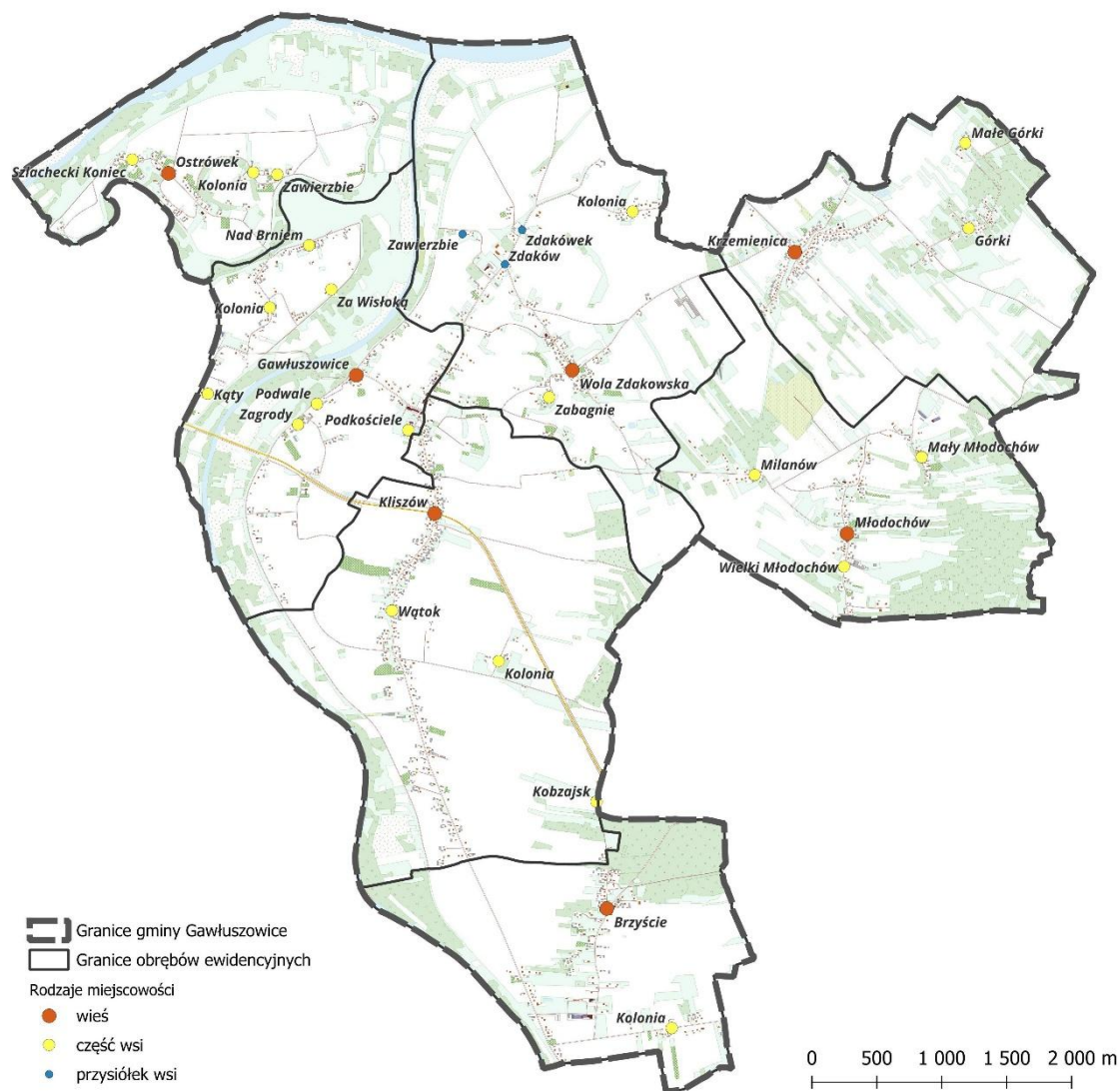
3.1. Położenie, dostępność komunikacyjna i mobilność

Położenie administracyjne i struktura osadnicza Gminy Gawłuszowice

Gmina Gawłuszowice to gmina wiejska położona w północno-zachodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie mieleckim, w zachodniej części Kotliny Sandomierskiej na dolnym odcinku doliny Wisłoki, przy jej ujściu do Wisły. Jej centrum usługowo-administracyjne stanowi miejscowość Gawłuszowice, w której znajduje się siedziba władz samorządowych. Sąsiaduje z czterema gminami powiatu mieleckiego: od północy z gminą Padew Narodowa, od wschodu z gminą Tuszów Narodowy, od południa z gminą Mielec, a od zachodu z gminą Borowa. (Ryc. 2). Północna granica gminy stanowi granicę z województwem świętokrzyskim i znajdującą się tam gminą Połaniec.

Ryc. 2. Położenie gminy Gawłuszowice na tle podziału administracyjnego Polski. Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic i Powierzchni Jednostek Podziału Terytorialnego Kraju.

Ryc. 3. Struktura osadnicza gminy Gawłuszowice
Opracowanie własne na podstawie: Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych.

Powierzchnia gminy wynosi 3 401 ha, co stanowi około 3,86% powierzchni powiatu mieleckiego oraz około 0,19% powierzchni województwa podkarpackiego.

Na układ osadniczy gminy składa się 7 głównych miejscowości – wsi: Gawłuszowice, Brzyście, Kliszów, Krzemienica, Młodochów, Ostrówek, Wola Zdakowska. Wszystkie te wsie znajdują się w obrębach ewidencyjnych o takich samych nazwach. Wymienione miejscowości znajdują się w obrębach ewidencyjnych o tych samych nazwach i tworzą 7 sołectw odpowiadających nazwom głównych wsi. Oprócz głównych miejscowości, które często dzielą się na mniejsze części (np.: Podwale, Zagrody, Kolonia Kliszów, Milanówek, Górkki Duże, Młodochów Mały, Młodochów Wielki.), na terenie gminy występują również przysiółki: Zawierbie, Zdaków, Zdakówek.

Rozmieszczenie miejscowości w gminie Gawłuszowice jest ściśle związane z naturalnym układem hydrograficznym, zwłaszcza z obecnością cieków wodnych takich jak Wisła, Wisłoka oraz Breń Stary. Doliny tych rzek od wieków wyznaczały kierunki rozwoju osadnictwa, wpływając na lokalizację wsi, przysiółków i pojedynczych gospodarstw.

Na terenie gminy Gawłuszowice nie znajduje się żadna miejscowość posiadająca status miasta, co determinuje jej charakter jako obszaru typowo rolniczego, o dominujących funkcjach produkcyjnych i podstawowych usługach lokalnych. Funkcje miejskie realizowane są poza jej granicami – najbliższymi ośrodkami, z którymi mieszkańcy utrzymują codzienne relacje społeczno-gospodarcze, są Mielec i Połaniec.

Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna gminy Gawłuszowice

Infrastruktura drogowa

Układ komunikacyjny gminy Gawłuszowice tworzy sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, która zapewnia podstawowe powiązania transportowe zarówno wewnątrz gminy, jak i z sąsiednimi jednostkami oraz ważniejszymi ośrodkami miejskimi regionu (Tab. 1, Ryc. 4). Ze względu na brak dróg krajowych i linii kolejowych na terenie gminy, podstawowe znaczenie dla dostępności zewnętrznej mają drogi wojewódzkie oraz sieć dróg powiatowych.

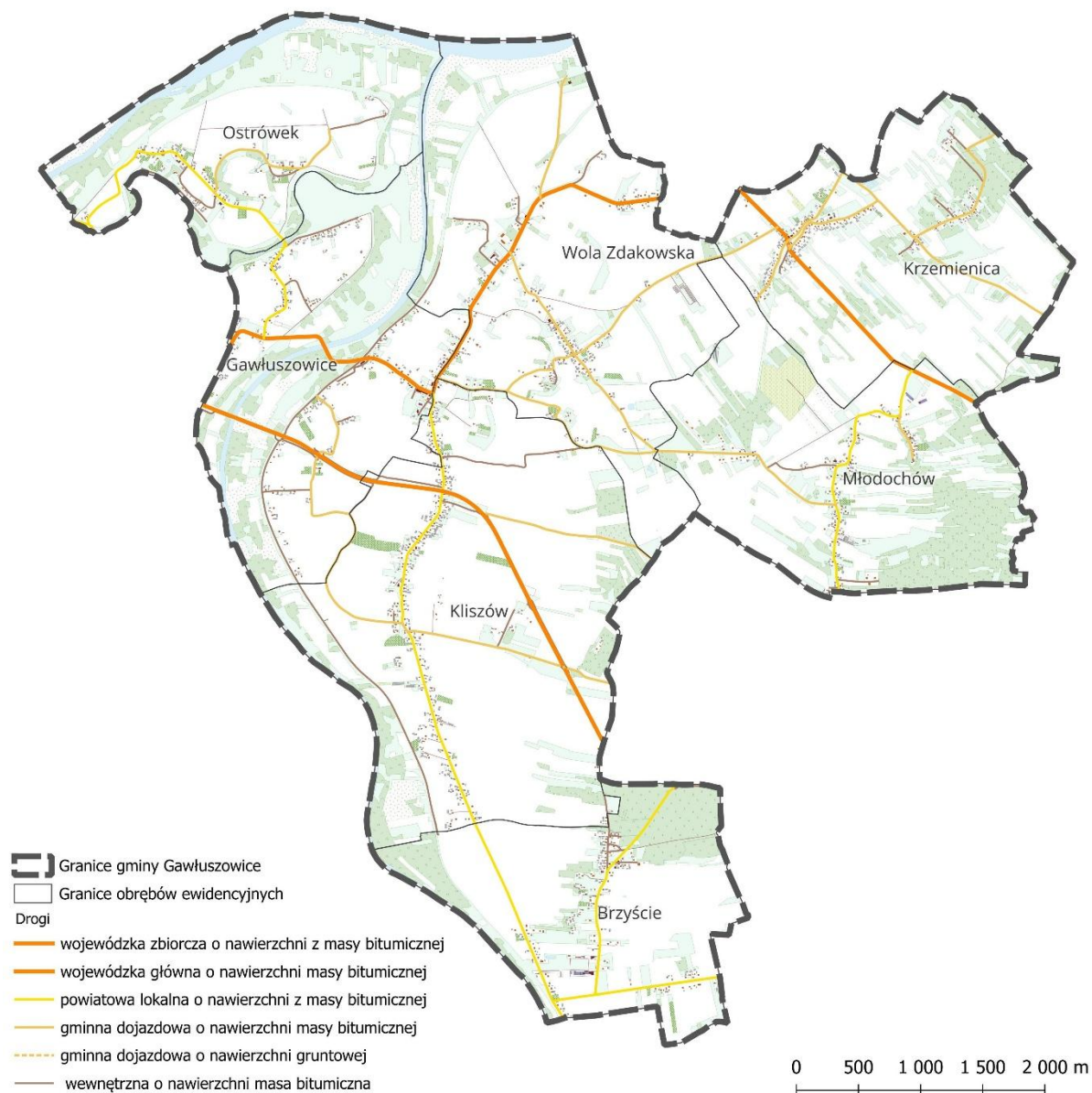
Tab. 1. Wykaz dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie gminy Gawłuszowice.

Typ drogi	Nr drogi	Klasa drogi*	Nazwa odcinka	Długość dróg na terenie gminy (km)
Drogi wojewódzkie	DW764	G	Kielce - Suków - Raków - Staszów – Połaniec - Tuszów Narodowy	4,5
	DW982	Z	Szczucin - Sadkowa Góra - Jaślany	7,3
Drogi powiatowe	1 143R	L	Gawłuszowice - Chrzastów - Mielec	5,4
	1 144R	L	Brzyście - Tuszów Mały	1,3
	1 145R	L	Młodochów - Brzyście	4,2
	1 147R	L	Gliny Wielkie - Gawłuszowice	3,4
Drogi gminne	10 3351 R	L	Wola Zdakowska - Młodochów	3,5
	10 3352 R	L	Krzemienica - Górki	2,6
	10 3353 R	L	Gawłuszowice – Kliszów Kolonia	3,5
	10 3354R	L	Gawłuszowice – Krzemienica	3,2
	10 3355 R	L	Ostrówek - Kolonia	1,3
	10 3356 R	L	Krzemienica - Ciejka	1,1
	10 3357 R	L	Wola Zdakowska od drogi wojewódzkiej 982 do Ośrodka Majaworo	0,9
	10 3358 R	L	Wola Zdakowska od drogi gminnej 10 3354R do Kubik	1,7
	10 33559 R	L	Krzemienica od drogi gminnej 103352R Górki do Krzyża	1,9
	10 3360 R	L	Kliszów od drogi wojewódzkiej 764 do granicy z Borkami	1,3

* G – główna, Z – zbiorcza, L – lokalna.

Opracowanie własne na podstawie BDOT10k i Raportu o Stanie Gminy Gawłuszowice za 2023 rok

Najważniejszym elementem układu drogowego o znaczeniu ponadlokalnym są drogi wojewódzkie nr 764 i nr 982. Droga wojewódzka nr 764 relacji Kielce – Suków – Raków – Staszów – Połaniec – Tuszów Narodowy przebiega na terenie gminy na odcinku 4,5 km i pełni istotną funkcję w powiązaniach zewnętrznych, zwłaszcza w kierunku Połańca oraz dalej w stronę województwa świętokrzyskiego. Z kolei droga wojewódzka nr 982 relacji Szczucin – Sadek Góra – Jaślany przebiega przez gminę na odcinku 7,3 km i stanowi ważny element połączeń z otoczeniem ponadlokalnym. Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie gminy wynosi 11,8 km.

Ryc. 4. Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy Gminy Gawłuszowice
Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Uzupełnieniem układu o znaczeniu ponadgminnym są drogi powiatowe, których łączna długość na terenie gminy wynosi 14,3 km. Do najważniejszych z nich należy droga powiatowa nr 1 143R relacji Gawłuszowice – Chrzastów – Mielec, stanowiąca istotne powiązanie komunikacyjne z Mielcem jako

głównym ośrodkiem miejskim i gospodarczym dla mieszkańców gminy. Pozostałe drogi powiatowe zapewniają połączenia pomiędzy miejscowościami gminy oraz dostęp do terenów sąsiednich, pełniąc ważną rolę w codziennej mobilności mieszkańców.

Najbardziej rozbudowaną część systemu komunikacyjnego stanowią drogi gminne, których łączna długość wynosi 21,0 km. Wszystkie zaliczone są do klasy L – lokalnej. Ich podstawową funkcją jest zapewnienie dojazdu do zabudowy mieszkaniowej, gospodarstw rolnych oraz obsługa codziennych powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Szczególną rolę odgrywają tu drogi łączące wsie gminy, w tym m.in. odcinki Wola Zdakowska – Młodochów, Gawłuszowice – Kliszów Kolonia oraz Gawłuszowice – Krzemienica.

Łączna długość dróg publicznych na terenie gminy Gawłuszowice wynosi 47,1 km. Ponadto uzupełnieniem systemu komunikacyjnego gminy są drogi wewnętrzne, w tym drogi dojazdowe do terenów rolnych oraz rozproszonej zabudowy, z których część posiada nawierzchnię utwardzoną o dobrych parametrach technicznych. W kontekście dalszego rozwoju infrastruktury drogowej zasadne może być rozważenie stopniowego włączania wybranych odcinków dróg wewnętrznych – spełniających odpowiednie standardy – do kategorii dróg publicznych. Działanie to mogłoby przyczynić się do poprawy spójności układu komunikacyjnego gminy, zwiększenia dostępności transportowej oraz umożliwić skuteczniejsze pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich modernizację i utrzymanie.

Układ drogowy gminy należy ocenić jako wystarczający dla obsługi podstawowych potrzeb transportowych mieszkańców, jednak jego funkcjonowanie pozostaje silnie uzależnione od jakości połączeń z ośrodkami zewnętrznymi, w szczególności z Mielcem i Połańcem. Rozproszona struktura osadnicza oraz wiejski charakter gminy powodują, że szczególnego znaczenia nabiera stan techniczny dróg lokalnych i dojazdowych, decydujących o codziennej dostępności usług, miejsc pracy oraz terenów aktywności rolniczej.

Istotnym wyzwaniem pozostaje także dalsza poprawa standardu infrastruktury drogowej, w tym modernizacja wybranych odcinków dróg lokalnych, poprawa bezpieczeństwa ruchu oraz rozwój infrastruktury towarzyszącej, zwłaszcza w zakresie ciągów pieszych i rowerowych. W kontekście rozwoju gminy znaczenie ma również wzmacnianie wewnętrznej spójności komunikacyjnej pomiędzy miejscowościami oraz poprawa dostępności transportowej wobec głównych ośrodków zewnętrznych.

Infrastruktura kolejowa

Na terenie Gminy Gawłuszowice nie funkcjonują linie kolejowe ani czynne przystanki kolejowe, a transport szynowy nie odgrywa obecnie istotnej roli w obsłudze mobilności mieszkańców. Najbliższy przystanek kolejowy znajduje się w Jaślanach, w odległości około 10–15 minut jazdy samochodem, na zelektryfikowanej linii kolejowej nr 25 relacji Łódź Kaliska – Dębica. Linia ta zapewnia dojazd m.in. do Mielca, Dębicy oraz dalej w kierunku większych ośrodków regionalnych. Najbliższe istotniejsze węzły kolejowe zlokalizowane są w Dębicy oraz Tarnobrzegu, pełniąc funkcję regionalnych centrów przesiadkowych.

Transport zbiorowy i dostępność komunikacyjna gminy

Transport zbiorowy na terenie gminy Gawłuszowice opiera się wyłącznie na komunikacji autobusowej, realizowanej przez przewoźników prywatnych oraz połączenia o charakterze lokalnym i uzupełniającym. Na obszarze gminy nie funkcjonuje dworzec autobusowy, jednak sieć przystanków obejmuje wszystkie główne miejscowości, zapewniając podstawową dostępność komunikacyjną mieszkańców. Kluczową rolę w systemie pełni miejscowość Gawłuszowice, będąca centralnym punktem układu komunikacyjnego, przez który przebiega większość połączeń autobusowych – zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, w szczególności w kierunku Mielca oraz Połańca (Tab. 2).

Istotnym elementem systemu transportowego gminy jest linia wewnętrzna (linia 113), która pełni funkcję integrującą poszczególne miejscowości. Trasa tej linii obejmuje łącznie 28 przystanków, z czego 23 zlokalizowane są na terenie gminy Gawłuszowice. Linia ta rozpoczyna i kończy swój bieg przy Urzędzie Gminy w Gawłuszowicach, a czas przejazdu całej trasy wynosi około 50 minut przy długości około 30,5 km. Kursy realizowane są wyłącznie w dni robocze (od poniedziałku do piątku), w godzinach dostosowanych głównie do potrzeb uczniów oraz osób dojeżdżających do pracy. Linia ta zapewnia podstawową spójność wewnętrzną układu komunikacyjnego gminy, umożliwiając przemieszczanie się pomiędzy miejscowościami bez konieczności korzystania z transportu indywidualnego

Podstawowym kierunkiem powiązań zewnętrznych pozostaje Mielec, będący głównym ośrodkiem usługowym, administracyjnym i gospodarczym dla mieszkańców gminy. Połączenia realizowane są przede wszystkim przez linie 110, 115 oraz 121, które obsługują większość miejscowości. Oferta przewozowa w tym kierunku jest relatywnie dobrze rozwinięta — w zależności od miejscowości liczba kursów wynosi od kilku do kilkunastu dziennie. Czas przejazdu do Mielca wynosi średnio od 20 do 30 minut, co sprawia, że transport zbiorowy w tej relacji pozostaje względnie konkurencyjny wobec transportu indywidualnego. Połączenia te mają kluczowe znaczenie dla dostępu do rynku pracy, edukacji, opieki zdrowotnej oraz usług wyższego rzędu.

Znacznie słabiej rozwinięte są natomiast powiązania w kierunku Połańca, mimo jego niewielkiej odległości od gminy. Połączenia realizowane przez prywatnych przewoźników, w tym DEWU TRANS, występują rzadziej i mają bardziej ograniczony charakter. W efekcie dostępność transportowa w tym kierunku jest niższa, co stanowi przykład tzw. efektu lokalizacji brzegowej, czyli sytuacji, w której bliskość geograficzna nie przekłada się na rzeczywistą dostępność komunikacyjną. Wynika to głównie z przebiegu granic administracyjnych oraz organizacji transportu publicznego na poziomie powiatowym.

Generalnie dostępność komunikacyjna w gminie jest również zróżnicowana pod względem czasowym. Należy wyraźnie podkreślić, że zdecydowana większość połączeń autobusowych funkcjonuje wyłącznie w dni robocze (od poniedziałku do piątku), natomiast w weekendy oferta transportowa jest bardzo ograniczona lub w praktyce nie funkcjonuje. Oznacza to, że w soboty

i niedziele mieszkańcy, zwłaszcza osoby niezmotoryzowane, mają znacznie utrudniony dostęp do usług, pracy czy życia społecznego.

Tab. 2. Częstotliwość kursów autobusowych w gminie Gawłuszowice w wybranych miejscowościach gminy.

Miejscowość	Przystanek	Nazwa linii	Relacja /kierunek	Godziny odjazdów	Godziny przyjazdu
Gawłuszowice	Urząd Gminy	**Linia 115 Linia 121	do/z Mielca	5:31; 5:42; 7:11*; 7:17*; 8:47; 9:21; 13:47; 15:16; 15:42*; 16:31; 18:07; 21:47	6:49; 6:52; 8:19; 8:29; 13:14; 14:59*; 15:09*; 15:49; 15:52; 17:34; 23:47; 23:47
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:00; 8:00; 13:25; 14:25; 15:20	7:49; 8:49; 14:14; 15:14; 16:09
		**Linia DEWU TRANS	do/z Polańca	7:11; 8:16; 10:26; 14:13; 15:03; 15:58; 17:36	06:06; 7:06; 9:06; 12:46; 14:06;
Ostrówek	Szkoła	**Linia 115	do/z Mielca	5:26; 7:06*; 9:16; 15:11; 16:26	6:57; 8:34; 15:04*; 15:57; 23:52
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:07; 8:07; 13:32; 14:32; 15:27	
Wola Zdakowska	CPN	**Linia 121	do/z Mielca	5:40; 7:15*; 8:45; 13:45; 15:40*; 18:05; 21:45	6:51; 8:21; 13:16; 15:11*; 15:51; 17:36; 23:49
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:11; 8:11; 13:36; 14:36; 15:31	
Krzemienica	Sklep	**Linia 121	do/z Mielca	5:25; 7:00*; 8:30; 13:30; 15:25*; 17:50; 21:30	6:55; 8:25; 13:20; 15:15*; 15:55; 17:40; 23:53
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:27; 8:27; 13:52; 14:52; 15:47	
Młodochów	Pętla	**Linia 110	do/z Mielca	5:31; 7:01*; 8:31; 13:46; 15:16*; 16:01; 18:01	6:58*; 8:27; 13:42; 15:12*; 15:58; 17:52; 20:12; 23:53
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:29; 8:29; 13:54; 14:54; 15:49	
Kliszów	Kliszów	**Linia 115 **Linia 121	do/z Mielca	5:34; 5:45; 7:14*; 7:20*; 8:50; 9:24; 13:50; 15:19; 15:45*; 16:34; 18:10; 21:50	6:46; 6:49; 8:16; 8:26; 13:11; 14:56*; 15:06*; 15:46; 15:49; 17:31; 23:44; 23:44
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:45; 8:45; 14:10; 15:10; 16:05	
		**Linia DEWU TRANS	do/z Polańca	7:07; 8:12; 10:22; 14:09; 14:59; 15:54; 17:32	6:11; 7:11; 9:11; 12:51; 14:11;
Brzyście	Wał	**Linia 115 **Linia 121	do/z Mielca	05:39; 5:50; 7:19*; 7:25*; 8:55; 9:29; 13:55; 15:24; 15:50*; 16: 39; 18:15; 21:55	6:41; 6:44; 8:11; 8:21; 13:06; 14:51*; 15:01*; 15:41; 15:44; 17:26; 23:39; 23:39
		**Linia 113	linia wewnętrzną	7:42; 8:42; 14:07; 15:07; 16:02	
		**Linia DEWU TRANS	do/z Polańca	7:04; 8:09; 10:19; 14:06; 14:56; 15:51; 17:29	6:14; 7:14; 9:14; 12:54; 14:14;
	Brzyście II	**Linia 113	linia wewnętrzną	7:38; 8:38; 14:03; 15:03; 15:58	
		Linia 110	do/z Mielca	5:42; 7:12*; 8:42; 13:57; 15:27*; 16:12; 18:12	6:47*; 8:16; 13:31; 15:01*; 15:47; 17:41; 20:01; 23:42

*- kursuje w dni nauki szkolnej, ** - kursuje od poniedziałku do piątku

Opracowanie własne na podstawie danych z rozkładów jazdy (dostęp: 01.02.2026)

Podsumowując, system transportu zbiorowego w gminie Gawłuszowice zapewnia podstawową dostępność komunikacyjną i jest stosunkowo dobrze rozwinięty w relacjach wewnętrznych oraz w kierunku Mielca. Jednocześnie widoczne są istotne ograniczenia w zakresie powiązań

międzygminnych oraz dostępności czasowej, co może prowadzić do częściowego wykluczenia transportowego. W szczególności dotyczy to obszarów o słabszej obsłudze komunikacyjnej oraz okresów weekendowych. W kontekście dalszego rozwoju gminy kluczowe znaczenie ma wzmocnienie integracji systemu transportowego, rozwój połączeń międzygminnych – zwłaszcza w kierunku Połańca – oraz zwiększenie dostępności transportu zbiorowego poza dniami roboczymi.

W ujęciu zewnętrznym dostępność komunikacyjna gminy Gawłuszowice jest zróżnicowana i w dużym stopniu zależna od wybranego środka transportu. Transport indywidualny zapewnia relatywnie sprawne przemieszczanie się do najbliższych ośrodków subregionalnych i regionalnych. Do Połańca można dotrzeć w ok. 10–15 minut, do Mielca w ok. 20–25 minut, do Staszowa w ok. 25–30 minut, a do Tarnobrzega w ok. 30–40 minut. W relacjach regionalnych samochód pozostaje zdecydowanie najszybszym środkiem transportu – do Rzeszowa można dojechać w ok. 1 godziny 5–10 minut, a do Kielc w ok. 1 godziny 20–30 minut. Oznacza to, że w codziennej i ponadlokalnej mobilności mieszkańców transport indywidualny odgrywa rolę dominującą (Tab. 3).

Transport zbiorowy, choć funkcjonalny w relacjach lokalnych i powiatowych, wykazuje wyraźne ograniczenia w ujęciu zewnętrznym. Wynika to między innymi z faktu, że gmina Gawłuszowice nie jest położona przy drogach krajowych ani ekspresowych, lecz opiera swoją dostępność przede wszystkim na drogach wojewódzkich i powiatowych. Ogranicza to rozwój bezpośrednich połączeń autobusowych o charakterze regionalnym i dalekobieżnym, a większość relacji wykraczających poza najbliższe otoczenie wymaga przesiadek lub wcześniejszego dojazdu do większego węzła komunikacyjnego, np. Mielca, które pozostaje najlepiej rozwiniętym powiązaniem komunikacyjnym.

Znacznie gorzej przedstawia się natomiast sytuacja w relacjach regionalnych, zwłaszcza w kierunku stolicy województwa. Choć Rzeszów znajduje się w relatywnie niewielkiej odległości drogowej, podróż transportem zbiorowym jest wyraźnie mniej efektywna od transportu indywidualnego i wymaga większej liczby przesiadek. W konsekwencji dostępność komunikacyjna gminy wobec Rzeszowa pozostaje ograniczona, mimo istotnego znaczenia tego miasta jako ośrodka administracyjnego i regionalnego.

Na tle innych kierunków stosunkowo korzystnie wypada relacja z Krakowem. Wynika to nie tyle z bezpośredniej siły powiązań lokalnych, ile raczej z układu sieci transportowej oraz ciężenia komunikacyjnego tego obszaru w kierunku południowo-zachodnim. Czas podróży samochodem do Krakowa wynosi około 1 godziny 50 minut, a autobusem około 2 godzin, co na tle innych relacji ponadregionalnych należy ocenić jako wynik relatywnie dobry.

Tab. 3. Szacunkowy czas podróży prywatnym samochodem osobowym oraz komunikacją autobusową i kolejową z lub do Gawłuszowic dla wybranych ośrodków miejskich.

	Miasta	Odległość (km)	TRANSPORT KOŁOWY		TRANSPORT SZYNOWY		
			TRANSPORT INDYWIDUALNY		TRANSPORT ZBIORCZY		
			Spodziewany czas podróży				
			Samochodem (min/max)		Autobusem (najszybszy)**	Pociągiem (najszybszy)***	
OŚRODKI O ZNACZENIU SUBREGIONALNYM	Połaniec	12	10 min	15 min	12 min	-	
	Mielca	18	20 min	25 min	29 min	15 min	
	Staszów	25	25 min	30 min	45 min	-	
	Tarnobrzeg	35	30 min	40 min	1 h 45 min*	1 h 40 min*	
	Stalowa Wola	60	55 min	1 h 5 min	3 h 20 min*	3 h 12 min*	
	Tarnów	65	1 h	1 h 10 min	2 h 45 min*	1 h 11 min*	
OŚRODKI O ZNACZENIU REGIONALNYM	Sandomierz	50	50 min	55 min	2 h 30 min*	4 h 39 min*	
	Rzeszów	75	1 h 5 min	1 h 10 min	3 h 25 min*	1 h 15 min*	
	Kielce	85	1 h 20 min	1 h 30 min	5 h*	4 h 39 min*	
	Krosno	110	1 h 35 min	1 h 50 min	5 h*	3 h 38 min*	
	Lublin	180	2 h 20 min	2 h 25 min	5 h 30 min*	6 h 18 min*	
	Lwów	235	3 h 15 min	3 h 30 min	10 h*	5 h 30 min*	
OŚRODKI O ZNACZENIU KRAJOWYM I MIĘDZYNARODOWYM	Kraków	150	1 h 50 min	2 h	2 h 50 min*	2 h 1 min*	
	Warszawa	250	3 h 5 min	3 h 25 min	5 h 45 min*	5 h 28 min*	
	Wrocław	420	4 h 20 min	4 h 50 min	7 h*	5 h 14 min*	
	Poznań	460	5 h 20 min	5 h 45 min	9 h*	7 h 25 min*	
	Gdańsk	560	6 h 20 min	6 h 45 min	10 h*	8 h 57 min*	
	Szczecin	800	7 h 45min	8 h 30 min	12 h*	10 h 42 min*	
	Wiedeń	600	6 h 30 min	8 h 30 min	11 h*	9 h 50 min*	
	Praga	680	6 h 50 min	7 h 30 min	9 h 30 min*	8 h 50 min*	
	Berlin	745	7 h 30 min	8 h 15 min	12 h*	10 h 21 min	
	Kijów	755	9 h 30 min	10 h 15 min	19 h*	13 h	
	Wilno	765	8 h	8 h 45 min	15 h*	13 h 35 min	

* - połączenie autobusowe lub kolejowe z przesiadkami; ** - założono odjazd z miejscowości Gawłuszowice,

*** - założono odjazd bezpośrednio ze przystanku kolejowego Jaślany

Opracowanie własne na podstawie z: <https://www.google.com/maps/dir/>, <https://rozklad-pkp.pl>,

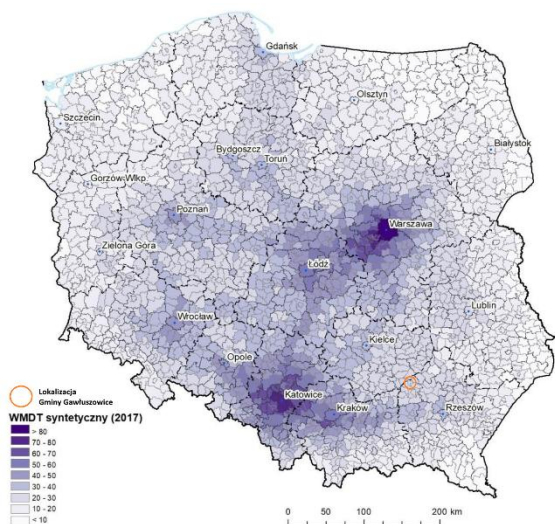
<https://www.e-podroznik.pl>, <https://shop.flixbus.pl>, (dostęp: 15.01.2026)

Analiza czasów przejazdu wskazuje na rosnące dysproporcje pomiędzy transportem indywidualnym a zbiorowym w relacjach bardziej oddalonych. Do Warszawy samochodem można dotrzeć w około 3 godziny, podczas gdy podróż autobusem zajmuje około 3 godzin 25 minut, a koleją

ponad 5 godzin. W przypadku takich miast jak Wrocław, Poznań, Gdańsk czy Szczecin różnice są jeszcze większe. Wynika to przede wszystkim z konieczności przesiadek, słabej integracji różnych środków transportu oraz braku bezpośredniego włączenia gminy w ponadregionalną sieć transportu zbiorowego.

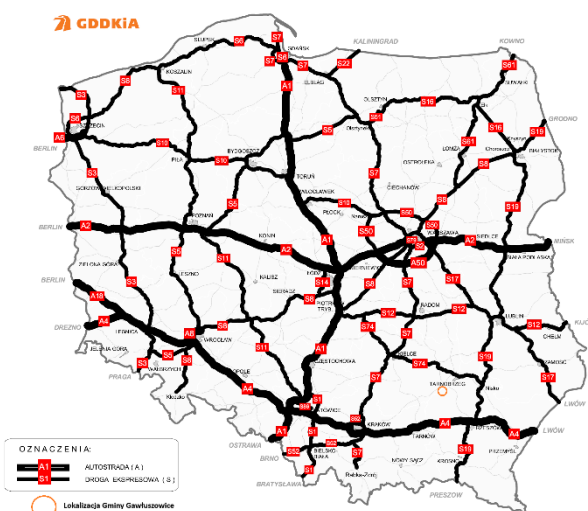
Istotnym, choć ograniczonym, uzupełnieniem dostępności zewnętrznej może być transport kolejowy. Na terenie gminy nie funkcjonują czynne przystanki kolejowe, a najbliższy punkt dostępu do kolei znajduje się w Jaślanach. Możliwość wykorzystania tego połączenia ma jednak charakter wybiórczy, ponieważ wymaga wcześniejszego dojazdu samochodem do stacji. W przypadku mieszkańców Młodochowa dojazd ten może wynosić około 5–10 minut, natomiast z Gawłuszowic około 15 minut. Oznacza to, że kolej może stanowić pewną alternatywę, szczególnie dla mieszkańców północno-wschodniej części gminy, jednak z punktu widzenia wszystkich mieszkańców, nie odgrywa obecnie istotnej roli w codziennej mobilności. Dodatkowo analiza czasów przejazdu kolejowego wskazuje, że oferta ta jest konkurencyjna jedynie w wybranych relacjach, a w wielu przypadkach pozostaje mniej funkcjonalna od transportu drogowego.

Szczególnym problemem pozostaje ograniczona dostępność komunikacyjna w kierunku Połańca. Mimo niewielkiej odległości i realnych powiązań funkcjonalnych liczba połączeń autobusowych w tym kierunku jest relatywnie mała. Stanowi to typowy problem gmin położonych przy granicach administracyjnych powiatów i województw, gdzie bliskość geograficzna nie przekłada się automatycznie na wysoką dostępność transportu zbiorowego. W efekcie potencjalnie ważny ośrodek zewnętrzny pozostaje słabiej dostępny komunikacyjnie, niż wynikałoby to z samej odległości.

Ryc. 5. Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Opracowanie własne na podstawie: Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Ryc. 6. Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Opracowanie własne na podstawie: Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Dostęp do internetu stacjonarnego na terenie gminy jest zróżnicowany przestrzennie. W większych miejscowościach oraz wzdłuż głównych dróg możliwy jest dostęp do usług szerokopasmowych, natomiast na obszarach peryferyjnych mieszkańcy częściej korzystają z internetu mobilnego lub rozwiązań radiowych. Oznacza to, że mimo ogólnej dostępności usług cyfrowych, ich jakość i przepustowość mogą być nierównomierne.

W ostatnich latach obserwuje się stopniową poprawę jakości infrastruktury telekomunikacyjnej, co ma istotne znaczenie dla rozwoju funkcji społecznych i gospodarczych gminy, w tym pracy zdalnej, edukacji oraz dostępu do e-usług publicznych.

Mimo stosunkowo dobrej dostępności sieci mobilnych, wyzwaniem pozostaje dalszy rozwój infrastruktury przewodowej, w szczególności sieci światłowodowych, które zapewniają stabilne i wysokie parametry transmisji danych. Rozbudowa tego typu infrastruktury może przyczynić się do ograniczenia różnic pomiędzy obszarami centralnymi a peryferyjnymi oraz zmniejszenia ryzyka wykluczenia cyfrowego.

Wnioski

- Gmina Gawłuszowice, posiada korzystne położenie w sąsiedztwie ważnych ośrodków zewnętrznych, przede wszystkim Mielca, Połańca i Tarnobrzega, co wzmacnia jej powiązania funkcjonalne z otoczeniem.
- Struktura osadnicza gminy ma charakter rozproszony, oparty na 7 wsiach i kilkunastu mniejszych jednostkach osadniczych, co wpływa na zróżnicowanie dostępności komunikacyjnej oraz utrudnia równomierny dostęp do usług.
- Podstawę układu komunikacyjnego gminy stanowią drogi wojewódzkie nr 764 i 982 oraz uzupełniająca sieć dróg powiatowych i gminnych, zapewniające podstawowe powiązania wewnętrzne i zewnętrzne.
- Brak dróg krajowych i ekspresowych oraz położenie poza głównymi osiami transportowymi kraju ograniczają dostępność gminy w relacjach regionalnych i ponadregionalnych, szczególnie w ujęciu transportu zbiorowego.
- Transport zbiorowy na terenie gminy opiera się wyłącznie na komunikacji autobusowej i zapewnia podstawową obsługę mieszkańców, przy czym najlepiej rozwinięte są powiązania w kierunku Mielca.
- Wewnętrzna linia autobusowa nr 113 pełni ważną funkcję integrującą poszczególne miejscowości gminy i poprawia dostępność usług publicznych dla mieszkańców nieposiadających własnego środka transportu.
- Ograniczeniem systemu transportu zbiorowego jest jego silna koncentracja na dniach roboczych; bardzo słaba lub praktycznie nieistniejąca oferta weekendowa zwiększa zależność mieszkańców od transportu indywidualnego.
- Mimo bliskości Połańca, dostępność komunikacyjna w tym kierunku pozostaje relatywnie słaba, co wynika z ograniczonej liczby połączeń oraz położenia gminy przy granicy administracyjnej powiatów i województw.
- Transport kolejowy nie odgrywa istotnej roli w codziennej mobilności mieszkańców, gdyż jego wykorzystanie wymaga wcześniejszego dojazdu samochodem.
- W ujęciu zewnętrznym gmina jest zdecydowanie lepiej dostępna w transporcie indywidualnym niż zbiorowym, co potwierdza utrzymującą się przewagę samochodu w relacjach lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych.
- Dostępność cyfrowa gminy należy ocenić jako relatywnie dobrą, szczególnie w zakresie zasięgu sieci mobilnych LTE i 5G, które obejmują większość jej obszaru.
- Wśród kluczowych wyzwań rozwojowych gminy należy wskazać poprawę jakości infrastruktury drogowej, rozwój ciągów pieszych i rowerowych, wzmacnianie połączeń międzygminnych oraz dalsze ograniczanie ryzyka wykluczenia transportowego i cyfrowego.

3.2. Sytuacja społeczna

Demografia

Czynniki demograficzne odgrywają istotną rolę w kształtowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wpływają na kierunki rozwoju danego obszaru. Analiza procesów demograficznych może być prowadzona na podstawie danych dotyczących m.in. liczby ludności, bilansu migracji, przyrostu naturalnego, struktury wieku i płci a także prognoz demograficznych.

W 2024 roku Gminę Gawłuszowice zamieszkiwało 2 739 mieszkańców⁵, co stanowi około 2,06% ludności powiatu mieleckiego. Gęstość zaludnienia, wynosząca 80,5 osoby/km², jest najmniejszą gęstością zaludnienia w powiecie mieleckim. Na tle pozostałych gmin w powiecie, sytuacja demograficzna Gminy Gawłuszowice wypada niekorzystnie, ale nie najgorzej. W okresie 2018–2024 liczba ludności gminy zmniejszyła się o 0,36%, co oznacza, że tempo spadku było niższe niż średnia dla całego powiatu, wynosząca 3,06%. Dla porównania, największe ubytki odnotowano w gminie wiejskiej Borowa (–7,01%), mieście Mielec (–6,55%), a także w gminie Padew Narodowa (–5,43%). (Tab. 4).

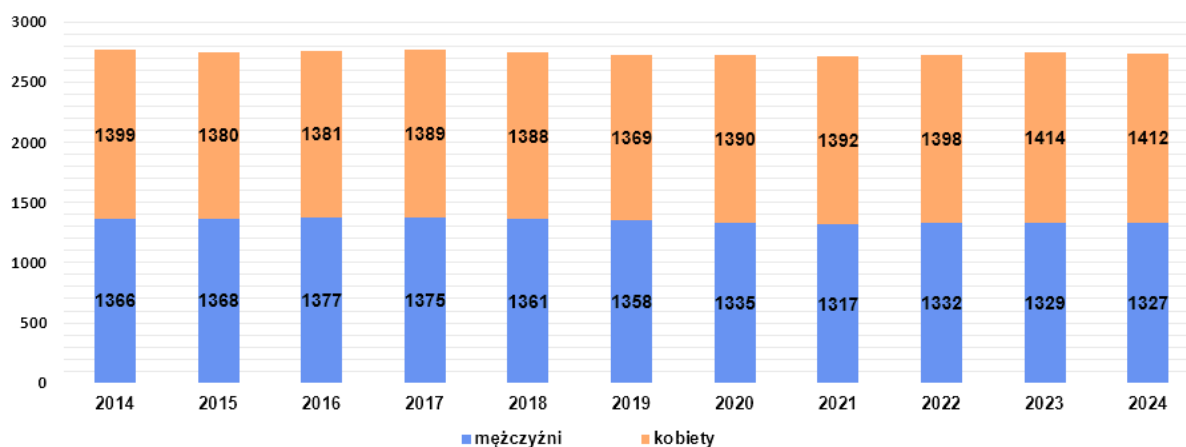
Tab. 4. Zmiana liczby ludności oraz gęstości zaludnienia w gminach powiatu mieleckiego w roku: 2018 i 2024

Nazwa Gminy	Ludność				Wzrost/spadek (%)
	2018		2024		
	ogółem	osób/km ²	ogółem	osób/km ²	
Mielec - gmina miejska	60 478	1 289,8	56 515	1 205,3	-6,55
Mielec – gmina wiejska	13 341	108,7	13 724	111,8	2,87
Przeclaw - gmina miejsko-wiejska	11 984	89,3	12 046	89,8	0,51
Radomyśl Wielki- gmina miejsko-wiejska	14 220	89,0	14 248	89,2	0,19
Borowa– gmina wiejska	5 576	100,8	5 185	93,7	-7,01
Czermin– gmina wiejska	7 066	88,1	7 039	87,8	-0,38
Gawłuszowice– gmina wiejska	2 749	80,8	2 739	80,5	-0,36
Padew Narodowa– gmina wiejska	5 370	75,4	5 078	71,3	-5,43
Tuszów Narodowy– gmina wiejska	8 187	91,7	8 269	92,7	1,00
Wadowice Górne– gmina wiejska	7 702	88,6	7 641	87,9	-0,79
Powiat mielecki	136 673	155,2	132 484	150,5	-3,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

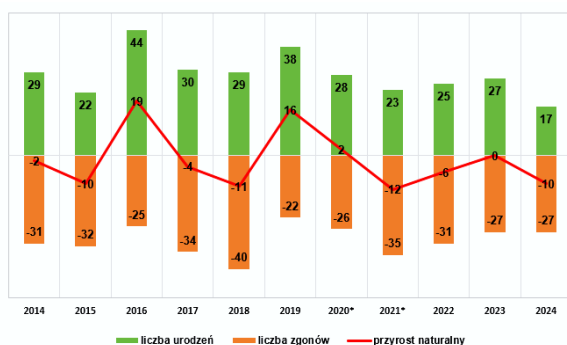
⁵ Dane GUS

Jak pokazuje analiza danych demograficznych, gmina – podobnie jak wiele innych mniejszych gmin wiejskich położonych peryferyjnie w stosunku do większych ośrodków miejskich – od lat doświadcza stałego spadku liczby ludności. W ciągu ostatniej dekady (2014–2024) liczba mieszkańców zmniejszyła się o 26 osób, co stanowi spadek o blisko 0,36% (Ryc. 8). W 2014 roku gminę zamieszkiwały łącznie 2765 osób, natomiast w 2024 roku było 2739 mieszkańców. Na niekorzystny trend depopulacyjny składają się zarówno czynniki naturalne, jak i ruchy ludnościowe.

Ryc. 8. Liczba osób zamieszkałych w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.

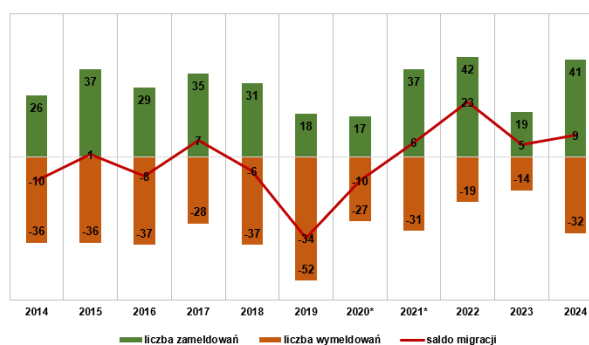
Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

* - oznaczanie lat pandemii wirusa SARS – CoV – 2

Ryc. 9. Naturalne ruchy ludnościowe w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

* - oznaczanie lat pandemii wirusa SARS – CoV – 2

Ryc. 10. Ruchy migracyjne w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.

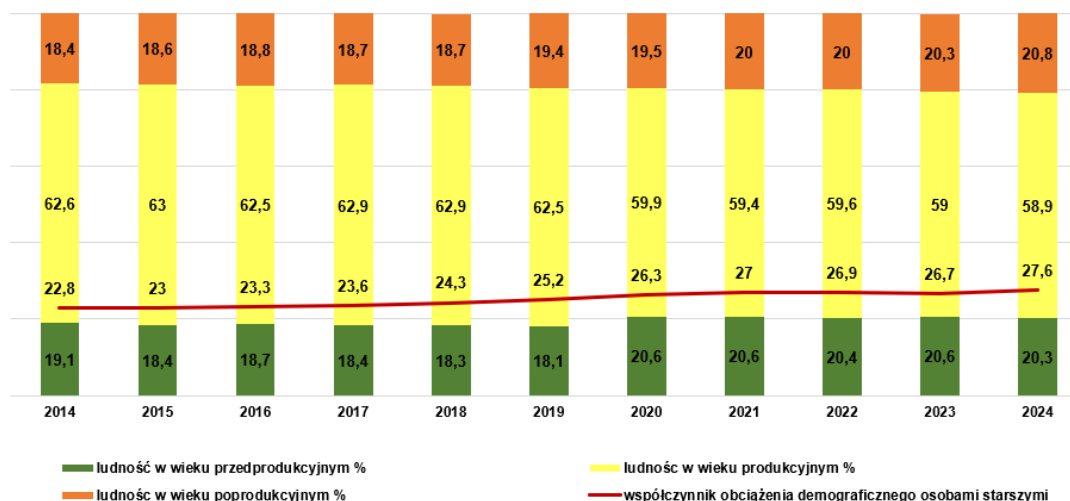
Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Naturalne ruchy ludnościowe w Gminie Gawłuszowice, na które składa się przede wszystkim liczba urodzeń i zgonów, mają wyraźnie niekorzystny charakter (Ryc. 9). W analizowanej dekadzie zmiany przyrostu naturalnego w gminie kształtowały się nieregularnie. Przewaga urodzeń nad zgonami wystąpiła jedynie w roku 2016, 2019 i 2020. Główną przyczyną pogłębiania się ujemnego przyrostu naturalnego zjawiska jest spadek liczby urodzeń, która w latach 2014–2024 zmniejszyła się o 41% – z 29 urodzeń w 2014 r. do zaledwie 17 w 2024 r. Jednakże, Gmina Gawłuszowice, mimo globalnego trendu starzenia się społeczeństwa, wykazuje niższe tempo spadku liczby ludności i starzenia się w skali

powiatu i regionu, co potwierdzają korzystne wskaźniki demograficzne: współczynnik dzietności kształtuje się na poziomie 1,25; współczynnik reprodukcji prostej na poziomie 0,58 oraz dynamiki demograficznej 0,85. Te wskaźniki świadczą o zachowaniu równowagi demograficznej i wskazują, że zjawisko zastępowalności pokoleniowej przebiega tam lepiej niż w innych regionach kraju.

Korzystne wskaźniki demograficzne w Gawłuszowicach sugerują, że wymiana pokoleń zachodzi tam efektywniej, a demografia jest stabilniejsza w porównaniu z innymi obszarami powiatu mieleckiego oraz województwa podkarpackiego. Relatywnie korzystniejsza sytuacja gminy nie oznacza jednak, że działania ograniczające skutki niepożądanych trendów można odkładać w czasie. Dane historyczne pokazują bowiem, że zmiany postępują bardzo szybko i niosą za sobą szereg negatywnych konsekwencji. Przede wszystkim rodzą ryzyko braku zastępowalności pokoleń, a dla samorządu – konieczności ponoszenia coraz większych wydatków na politykę senioralną.

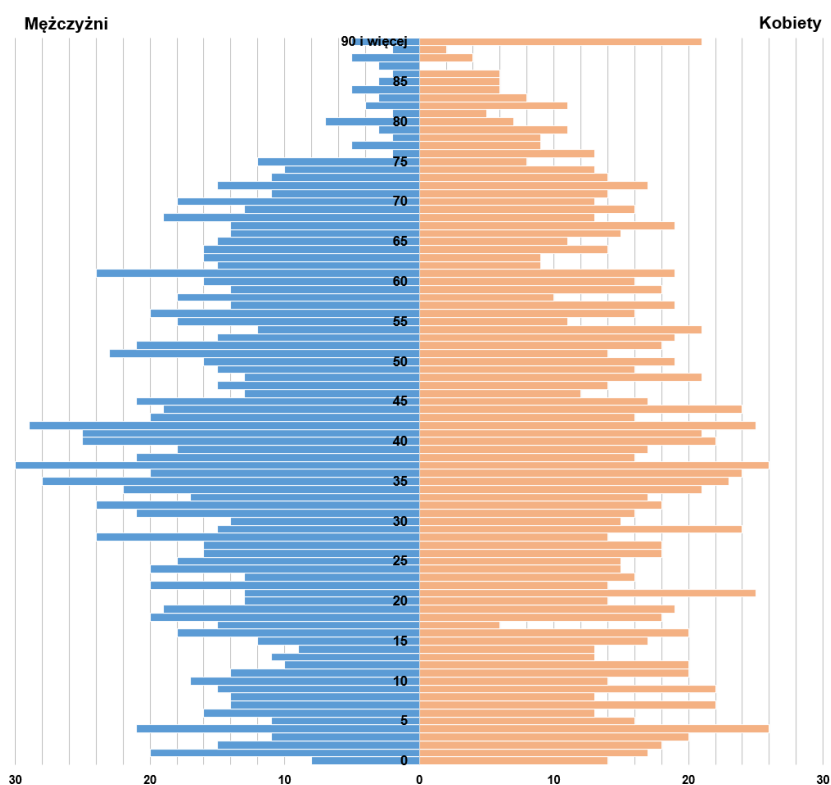
Umiarkowanie prezentuje się także saldo migracji – przez analizowaną dekadę wahało się pomiędzy wartościami dodatnimi i ujemnymi, a rezultat odnotowany w 2024 r. (+3,27) przewyższał wartości wskaźnika dla powiatu (-0,9) oraz był niższy od wskaźnika dla regionu (-1,2). Warto zaznaczyć, że migracje częściej dotyczą ludzi młodych, którzy opuszczają gminę w poszukiwaniu pracy, edukacji i lepszych perspektyw życiowych. W konsekwencji Gmina Gawłuszowice traci aktywną część populacji, co w połączeniu z ujemnym przyrostem naturalnym prowadzi do pogłębiającej się depopulacji oraz procesu starzenia się lokalnej społeczności (Ryc. 10).

Ryc. 11. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wiekowych dla Gminy Gawłuszowice
 Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl>
 (dostęp: 28.10.2025)

Na postępujące starzenie się społeczności wskazuje także procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku, a także współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (Ryc. 11). W analizie struktury demograficznej gminy zwracają uwagę dwa procesy – nieznacznym

wzrost odsetka osób najmłodszych (z 19,1% do 20,3% na przestrzeni lat 2014-2024) oraz znacznie bardziej dynamiczny przyrost w grupie osób najstarszych (z 18,4% do 20,8% w analizowanym okresie). Równocześnie systematycznie maleje również udział ludności w wieku produkcyjnym (18–59 lat dla kobiet i 18–64 lat dla mężczyzn), który w analizowanym okresie obniżył się z 62,6% do 58,9%. Tendencja ta skutkuje wyraźnym wzrostem współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi, który opisuje relację liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do całej populacji. Zjawisko starzenia się społeczeństwa, uwidocznione w strukturze demograficznej, potwierdza wzrost wartości wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi (stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym - powyżej 60/65 lat do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym - do 18 lat). Jego wartość w gminie Gawłuszowice w 2024 r. wynosiła 27,6%, o 4,8 punkty procentowe więcej niż przed dziesięcioma latami. Wskaźnik ten oznacza, że na każde 100 mieszkańców gminy przypada już ponad 27 osób starszych, wymagających w przyszłości coraz większego wsparcia społecznego, opieki zdrowotnej i usług dostosowanych do potrzeb seniorów.

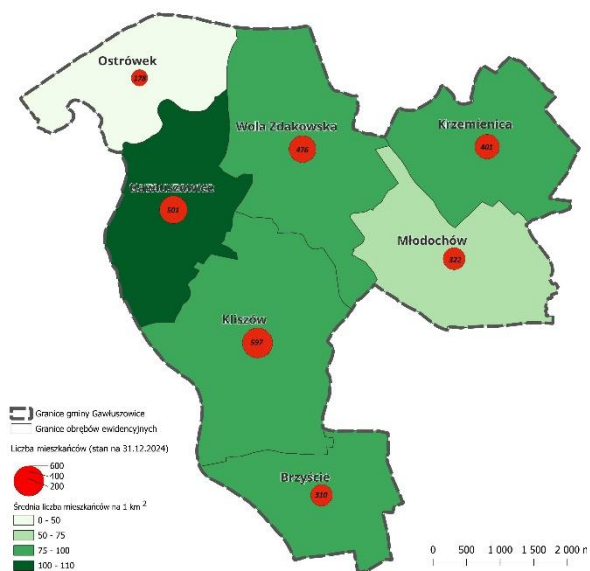
Ryc. 12. Piramida wieku i płci ludności w roku 2021 dla Gminy Gawłuszowice
*Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl>
(dostęp: 28.10.2025)*

Zgodnie z prognozami opartymi na danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku, sytuacja demograficzna Gminy Gawłuszowice w najbliższych latach nie ulegnie poprawie. Piramida wieku i płci sporządzona dla poszczególnych roczników jednoznacznie wskazuje na starzenie się społeczeństwa (Ryc. 12). Diagramy słupkowe pokazują widoczne niższe słupki wartości dla: niemowląt (14 dziewcząt i 8 chłopców), dzieci w wieku żłobkowym, czyli 1 i 2 latków (łącznie 35 dziewcząt i 35

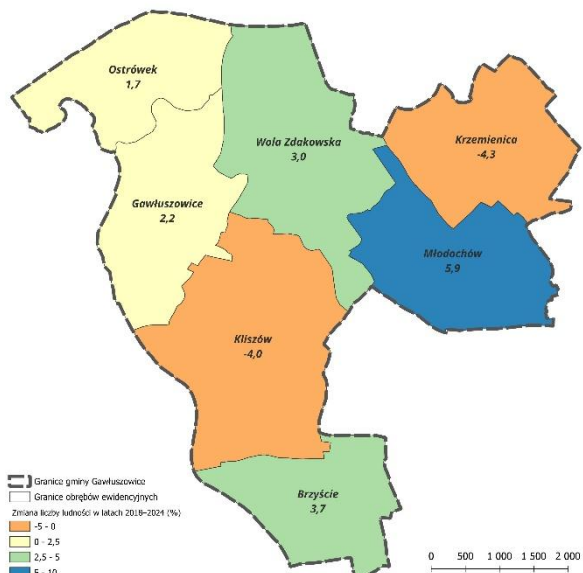
chłopców), dzieci w wieku przedszkolnym od 3 do 6 lat (łącznie 75 dziewcząt i 59 chłopców) dzieci w wieku szkolnym od 7 do 14 lat (łącznie 137 dziewcząt i 104 chłopców), a także młodzieży szkół średnich od 15 do 17 lat (łącznie 43 dziewcząt i 45 chłopców). Z drugiej strony, w przedziałach wiekowych osób starszych zauważa się wyraźny wzrost liczby ludności – w grupie poprodukcyjnej znajduje się aż 338 kobiety powyżej 60 roku życia oraz 205 mężczyzn powyżej 65 lat. Piramida demograficzna ukazuje również wyraźne przesunięcie środka ciężkości populacji w stronę wieku średniego i starszego. Co więcej, w obrębie wieku produkcyjnego (18–59/64 lata) dużą część stanowią osoby z grupy niemobilnej (45–59/64 lata), podczas gdy udział grupy mobilnej (18–44 lata) — tradycyjnie uznawanej za grupę chętniejszą do przekwalifikowania i zmiany zatrudnienia — systematycznie maleje.

Warto podkreślić, że zjawiska demograficzne w obrębie gminy Gawłuszowice nie mają charakteru jednorodnego przestrzennie, lecz wykazują wyraźne zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi miejscowościami (Ryc. 14 i 15). Analiza rozmieszczenia ludności oraz zmian jej liczby w latach 2018–2024 wskazuje, że procesy demograficzne przebiegają w sposób zróżnicowany zarówno pod względem skali, jak i kierunku zmian w poszczególnych miejscowościach.

Największą liczbą mieszkańców charakteryzują się miejscowości pełniące funkcje lokalnych centrów osadniczych, przede wszystkim Gawłuszowice (501 osób) oraz Kliszów (597 osób). Stosunkowo dużą ilością osób charakteryzuje się również Wola Zdakowska (476 osób) oraz Krzemienica (401 osób), podczas gdy najmniejszym potencjałem ludnościowym cechuje się Ostrówek (179 osób). Struktura ta wskazuje na wyraźną koncentrację ludności w centralnej i południowej części gminy, przy jednoczesnym słabszym zaludnieniu obszarów peryferyjnych.

Ryc. 13. Liczba mieszkańców i średnia gęstość zaludnienia w gminie Gawłuszowice (2024)
Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie Gminy Gawłuszowice za 2024 rok

Ryc. 14. Zmiana liczby ludności w gminie Gawłuszowice w latach 2018–2024 (%)
Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie Gminy Wielki za rok 2018 i 2024

Zróźnicowanie widoczne jest również w zakresie dynamiki zmian liczby ludności. Największe spadki odnotowano w miejscowościach takich jak Kliszów (-4,0%) oraz Krzemienica (-4,3%), co może świadczyć o nasileniu procesów depopulacyjnych na obszarach o charakterze bardziej rolniczym lub peryferyjnym. Z kolei dodatnią dynamikę zmian wykazują miejscowości takie jak Młodochów (+5,9%), Brzyście (+3,7%), Wola Zdakowska (+3,0%), a także Gawłuszowice (+2,2%) oraz Ostrówek (+1,7%), co może być efektem korzystniejszej lokalizacji, lepszej dostępności komunikacyjnej lub większej atrakcyjności osiedleńczej.

Przedstawione dane wskazują na rosnące zróźnicowanie wewnętrzne gminy pod względem potencjału demograficznego. Obok miejscowości rozwijających się lub stabilizujących swoją sytuację ludnościową, występują obszary wyraźnie tracące mieszkańców, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do pogłębiania się procesów peryferyzacji oraz ograniczenia dostępu do usług publicznych.

Podsumowując w świetle przedstawionych analiz Gmina Gawłuszowice znajduje się w fazie umiarkowanej depopulacji oraz postępującego starzenia się społeczeństwa. Procesy te, choć mniej dynamiczne niż w innych gminach powiatu, stanowią istotne wyzwanie dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Malejący udział ludności w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby osób starszych wpływają na ograniczenie lokalnego potencjału rozwojowego, zwiększają zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i zdrowotne oraz wymagają dostosowania polityki lokalnej do zmieniającej się struktury demograficznej. W związku z tym kluczowe znaczenie ma podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia negatywnych trendów demograficznych, w tym poprawa warunków życia mieszkańców, rozwój infrastruktury społecznej i technicznej oraz wzmacnianie atrakcyjności osiedleńczej gminy, szczególnie dla ludzi młodych i rodzin.

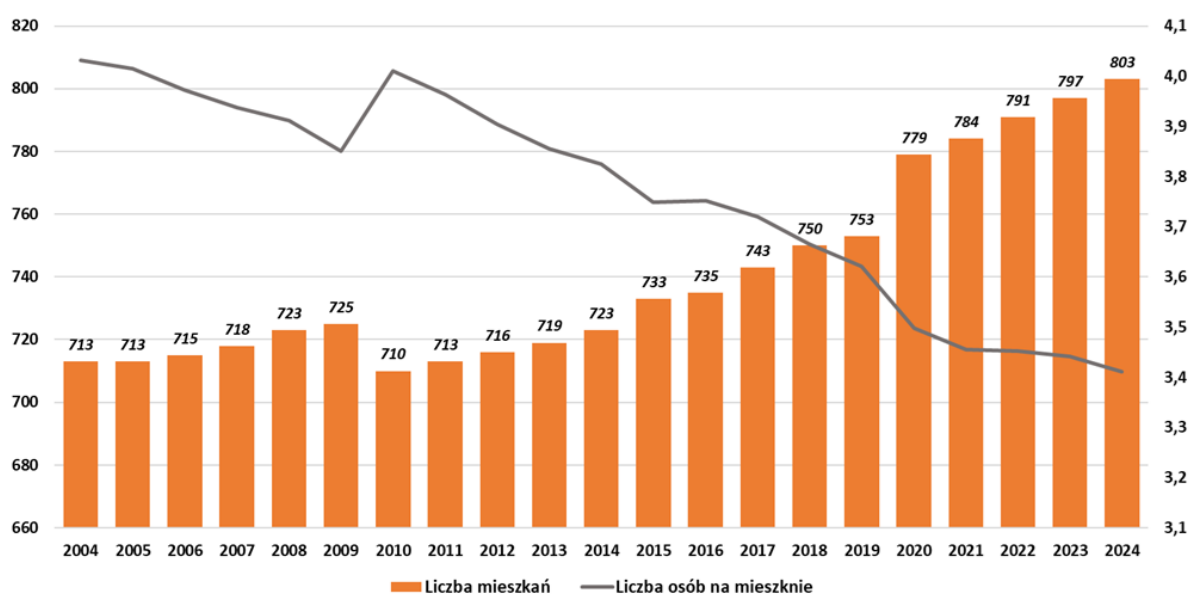
Prognoza demograficzna oraz zapotrzebowanie na nową zabudowę

Zgodnie z prognozą ludności opracowaną na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba mieszkańców Gminy Gawłuszowice w perspektywie najbliższych kilkunastu lat będzie wykazywać tendencję spadkową. Szacuje się, że w roku 2040 liczba ludności może wynieść około 2 217 osób, co oznacza dalsze pogłębianie się procesów depopulacyjnych oraz nasilanie zjawiska wyludniania się poszczególnych miejscowości. Jednocześnie prognozowany jest wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, który może osiągnąć poziom około 30,2%, co potwierdza postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

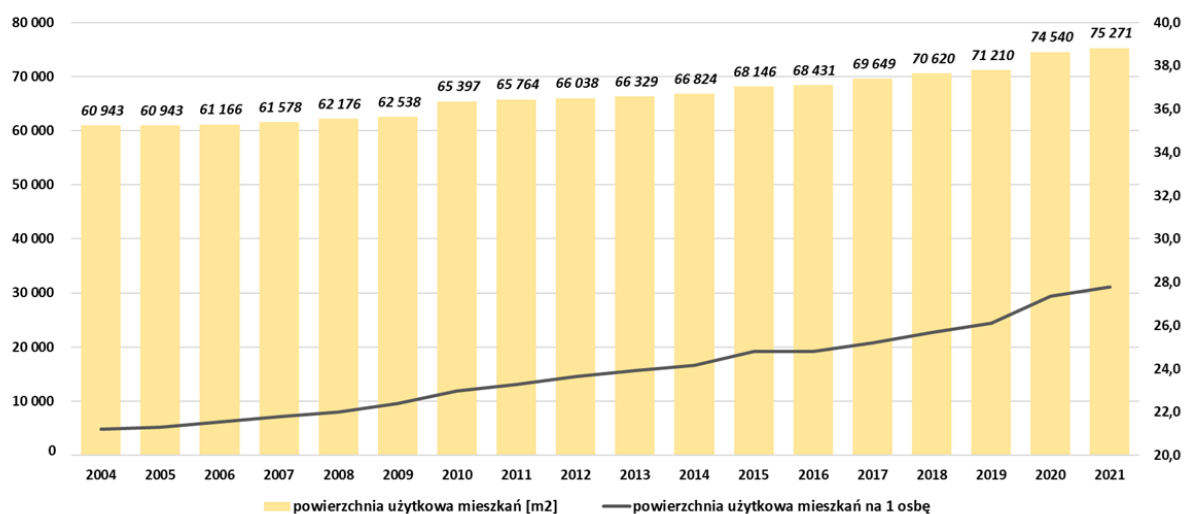
Należy jednak podkreślić, że prognozy demograficzne mają charakter modelowy i nie uwzględniają wszystkich czynników wpływających na rozwój lokalny. W szczególności nie odzwierciedlają potencjalnych zmian związanych z polityką przestrzenną gminy, poprawą dostępności infrastruktury technicznej i społecznej czy też rosnącym zainteresowaniem obszarami wiejskimi jako miejscem zamieszkania. W ostatnich latach obserwuje się bowiem zwiększone zainteresowanie osadnictwem na terenach wiejskich, w tym zabudową jednorodzinną oraz przekształcaniem funkcji rekreacyjnej w całoroczną, co może w pewnym stopniu ograniczać skalę

prognozowanego spadku liczby ludności, a w dłuższej perspektywie wpływać na stabilizację sytuacji demograficznej gminy.

Ponadto, niezależnie od przedstawionych prognoz demograficznych, analiza zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową wskazuje na konieczność zabezpieczenia odpowiedniej rezerwy terenów pod rozwój funkcji mieszkaniowej. Należy podkreślić, że malejąca liczba ludności nie przekłada się bezpośrednio na zmniejszenie potrzeb mieszkaniowych. Kluczowe znaczenie mają zmiany struktury gospodarstw domowych, w szczególności systematyczny spadek liczby osób przypadających na jedno mieszkanie – z około 4,0 osoby w latach 2004–2006 do 3,4 osoby w roku 2024 (Ryc. 15). Tendencja ta świadczy o rosnącym udziale gospodarstw jedno- i dwuosobowych oraz zmianie modelu zamieszkiwania, co zwiększa zapotrzebowanie na nowe budynki mieszkaniowe.

Ryc. 15. Zmiana liczby osób przypadających na jedno mieszkanie w Gminie Gawłuszowice w latach 2003–2024.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Ryc. 16. Zmiana całkowitej powierzchni użytkowej mieszkań oraz powierzchni użytkowej mieszkań na jednego mieszkańca w Gminie Gawłuszowice w latach 2003–2024.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Równolegle obserwuje się systematycznie rośnie całkowita powierzchnia użytkowa mieszkań (Ryc. 17) – z 166 518 m² w 2003 roku do 196 866 m² w roku 2023. Wzrost ten świadczy o rozwoju zasobu mieszkaniowego, jednak jego tempo pozostaje niewystarczające w stosunku do zmieniających się potrzeb mieszkaniowych. Gdyż powierzchnia użytkowa mieszkań przypadającej na jednego mieszkańca – z 22,6 m²/os. w 2003 roku wzrosła tylko do 29,4 m²/os. w roku 2024, co oznacza w dalszym ciągu niski komfort użytkowania.

Uzupełnieniem danych dotyczących demografii oraz potrzeb mieszkaniowych może być wskaźnik obrazujący liczbę pozwoleń i zgłoszeń budowy dla budynków mieszkalnych, udzielanych przez Starostwo Powiatowe w Mielcu w latach 2020–2024 (Tab. 5). Analiza tego wskaźnika wskazuje, że Gmina Gawłuszowice osiąga wartości umiarkowane, oscylujące wokół 2,2–5,1 pozwoleń na 1000 mieszkańców, co plasuje ją poniżej gmin o wysokiej aktywności inwestycyjnej, takich jak Tuszów Narodowy czy gmina Mielec, gdzie wartości te przekraczają 5–7 pozwoleń na 1000 mieszkańców. Jednocześnie należy zauważyć, że poziom aktywności budowlanej w Gminie Gawłuszowice jest porównywalny lub wyższy niż w niektórych gminach o podobnym charakterze przestrzennym, takich jak Padew Narodowa czy okresowo Borowa, co wskazuje na istnienie stabilnego, choć umiarkowanego popytu na nową zabudowę mieszkaniową.

Tab. 5. Liczba pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy budynków mieszkalnych na obszarze gmin wiejskich powiatu mieleckiego w latach 2018-2024.

Gminy wiejskie	2020		2021		2022		2023		2024	
	l _b	l _w	l _b	l _w	l _b	l _w	l _b	l _w	l _b	l _w
Borowa	18	1,98	13	2,44	10	1,89	14	2,66	17	3,28
Czermin	40	5,69	58	8,24	23	3,26	22	3,12	23	3,27
Gawłuszowice	14	5,14	8	2,95	6	2,2	6	2,19	7	2,56
Mielec	88	6,49	98	7,26	81	5,95	53	3,88	53	3,88
Padew Narodowa	11	2,10	17	3,38	17	3,31	6	1,17	9	1,77
Tuszów Narodowy	56	6,77	54	6,51	46	5,54	42	5,06	50	6,05
Wadowice Górne	50	6,58	35	4,61	27	3,54	28	3,67	30	3,39

* l_b - Liczba pozwoleń na budowę;

** l_w - Liczba pozwoleń na budowę budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Istotnym czynnikiem różnicującym skalę inwestycji jest położenie względem głównych ośrodków miejskich. Wysoka liczba pozwoleń w gminie Mielec oraz Tuszowie Narodowym wynika w dużej mierze z procesów suburbanizacji i bezpośredniego oddziaływania miasta Mielca jako lokalnego rynku pracy i usług. Gmina Gawłuszowice, położona bardziej peryferyjnie, nie uczestniczy

w tym procesie w takim samym stopniu, co przekłada się na niższą dynamikę inwestycji mieszkaniowych.

Należy jednak podkreślić, że obserwowane wartości wskaźnika, pomimo niższego poziomu względem strefy podmiejskiej, potwierdzają utrzymujące się zainteresowanie realizacją zabudowy jednorodzinnej na obszarze gminy. Wskazuje to na istnienie potencjału osadniczego, który – przy odpowiedniej polityce przestrzennej oraz poprawie dostępności infrastrukturalnej – może zostać w przyszłości wzmocniony. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że Gmina Gawłuszowice posiada najmniejszą powierzchnię spośród gmin wiejskich powiatu mieleckiego, co w naturalny sposób ogranicza skalę nowych inwestycji budowlanych oraz dostępność terenów pod zabudowę, wpływając tym samym na relatywnie niższe wartości analizowanego wskaźnika.

W konsekwencji, pomimo prognozowanego spadku liczby ludności, obserwuje się jednoczesny wzrost zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to, że potrzeby mieszkaniowe w Gminie Gawłuszowice mają przede wszystkim charakter jakościowy, a nie wyłącznie ilościowy, co uzasadnia konieczność dalszego uzupełniania, przekształcania i modernizacji istniejącego zasobu mieszkaniowego oraz realizacji nowej zabudowy.

Dodatkowym czynnikiem wpływającym na kształtowanie popytu na tereny mieszkaniowe jest położenie gminy w układzie przestrzennym powiatu mieleckiego. Mimo peryferyjnego charakteru, zauważalny jest potencjał rozwoju funkcji mieszkaniowej, wynikający m.in. z rosnącego zainteresowania spokojnymi, wiejskimi obszarami zamieszkania oraz możliwością realizacji zabudowy jednorodzinnej.

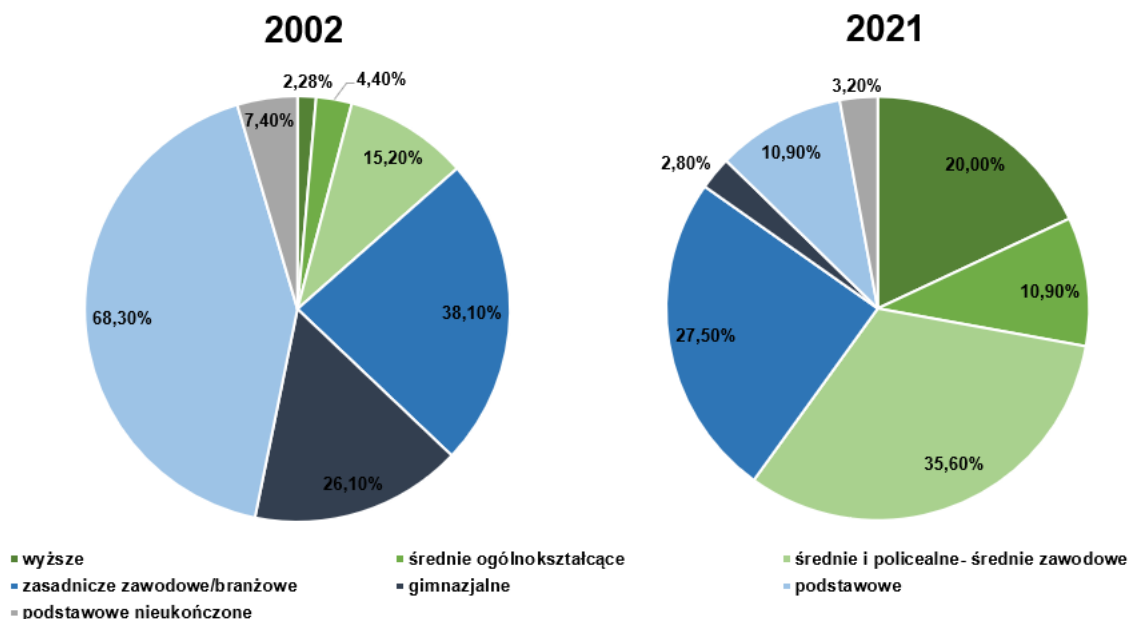
W związku z powyższym zasadne jest utrzymanie odpowiedniej rezerwy terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, umożliwiającej elastyczne reagowanie na przyszłe potrzeby osadnicze. Powinny one wynikać nie tylko ze zmian liczby mieszkańców, lecz przede wszystkim ze zmian strukturalnych w sposobie zamieszkiwania oraz rosnących standardów powierzchniowych. Jednocześnie działania planistyczne powinny uwzględniać lokalne uwarunkowania przestrzenne, w tym ograniczoną powierzchnię gminy oraz jej zróżnicowaną dostępność komunikacyjną, co pozwoli na racjonalne i zrównoważone kształtowanie struktury osadniczej.

Edukacja i wychowanie

Edukacja odgrywa kluczową rolę w budowaniu kapitału społecznego, wpływając na poziom zaangażowania obywatelskiego, jakość komunikacji między interesariuszami oraz potencjał partycypacyjny społeczności lokalnej. Im wyższy poziom wykształcenia mieszkańców, tym większa ich aktywność społeczna oraz gotowość do współdecydowania o kierunkach rozwoju gminy.

Na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego można zauważyć, że w Gminie Gawłuszowice nastąpiła istotna poprawa poziomu wykształcenia mieszkańców (Ryc. 17). W ciągu ostatnich dwóch dekad odsetek osób z wykształceniem wyższym wzrósł zaledwie z 2,28% w 2002 roku do 20% w roku 2021 – co oznacza wzrost aż o 17,72 punktów procentowych. Jednocześnie wyraźnie

zmniejszył się odsetek osób z wykształceniem jedynie podstawowym ukończonym – z 68,30% do 10,90%, oraz z nieukończonym podstawowym – z 7,40% do 3,20%.

Ryc. 17. Procentowy udział poziomu wykształcenia w roku 2002 i 2021 w Gminie Gawłuszowice.

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl>

(dostęp: 28.10.2025)

Ponadto aktualna struktura wykształcenia mieszkańców gminy w 2021 roku pokazuje, że obecnie największy udział mają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (27,50%) oraz średnim zawodowym (również 35,60%). Wysoki udział wykształcenia zawodowego jest charakterystyczny dla obszarów wiejskich o rolniczym profilu gospodarczym, ale jednocześnie może być traktowany jako potencjał rozwojowy – świadczy bowiem o obecności lokalnych specjalistów i fachowców, których umiejętności mogą być atrakcyjne. Warto również podkreślić, że wyraźny wzrost udziału osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (z 4,40% do 10,90%) oraz technicznym (z 15,20% do 35,60%) wpisuje się w ogólnokrajowy trend podnoszenia poziomu edukacji oraz wzrostu aspiracji edukacyjnych młodszych pokoleń. Bliskość ośrodków akademickich – m.in. w Krakowie czy Rzeszowie – dodatkowo sprzyja kontynuacji kształcenia i mobilności edukacyjnej mieszkańców.

Rosnący poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Gawłuszowice przekłada się nie tylko na indywidualne szanse rozwojowe, ale również na jakość życia społeczności lokalnej jako całości. Aby ten potencjał mógł być w pełni wykorzystany, kluczową rolę odgrywa system lokalnych placówek edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych, który stanowi fundament budowania kapitału społecznego i wspierania rozwoju gminy. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy i stanowi istotną część jej budżetu.

Według danych GUS, na koniec 2024 roku na terenie Gminy Gawłuszowice zameldowanych było 43 dzieci w wieku 1–2 lata. Niestety, obecnie w gminie nie funkcjonuje żaden żłobek ani klub dziecięcy, co stanowi istotną barierę zarówno dla aktywizacji zawodowej, jak i społecznej rodziców –

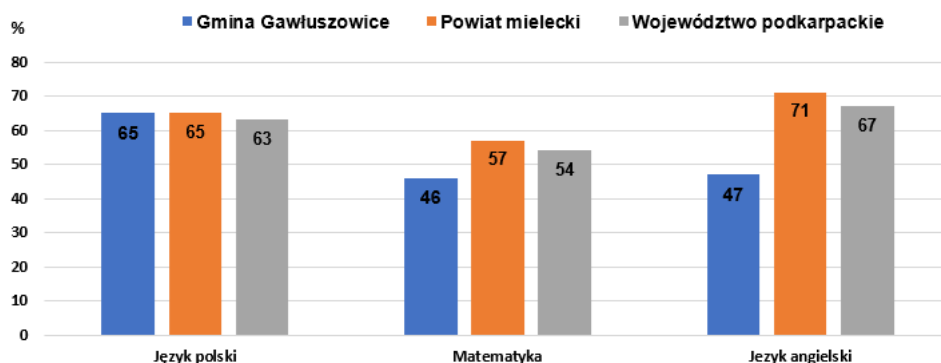
w szczególności młodych matek. Aczkolwiek niedawno Gmina Gawłuszowice podpisała umowę na realizację zadania: „Utworzenie Gminnego Żłobka Akademia Wojtka Niedźwiadka w Gawłuszowicach”. Projekt realizowany będzie w ramach programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Aktywny Maluch” 2022–2029, ze środków pochodzących z Rządowego Programu „Aktywny Maluch”. Dzięki tym środkom w Gawłuszowicach powstanie nowoczesny i przyjazny żłobek, który zapewni profesjonalną opiekę najmłodszym mieszkańcom gminy i wesprze rodziców w łączeniu życia rodzinnego z zawodowym.

Zdecydowanie korzystniejsza sytuacja dotyczy wychowania przedszkolnego. Z danych GUS wynika, że w 2024 roku w Gminie Gawłuszowice mieszkało 121 dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Spośród nich 73 dzieci było objętych wychowaniem przedszkolnym, co stanowi około 60,3% całej populacji tej grupy. Wychowanie przedszkolne na terenie gminy realizowane jest przede wszystkim w formie czterech oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy Szkole Podstawowej im. Władysława Jasińskiego w Gawłuszowicach, co stanowi typowe rozwiązanie organizacyjne dla gmin wiejskich i zapewnia podstawowy dostęp do edukacji przedszkolnej. Uzupełnieniem oferty jest Niepubliczne Przedszkole „Szczęśliwe Dziecko” w Kliszowie, które dysponuje 50 miejsc dla dzieci w wieku 3–6 lat oraz oferuje zajęcia dodatkowe, w tym specjalistyczne. Ponadto pomimo funkcjonowania tych form wychowania przedszkolnego, część dzieci zamieszkałych na terenie gminy korzysta z oferty placówek poza jej granicami. W związku z tym gmina ponosi koszty związane z finansowaniem wychowania przedszkolnego w innych jednostkach.

Bezpośrednią kontynuacją wychowania przedszkolnego jest nauka w szkole podstawowej. Na terenie gminy Gawłuszowice funkcjonuje jedna szkoła podstawowa, dla której Gmina jest organem prowadzącym – Szkoła Podstawowa im. Władysława Jasińskiego w Gawłuszowicach. Według danych GUS z 2024 roku, do szkoły podstawowej na terenie gminy uczęszczało 178 uczniów, a w stosunku do 2017 roku, liczba uczniów w placówkach zwiększyła się o 37, na co wpływ mogło mieć zlikwidowanie funkcjonującego na terenie gminy gimnazjum i utworzenie VII i VIII klas w szkołach podstawowych. Szkoła podstawowa pełni ważną rolę w budowaniu lokalnej wspólnoty – organizuje wydarzenia kulturalne, sportowe, prozdrowotne i społeczne. Na terenie działają samorządy uczniowskie, koła tematyczne, kluby zainteresowań oraz inicjatywy wzmacniające zaangażowanie dzieci i młodzieży w życie lokalnej społeczności.

Poziom nauczania w gminie na poziomie podstawowym dobrze ilustrują wyniki egzaminu ósmoklasisty, który stanowi ważny wskaźnik efektywności systemu edukacyjnego. W 2024 roku uczniowie z Gminy Gawłuszowice osiągnęli średnio: 65% z języka polskiego, 46% z matematyki, 47% z języka angielskiego. Wynik ten jest porównywalny do średniej powiatowej w zakresie języka polskiego. Choć w matematyce uczniowie wypadli słabiej na tle województwa i powiatu, należy zaznaczyć, że przedmiot ten pozostaje jednym z najtrudniejszych na wszystkich poziomach administracyjnych (Ryc. 18). Niestety język angielski wypadł bardzo słabo (47 %) w porównaniu do średniej powiatowej i wojewódzkiej. Z porównania średnich punktowych osiągniętych w egzaminie

ósmoklasisty, kończącego edukację na poziomie podstawowym wynika, że poziom edukacji w szkole podstawowej na terenie gminy Gawłuszowice wskazuje na potrzebę podjęcia działań w zakresie podnoszenia jakości kształcenia.

Ryc. 18. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2024 roku – porównanie Gminy Gawłuszowice na tle powiatu mieleckiego i województwa podkarpackiego.

Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Ponadto, szkoła podstawowa zapewnia dzieciom i uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych zajęcia logopedyczne, zajęcia z pedagogiem, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia rozwijające kreatywność. Wymienione zajęcia są istotne, z uwagi na odnotowywany corocznie wzrost liczby dzieci uczęszczających do Szkoły Podstawowej w Gminie Gawłuszowice, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną.

Szkoła podstawowa realizuje również programy propagujące dodatkową aktywność sportową przez uczniów klas od 3-8, w formie zajęć sportowych pod opieką nauczyciela prowadzącego zajęcia wychowania fizycznego. Głównymi programami realizującym jest Akademia Małych Zdobywców skierowana do uczniów klas od I – III oraz WF z AWF skierowany dla uczniów klas IV – VIII. Programy mają na celu kształtowanie odpowiednich nawyków i postaw, zwłaszcza dotyczących zdrowego stylu życia.

Po ukończeniu szkoły podstawowej uczniowie z Gminy Gawłuszowice najczęściej kontynuują naukę w szkołach średnich zlokalizowanych w Mielcu, dojeżdżając tam środkami transportu publicznego – głównie busami.

Kultura i rekreacja

Dostęp do szeroko rozumianej kultury i rekreacji odgrywa istotną rolę w kształtowaniu kapitału społecznego, wzmacniając poczucie przynależności do lokalnej wspólnoty oraz budując więzi międzyludzkie. Integracja wokół wspólnych wartości, wydarzeń i tradycji sprzyja tworzeniu spójnej tożsamości lokalnej i rozwija poczucie współodpowiedzialności za otoczenie. Udział mieszkańców w wydarzeniach finansowanych ze środków publicznych może znacząco wpłynąć na wzrost świadomości społecznej i poprawę relacji sąsiedzkich. Kluczowe jest nie tylko uczestnictwo w kulturze, ale także zaangażowanie mieszkańców w jej współtworzenie.

Na terenie Gminy Gawłuszowice działalność kulturalno-edukacyjną prowadzi Gminny Ośrodek Upowszechniania Kultury i Sportu, który składa się z Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej.

Gminny Ośrodek Kultury z siedzibą w Ostrówku, pełni funkcję centralnej instytucji animującej życie kulturalne w gminie. Oferuje szeroki wachlarz wydarzeń i aktywności o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym. Jego działalność koncentruje się na integracji społecznej poprzez różnorodne formy ekspresji artystycznej, podtrzymywanie tradycji oraz promocję lokalnej kultury. Ośrodek realizuje zadania w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury poprzez: funkcjonowanie sekcji i kół zainteresowań, edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę, działalność amatorskiego ruchu artystycznego. W ofercie GOK znajdują się m.in. zajęcia muzyczne, taneczne, plastyczne i rękodzielnicze, warsztaty dla dzieci i dorosłych, a także wydarzenia plenerowe, konkursy i imprezy okolicznościowe. Działają tu kilka zespołów artystycznych, takich jak zespół śpiewaczy Ludowy Zespół Śpiewaczy „Ostrowiaczy” „Kapela Podwórkowa”.

Równolegle władze gminy konsekwentnie realizują działania na rzecz rozwoju infrastruktury edukacyjno-kulturalnej. Prowadzone są inwestycje w modernizację bazy lokalowej oraz doposażenie placówek w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne. Jednym z kluczowych przedsięwzięć w tym zakresie jest rozbudowa i modernizacja Gminnego Ośrodka Kultury Gminy Gawłuszowice w Ostrówku. Inwestycja ma na celu stworzenie nowoczesnego centrum kultury, które będzie służyć społeczności lokalnej jako miejsce spotkań, wydarzeń artystycznych i warsztatów. Obiekt ten ma umożliwiać organizację wydarzeń o charakterze ponadlokalnym, stając się ważnym ośrodkiem życia kulturalnego w regionie.

Dodatkowo w celu promocji lokalnych produktów, wzmacniania więzi społecznych oraz zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców i turystów, w gminie organizowane są cykliczne wydarzenia kulturalne. Wśród najważniejszych i zarazem najbardziej popularnych imprez okolicznościowych znajdują się:

- Wojewódzki Przegląd Zespołów Śpiewaczych
- Dożynki Gminno- Parafialne w Ostrówku
- Gminny Piknik Rodzinny
- Turniej piłkarski o puchar Wójta Gminy Gawłuszowice
- Akcja „Zabłyśnij – bądź bezpieczny w Gminie Gawłuszowice”
- Jarmark Bożonarodzeniowy w Gawłuszowicach

Na obszarze gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Gawłuszowicach. Biblioteka zapewnia mieszkańcom możliwość korzystania z czytelni oraz bezpłatny dostęp do Internetu. Zasoby biblioteki od 2019 roku zwiększyły się o ok. 13,4%. W ramach swojej działalności instytucja w 2024 roku wypożyczyła 284 czytelnikom 4716 książek. (Tab. 4). Liczba wypożyczeń książek w 2024 roku

w Gminnej Bibliotece Publicznej w Gawłuszowicach spadła o 1058 wypożyczeń w stosunku do roku 2023. (Tab. 6).

Tab. 6. Zestawienie wybranych informacji o Gminnej Bibliotece Publicznej w latach 2019 – 2024.

Zestawienie wybranych informacji	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Liczba jednostek inwentaryzacyjnych (księgozbiór)	14 655	15 308	16 022	16 716	17 152	16 624
Liczba czytelników	352	284	266	321	314	284
Liczba wypożyczonych książek	5 464	3 513	4 140	5 278	5 774	4 716

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Ponadto Biblioteka corocznie organizuje liczne wydarzenia edukacyjne i kulturalne, a także prowadzi działalność publikacyjną i medialną na rzecz promocji i rozwoju Gminy Gawłuszowice. W ofercie biblioteki znajdują się m.in. warsztaty, szkolenia, wystawy oraz różnorodne działania animacyjne, skierowane do lokalnej społeczności. Szczególną aktywnością wyróżniają się inicjatywy adresowane do dzieci i młodzieży w wieku przedszkolnym i szkolnym – to właśnie one przyciągają największą liczbę uczestników i mają istotny wpływ na rozwój kulturalny młodego pokolenia.

Naturalnym uzupełnieniem tej aktywności kulturalno-edukacyjnej są działania w zakresie rekreacji i sportu. Możliwość korzystania z różnych form aktywności fizycznej stanowi ważny element życia społecznego, integrując mieszkańców i promując zdrowy styl życia. Infrastruktura sportowa Gminy Gawłuszowice zlokalizowana jest przy placówce oświatowej, świetlicy wiejskiej oraz remizie OSP i obejmuje między innymi :

- Boisko sportowe typu orlik przy szkole podstawowej
- Siłownia na wolnym powietrzu z placem zabaw w centrum Gawłuszowic
- Plac zabaw przy budynku OSP Młodochów
- Plac zabaw w Brzyściu
- Boisko piłkarskie "GKS Grom Krzemienica"

Na terenie gminy aktywnie działa również Gminny Klub Sportowy „Grom Krzemienica”. Jego misją jest propagowanie kultury fizycznej i sportu wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Klub prowadzi sekcje seniorów, angażując mieszkańców w treningi oraz organizację wydarzeń sportowych. Dodatkowo, przy placówkach oświatowych funkcjonują szkolne kluby sportowe, które umożliwiają uczniom rozwijanie swoich pasji i zdolności w różnych dyscyplinach sportowych.

Jednakże pomimo funkcjonowania podstawowej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, jej dostępność oraz jakość nie w pełni odpowiadają na potrzeby mieszkańców w zakresie wypoczynku, rekreacji oraz integracji społecznej. Obiekty te mają w dużej mierze charakter punktowy i rozproszony, co ogranicza ich funkcję jako przestrzeni sprzyjających budowaniu więzi społecznych. Brak kompleksowo zagospodarowanych przestrzeni publicznych może prowadzić do osłabienia integracji społecznej oraz ograniczenia możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego przez mieszkańców.

Pomoc społeczna

Szeroki dostęp do usług społecznych i ochrony zdrowia stanowi istotny element dobrostanu mieszkańców. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gawłuszowicach (GOPS), który realizuje zadania wynikające zarówno z polityki społecznej państwa, jak i lokalnych potrzeb mieszkańców. Jego głównym celem jest wspieranie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej – takiej, której nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć, korzystając z własnych zasobów i możliwości. Pomoc społeczna świadczona przez GOPS ma charakter kompleksowy i obejmuje różne formy wsparcia – od świadczeń pieniężnych, przez usługi opiekuńcze, po działania aktywizujące i wspierające integrację społeczną. Zakres i skala tych działań zostały przedstawione w poniższym zestawieniu, opracowanym na podstawie Raportu o stanie Gminy Gawłuszowice za rok 2024. Tabele 7 zawierają dane dotyczące liczby osób objętych wybranymi świadczeniami socjalnymi GOPS w Gawłuszowicach.

Tab. 7. Zestawienie liczby osób objętych wybranymi świadczeniami socjalnymi GOPS w Gawłuszowicach

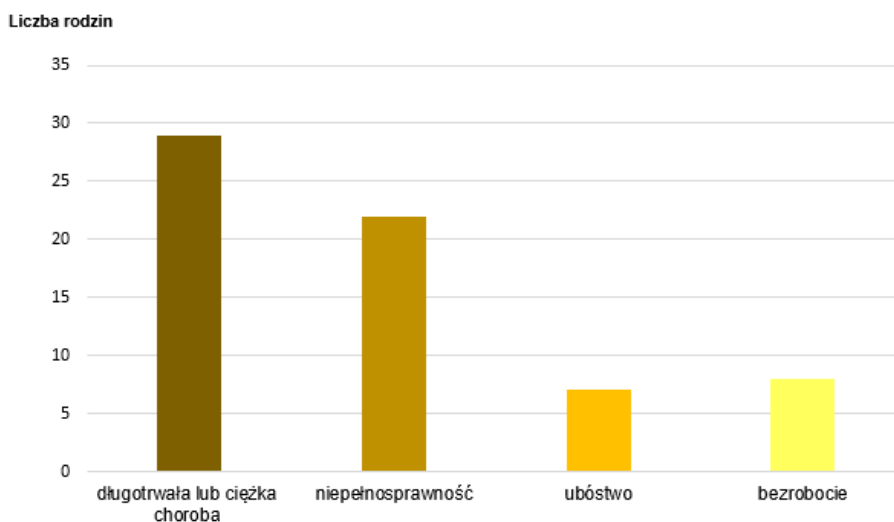
Rodzaje świadczeń socjalnych	Liczba osób objęta świadczeniem
Zasiłek stały	4 osoby (38 świadczeń)
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłki stałe	2 osoby (24 świadczenia)
Zasiłki okresowe	10 osób (24 świadczenia)
Zasiłek celowy na pokrycie strat powstałych w wyniku zdarzenia losowego	1 osoba (1 świadczenie)
Zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe	19 osób (39 świadczeń)
Dożywianie dzieci w szkołach	16 osób (1750 świadczeń)
Zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności	17 osób (106 świadczeń)
Pobyty w domu pomocy społecznej	1 osoba (2 świadczenia)
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	1 osoba (158 świadczeń)
Realizacja Programu „Korpus Wsparcia Seniorów”	10 osób
Realizacja Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027	106 osób
Realizacja programu „Bon energetyczny”	273 rodzin
Realizacja programu „Dodatek osłonowy”	264 rodzin

Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o Stanie Gminy Gawłuszowice za rok 2024

Analiza poszczególnych typów świadczeń socjalnych wskazuje, że oprócz zadań zleconych finansowanych przez budżet państwa, OPS w Gawłuszowicach realizuje również zadania własne dotowane zarówno z budżetu państwa, jak i budżetu gminy. W swoich działaniach własnych samorząd wraz z GOPS-em realizuje szereg programów i projektów między innymi: „Wspieraj Seniora”, „Pomoc Żywnościowa”. Celem tych działań jest aktywizacja grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne zwłaszcza ze względu na wiek, długotrwały stan chorobowy i ograniczenia ekonomiczne.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza ustawowo określonego progu. Obecnie świadczenia przysługują osobie samotnie gospodarującej, jeśli jej miesięczny dochód nie przekracza 776,00 zł. W przypadku osoby żyjącej w rodzinie, dochód na jednego członka rodziny nie może przekraczać 600,00 zł. W sytuacji całej rodziny brana jest pod uwagę suma dochodów wszystkich członków, która nie może przekroczyć łącznego limitu wyznaczonego na podstawie liczby osób w rodzinie. W Gminie Gawłuszowice, według stanu na dzień 31 grudnia 2024r., ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 50 rodzin, co łącznie przekłada się na pomoc dla 101 osób.

Analiza przyczyn korzystania z pomocy społecznej wskazuje, że dominującymi problemami mieszkańców są długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Znacznie rzadziej pomoc udzielana była z powodu ubóstwa lub bezrobocia. Struktura ta potwierdza, że system pomocy społecznej w gminie koncentruje się przede wszystkim na wsparciu osób wymagających opieki i pomocy w codziennym funkcjonowaniu, a nie wyłącznie na problemach o charakterze ekonomicznym (Ryc. 19)

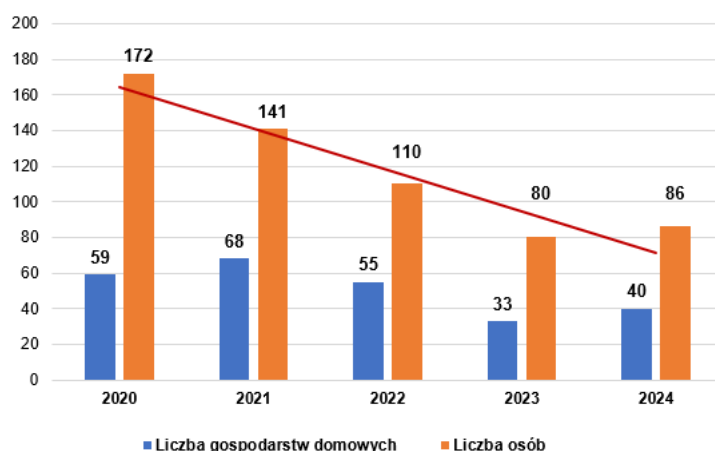

Ryc. 19. Problemy mieszkańców kwalifikujących się do pomocy społecznej.
Opracowanie własne na Raportu o Stanie Gminy Gawłuszowice za rok 2024

Odbiorcami wsparcia są osoby i rodziny znajdujące się w zróżnicowanych sytuacjach życiowych, korzystające zarówno ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, jak i usług środowiskowych, programów żywnościowych oraz pracy socjalnej. Istotnym elementem systemu pomocy społecznej jest właśnie praca socjalna, ukierunkowana na poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku oraz wzmacnianie ich samodzielności życiowej.

Dominacja problemów zdrowotnych w strukturze beneficjentów wskazuje na potrzebę dalszego rozwijania usług opiekuńczych, wsparcia dla osób niesamodzielnych oraz działań skierowanych do osób przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami. Jednocześnie istotnym obszarem pozostają problemy o charakterze społecznym i ekonomicznym, takie jak ubóstwo, bezrobocie czy bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Zjawiska te mogą prowadzić do pogłębiania marginalizacji społecznej oraz utrwalania trudnej sytuacji życiowej kolejnych pokoleń. W części przypadków

obserwuje się również ograniczoną gotowość do współpracy z instytucjami pomocowymi, co utrudnia skuteczną realizację działań wspierających i ogranicza ich efektywność.

Ryc. 20. Liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie Gminy Gawłuszowice w latach 2020-2024

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Według danych GUS, w latach 2020–2024 na terenie Gminy Gawłuszowice systematycznie malała liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (Ryc. 20). W analizowanym okresie zauważalny jest wyraźny spadek liczby rodzin objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej, co może świadczyć o stopniowej poprawie ich sytuacji życiowej. Na tę tendencję najprawdopodobniej wpłynęło rozszerzenie systemu wsparcia państwowego, w tym programów takich jak „Rodzina 500+”, obecnie funkcjonującego jako „800+”, a także wzrost minimalnego wynagrodzenia oraz wysokości emerytur i rent.

Tab. 8. Zestawienie liczby osób objętych świadczeniami rodzinnymi i innymi formami pomocy oferowanej przez GOPS w Gawłuszowicach w 2024 rok

Rodzaje świadczeń rodzinnych i innych form pomocy	Liczba świadczeń
Zasiłki rodzinne	826
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	1
Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	42
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	42
Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	102
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	189
Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania na pokrycie wydatków (internat, dojazdy)	172
Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	204
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	10
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	89
Świadczenie pielęgnacyjne	440

Rodzaje świadczeń rodzinnych i innych form pomocy	Liczba świadczeń
Składki emerytalno-rentowe opłacane do ZUS	227
Składki emerytalno-rentowe opłacane do KRUS	108
Składki zdrowotne opłacane do ZUS	70
Świadczenia rodzicielskie	8
Jednorazowe świadczenie „Za życiem”	1

Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o Stanie Gminy Gawłuszowice za rok 2024

Oprócz świadczeń socjalnych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gawłuszowicach realizuje również szereg świadczeń rodzinnych oraz innych form pomocy wynikających z krajowych regulacji prawnych (Tab. 7 i 8). Wspieranie rodzin pozostaje jednym z priorytetów polityki społecznej, gdyż to właśnie rodzina stanowi podstawową jednostkę życia społecznego oraz fundament rozwoju lokalnych wspólnot. Wśród świadczeń rodzinnych realizowanych przez GOPS w 2024 roku znalazły się m.in.: zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny, , świadczenie pielęgnacyjne), jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka oraz świadczenie rodzicielskie.

Analiza danych GUS (Tab. 9) pokazuje również wyraźny spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne – w ciągu czterech lat liczba ta zmniejszyła się o niemal 66%, z 87 rodzin w 2020 roku do 29 w 2024 roku. W tym samym okresie zmniejszyła się także liczba dzieci objętych tym wsparciem – z 207 do 69. Szczególną uwagę warto zwrócić na wskaźnik udziału dzieci w wieku do 17 lat, na które przysługiwał zasiłek rodzinny – w 2020 roku wynosił on 32,8%, natomiast w 2024 już tylko 11,8%. Może to świadczyć o ogólnej poprawie sytuacji ekonomicznej rodzin, podobnie jak w przypadku spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej.

Tab. 9. Liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych na terenie Gminy Gawłuszowice w latach 2020- 2024

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	87	67	52	43	29
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	207	157	134	102	69
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	184	139	122	96	67
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku %	32,8	24,7	21,8	17,3	11,8

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Na obszarze Gminy działa również Dzienny Dom Pomocy i Klub Seniora w Brzyściu. Działalność ośrodka prowadzona jest przez Stowarzyszenie „Razem Tworzymy Dobro” we współpracy z Urzędem Gminy w Gawłuszowicach. Ośrodek wsparcia przeznaczony jest dla osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, zwiększaniu zaradności i samodzielności życiowej. Ośrodek oferuje

zajęcia i wsparcie m.in. dla seniorów. Głównym celem ośrodka jest zwiększenie dostępności świadczonych w społeczności lokalnej usług społecznych (opiekuńczych i aktywizujących).

Niestety na terenie gminy wstępują zdarzenia przemocy domowej, czego efektem jest procedura zakładania Niebieskiej Karty. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym. Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację obowiązków związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej. W skład zespołu wchodzi 7 osób tj.: przedstawiciel oświaty, policji, przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przedstawiciel służby zdrowia, przedstawiciel Sądowej Służby Kuratorskiej przy Sądzie Rejonowym w Mielcu, przedstawiciel organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Gawłuszowice oraz przedstawiciel GOPS w Gawłuszowicach. Zespół interdyscyplinarny stanowi element gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej i jest metodą pracy w tym obszarze, opartą na systemowej współpracy lokalnych instytucji, podmiotów i służb oraz na wielopłaszczyznowym podejściu do problemu przemocy. W 2024 r. do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 7 formularzy „Niebieska Karta – A”, w efekcie czego zostało 5 rodzin zostało objętych procedurą Niebieskiej Karty.

Ochrona zdrowia

Dostęp do opieki zdrowotnej jest jednym z kluczowych czynników wpływających na sytuację zdrowotną i ogólną jakość życia mieszkańców gminy. Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561), każdemu świadczeniobiorcy przysługują świadczenia zdrowotne mające na celu zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesną diagnostykę, leczenie, pielęgnację oraz ograniczanie niepełnosprawności. Mieszkańcy Gminy Gawłuszowice mają więc prawo do korzystania z gwarantowanych świadczeń w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

Niestety, według danych GUS na dzień 31 grudnia 2024 roku, na terenie gminy funkcjonowała jedna przychodnia (z wyłączeniem praktyk indywidualnych), co oznacza, że jedna placówka przypadała średnio na 2739 mieszkańców. Jednocześnie w tym samym czasie udzielono łącznie 10 862 porad w zakresie podstawowej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, co potwierdza duże zapotrzebowanie na usługi medyczne. Zaś w całej gminie jednym z najważniejszych elementów lokalnej infrastruktury ochrony zdrowia jest Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gawłuszowicach⁶, świadczący usługi w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Placówka ta zlokalizowana jest w budynku

⁶ Wykaz podmiotów Podstawowej Opieki Zdrowotnej - Umowa z Podkarpackim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia.

stanowiącym własność Gminy Gawłuszowice. Budynek po remoncie został dostosowany do osób ze szczególnymi potrzebami. Przy placówce zdrowia działa również gabinet stomatologiczny.

Ponadto w gminie znajduje się również Punkt Apteczny Arnika. Z danych GUS wynika, że w 2024 roku na ogólnodostępny punkt apteczny przypadało w gminie aż 2739 mieszkańców, co może oznaczać pewne trudności w dostępie do usług farmaceutycznych, zwłaszcza w nagłych przypadkach.

Ze względu na brak specjalistycznych poradni i zaplecza diagnostycznego w obrębie gminy, mieszkańcy wymagający bardziej zaawansowanej opieki medycznej muszą korzystać z usług świadczonych w Mielcu, a w przypadku poważniejszych schorzeń – w ośrodkach specjalistycznych w Krakowie lub Rzeszowie. Jednakże tego rodzaju konieczność wiąże się z dodatkowymi utrudnieniami, zwłaszcza dla osób starszych oraz mieszkańców bardziej oddalonych sołectw, dla których dojazd stanowi istotną barierę.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne stanowi jeden z kluczowych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców oraz atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną gminy. Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, jednym z podstawowych zadań własnych gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustroj i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych. Podmioty, które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Gawłuszowice to: Wójt Gminy, Posterunek Policji w Tuszowie Narodowym, podlegający Komendzie Powiatowej Policji w Mielcu oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych koordynowane przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Mielcu.

Na obszarze Gminy Gawłuszowice w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia sprawuje 6 funkcjonariuszy służących na Posterunku Policji w Tuszowie Narodowym. Według statystyk policyjnych w roku 2023 funkcjonariusze ci zajmowali się na terenie gminy 40 przestępstwami, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje wskaźnik około 14,51 przestępstw/1000 mieszkańców. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Gawłuszowice wynosi 79,30% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Gawłuszowice najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 8,77 (wykrywalność 79%) oraz przeciwko mieniu - 6,74 (wykrywalność 62%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa

o charakterze gospodarczym - 4,02 (72%), drogowe - 1,12 (99%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,31 (85%). Ponadto w zakresie bezpieczeństwa drogowego na terenie gminy odnotowano dwa wypadki, w którym dwie osoby zostały ranne. Według danych z lat 2010 - 2024 w wyniku 17 wypadków drogowych w gminie Gawłuszowice odnotowano 4 ofiary śmiertelne oraz 17 osób rannych. Oznacza to, że na 100 tys. ludności przypadło 618,4 wypadków (znacznie mniej od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniej od wartości dla całej Polski).

Zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego na terenie Gminy Gawłuszowice realizowane są przede wszystkim przez lokalne jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Ich działalność opiera się na przepisach ustawy o ochronie przeciwpożarowej oraz statucie Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Obecnie w gminie funkcjonuje 7 jednostek: OSP Gawłuszowice, OSP Wola Zdakowska, OSP Młodochów, OSP Krzemienica, OSP Ostrówek, OSP Kliszów, OSP Brzyście. Ponadto, wszystkie jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie gminy dysponują podstawowym sprzętem ratowniczo-gaśniczym oraz specjalistycznymi pojazdami, co umożliwia sprawne i skuteczne podejmowanie działań ratowniczych zarówno w obrębie gminy, jak i poza jej granicami. Przy jednostkach OSP Krzemienica i OSP Kliszów funkcjonują Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze, łącznie liczące 28 młodych strażaków.

Na szczególną uwagę zasługuje infrastruktura strażacka –wszystkie z funkcjonujących jednostek dysponuje własnymi remizami, które oprócz części operacyjnej posiadają również świetlice. Obiekty te, dzięki stałemu wsparciu finansowemu ze strony samorządu, są systematycznie modernizowane i doposażane, służąc nie tylko strażakom, ale również lokalnym społecznościom jako przestrzeń spotkań, integracji i inicjatyw obywatelskich.

Rola Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP) w Gminie Gawłuszowice znacząco wykracza poza standardowe działania ratowniczo-gaśnicze. Druhowie aktywnie angażują się w usuwanie skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak silne wiatry czy intensywne opady, uczestniczą w akcjach ratowniczych związanych z wypadkami drogowymi, a także odpowiadają na nagłe wezwania o charakterze medycznym. Wspierają tym samym inne służby w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców.

Z analizy danych z lat 2018–2024 (Tab. 10) wynika, że najczęściej podejmowanymi interwencjami przez jednostki OSP w gminie Gawłuszowice były działania związane z silnymi wiatrami oraz zdarzeniami drogowymi. Szczególnie trudny okazał się rok 2021, który przyniósł rekordową liczbę zgłoszeń – aż 14 dotyczących interwencji medycznych. Wzmoczona aktywność jednostek mogła być również związana z pandemią COVID-19, która wpłynęła na zwiększenie zapotrzebowania na wsparcie służb ratunkowych, zwłaszcza w zakresie pomocy medycznej. Jak obrazuje tabela 10, rok 2019 był rekordowy pod względem ogólnej liczby zdarzeń – jednostki OSP interweniowały wtedy aż 34 razy, w tym 18 razy w przypadku pożarów i 15 razy w związku z miejscowymi zagrożeniami. W kolejnych latach liczba interwencji systematycznie malała, co może świadczyć o wzroście skuteczności działań

profilaktycznych oraz coraz większej świadomości mieszkańców w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe.

Tab. 10. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia występujące na terenie gminy Gawłuszowice na przestrzeni lat 2018-2024

Rodzaje zagrożeń	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
silne wiatry	3	3	0	1	6	5	1
opady śniegu	0	0	0	0	4	0	0
opady deszczu	0	6	0	0	0	1	0
w komunikacji	6	4	5	2	2	3	7
medyczne	1	1	2	14	3	1	3
ogółem	10	20	12	17	16	10	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tab. 11. Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gminy Gawłuszowice na przestrzeni lat 2018-2024

Rodzajów i wielkości zdarzenia	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
pożary	10	18	10	7	14	6	8
zagrożenia miejscowe	14	15	12	19	16	14	19
alarmy fałszywe	0	1	1	0	0	0	0
zdarzenia ogółem	24	34	23	26	30	20	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ponadto oprócz działalności operacyjnej, strażacy z gminy aktywnie uczestniczą w wydarzeniach społecznych i sportowych – osiągając wysokie lokaty i potwierdzając swoje profesjonalne przygotowanie. Należy podkreślić że system ochrony przeciwpożarowej w gminie Gawłuszowice stanowi nie tylko istotny filar bezpieczeństwa publicznego, ale także element budujący wspólnotę lokalną. Stałe wsparcie ze strony samorządu, rosnąca baza sprzętowa oraz zaangażowanie druhów ochotników są gwarancją dalszego rozwoju i skutecznej reakcji na zagrożenia, jakie mogą pojawić się w przyszłości.

Nie mniej poważnym zagrożeniem dla gminy i jej mieszkańców są ekstremalne zjawiska pogodowe – występowanie huraganowych wiatrów oraz krótkotrwałych, nawalnych ulew, powodujących miejscowe powodzie i podtopienia. Na te drugie narażone są przede wszystkim obszary położone w dolinach i w sąsiedztwie rzek, potoków i strumieni, do których spływają wody opadowe z terenów położonych wyżej, a w niektórych przypadkach także z odwodnień przy ciągach komunikacyjnych. Ukształtowanie terenu jednostki sprawia, że w skrajnych przypadkach lokalne ciekły wodne mogą powodować podtopienia zabudowy mieszkalnej i infrastruktury komunikacyjnej. Zgodnie mapami zagrożenia powodziowego, na terenie gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Wisły, Wisłoki, Starego Brnia, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie lub średnie. oznacza to, że zdarzają się one zazwyczaj raz na 10 lub raz na 100 lat.

Aktywność społeczna i obywatelska

Aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców Gminy Gawłuszowice jest jednym z kluczowych wskaźników kapitału społecznego. Przekłada się ona bezpośrednio na rozwój lokalny, poziom integracji mieszkańców oraz skuteczność wdrażania polityk publicznych. Przejawy tej aktywności obejmują m.in. zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych, udział w wyborach i referendach, a także uczestnictwo w różnorodnych inicjatywach oddolnych i projektach społecznych.

Organizacje społeczne, wspólnoty lokalne i instytucje

Obecnie na terenie Gminy Gawłuszowice funkcjonuje około 25 organizacji pozarządowych, zarejestrowanych zarówno w Krajowym Rejestrze Sądowym⁷, jak i w ewidencji prowadzonej przez Starostwo Powiatowe w Mielcu⁸. Wśród nich znajdują się stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe, Koła Gospodyń Wiejskich⁹ oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych wspomniane w poprzednim rozdziale.

Do przykładowych organizacji działających na terenie gminy należą m.in.:

- Fundacja Otwarte Drzwi z siedzibą w Gawłuszowicach,
- Stowarzyszenie „Klub Seniora w Gawłuszowicach”,
- Stowarzyszenie „Młodochowanie” z Młodochowa,
- Stowarzyszenie „Przyjazna Krzemienica” z Krzemienicy,
- Stowarzyszenie „Razem dla Woli Zdakowskiej” z Woli Zdakowskiej,
- Stowarzyszenie „Razem Tworzymy Dobro” z Woli Zdakowskiej,
- Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich w Kliszowie,
- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Gawłuszowickiej im. ks. Adama Kopycińskiego,
- Stowarzyszenie „Brzyście Twoja Sprawa” z Brzyścia,

Wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosił w Gminie Gawłuszowice w 2024 roku 7,30, co wskazuje na stosunkowo wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców oraz rozwijający się potencjał lokalnego kapitału społecznego.

Struktura lokalnych inicjatyw ma charakter zróżnicowany – obejmuje zarówno organizacje o profilu społecznym i kulturalnym, jak i podmioty działające na rzecz integracji mieszkańców czy wsparcia grup wymagających szczególnej opieki. Przykładem nowej inicjatywy jest „Stowarzyszenie w nowym stylu”, powstałe w 2024 roku, którego działalność koncentruje się

⁷ <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl>

⁸ <https://bip.powiat-mielecki.pl/wykaz-stowarzyszen/wykaz-stowarzyszen-zwyklych-8.html>

⁹ <https://krkgw.arimr.gov.pl/>

na wspieraniu edukacji, kultury, sportu oraz działań integracyjnych i pomocowych. Świadczy to o pojawianiu się inicjatyw o coraz bardziej kompleksowym i ogólnogminnym charakterze.

Szczególne znaczenie w życiu społecznym gminy mają Koła Gospodyń Wiejskich, które stanowią jedną z najważniejszych form oddolnej aktywności mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonuje obecnie 7 KGW, działających w miejscowościach: Gawłuszowice, Brzyście, Kliszów, Młodochów, Ostrówek, Wola Zdakowska oraz Krzemienica, co oznacza ich obecność we wszystkich głównych sołectwach. Działalność KGW ma charakter wielowymiarowy – obejmuje organizację wydarzeń kulturalnych, dożynek, festynów i spotkań okolicznościowych, a także inicjatywy edukacyjne i integracyjne. Koła współpracują z jednostkami OSP, instytucjami kultury oraz samorządem, odgrywając istotną rolę w aktywizacji mieszkańców i wzmacnianiu więzi społecznych. Istotnym elementem lokalnego życia społecznego są również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które – oprócz działalności ratowniczej – pełnią funkcję integracyjną i społeczną. Remizy strażackie stanowią ważne miejsca spotkań mieszkańców oraz organizacji wydarzeń lokalnych.

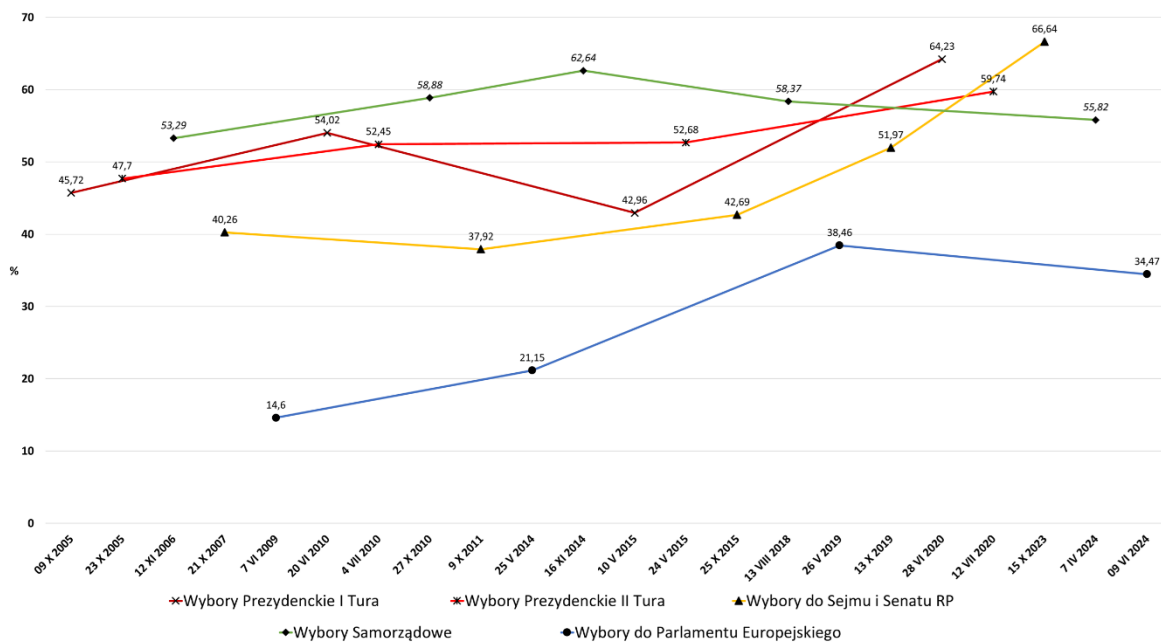
Generalnie aktywność społeczna koncentruje się także wokół instytucji publicznych i wspólnotowych, takich jak Gminny Ośrodek Kultury, biblioteka publiczna, szkoła podstawowa oraz świetlice wiejskie. Podmioty te stanowią zaplecze organizacyjne dla wielu inicjatyw i wydarzeń lokalnych, będąc jednocześnie przestrzenią współpracy i integracji mieszkańców.

Istotną rolę w życiu społecznym pełnią również parafie, które – obok funkcji religijnych – angażują się w działania społeczne, charytatywne i edukacyjne, sprzyjając budowaniu więzi międzyludzkich oraz wzmacnianiu wspólnoty lokalnej. Na terenie Gminy Gawłuszowice funkcjonuje jedna parafia rzymskokatolicka pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Gawłuszowicach, obejmująca miejscowości: Gawłuszowice, Brzyście, Kliszów, Krzemienica, Ostrówek, Roźniaty oraz Wola Zdakowska, wraz z kaplicą w Brzyściu (pw. Matki Bożej Częstochowskiej). Dodatkowo część mieszkańców gminy z miejscowości Młodochów należy do parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Borkach Nizińskich, zlokalizowanej w sąsiedniej gminie Tuszów Narodowy.

Podsumowując, aktywność instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz wspólnot religijnych wskazuje, że Gmina Gawłuszowice dysponuje dobrze rozwiniętym potencjałem społecznym. Tworzą one spójny system współpracy sprzyjający integracji mieszkańców, podtrzymywaniu lokalnych tradycji oraz budowaniu kapitału społecznego i obywatelskiego.

Udział w wyborach

Uczestnictwo mieszkańców Gminy Gawłuszowice w wyborach stanowi istotny element lokalnej aktywności obywatelskiej. Analiza danych z lat 2005–2025 wskazuje, że poziom frekwencji wyborczej jest zróżnicowany w zależności od rodzaju wyborów oraz ich rangi politycznej – od relatywnie niskiego w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego, przez umiarkowany w wyborach samorządowych, po wyraźnie wyższy w wyborach prezydenckich oraz parlamentarnych (Ryc. 21).

Ryc. 21. Frekwencja wyborcza w gminie Gawłuszowice

Opracowanie własne na podstawie danych z Państwowej Komisji Wyborczej, <https://pkw.gov.pl> (dostęp: 16.02.2026)

Najniższą frekwencję, podobnie jak w skali kraju, odnotowuje się w wyborach do Parlamentu Europejskiego. W Gminie Gawłuszowice wynosiła ona m.in. 22,17% w 2009 roku, 24,85% w 2014 roku, wzrastając do 47,27% w 2019 roku, a następnie spadając do 38,65% w 2024 roku. Poziom ten jest zbliżony do wartości odnotowywanych w powiecie mieleckim, województwie podkarpackim oraz w całej Polsce, co wskazuje na ogólnokrajowy charakter niższego zainteresowania tym typem wyborów.

Znacznie wyższe wartości frekwencji obserwuje się w wyborach prezydenckich. W I turze frekwencja w Gminie Gawłuszowice utrzymuje się na poziomie powyżej 50%, osiągając m.in. 65,06% w 2020 roku oraz 64,27% w 2025 roku. Jeszcze wyższe wartości odnotowywane są w II turze, gdzie frekwencja sięgała 67,06% w 2020 roku oraz 70,24% w 2025 roku. Wskaźniki te są zbliżone do średnich dla powiatu mieleckiego oraz nieznacznie niższe od wartości krajowych, co potwierdza wysokie zaangażowanie mieszkańców w wybory o największym znaczeniu politycznym. Wysoki poziom mobilizacji społecznej widoczny jest również w wyborach parlamentarnych. Frekwencja w wyborach do Sejmu i Senatu RP w Gminie Gawłuszowice wzrosła z poziomu 46,18% w 2011 roku do 60,44% w 2019 roku, osiągając 68,00% w 2023 roku. Wynik ten, choć nieco niższy niż średnia krajowa (74,38%), świadczy o rosnącym zainteresowaniu mieszkańców procesami demokratycznymi na poziomie krajowym.

Na tle powyższych danych wybory samorządowe charakteryzują się umiarkowaną frekwencją. W Gminie Gawłuszowice wynosiła ona m.in. 63,64% w 2006 roku, 62,46% w 2010 roku, 61,65% w 2014 roku oraz 64,03% w 2024 roku. Wartości te są wyraźnie wyższe niż średnie dla powiatu mieleckiego i zbliżone do poziomu wojewódzkiego, co może świadczyć o stosunkowo wysokim poziomie zainteresowania sprawami lokalnymi.

Analiza porównawcza wskazuje, że frekwencja wyborcza w Gminie Gawłuszowice w większości przypadków utrzymuje się na poziomie zbliżonym do średnich dla powiatu mieleckiego i województwa podkarpackiego, a w niektórych przypadkach je przewyższa (szczególnie w wyborach samorządowych). Jednocześnie widoczne są ogólnopolskie trendy – wyższa mobilizacja w wyborach prezydenckich i parlamentarnych oraz niższe zainteresowanie wyborami europejskimi. Zróznicowanie frekwencji wyborczej może być związane z postrzeganym znaczeniem poszczególnych wyborów, poziomem identyfikacji mieszkańców z daną wspólnotą polityczną oraz czynnikami lokalnymi, takimi jak poziom integracji społecznej czy aktywność instytucji życia publicznego.

Podsumowując, aktywność wyborcza mieszkańców Gminy Gawłuszowice wskazuje na stosunkowo wysoki poziom zaangażowania obywatelskiego, szczególnie w odniesieniu do wyborów o znaczeniu krajowym. Utrzymanie i dalsze wzmacnianie tego poziomu – poprzez działania edukacyjne, informacyjne oraz integracyjne – stanowi istotny element budowania świadomej i aktywnej wspólnoty lokalnej.

Partycypacja społeczna i zaangażowanie mieszkańców

Partycypacja społeczna stanowi istotny element funkcjonowania wspólnoty lokalnej w Gminie Gawłuszowice. Przejawia się ona w różnych formach współdecydowania mieszkańców o sprawach lokalnych, w tym w szczególności poprzez mechanizmy umożliwiające bezpośredni wpływ na kształtowanie przestrzeni i kierunków rozwoju gminy. Jednym z najważniejszych narzędzi w tym zakresie jest fundusz sołecki, który stanowi praktyczną formę budżetu partycypacyjnego na poziomie lokalnym. Fundusz sołecki umożliwia mieszkańcom poszczególnych sołectw zgłaszanie propozycji zadań, ich wspólne uzgadnianie oraz udział w procesie decyzyjnym dotyczącym wydatkowania środków publicznych. Procedura ta odbywa się najczęściej podczas zebrań wiejskich, co sprzyja integracji społeczności lokalnych oraz wzmacnia poczucie współodpowiedzialności za rozwój miejscowości.

W budżecie Gminy Gawłuszowice na 2024 rok wyodrębniono fundusz sołecki, w ramach którego zaplanowano wydatki w wysokości 273 837,83 zł, z czego wykonano 264 245,15 zł, co oznacza realizację na poziomie około 96,5%. Środki te rozdysponowano pomiędzy wszystkie główne sołectwa gminy, realizując zadania o charakterze zarówno inwestycyjnym, jak i bieżącym.

W strukturze wydatków dominowały zadania bieżące, na które przeznaczono około 167,9 tys. zł, co stanowi blisko 63,5% ogółu wykonanych środków. Obejmowały one przede wszystkim zakup wyposażenia dla jednostek OSP, remonty i bieżące utrzymanie obiektów strażackich, koszenie terenów zielonych, drobne prace porządkowe, serwis sprzętu oraz remonty dróg dojazdowych. Na zadania majątkowe wydatkowano natomiast około 96,4 tys. zł, czyli około 36,5% całości. Środki te przeznaczono m.in. na zagospodarowanie placu zabaw w Brzyściu, modernizację altan przy budynkach OSP w Kliszowie i Woli Zdakowskiej oraz zakup traktorka do koszenia trawy w Ostrówku.

Uzupełnieniem mechanizmów partycypacyjnych są również konsultacje społeczne, które umożliwiają mieszkańcom wyrażanie opinii w sprawach istotnych dla funkcjonowania gminy. Mają one charakter opiniodawczy, jednak stanowią ważny element dialogu pomiędzy samorządem a społecznością lokalną. Konsultacje prowadzone są m.in. w odniesieniu do dokumentów strategicznych, programów oraz innych działań wpływających na życie mieszkańców. Informacje o ich przebiegu udostępniane są za pośrednictwem strony internetowej gminy oraz Biuletynu Informacji Publicznej.

Choć poziom formalnego zaangażowania mieszkańców w konsultacje społeczne bywa zróżnicowany, mechanizm ten pełni istotną funkcję edukacyjną i informacyjną, zwiększając przejrzystość działań samorządu oraz budując podstawy świadomego uczestnictwa w życiu publicznym.

Na tle przedstawionych danych można stwierdzić, że fundusz sołecki w Gminie Gawłuszowice stanowi nie tylko narzędzie finansowania lokalnych potrzeb, lecz także ważny mechanizm partycypacji społecznej. Umożliwia mieszkańcom realny wpływ na rozwój swojej miejscowości, sprzyja integracji społecznej oraz wzmacnia poczucie odpowiedzialności za wspólną przestrzeń. W połączeniu z konsultacjami społecznymi tworzy on spójny system angażowania mieszkańców w procesy decyzyjne, co sprzyja budowaniu aktywnej, świadomej i zaangażowanej wspólnoty lokalnej.

Wnioski

- Gmina Gawłuszowice doświadcza procesu starzenia się społeczeństwa, choć zjawisko to jest mniej zaawansowane niż w skali całego powiatu mieleckiego i województwa podkarpackiego.
- Sytuacja demograficzna gminy ulega stopniowemu pogorszeniu, czego przejawem jest umiarkowany, lecz trwały spadek liczby mieszkańców oraz postępujące starzenie się ludności.
- Migracje osób młodych i mobilnych osłabiają lokalny rynek pracy, pogłębiają depopulację i zwiększają obciążenie systemu opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej. Ograniczanie tego procesu wymaga dalszego wzmacniania atrakcyjności osadniczej gminy i próba przyciągania do niej nowych mieszkańców.
- Postępujące starzenie się społeczeństwa będzie wymuszać na samorządzie rozwój usług adresowanych do osób starszych, w szczególności w zakresie opieki zdrowotnej, usług opiekuńczych, aktywizacji oraz integracji społecznej.
- Pomimo poprawy poziomu wykształcenia mieszkańców, istotnym problemem pozostaje brak instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, co ogranicza aktywizację zawodową młodych rodziców, zwłaszcza kobiet.
- Wychowanie przedszkolne i szkolne zapewnia podstawowy dostęp do usług edukacyjnych, jednak istotnym wyzwaniem pozostaje ich dostępność dla mieszkańców bardziej oddalonych miejscowości.
- Utrzymanie atrakcyjnej oferty edukacyjnej wymaga dalszych nakładów na infrastrukturę oświatową, wyposażenie placówek oraz rozwój infrastruktury towarzyszącej, w tym sportowej.
- Wyniki egzaminu ósmoklasisty wskazują na potrzebę podjęcia działań zmierzających do poprawy jakości kształcenia, co ma znaczenie zarówno dla poziomu edukacji, jak i dla atrakcyjności osadniczej gminy.
- Gmina wykazuje aktywność kulturalną i sportową wspieraną przez samorząd, instytucje kultury oraz organizacje społeczne, co pozytywnie wpływa na integrację mieszkańców i budowanie lokalnej tożsamości.
- Infrastruktura sportowa i rekreacyjna gminy pozostaje ograniczona i rozproszona, co osłabia jej potencjał integracyjny oraz możliwości rozwoju oferty rekreacyjnej i sportowej.
- Dostęp do usług kulturalnych opiera się głównie na instytucjach samorządowych oraz aktywności organizacji społecznych, dlatego istotne jest dalsze monitorowanie potrzeb mieszkańców oraz rozwój infrastruktury i oferty w tym zakresie.
- System pomocy społecznej koncentruje się przede wszystkim na wsparciu osób dotkniętych długotrwałą chorobą i niepełnosprawnością, podczas gdy znaczenie ubóstwa i bezrobocia jako przyczyn korzystania z pomocy jest relatywnie mniejsze.

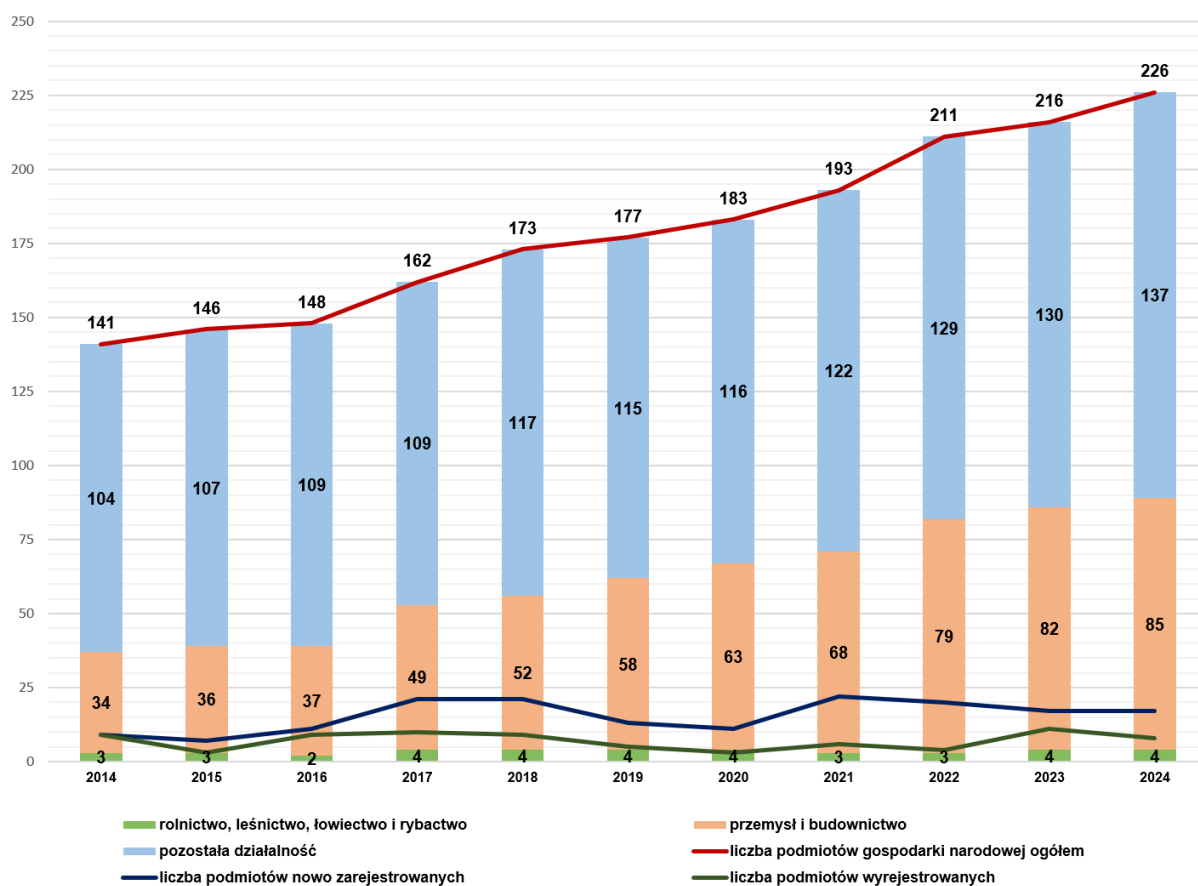
- Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych może świadczyć o częściowej poprawie sytuacji ekonomicznej części gospodarstw domowych.
- Dostęp do ochrony zdrowia opiera się na jednej przychodni i jednym punkcie aptecznym, co ogranicza dostępność usług medycznych i farmaceutycznych, szczególnie dla osób starszych oraz mieszkańców bardziej oddalonych sołectw.
- Zmiany demograficzne będą wymagały nie tylko modernizacji infrastruktury ochrony zdrowia, ale także zwiększenia dostępności usług medycznych i ich lepszego dostosowania do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
- Bezpieczeństwo publiczne gminy opiera się w dużej mierze na sprawnie funkcjonujących jednostkach OSP, które – obok funkcji ratowniczej – pełnią także ważną rolę społeczną i integracyjną.
- Istotnym zagrożeniem dla gminy pozostają zjawiska ekstremalne, w tym ryzyko podtopień i powodzi, dlatego kluczowe znaczenie mają działania z zakresu ochrony przeciwpowodziowej oraz współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi za gospodarkę wodną.
- Pomimo prognozowanego spadku liczby ludności, w gminie utrzymuje się zapotrzebowanie na rozwój funkcji mieszkaniowej, wynikające ze zmian modelu zamieszkiwania, spadku liczby osób przypadających na jedno mieszkanie oraz rosnących standardów powierzchniowych.
- Gmina dysponuje relatywnie wysokim potencjałem kapitału społecznego, czego przejawem jest aktywność organizacji pozarządowych, Kół Gospodyń Wiejskich, jednostek OSP oraz wykorzystanie funduszu sołectkiego jako praktycznego narzędzia partycypacji społecznej.
- Wzmacnianie partycypacji społecznej, w tym konsultacji z mieszkańcami, powinno pozostać istotnym elementem zarządzania lokalnego, ponieważ sprzyja lepszemu dopasowaniu działań samorządu do potrzeb społeczności.

3.3. Sytuacja gospodarcza

Przedsiębiorczość i Rynek Pracy

Aktywność gospodarcza gminy jest jednym z kluczowych wskaźników jej sytuacji ekonomicznej i rozwoju. Można ją ocenić m.in. poprzez poziom przedsiębiorczości mieszkańców oraz charakterystykę lokalnego rynku pracy. W Gminie Gawłuszowice w ciągu ostatniej dekady obserwuje się systematyczny wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej.

Jak wynika z danych rejestru REGON, na dzień 31.12.2024 roku w Gminie Gawłuszowice zarejestrowanych było 226 podmiotów, z czego aż 77,4% (175) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Analiza struktury działalności według danych GUS pokazuje, że: 1,7% (4) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, kolejne 37,6% (85) podmiotów deklarowało jako swój rodzaj działalności: przemysł i budownictwo. Natomiast pozostałe 60,6 % (137) podmiotów zakwalifikowana była jako: pozostała działalność gospodarcza (handel, usługi, edukacja, zdrowie itd.) Dane te ukazują dość zróżnicowaną strukturę gospodarczą, w której jednak dominuje sektor usługowy i działalność pozarolnicza (Ryc. 22).

Ryc. 22. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON oraz liczba podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych na terenie Gminy Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Także przedstawione zestawienie (Ryc. 23) wykazało że na przestrzeni lat 2014–2024 liczba podmiotów gospodarczych w gminie wzrosła o ponad 60%, co potwierdza utrwalony trend wzrostowy. Szczególnie dynamiczny przyrost zanotowano w ostatnich latach – w 2021 zarejestrowanych było 193 podmiotów, w 2022 – 211, a w 2023 – 216, a w 2024 – już 226 podmiotów. Zwraca również uwagę rosnąca liczba nowo rejestrowanych działalności. W 2024 roku powstało 17 nowych podmiotów gospodarczych, co stanowiło najwyższy wynik w analizowanym okresie. Dla porównania – w latach 2023 i 2024 liczba ta wynosiła odpowiednio po 17 nowych podmiotów, a w latach 2014–2016 obserwowano wyraźny spadek nowej aktywności gospodarczej.

Istotnym uzupełnieniem obrazu jest także liczba wyrejestrowywanych działalności – w 2024 roku z rejestru REGON wykreślono 8 podmiotów, czyli mniej niż liczba nowo zarejestrowanych. Tendencja ta, obecna także w poprzednich latach, świadczy o dodatnim bilansie przedsiębiorczości, choć tempo wzrostu pozostaje umiarkowane. Tym samym Gmina Gawłuszowice wykazuje oznaki rozwoju gospodarczego i rosnącej przedsiębiorczości mieszkańców, co przekłada się na wzrost potencjału lokalnej gospodarki i możliwości rozwoju społeczno-ekonomicznego całej wspólnoty.

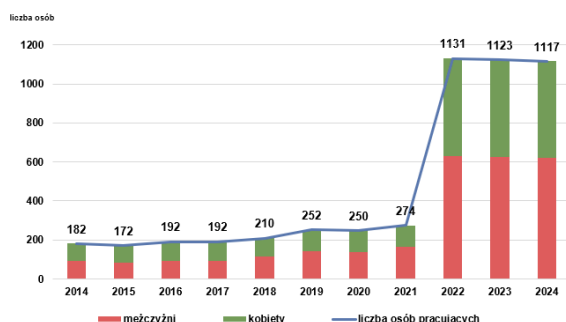
Ponadto analizując poziom przedsiębiorczości w Gminie Gawłuszowice według klasyfikacji PKD, widzimy wyraźną dominację działalności usługowej, przy równoczesnym udziale sektorów technicznych i przemysłowych¹⁰. W 2024 roku najliczniejszą grupę przedsiębiorców – 19,4% – stanowiła branża budowlana (sekcja F). Kolejną znaczącą grupą byli przedstawiciele przetwórstwa przemysłowego (sekcja C), obejmująca 18,1%, a także przedstawiciele handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G), które reprezentowało 16,3% firm. Istotny udział – 11,9% – miały również podmioty działające w ramach pozostałej działalności usługowej oraz gospodarstw domowych zatrudniających pracowników, produkujących wyroby lub świadczących usługi (sekcja S i T). W ostatnim roku liczną grupę stanowią również przedsiębiorcy związani z transportem osób oraz towarów (sekcja H) – 6,6%. Na uwagę zasługuje także obecność firm z sektora działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – mimo że stanowią 6,6% ogółu, ich rola w tworzeniu kapitału intelektualnego i wsparcia dla innowacji lokalnych jest nie do przecenienia. Niestety, w gminie i jej otoczeniu zauważalny jest niewielki udział firm przemysłowych, co częściowo wynika z niskiego stopnia uprzemysłowienia gminy wiejskiej, ale również ze strukturalnych ograniczeń lokalnej gospodarki, która w dużej mierze opiera się na działalności usługowej o charakterze podstawowym – m.in. handlu, transporcie, naprawach czy gastronomii.

Większość podmiotów gospodarczych to przedsiębiorstwa należące do lokalnych mieszkańców, którzy są bezpośrednio związani z gminą – zarówno ekonomicznie, jak i społecznie. To lokalne zakorzenienie może stanowić solidną podstawę do rozwoju nowych form współpracy i inicjatyw sprzyjających rozwojowi lokalnej gospodarki.

¹⁰ Bank Danych Lokalnych

Obecnie zgodnie z danymi REGON, dominującą grupę stanowią mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające do 9 pracowników – 223 podmiotów. Firmy małe (zatrudniające od 10 do 49 osób) stanowią zaledwie 3 jednostki, natomiast średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników nie ma. To pokazuje, że struktura gospodarki lokalnej ma charakter typowo mikro- i małoskalowy, co jednak może być potencjałem w kontekście elastyczności, innowacyjności i lokalnych więzi. Co ważne, wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym systematycznie rośnie – w 2014 roku wynosił 815,0, a w 2024 już 1 402,0, co świadczy o korzystnym trendzie wzrostu przedsiębiorczości w gminie. Analiza danych GUS potwierdza, że zarówno gmina Gawłuszowice, jak i okoliczne jednostki stanowią zagłębienie drobnej przedsiębiorczości, bez wykształconej działalności produkcyjnej i usługowej na większą skalę. Mieszkańcy gminy Gawłuszowice do pracy w większości dojeżdżają do pracy do elektorowi Połaniec oraz do mieleckiej strefy gospodarczej.

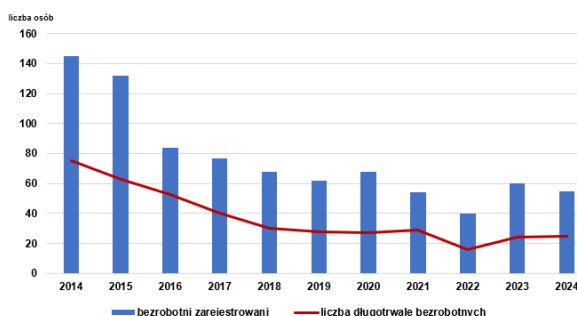
Analizując dane statystyczne GUS za lata 2014 – 2024 można zauważyć wzrost liczby osób pracujących (Ryc. 23). Jak wykazują dane z 31.12.2024 r., w Gminie Gawłuszowice pracowało 1117 osób, z czego 52,22% wszystkich pracujących ogółem stanowią mężczyźni, a 47,78% kobiety. Warto jednak zaznaczyć, że dane te — zwłaszcza z lat wcześniejszych — mogą nie oddawać pełnego obrazu zatrudnienia w gminie. Do 2022 roku statystyki opierały się głównie na sprawozdawczości podmiotów gospodarki narodowej, co nie obejmowało m.in. osób pracujących w jednostkach budżetowych związanych z obroną narodową i bezpieczeństwem publicznym, duchownych, zatrudnionych w organizacjach pozarządowych oraz osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Dopiero od 2023 roku GUS zaczął uwzględniać również dane z rejestrów administracyjnych, takich jak ZUS, KRUS czy Ministerstwo Finansów, co pozwoliło na bardziej kompleksowe ujęcie aktywności zawodowej — m.in. poprzez objęcie badaniem rolników, młodocianych pracowników i osób przebywających na świadczeniach rehabilitacyjnych.

* zmiana metodologii zbierania i prezentacji danych GUS

Ryc. 23. Liczba osób pracujących (w podziale na płeć) w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Ryc. 24. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych i osób długotrwale bezrobotnych w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Natomiast analizując wskaźnik osób pracujących, przypadających na 1 000 mieszkańców w Gminie Gawłuszowice w 2021 roku, wyniósł on 101 osób, co jest wartością niższą niżeli wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie mniejszą od średniej wartości dla całej Polski. Dodatkowo według analiz GUS w 2023 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Gawłuszowice wynosiło 6 434,27 PLN, co odpowiada 84.70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Aczkolwiek również dane dotyczące bezrobocia rejestrowanego w Gminie Gawłuszowice wskazują na poprawę sytuacji gospodarczej gminy również przez spadek liczby bezrobotnych (Ryc. 24). Według danych GUS na koniec grudnia 2024 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych kształtowała się na poziomie 55 osób, z czego 61,82% stanowiły kobiety, a 38,18% stanowili mężczyźni. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w Gminie odpowiada wskaźnikowi powiatowemu i wynosi 5,3%, a jednocześnie jest znacząco niższy od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa podkarpackiego (8,7%) oraz niewiele niższy od całej Polski (5,1%). Niepokojąca jest także duża liczba osób bezrobotnych długoterminowo (w roku 2024 – 45,55% ogółu wszystkich bezrobotnych), pozostawało bez zatrudnienia nieprzerwanie dłużej niż 12 miesięcy. Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mielcu wynika, że największy problem ze znalezieniem pracy mają bezrobotni w wieku 25-34 lat, legitymujący się wykształceniem zawodowym, policealnym i średnim zawodowym. Warto wskazać, że wartość wskaźnika obradującego udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 3,4%, co wśród gmin powiatu mieleckiego stanowi jeden z najniższych rezultatów. Ponadto, rezultat plasował się znacznie niżej niż średnia dla regionu (5,5%) a powiatu (4,0%).

Na obszarze Gminy Gawłuszowice występuje bezrobocie strukturalne, które charakteryzuje się niedopasowaniem kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy. Bierna postawa bezrobotnych w połączeniu z niedopasowaniem umiejętności do potrzeb rynku tworzy niekorzystną sytuację na rynku pracy. Większe szanse na zatrudnienie mają osoby z wykształceniem wyższym lub średnim technicznym, a na pomoc urzędów pracy mogą liczyć osoby posiadające wyższe kwalifikacje. Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu przeciwdziała bezrobociu, oferując między innymi: roboty publiczne, prace interwencyjne, dotacje na rozpoczęcie działalności, doposażenie stanowisk pracy, staże, bony na zasiedlenie oraz szkolenia specjalistyczne.

Rolnictwo

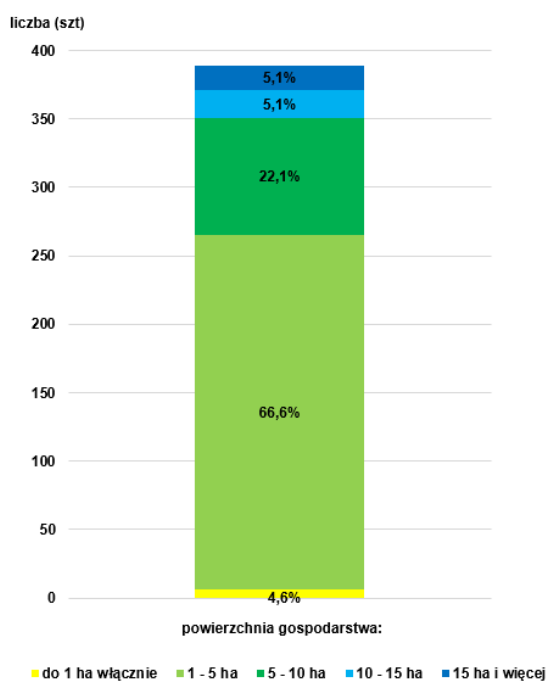
Rolnictwo stanowi kluczowy filar lokalnej gospodarki Gminy Gawłuszowice, zarówno pod względem powierzchni użytkowanej rolniczo, jak i liczby zatrudnionych osób. Ze względu na dobrą jakość gleb, brak uprzemysłowienia oraz sprzyjające warunki przyrodnicze, sektor rolny jest naturalnym kierunkiem rozwoju tego obszaru.

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego (PSR) z 2020 roku, użytki rolne zajmują aż 61,5% ogólnej powierzchni gminy, co przekłada się na 2 093,80 ha. Na tym obszarze działalność

prowadziło 389 gospodarstw rolnych. Dominującą formą użytkowania gruntów są tereny pod zasiewami, które stanowią 87% całej powierzchni rolniczej. W gminie Gawłuszowice dominują gleby o niższych klasach bonitacyjnych, głównie klasy III i IV. W ramach użytków rolnych przeważają grunty orne, a pod względem bonitacyjnym najwięcej jest gleb klasy IVa i IVb, V i IIIb, na których uprawia się zboża, kukurydzę, buraki cukrowe, warzywa, łąbiny i wyki.

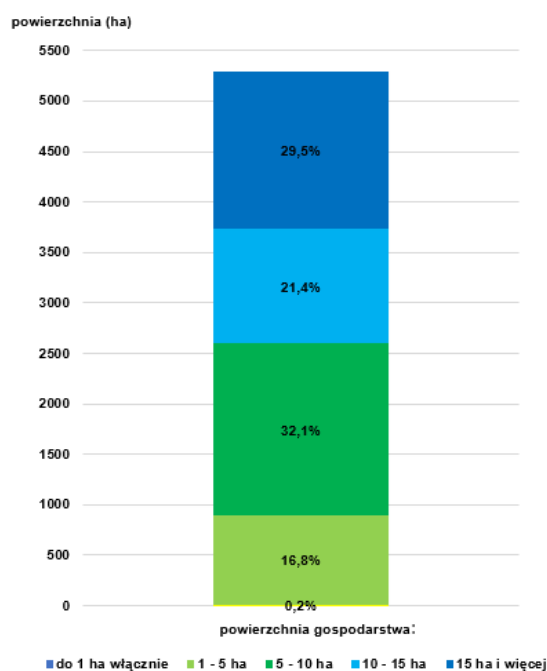
Charakter rolniczy gminy Gawłuszowice zaczął stopniowo zanika, na rzecz nasilenia procesów suburbanizacyjnych. Porównanie danych z Powszechnego Spisu Rolnego z lat 2010 i 2020 wskazuje na spadek liczby gospodarstw rolnych w gminie (z 656 do 389).

Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 6,07 ha, jednak największy udział w ogólnej liczbie stanowią gospodarstwa o powierzchni 1–5 ha – jest ich 256 (Ryc. 25). Natomiast pod względem użytkowanego areалу dominują gospodarstwa o powierzchni 5-10 ha, których łączna powierzchnia obejmuje 1700,49 ha (Ryc. 26). Najmniej jest gospodarstw większych (powyżej 15 ha powierzchni), które stanowią 4,6%. Z analizy wynika, że gospodarstwa odznaczają się znacznym rozdrobnieniem.

Ryc. 25 Liczba gospodarstw rolnych na terenie gminy Gawłuszowice w 2020 roku w podziale na obszarowe użytki rolne.

Opracowanie własne na podstawie: Banku Danych Lokalnych z Powszechnego Spisu Rolnego: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Ryc. 26. Powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie gminy Gawłuszowice w 2020 roku w podziale na obszarowe użytki rolne.

Opracowanie własne na podstawie: Banku Danych z Powszechnego Spisu Rolnego Lokalnych: <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 28.10.2025)

Warunki klimatyczne i glebowe jednoznacznie predestynują gminę Gawłuszowice do działalności związanej z uprawą roślin. Statystyka – nawet pomimo jej niedoskonałości w odniesieniu do rolnictwa – wskazują na zmianę jego charakteru w ostatnich kilkunastu latach. Zmniejszyła się liczba gospodarstw, ale jednocześnie wzrósł odsetek tych o największej powierzchni

(te o powierzchni powyżej 5 ha – 10 ha stanowiły blisko 66,6% ogółu w 2020 r. względem 18,9% w 2010 r.), co zdaje się wskazywać na profesjonalizację tego rodzaju działalności (rolnictwo wielkoobszarowe, uprawy towarowe).

Wysoką rolę rolnictwa w strukturze gospodarczej gminy Gawłuszowice potwierdza wysoki odsetek gospodarstw, przeznaczających przynajmniej część swojej produkcji na sprzedaż 57,5% (224 gospodarstw) oraz wartość parametru odsetka osób zatrudnianych do prac w gospodarstwie w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (77,7%), zestawiona z danymi dla powiatu (75,9%) i regionu (73,9%). Ponadto rolnictwo nie tylko wpływa na strukturę przestrzenną, ale i zatrudnienie. Statystyki podane w PSR podają, że w Gminie na rok 2020 w gospodarstwach rolnych pracowało 826 osób, z czego 56% stanowili mężczyźni, a 44% kobiety.

Według źródeł dochodów, najwięcej gospodarstw domowych na terenie gminy utrzymywało się działalności rolniczej 387, z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej 38, z dochodem pracy najemnej 229, z dochodem z emerytury i renty –138 natomiast najmniej z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą - 79.

Według danych PSR z 2020 w zakresie hodowli i chowu zwierząt gospodarskich Gmina Gawłuszowice wyróżnia się w hodowli drobiu – 49 121 szt., w tym 93% stanowi drób kurzy oraz w hodowli świń - 3 504 szt. Dominuje chów trzody chlewnej w cyklu zamkniętym, są tu również gospodarstwa utrzymujące bydło mleczne i opasowe. Ogólnie na terenie gminy 169 gospodarstw rolnych utrzymuje zwierzęta gospodarskie, a pogłowie w sztukach dużych w 2020 r. wyniosło 1 497.

Ponadto na przestrzeni ostatnich lat rolnicy z Gminy Gawłuszowice skorzystali z dostępnych funduszy unijnych i krajowych, co przełożyło się na modernizację i profesjonalizację ich działalności. Inwestycje obejmowały m.in. zakup nowoczesnych maszyn, powiększenie areału upraw, poprawę warunków hodowli oraz rozwój usług rolniczych. W wielu przypadkach przyczyniło się to do poprawy opłacalności oraz zwiększenia konkurencyjności lokalnych gospodarstw.

Turystyka i promocja gminy

Turystyka to jeden z najdynamiczniej rozwijających się sektorów gospodarki, który posiada znaczący potencjał do pobudzania innych dziedzin życia społeczno-ekonomicznego. Ze względu na swoją wrażliwość na czynniki środowiskowe, społeczne czy przestrzenne wymaga przemyślanego zarządzania i dobrze zaplanowanej strategii rozwoju oraz promocji.

O atrakcyjności turystycznej danego miejsca decydują przede wszystkim jego walory przyrodnicze i kulturowe, a także stopień przystosowania przestrzeni do potrzeb odwiedzających. Zasoby naturalne objęte ochroną prawną, takie jak parki krajobrazowe, rezerваты przyrody czy inne formy ochrony środowiska, przyciągają turystów swoją wyjątkowością i pięknym krajobrazem. Natomiast elementy antropogeniczne, będące efektem działalności człowieka, obejmują m.in. zabytki architektury, miejsca pamięci narodowej, obiekty sakralne, muzea oraz różnorodne wydarzenia kulturalne i sportowe.

Nieodzownym elementem wpływającym na rozwój turystyki jest również infrastruktura – w szczególności baza noclegowa i gastronomiczna, sieć komunikacyjna (drogi, linie kolejowe, szlaki piesze i rowerowe), a także dostępność podstawowych usług, takich jak sklepy czy apteki. Spójna i kompleksowa oferta w tym zakresie może skutecznie przyciągać zarówno turystów jednodniowych, jak i osoby planujące dłuższy pobyt. Ważną rolę w budowaniu atrakcyjności turystycznej odgrywają również działania władz lokalnych – ich transparentność, sprawna komunikacja z mieszkańcami i gośćmi, a także zapewnienie łatwego dostępu do informacji turystycznych, zasadniczo są to fundamenty skutecznej i zrównoważonej promocji regionu.

Liczba zabytków na terenie gminy Gawłuszowice, ujętych w Rejestrze Zabytków Nieruchomych Województwa Podkarpackiego jest niewielka, wyróżniają się one natomiast swoimi walorami. Szczególnie cenny jest drewniany kościół w Gawłuszowicach, datowany na XVII stulecie, uznawany za jeden z największych drewnianych kościołów w Polsce. Świątynia jest kluczowym punktem na Szlaku Architektury Drewnianej województwa podkarpackiego (Trasa IX – Tarnobrzeko-Niżańska). Należy zwrócić uwagę, że jest świątynia jednonawowa o konstrukcji zrębowej, zbudowana z modrzewia, pokryta gontem, z elementami drewnianej architektury gotyckiej. Innym cennym zabytkiem architektury w gminie jest zespół dworski w Woli Zdakowskiej obejmujący: murowany dwór, zabudowania gospodarcze (obora, spichlerz, wozownia) z XIX w. Obecnie dwór jest własnością prywatną i wymaga gruntownego remontu. Oprócz kościoła, do innych zabytków w gminie, ujętych w rejestrze, należą m.in.: Plebania (murowana z 1863 r.) oraz Szkoła podstawowa. Spośród obiektów nieposiadających wpisów do Rejestru wyróżnia się kapliczki i krzyże przydrożne stanowiące nieodłączny element lokalnego krajobrazu kulturowego.

Gmina Gawłuszowice posiada znaczący potencjał do rozwoju turystyki kulturowej i przyrodniczej. Jej atuty, takie jak niezmienny kulturowo krajobraz, czyste środowisko, malownicze tereny i zdrowy mikroklimat, stwarzają doskonałe warunki do uprawiania turystyki aktywnej, w tym pieszej i rowerowej. Gmina położona jest w Kotlinie Sandomierskiej, w pradolinie Wisły i nad rzeką Wisłoką. Obszar ten charakteryzuje się naturalnymi walorami klimatycznymi, botanicznymi i biologicznymi, sprzyjającymi wypoczynkowi i rekreacji. Kluczowym działaniem, które przyczyni się wzrostu atrakcyjności regionu i dywersyfikacji oferty turystycznej, przyciągając zarówno lokalnych mieszkańców, jak i turystów poszukujących nowych form rekreacji i kontaktu z naturą jest wykorzystanie rzek (Wisła, Wisłoka) do organizacji spływów kajakowych, jako formy aktywnego spędzania czasu i podziwiania krajobrazu z innej perspektywy. Ponadto, w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Dorzecze Wisłoki” na lata 2022–2030 wskazano rozwój kajakarstwa jako jeden z kluczowych elementów budowania marki turystycznej regionu i wykorzystania potencjału rzeki Wisłoki. Strategia zakłada tworzenie nowych lub modernizacja istniejących przystani kajakowych, slipów (miejsc wodowania), pomostów oraz bazy noclegowej i gastronomicznej wzdłuż rzeki. Jest to niewątpliwie szansa dla Gminy Gawłuszowice na rozwój infrastruktury turystycznej

oraz wypromowanie walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego i lokalnych atrakcji, co może przyciągnąć turystów i wesprzeć lokalną gospodarkę.

Przez teren gminy planowana jest trasa rowerowa Velo Wisłoka, której celem jest poprowadzenie szlaku wzdłuż rzeki Wisłoka. Projekt jest obecnie w fazie realizacji w ramach strategii rozwoju ponadlokalnego, „Dorzecze Wisłok”. Korytarz Velo Wisłoka na terenie województwa podkarpackiego ma generalnie przebieg z południa na północ, od miejscowości Wyszowatka przy granicy z województwem małopolskim i miejscowości Grab przy granicy ze Słowacją, przez Krempną, Dębowiec, Pilzno, Przecław, do ujścia Wisłoki do Wisły w okolicy miejscowości Gawłuszowice przy Wiślanej Trasie Rowerowej. W ramach projektu przewiduje się utworzenie miejsc odpoczynku dla rowerzystów (MOR), wyposażonych w wiaty, ławki, a nawet stacje naprawcze czy grille, co ma zwiększyć atrakcyjność turystyczną trasy. Gmina Gawłuszowice z racji swojego położenia będzie ostatnim przystankiem na trasie rowerowej.

Istotnym uzupełnieniem oferty rekreacyjnej może być lokalna atrakcja ZOO Brzyście. Rodzinny zwierzyńiec w Brzyściu jest częścią kompleksu wypoczynkowego Ostoja Słowianka. Można tu spotkać konie, osiołki, muły, daniela, alpaki, krowy, kozy, owce, króliki, a także papugi i gołębie. To miejsce, w którym dzieci mają możliwość bliskiego kontaktu ze zwierzętami, a dorośli mogą odpocząć na łonie natury.

Coraz większego znaczenia nabiera również rozwój turystyki indywidualnej, opartej na zabudowie letniskowej oraz prywatnych formach wypoczynku. Gmina Gawłuszowice, dzięki swoim walorom środowiskowym i przestrzennym, posiada predyspozycje do rozwoju tego typu funkcji, obejmujących m.in. budowę domów letniskowych, zagospodarowanie działek rekreacyjnych oraz rozwój infrastruktury sprzyjającej wypoczynkowi indywidualnemu.

Szczególne predyspozycje w tym zakresie wykazują miejscowości położone w sąsiedztwie rzek Wisły i Wisłoki, w tym przede wszystkim Ostrówek, Brzyście oraz Wola Zdakowska, które dzięki swoim walorom krajobrazowym, spokojnemu charakterowi oraz dostępności terenów otwartych mogą pełnić funkcję lokalnych stref rekreacyjnych i wypoczynkowych. Uzupełniająco, funkcje turystyczne mogą rozwijać się również w miejscowościach takich jak Kliszów oraz Gawłuszowice, gdzie istnieją już elementy infrastruktury społecznej i kulturowej, mogące wspierać rozwój oferty turystycznej.

Kierunek ten stanowi istotne uzupełnienie oferty turystycznej gminy i może przyczynić się do okresowego zwiększenia liczby osób przebywających na jej terenie o około 5–10% w stosunku do liczby mieszkańców, szczególnie w sezonie letnim oraz w okresach weekendowych. Wraz z rozwojem infrastruktury oraz stopniowym przekształcaniem zabudowy rekreacyjnej w funkcję całoroczną, zjawisko to może przyjmować bardziej trwały charakter, wpływając na wzrost wykorzystania przestrzeni oraz zwiększone zapotrzebowanie na infrastrukturę techniczną i społeczną.

Jednocześnie rozwój turystyki indywidualnej może stanowić impuls do aktywizacji lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie usług noclegowych, gastronomicznych oraz rekreacyjnych, a także przyczynić się do wzrostu dochodów mieszkańców i budżetu gminy.

Podstawowym elementem zagospodarowania turystycznego jest baza noclegowa, która z jednej strony wpływa na rozwój turystyki na danym terenie, a z drugiej umożliwia uprawianie różnych rodzajów turystyki, a tym samym zaspokajaniem potrzeb turystów. Ważna jest w tej kwestii wielkość bazy noclegowej, która świadczy o poziomie rozwoju turystycznego, a tym samym o potencjale turystycznym. Na terenie gminy Gawłuszowice istnieje baza noclegowa składająca się z kwater prywatnych oraz obiektu noclegowego. Z obiektów noclegowych warto wyróżnić, ze względu na dostępne udogodnienia i szeroką ofertę organizacyjną, przede wszystkim hotel – Dwór Zdaków oraz kompleks wypoczynkowy z miejscami noclegowymi Ostoja Słowianka.

Pośrednim sposobem szacowania, wielkości ruchu turystycznego w gminie, może być analiza liczby całorocznych miejsc noclegowych i turystów zagranicznych. Obecna baza noclegowa liczy 44 całorocznych miejsc noclegowych. W porównaniu z rokiem 2014 jest to wzrost miejsc noclegowych (w 2014 r. oferowano 30 miejsc noclegowych). Według danych BDL GUS są to przeważnie turyści weekendowi, którzy statystycznie przebywają w okolicach Sandomierza od 2 do 3 dni (jeden lub dwa noclegi).

Podsumowując Gmina Gawłuszowice ma potencjał turystyczny, zarówno pod względem dziedzictwa kulturowego, jak i walorów przyrodniczych. Główne wyzwania, które należy podjąć, aby w pełni wykorzystać ten potencjał to rozwój infrastruktury turystycznej. Niewystarczająca liczba miejsc noclegowych, gastronomicznych, szlaków turystycznych jest barierą dla przyjęcia turystów. Konieczne jest również zintensyfikowanie działań marketingowych, aby zwiększyć świadomość istnienia gminy i jej atrakcji w regionie i w kraju, a tym samym przyciągnąć więcej odwiedzających. Działania w tych obszarach są kluczowe dla zrównoważonego rozwoju turystyki w gminie.

Podstawowym narzędziem promocji gminy jest jej oficjalna strona internetowa, która jest na bieżąco aktualizowana i zawiera najważniejsze informacje dla mieszkańców oraz odwiedzających. W ostatnim czasie samorząd, jak i jednostki mu podległe, uruchomiły również profile na portalach społecznościowych, takich jak Facebook, gdzie publikowane są bieżące wydarzenia, zaproszenia, relacje oraz treści promujące walory lokalne. Aktywność w mediach społecznościowych, kierowana do różnych grup odbiorców, może przyczynić się do zwiększenia rozpoznawalności i atrakcyjności regionu. Rozważenia wymaga także stworzenie okolicznościowych materiałów promocyjnych, takich jak foldery informacyjne, przewodniki czy publikacje o charakterze historyczno-kulturowym, które mogłyby posłużyć zarówno do promocji zewnętrznej, jak i edukacji lokalnej społeczności.

Na uwagę zasługują podjęte działania promocyjne wykorzystujące motyw słynnego niedźwiedzia Wojtka, żołnierza Armii Andersa jako unikalny produkt turystyczny wzmacniający atrakcyjność gminy. Działanie to zostało zainspirowane rzeczywistymi doniesieniami o pojawieniu się niedźwiedzi w okolicach Tarnowa i Mielca w ostatnich latach. To świetny przykład na to, jak z pozoru błahe wydarzenie można przekuć w silne narzędzie promocyjne, wzmacniające atrakcyjność turystyczną i tożsamość lokalną.

Wnioski

- Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Gawłuszowice systematycznie rośnie, co potwierdza utrwalający się trend wzrostu przedsiębiorczości oraz stopniowe wzmocnienie lokalnej aktywności gospodarczej.
- Lokalna gospodarka ma charakter mikroprzedsiębiorczy – zdecydowaną większość podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz firmy zatrudniające do 9 pracowników. Struktura ta sprzyja elastyczności, ale jednocześnie ogranicza możliwości rozwoju większych inwestycji i tworzenia liczniejszych miejsc pracy.
- Struktura działalności gospodarczej jest zróżnicowana, jednak dominującą rolę odgrywa sektor usługowy, przy znaczącym udziale budownictwa, przetwórstwa przemysłowego oraz handlu.
- Gmina nie posiada dużych zakładów przemysłowych ani większych pracodawców, dlatego istotne znaczenie dla lokalnego rynku pracy mają powiązania funkcjonalne z ośrodkami zewnętrznymi, przede wszystkim z Mielcem oraz Połańcem, które stanowią ważne miejsca zatrudnienia dla mieszkańców.
- Na lokalnym rynku pracy obserwuje się pozytywny trend spadku liczby osób bezrobotnych, jednak nadal istotnym problemem pozostaje wysoki udział bezrobocia długotrwałego oraz niedopasowanie kwalifikacji zawodowych części mieszkańców do potrzeb rynku pracy.
- Szczególne trudności na rynku pracy dotyczą osób młodych, zwłaszcza w wieku 25–34 lata, co wskazuje na potrzebę dalszych działań aktywizacyjnych, doradczych i szkoleniowych, realizowanych we współpracy z instytucjami rynku pracy, w tym Powiatowym Urzędem Pracy w Mielcu.
- Rolnictwo pozostaje jednym z najważniejszych filarów lokalnej gospodarki, zarówno pod względem użytkowania przestrzeni, jak i znaczenia dla zatrudnienia oraz źródeł utrzymania mieszkańców.
- Struktura agrarna gminy ma nadal charakter rozdrobniony, jednak widoczny jest proces koncentracji gruntów i stopniowej profesjonalizacji gospodarstw rolnych, co może świadczyć o rosnącym znaczeniu produkcji towarowej.
- Warunki glebowe i przestrzenne sprzyjają przede wszystkim produkcji roślinnej, natomiast istotnym uzupełnieniem lokalnej gospodarki rolnej pozostaje hodowla zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem drobiu i trzody chlewnej.
- Rozwój rolnictwa w gminie w coraz większym stopniu zależy od modernizacji gospodarstw, wykorzystania funduszy zewnętrznych oraz dostosowania profilu produkcji do lokalnych uwarunkowań przyrodniczych i rynkowych.
- Gmina Gawłuszowice posiada potencjał do rozwoju turystyki kulturowej, przyrodniczej i aktywnej, oparty na walorach krajobrazowych, dolinach Wisły i Wisłoki, zabytkach

architektury drewnianej oraz planowanych inwestycjach ponadlokalnych, takich jak Velo Wisłoka.

- Istotnym kierunkiem rozwoju może być turystyka aktywna i weekendowa, w tym spływy kajakowe, turystyka rowerowa oraz indywidualne formy wypoczynku związane z zabudową letniskową i rekreacją prywatną.
- Szczególne predyspozycje do rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych wykazują miejscowości położone w sąsiedztwie Wisły i Wisłoki, zwłaszcza Ostrówek, Brzyście i Wola Zdakowska, a uzupełniająco również Kliszów i Gawłuszowice.
- Rozwój turystyki w gminie ogranicza nadal słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, w tym niewystarczająca baza noclegowa, niedobór małej architektury, oznakowania tras oraz zaplecza gastronomicznego.
- Z uwagi na ograniczoną skalę własnych zasobów turystycznych, rozwój oferty turystycznej gminy powinien opierać się na współpracy ponadlokalnej i włączaniu jej walorów w szersze produkty regionalne, takie jak Szlak Architektury Drewnianej czy inicjatywy związane z doliną Wisłoki.
- Działania promocyjne gminy prowadzone za pośrednictwem strony internetowej i mediów społecznościowych stanowią dobrą podstawę budowania rozpoznawalności, jednak wymagają dalszego wzmocnienia poprzez rozwój spójnej marki miejsca, profesjonalnych materiałów promocyjnych oraz współpracy z partnerami regionalnymi.
- Na szczególną uwagę zasługuje rozpoczęte budowanie rozpoznawalności gminy w oparciu o motyw niedźwiedzia Wojtka, który może stać się elementem wyróżniającym lokalną ofertę promocyjną i turystyczną.

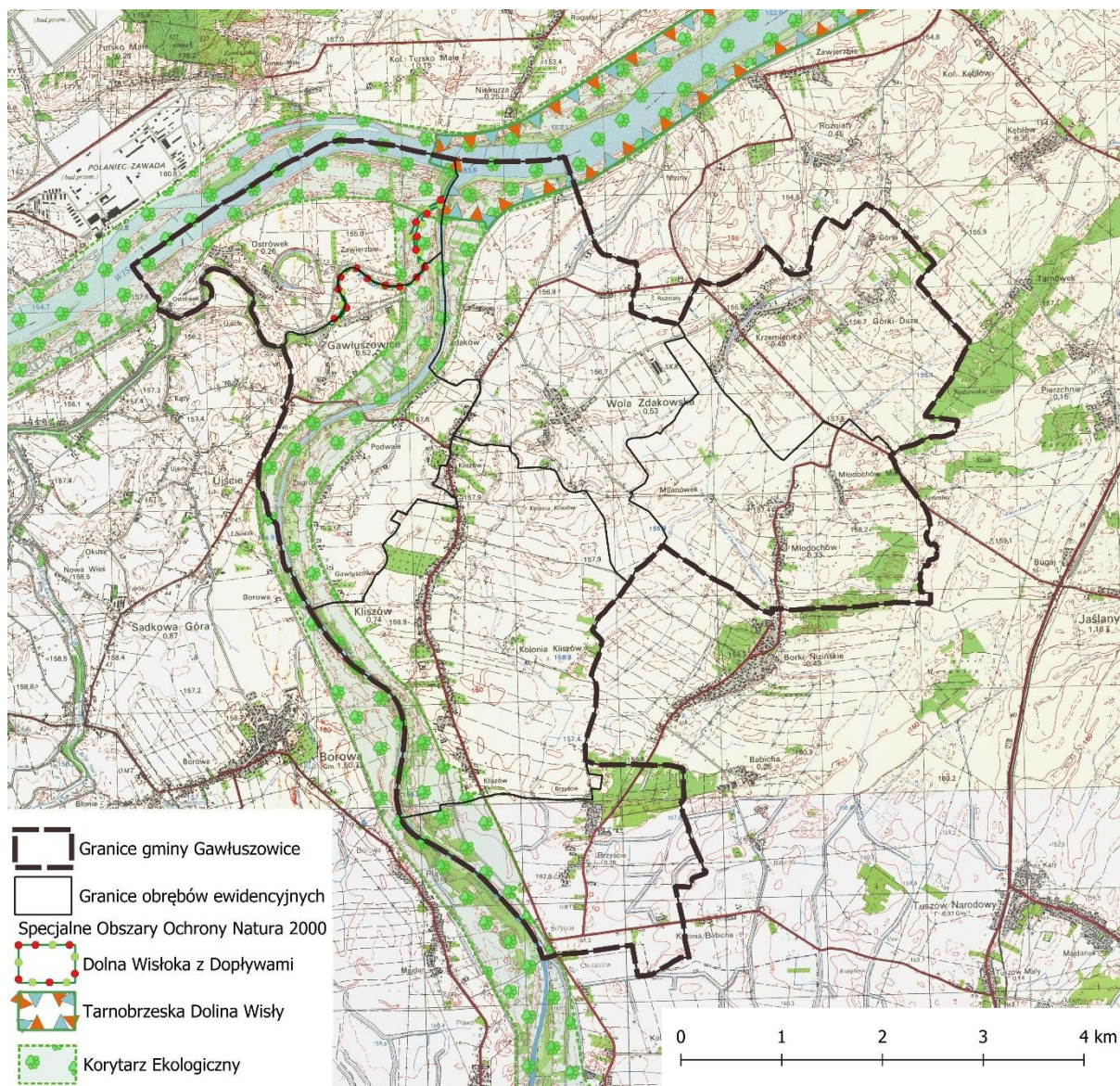
3.4. Sytuacja przestrzenna i środowiskowa

Środowisko naturalne, formy ochrony przyrody i walory kulturowe

Zgodnie z aktualizacją regionalizacji fizycznogeograficznej Polski opracowaną przez J. Solona (2018), obszar Gminy Gawłuszowice położony jest w obrębie prowincji Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem Zachodnim i Północnym, podprowincji Podkarpacie Północne, makroregionu Kotliny Sandomierska oraz mezoregionu Nizina Nadwiślańska. Położenie to w znacznym stopniu determinuje cechy środowiska przyrodniczego gminy, w tym jej równinny charakter, układ hydrograficzny oraz wysoką podatność na oddziaływanie procesów rzecznych. Nizina Nadwiślańska jest mezoregionem związanym z doliną Wisły, o przewadze rzeźby płaskiej i terasowej, ukształtowanej przez działalność rzek oraz akumulację osadów plejstoceny i holoceny. Cechą charakterystyczną tego obszaru są rozległe terasy zalewowe, mady rzeczne oraz stosunkowo niewielkie deniwelacje terenu, co wpływa zarówno na sposób użytkowania przestrzeni, jak i na występowanie zagrożeń powodziowych.

Środowisko przyrodnicze Gminy Gawłuszowice jest silnie związane z dolinami Wisły i Wisłoki, które stanowią najważniejsze osie ekologiczne i krajobrazowe tego obszaru. Obecność dużych cieków wodnych oraz terenów zalewowych wpływa na specyfikę lokalnych siedlisk, warunki wodne i strukturę przyrodniczą gminy. Obszary te pełnią istotną funkcję przyrodniczą i krajobrazową, a jednocześnie determinują ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym, wynikające z ryzyka wezbrań i podtopień. Rzeki wraz z ich dolinami tworzą naturalne korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym, umożliwiające migrację gatunków oraz zachowanie ciągłości przyrodniczej w skali regionalnej.

Na terenie gminy występują cenne formy ochrony przyrody związane przede wszystkim z dolinami rzecznyymi. Szczególne znaczenie mają dwa obszary Natura 2000: „Dolna Wisłoka z Dopływami” oraz „Tarnobrzaska Dolina Wisły”, obejmujące fragmenty gminy położone w strefach dolinnych (Ryc. 27). Obszary te chronią siedliska przyrodnicze związane z ekosystemami rzecznyymi, łągowymi i łąkowymi, a także miejsca bytowania oraz migracji wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza ptaków i organizmów związanych ze środowiskiem wodnym. Ich obecność świadczy o wysokiej wartości przyrodniczej terenów nadrzecznych i wzmacnia znaczenie gminy w regionalnym systemie przyrodniczym. Uzupełnieniem systemu przyrodniczego gminy są również korytarze ekologiczne, przebiegające głównie wzdłuż dolin Wisły i Wisłoki. Ich znaczenie polega nie tylko na ochronie bioróżnorodności i ciągłości siedlisk, lecz także na zachowaniu naturalnych powiązań pomiędzy terenami otwartymi, zadrzewieniami i obszarami wodnymi. W warunkach gminy o przewadze terenów rolniczych oraz niewielkim stopniu lesistości doliny rzeczne i ich otoczenie odgrywają szczególnie ważną rolę jako główny element lokalnego systemu ekologicznego.

Ryc. 27. Formy ochrony przyrody w gminie Gawłuszowice.
(opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ)

Jednakże mimo wyraźnego rolniczego charakteru gminy, jej krajobraz przyrodniczy zachował wiele cech naturalnych i półnaturalnych. O jego wartości decydują przede wszystkim otwarte przestrzenie dolinne, mozaika pól, łąk, zadrzewień śródpolnych oraz terenów wilgotnych. Taki układ sprzyja zachowaniu różnorodności biologicznej, a jednocześnie buduje charakterystyczny krajobraz kulturowy doliny rzecznej. Istotnym walorem środowiskowym gminy jest także stosunkowo niski poziom uprzemysłowienia, co sprzyja zachowaniu dobrego stanu środowiska oraz wysokiej jakości krajobrazu.

Na dziedzictwo kulturowe Gminy Gawłuszowice składają się przede wszystkim obiekty sakralne, dawne założenia dworskie, tradycyjna zabudowa wiejska oraz elementy małej architektury sakralnej. Szczególną rangę posiada drewniany kościół parafialny pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Gawłuszowicach, datowany na XVII wiek i uznawany za jeden z najcenniejszych

obiektów drewnianej architektury sakralnej w regionie. Obiekt ten, wpisany do rejestru zabytków i włączony do Szlaku Architektury Drewnianej województwa podkarpackiego, stanowi najważniejszy element dziedzictwa materialnego gminy i jeden z jej głównych wyróżników krajobrazowych.

Do cennych elementów dziedzictwa kulturowego należy również zespół dworski w Woli Zdakowskiej, obejmujący dwór oraz zabudowania gospodarcze z XIX wieku, który w ostatnich latach przeszedł proces rewitalizacji. Obecnie obiekt pełni funkcje usługowe, funkcjonując jako obiekt gastronomiczno-eventowy, wykorzystywany m.in. do organizacji przyjęć okolicznościowych, w tym wesel i innych wydarzeń. Przykład ten wskazuje na możliwość adaptacji zabytkowych obiektów do nowych funkcji, przy jednoczesnym zachowaniu ich wartości historycznych i krajobrazowych. Zespół dworski stanowi istotne świadectwo dawnej struktury majątkowej oraz historii osadnictwa na terenie gminy, a jednocześnie wpisuje się w procesy ożywiania lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez nadawanie mu nowych funkcji użytkowych. Uzupełnieniem krajobrazu kulturowego są także inne obiekty zabytkowe, w tym dawna plebania, historyczne budynki użyteczności publicznej oraz liczne kapliczki i krzyże przydrożne, silnie wpisane w przestrzeń miejscowości.

Krajobraz kulturowy gminy ma w dużej mierze charakter wiejski i rolniczy. Tworzą go rozproszone układy osadnicze, historyczne ciągi zabudowy, obiekty sakralne oraz tradycyjne elementy zagospodarowania przestrzeni. Szczególnie wartościowe są te fragmenty gminy, w których czytelny pozostaje związek pomiędzy środowiskiem naturalnym a historycznym sposobem użytkowania terenu. Dotyczy to zwłaszcza miejscowości położonych w sąsiedztwie dolin rzecznych, gdzie krajobraz przyrodniczy i kulturowy wzajemnie się przenikają, tworząc spójną i dobrze rozpoznawalną strukturę przestrzenną.

Środowisko przyrodnicze i walory kulturowe Gminy Gawłuszowice stanowią istotny potencjał rozwojowy, który powinien być traktowany nie tylko jako zasób wymagający ochrony, ale również jako podstawa budowania tożsamości przestrzennej gminy. Obecność obszarów Natura 2000, dolin rzecznych o wysokiej wartości ekologicznej oraz cennych zabytków architektury drewnianej i dworskiej tworzy podstawę do prowadzenia zrównoważonej polityki przestrzennej, łączącej funkcje ochronne, krajobrazowe, turystyczne i edukacyjne.

Gospodarka Wodna

Gmina Gawłuszowice położona jest w obszarze dorzecza Wisły, a jej warunki hydrologiczne kształtowane są przede wszystkim przez Wisłę i Wisłokę oraz sieć mniejszych cieków i kanałów. Zgodnie z podziałem na Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP), obszar gminy obejmuje części następujących JCWP: Wisła od Wisłoki do Sanny (RW2000122319), Wisła od Nidy do Wisłoki (RW20001221799), Wisłoka od Chotowskiego Potoku do ujścia (RW20001121899), Babulówka (RW200010219299), Breń (RW2000102189899) oraz Kanał Chorzelowski (RW2000102191149).

Zgodnie z charakterystyką JCWP, wody powierzchniowe na obszarze gminy stanowią zarówno naturalne, jak i silnie zmienione oraz sztuczne części wód, reprezentujące głównie typ rzek nizinnych.

Ich stan ekologiczny lub potencjał ekologiczny oceniany jest najczęściej jako umiarkowany lub słaby, natomiast stan chemiczny pozostaje poniżej dobrego. W konsekwencji ogólny stan wód określany jest jako zły, a jednolite części wód uznawane są za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Do głównych problemów zalicza się presję zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego i komunalnego oraz przekształcenia hydromorfologiczne cieków.

Wyznaczone cele środowiskowe dla JCWP obejmują przede wszystkim osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego lub potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego, a także zapewnienie ciągłości ekologicznej cieków, w szczególności poprzez umożliwienie migracji organizmów wodnych. W praktyce oznacza to konieczność ograniczania dopływu zanieczyszczeń, poprawy gospodarki ściekowej, kontroli korzystania z wód oraz podejmowania działań renaturyzacyjnych, w tym przywracania bardziej naturalnego charakteru koryt rzecznych.

Istotnym uwarunkowaniem środowiskowym gminy jest również zagrożenie powodziowe, wynikające z położenia w dolinie Wisły i Wisłoki. Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego, obszary szczególnego zagrożenia obejmują przede wszystkim tereny między linią brzegu a wałami przeciwpowodziowymi, a także obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi wynosi 10% (raz na 10 lat) oraz 1% (raz na 100 lat). Obecnie, dzięki funkcjonowaniu systemu obwałowań, zasięg wezbrań ogranicza się głównie do międzywała, jednak w sytuacjach awaryjnych, związanych z przelaniem, przesiąkaniem lub przerwaniem wałów, istnieje ryzyko zalania znacznych obszarów gminy. Jednocześnie obszar ten narażony jest na występowanie zjawisk suszy, co wskazuje na dużą zmienność warunków wodnych oraz potrzebę zintegrowanego podejścia do gospodarowania wodami.

W związku z powyższym zasadne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na zwiększanie małej retencji, odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych oraz poprawę zdolności krajobrazu do zatrzymywania wody, co może jednocześnie ograniczać skutki suszy i poprawiać bezpieczeństwo powodziowe.

Infrastruktura sieciowa wodno – kanalizacyjna

Gospodarka wodno-kanalizacyjna na terenie Gminy Gawłuszowice charakteryzuje się zróżnicowanym poziomem rozwoju, z wyraźnie lepiej rozwiniętą infrastrukturą wodociągową niż kanalizacyjną.

System zaopatrzenia w wodę w gminie funkcjonuje na stosunkowo dobrym poziomie i podlega systematycznej modernizacji. Kluczowym przedsięwzięciem w ostatnich latach była realizacja w 2024 roku kompleksowej modernizacji stacji uzdatniania wody, zwiększając jej wydajność do poziomu 800 m³/dobę. Gdzie zakres prac obejmował m.in. wymianę układu technologicznego, montaż nowoczesnych filtrów, automatyzację procesów uzdatniania, modernizację instalacji elektrycznych oraz wdrożenie systemów sterowania i wizualizacji pracy urządzeń. Przeprowadzone działania przyczyniły się do poprawy jakości wody oraz zwiększenia niezawodności całego systemu wodociągowego.

Z danych GUS wynika, że długość sieci wodociągowej na terenie gminy w ostatnich latach systematycznie wzrastała, osiągając poziom około 58,8 km w 2024 roku. Równocześnie rosła liczba przyłączy do budynków mieszkalnych – z 739 w 2022 roku do 760 w 2024 roku, co świadczy o stopniowym zwiększaniu dostępności infrastruktury dla mieszkańców. Zużycie wody w gospodarstwach domowych również wykazuje tendencję wzrostową – w 2024 roku wyniosło około 103,2 dam³, natomiast średnie zużycie wody na jednego mieszkańca kształtowało się na poziomie ok. 37 m³ rocznie. Jednocześnie obserwowany jest spadek strat wody w sieci – z 18,3 dam³ w 2022 roku do 13,1 dam³ w 2024 roku – co wskazuje na poprawę efektywności systemu.

Odmienne kształtuje się sytuacja w zakresie gospodarki ściekowej, która pozostaje jednym z głównych wyzwań infrastrukturalnych gminy. Na jej terenie brak jest zbiorczej oczyszczalni ścieków, co w znacznym stopniu ogranicza możliwości rozwoju sieci kanalizacyjnej. W konsekwencji mieszkańcy gminy odprowadzają ścieki głównie do zbiorników bezodpływowych (szamb) oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Taki model gospodarki ściekowej, choć powszechny na terenach wiejskich, wiąże się z ryzykiem środowiskowym – szczególnie w przypadku nieszczelnych zbiorników – oraz ogranicza możliwości dalszego rozwoju zabudowy i funkcji turystycznych.

Brak rozwiniętej infrastruktury kanalizacyjnej stanowi istotną barierę rozwojową gminy, zarówno w kontekście poprawy jakości życia mieszkańców, jak i ochrony środowiska naturalnego. W związku z tym kluczowym kierunkiem działań powinno być stopniowe rozwijanie systemu kanalizacji sanitarnej, w tym rozważenie budowy zbiorczej oczyszczalni ścieków lub rozwiązań rozproszonych, dostosowanych do struktury osadniczej gminy.

Infrastruktura sieci elektroenergetycznej, gazowej i ciepłowniczej

Na terenie Gminy Gawłuszowice funkcjonuje infrastruktura elektroenergetyczna zapewniająca dostęp do energii elektrycznej dla wszystkich miejscowości. System zasilania oparty jest na sieci średniego napięcia (15 kV), rozprowadzanej głównie za pomocą napowietrznych linii elektroenergetycznych oraz lokalnych stacji transformatorowych. Operatorem systemu dystrybucyjnego na tym obszarze jest PGE Dystrybucja S.A..

Ponadto istotnym elementem infrastruktury elektroenergetycznej jest przebieg przez teren gminy linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia o znaczeniu krajowym. Przez obszar gminy przebiegają następujące linie przesyłowe: 400 kV relacji Rzeszów – Połaniec, 400 kV relacji Połaniec – Tarnów, 220 kV relacji Połaniec – Chmielów, 220 kV relacji Połaniec – Klikowa. Linie te stanowią część krajowego systemu elektroenergetycznego zarządzanego przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. i pełnią funkcję autostrad do przesyłu energii na poziomie ponadregionalnym. Ich obecność świadczy o korzystnym położeniu gminy w strukturze krajowej infrastruktury energetycznej, w bezpośrednim sąsiedztwie ważnego węzła energetycznego – Elektrowni Połaniec.

Jednocześnie należy podkreślić, że infrastruktura wysokiego napięcia nie jest bezpośrednio wykorzystywana do zasilania odbiorców lokalnych ani do odbioru energii z instalacji zlokalizowanych

na terenie gminy. Mieszkańcy oraz podmioty gospodarcze korzystają z sieci średniego napięcia, co oznacza, że możliwości rozwoju systemu – w tym przyłączenia instalacji odnawialnych źródeł energii – uzależnione są przede wszystkim od przepustowości lokalnej sieci dystrybucyjnej oraz dostępności wolnych mocy przyłączeniowych.

Należy również podkreślić, że na terenie gminy nie funkcjonuje Główny Punkt Zasilania (GPZ), a zasilanie odbywa się z jednostek zlokalizowanych poza jej obszarem. Brak GPZ stanowi istotne ograniczenie dla rozwoju infrastruktury elektroenergetycznej, w szczególności w zakresie możliwości przyłączenia nowych odbiorców oraz źródeł energii. Zaś w kontekście ostatnich lat na terenie gminy obserwuje się rozwój instalacji fotowoltaicznych, w tym farm PV, które przyłączane są do sieci średniego napięcia. Skutkuje to tym że pomimo korzystnego położenia względem infrastruktury przesyłowej wysokiego napięcia, dalszy rozwój energetyki odnawialnej może być ograniczony przez brak lokalnego GPZ oraz ograniczoną przepustowość sieci.

Natomiast w zakresie infrastruktury gazowej gmina Gawłuszowice nie posiada rozwiniętej sieci gazowej o charakterze systemowym. Mieszkańcy korzystają głównie z indywidualnych źródeł zaopatrzenia w gaz, w szczególności z gazu płynnego (LPG).

Ponadto na terenie gminy nie funkcjonuje również scentralizowany system ciepłowniczy. Budynki mieszkalne oraz obiekty użyteczności publicznej ogrzewane są indywidualnie, głównie przy wykorzystaniu kotłów na paliwa stałe oraz – coraz częściej – instalacji odnawialnych źródeł energii, takich jak pompy ciepła i instalacje fotowoltaiczne.

Gospodarka odpadami

System gospodarowania odpadami komunalnymi w Gminie Gawłuszowice funkcjonuje zgodnie z przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz lokalnymi uchwałami regulującymi sposób odbioru, segregacji i wnoszenia opłat. Gmina przejęła obowiązki właścicieli nieruchomości zamieszkałych w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych, natomiast właściciele nieruchomości niezamieszkałych zobowiązani są do zawierania indywidualnych umów na odbiór i zagospodarowanie odpadów.

W 2024 roku odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z terenu gminy realizowała firma BIOSELECT Sp. z o.o. z siedzibą w Rakowie. W ramach systemu nieruchomości zostały wyposażone w pojemniki na odpady niesegregowane oraz worki na odpady zbierane selektywnie. Odbiór odpadów odbywał się zgodnie z harmonogramem zatwierdzanym przez Wójta Gminy Gawłuszowice.

Częstotliwość odbioru poszczególnych frakcji została dostosowana do ich charakteru. Odpady niesegregowane oraz bioodpady odbierane były raz na 4 tygodnie, a w okresie od kwietnia do października – raz na 2 tygodnie. Papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło i opakowania wielomateriałowe odbierano raz w miesiącu. Odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i

elektroniczny oraz opony odbierane były z nieruchomości raz do roku lub mogły być dostarczane bezpośrednio do PSZOK.

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) jest istotnym elementem systemu zbiórki odpadów i zlokalizowany jest w miejscowości Wola Zdakowska, obok punktu skupu żywca. PSZOK obsługuje mieszkańców gminy w każdą środę i sobotę w godzinach od 8:00 do 12:00, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy. Do punktu można samodzielnie dostarczać m.in. odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, chemikalia, tekstylia i odzież, a także przeterminowane leki, baterie, akumulatory i inne odpady problemowe.

Na dzień 31 grudnia 2024 roku gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi objętych było 714 nieruchomości zamieszkałych. Spośród właścicieli nieruchomości objętych systemem 586 zadeklarowało posiadanie kompostownika i kompostowanie bioodpadów, natomiast 128 nieruchomości przekazywało bioodpady w ramach systemu odbioru.

Według danych z Raportu o stanie gminy w 2024 roku z terenu Gminy Gawłuszowice zebrano i odebrano łącznie 547,2960 Mg odpadów komunalnych, z czego 483,5560 Mg pochodziło z nieruchomości zamieszkałych, a 63,7400 Mg z nieruchomości niezamieszkałych. Największy udział stanowiły odpady niesegregowane (zmieszane) – 333,6900 Mg. Przy czym w porównaniu z rokiem poprzednim masa odebranych odpadów wzrosła o 24,2290 Mg, przy szczególnie widocznym wzroście ilości odpadów zbieranych selektywnie.

Analiza zmian w latach 2018–2024 wskazuje, że całkowita masa odbieranych odpadów komunalnych systematycznie rośnie. Jednocześnie ilość odpadów zmieszanych utrzymuje się na zbliżonym poziomie, natomiast zwiększa się udział odpadów segregowanych, który w 2024 roku wyniósł 39,03% ogólnej masy odpadów. Co w kontekście osiągniętych poziomów środowiskowych sytuację gminy należy ocenić korzystnie. W 2024 roku poziom ograniczenia składowania bioodpadów wyniósł 4,97%, natomiast poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu osiągnął 53,85%, przekraczając wymagany poziom 45%. Natomiast poziom składowania odpadów komunalnych wyniósł 19,76%.

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej

Na terenie Gminy Gawłuszowice obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego o bardzo ograniczonym zakresie, obejmujący wyłącznie teren rozbudowy cmentarza w obrębie ewidencyjnym Kliszów, przyjęty uchwałą Nr XIII/73/2003 Rady Gminy Gawłuszowice z dnia 30 października 2003 r. Oznacza to, że zasadnicza część obszaru gminy nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

W związku z powyższym kształtowanie polityki przestrzennej odbywa się przede wszystkim w oparciu o Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz decyzje administracyjne. Określenie sposobu zagospodarowania terenu i warunków zabudowy następuje

każdorazowo na wniosek inwestora w drodze decyzji o warunkach zabudowy (WZ) lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Brak pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powoduje, że proces inwestycyjny ma w dużej mierze charakter indywidualny i rozproszony, co utrudnia prowadzenie spójnej i długofalowej polityki przestrzennej.

W związku z powyższym w 2024 roku na terenie gminy wydano łącznie 82 decyzje administracyjne, w tym 79 decyzji o warunkach zabudowy oraz 3 decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wśród decyzji o warunkach zabudowy dominowały inwestycje o charakterze innym niż mieszkaniowy (63 decyzje), obejmujące m.in. budowę silosów zbożowych, garaży oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Ponadto wydano 12 decyzji dotyczących zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej oraz 4 decyzje dotyczące zabudowy usługowej. Natomiast planowane inwestycje celu publicznego koncentrują się głównie na rozwoju infrastruktury technicznej oraz poprawie jakości życia mieszkańców.

W obecnym stanie system planowania przestrzennego w gminie charakteryzuje się niskim stopniem sformalizowania, co ogranicza możliwość prowadzenia spójnej i przewidywalnej polityki przestrzennej. Brak kompleksowego pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego stanowi istotną barierę dla uporządkowanego rozwoju przestrzennego oraz efektywnego zarządzania procesami inwestycyjnymi. W związku z tym zasadne jest podejmowanie działań zmierzających do stopniowego zwiększania pokrycia gminy planami miejscowymi, szczególnie w obszarach o największym potencjale rozwojowym.

Wnioski

- Gmina Gawłuszowice położona jest w obrębie Niziny Nadwiślańskiej, a jej środowisko przyrodnicze jest silnie związane z dolinami Wisły i Wisłoki, które stanowią główne osie ekologiczne i krajobrazowe obszaru.
- Równinny charakter terenu, obecność teras zalewowych oraz bliskość dużych cieków wodnych wpływają na wysoką wartość przyrodniczą gminy, ale jednocześnie zwiększają podatność części obszaru na zagrożenia powodziowe i podtopienia.
- Gmina położona jest w dolinie Wisły i Wisłoki, co warunkuje jej szczególną wrażliwość na zjawiska hydrologiczne – zarówno wezbrania powodziowe, jak i okresowe niedobory wody. Pomimo funkcjonowania systemu wałów przeciwpowodziowych, zagrożenie powodziowe pozostaje istotne, zwłaszcza w sytuacjach ekstremalnych, związanych z możliwością ich uszkodzenia lub przerwania.
- Zgodnie z charakterystyką jednolitych części wód powierzchniowych, stan wód na obszarze gminy oceniany jest jako niezadowolający – dominują umiarkowany lub słaby stan ekologiczny oraz stan chemiczny poniżej dobrego, co skutkuje ogólnie złym stanem wód i ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych.
- Istotnym wyzwaniem dla gminy jest jednoczesne występowanie zagrożeń powodziowych oraz suszy, co wynika z dużej zmienności warunków hydrologicznych i ograniczonej zdolności retencyjnej krajobrazu. W związku z powyższym konieczne jest prowadzenie zintegrowanej gospodarki wodnej, ukierunkowanej na zwiększanie retencji (w szczególności małej retencji), ochronę i odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych oraz ograniczanie presji na wody powierzchniowe i podziemne.
- Istotnym walorem środowiskowym gminy są obszary Natura 2000: „Dolna Wisłoka z Dopływami” oraz „Tarnobrzeska Dolina Wisły”, które wzmacniają znaczenie gminy w regionalnym systemie przyrodniczym i pełnią ważną funkcję w ochronie siedlisk oraz ciągłości korytarzy ekologicznych.
- Mimo wyraźnego rolniczego charakteru gminy, krajobraz przyrodniczy zachował wiele cech naturalnych i półnaturalnych, takich jak doliny rzeczne, łąki, zadrzewienia śródpolne i tereny wilgotne, co sprzyja zachowaniu bioróżnorodności.
- Niski poziom uprzemysłowienia gminy należy ocenić pozytywnie z punktu widzenia jakości środowiska, krajobrazu oraz warunków życia mieszkańców.
- Do najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego gminy należą obiekty sakralne, dawne założenia dworskie oraz mała architektura religijna, które współtworzą tożsamość przestrzenną i historyczną gminy. Szczególną wartością kulturową i krajobrazową posiada drewniany kościół parafialny pw. św. Wojciecha w Gawłuszowicach, będący jednym z najważniejszych zabytków gminy i kluczowym elementem jej rozpoznawalności.

- System wodociągowy na terenie gminy jest relatywnie dobrze rozwinięty i podlega modernizacji, czego potwierdzeniem jest modernizacja stacji uzdatniania wody oraz ograniczanie strat wody w sieci. Zaś poprawa infrastruktury wodociągowej wpływa pozytywnie na jakość życia mieszkańców oraz zwiększa bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę, co ma istotne znaczenie dla atrakcyjności osadniczej gminy.
- Gospodarka ściekowa pozostaje jednym z najslabiej rozwiniętych elementów infrastruktury technicznej gminy. Brak zbiorczej oczyszczalni ścieków i słabo rozwiniętej sieci kanalizacyjnej stanowi istotną barierę środowiskową i rozwojową. Zaś oparcie gospodarki ściekowej głównie na zbiornikach bezodpływowych i przydomowych oczyszczalniach ścieków jest rozwiązaniem typowym dla gmin wiejskich, jednak w dłuższej perspektywie wymaga uzupełnienia o bardziej systemowe działania inwestycyjne.
- Dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej ma bezpośredni wpływ na możliwości rozwoju budownictwa mieszkaniowego, usługowego i turystycznego, a także na ograniczanie wewnętrznych dysproporcji rozwojowych pomiędzy miejscowościami gminy.
- System elektroenergetyczny gminy należy ocenić jako stabilny, a przez jej teren przebiegają linie przesyłowe wysokiego napięcia o znaczeniu krajowym, co potwierdza korzystne położenie gminy w strukturze infrastruktury energetycznej. Jednocześnie brak Głównego Punktu Zasilania (GPZ) na terenie gminy oraz uzależnienie od sieci średniego napięcia ograniczają możliwości przyłączania nowych odbiorców oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii, w tym farm fotowoltaicznych.
- Brak rozwiniętej sieci gazowej oraz brak scentralizowanego systemu ciepłowniczego powodują, że mieszkańcy korzystają głównie z indywidualnych źródeł ogrzewania, opartych przede wszystkim na paliwach stałych i częściowo na OZE. Taki model zaopatrzenia w ciepło może ograniczać tempo poprawy jakości powietrza, dlatego istotne znaczenie powinny mieć działania wspierające modernizację źródeł ciepła oraz rozwój rozwiązań niskoemisyjnych.
- System gospodarki odpadami komunalnymi w gminie funkcjonuje w sposób zorganizowany i zapewnia mieszkańcom dostęp zarówno do podstawowego odbioru odpadów, jak i do selektywnej zbiórki, w tym poprzez funkcjonowanie PSZOK w Woli Zdakowskiej.
- Pozytywnie należy ocenić wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie oraz osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu i ograniczenia składowania bioodpadów, co świadczy o poprawie efektywności systemu.
- Dalsze usprawnianie gospodarki odpadami powinno koncentrować się na wzmacnianiu selektywnej zbiórki u źródła, edukacji ekologicznej mieszkańców oraz utrzymywaniu wysokiej sprawności organizacyjnej systemu.

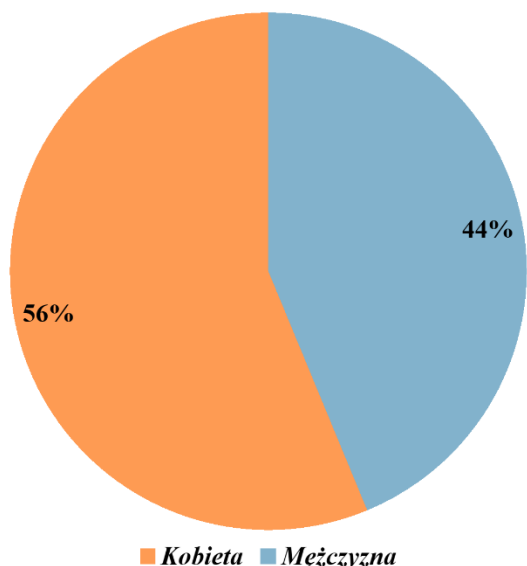
- Gmina Gawłuszowice posiada bardzo ograniczone pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, ponieważ obowiązujący MPZP obejmuje jedynie teren rozbudowy cmentarza w Kliszowie.
- Brak kompleksowego pokrycia gminy planami miejscowymi powoduje, że rozwój przestrzenny odbywa się głównie na podstawie decyzji o warunkach zabudowy, co sprzyja rozproszeniu inwestycji i utrudnia prowadzenie spójnej polityki przestrzennej.
- Niski stopień sformalizowania planowania przestrzennego ogranicza przewidywalność procesów inwestycyjnych oraz może negatywnie wpływać na ład przestrzenny i racjonalne gospodarowanie przestrzenią. W związku z tym zasadne jest stopniowe zwiększanie pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w szczególności na obszarach o największym potencjale inwestycyjnym, mieszkaniowym i infrastrukturalnym.

4. Ocena gminy na podstawie badań ilościowych i jakościowych

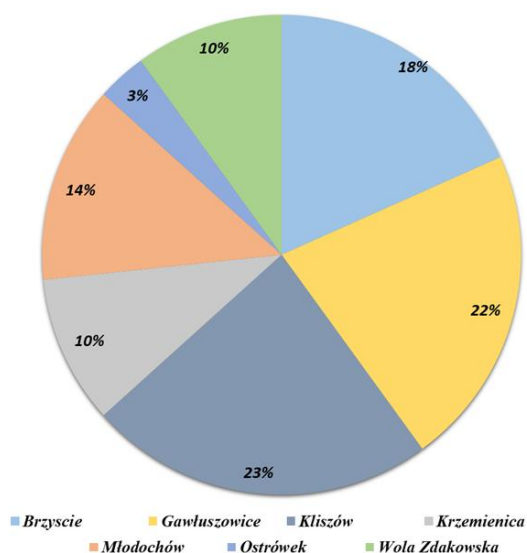
W ramach prac nad diagnozą strategiczną Gminy Gawłuszowice zrealizowano szereg działań partycypacyjnych, ukierunkowanych na rozpoznanie opinii mieszkańców oraz identyfikację kluczowych problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych gminy. Istotnym elementem tego procesu były konsultacje społeczne w formie warsztatów pn. „Strategia Rozwoju dla Naszej Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2035”, które odbyły się 29 września 2025 roku w Szkole Podstawowej w Gawłuszowicach. Uzupełnieniem tego etapu były rozmowy przeprowadzone z przedstawicielami władz lokalnych oraz pracownikami samorządowymi.

Istotnym elementem procesu opracowania strategii było również badanie ankietowe przeprowadzone w okresie od 10 czerwca 2025 roku do końca października 2025 roku. Zastosowano dwie metody: PAPI (papierowe formularze) oraz CAWI (ankieta internetowa), co pozwoliło zwiększyć dostępność badania i ograniczyć ryzyko wykluczenia cyfrowego. Badanie ankietowe stanowiło istotne narzędzie diagnostyczne, dzięki któremu możliwe było uchwycenie subiektywnych ocen mieszkańców dotyczących jakości usług publicznych, edukacji, kultury, bezpieczeństwa, rynku pracy, opieki zdrowotnej czy oferty rekreacyjno-sportowej. Zgromadzone odpowiedzi posłużyły do wskazania obszarów wymagających wsparcia oraz określenia kierunków dalszego rozwoju zgodnych z realnymi potrzebami społeczności lokalnej.

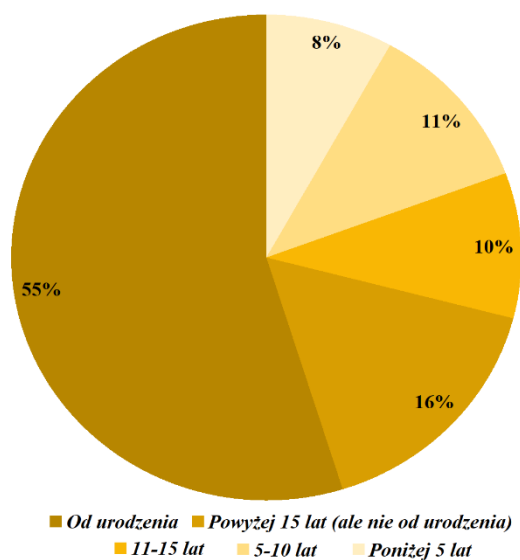
W przeprowadzonym badaniu ankietowym wzięło udział 64 osoby. Z czego 56% osób w badaniu stanowiły kobiety (Ryc. 28). Ponadto aż 90,6% ankietowanych stanowili mieszkańcy Gminy Gawłuszowice, pochodzący z różnych sołectw, z czego najliczniej reprezentowani byli mieszkańcy Gawłuszowic (22%), Kliszowa (23%), Brzyścia (18%) i Młodochowa (14%) (Ryc. 29). Ponadto ponad połowa respondentów (54,8%) to osoby zamieszkujące gminę od urodzenia. (Ryc. 30). Największą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku 36–45 lat (34,9%). Kolejne grupy to osoby w wieku 26–35 lat (19%), 45–55 lat (11,1%), 56–65 lat (9,5%), 18–25 lat (9,5%), powyżej 65 lat (7,9%) oraz poniżej 18 lat (7,9%) (Ryc. 31). Pod względem wykształcenia, największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim (42,9%), druga największa grupa to osoby z wykształceniem wyższym (30,2%), wykształcenie zawodowe – 22,2% osób i podstawowe, 4,8% osób (Ryc. 32). Pod względem aktywnych zawodowo największą grupę stanowili pracownicy etatowi (54,1%) dalej, rolnicy (9,8%), przedsiębiorcy (4,9%), pozostałe grupy: osoby bezrobotne 6,6%, emeryci/renciści 8,2%, uczniowie/studenci 16,4% (Ryc. 33).

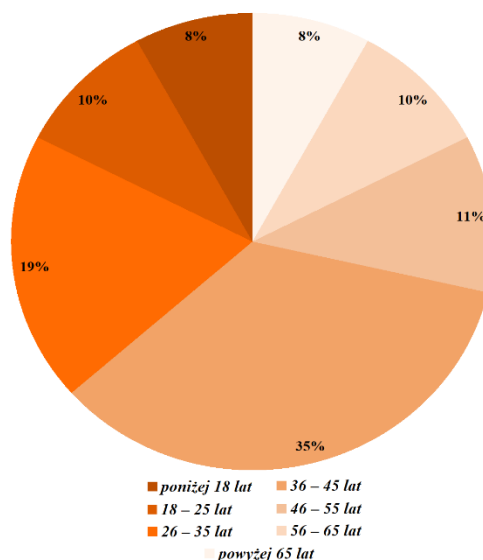
Ryc. 28. Profil uczestnika ankiety - płeć
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii
 Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

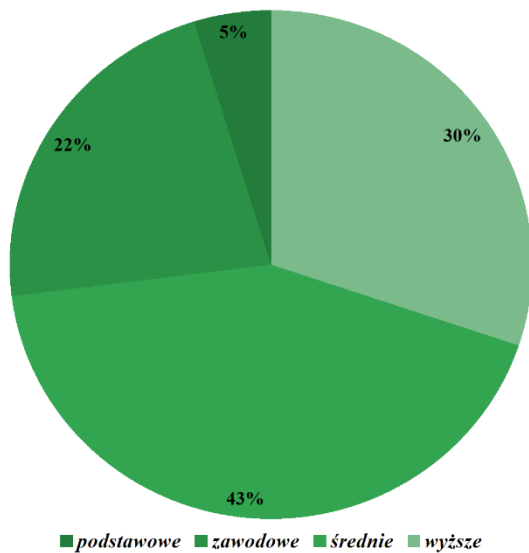
Ryc. 29. Profil uczestnika ankiety – miejsce zamieszkania (sołectwo)
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii
 Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

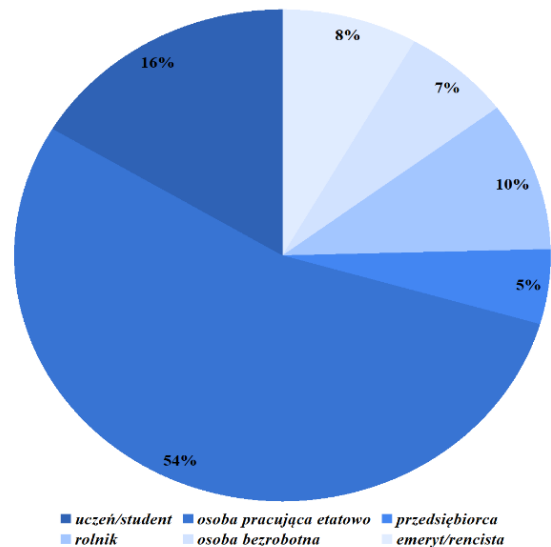
Ryc. 30. Profil uczestnika ankiety – czas zamieszkiwania w gminie Gawłuszowice
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii
 Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Ryc. 31. Profil uczestnika ankiety – wiek
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii
 Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

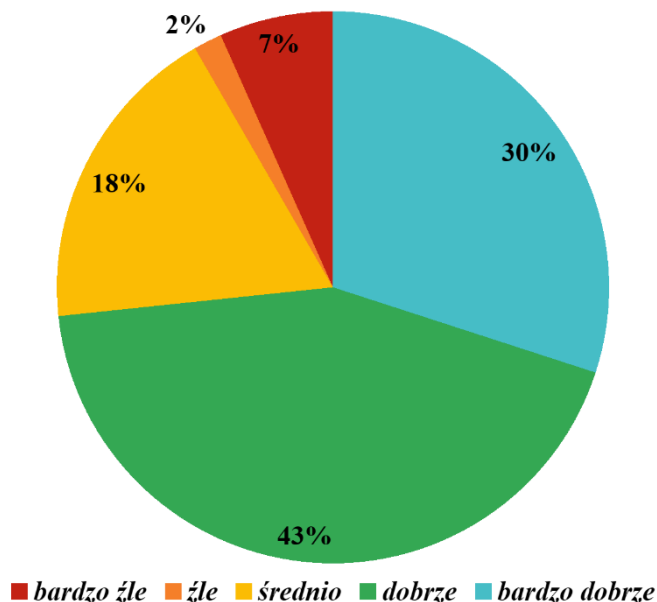

Ryc. 32. Profil uczestnika ankiety – wykształcenie
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Ryc. 33. Profil uczestnika ankiety – status zawodowy
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

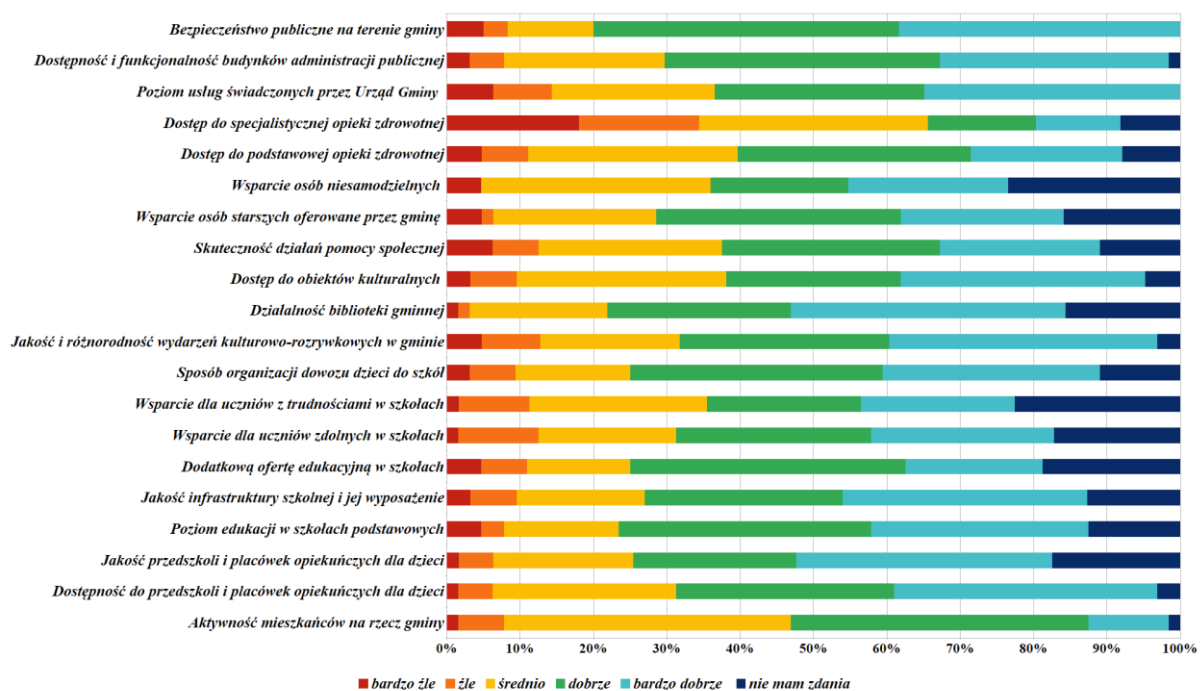
Ankiety rozpoczęto od pytania o ogólną ocenę poziomu życia w Gminie Gawłuszowice (Ryc. 34). Największa część respondentów określiła standard życia jako „dobry” (43%), natomiast 30% wskazało odpowiedź „bardzo dobry”. Odpowiedź „średnio”, na pytanie o poziom życia w gminie, udzieliło 18% ankietowanych. Natomiast „bardzo źle” oceniło 7% osób a „źle” oceniła tylko jedna osoba ankietowana (2%). Uzyskane wyniki wskazują, że blisko 3/4 ankietowanych pozytywnie oceniło poziom życia w Gminie Gawłuszowice. Natomiast nie zadowolonych jest 9% ankietowanych.

Ryc. 34. Ocena poziomu życia na terenie Gminy
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

W kolejnych ośmiu pytaniach respondenci szczegółowo oceniali różne aspekty funkcjonowania Gminy Gawłuszowice – zarówno w wymiarze społecznym, gospodarczym, technicznym, jak i środowiskowym.

Analiza warunków życia społecznego (Ryc. 35) w Gminie Gawłuszowice wskazuje na wysoki poziom satysfakcji mieszkańców w obszarach związanych z infrastrukturą publiczną oraz bezpieczeństwem, a ogólna konkluzja płynąca z badania ma charakter pozytywny. Najwyżej ocenianym aspektem jest bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy, gdzie zdecydowana większość respondentów wskazała oceny dobre (42%) i bardzo dobre (38%), podczas gdy opinie negatywne stanowią niewielką grupę odpowiedzi (źle – 2%, bardzo źle – 5%). Bardzo wysokie oceny uzyskała również działalność biblioteki gminnej (bardzo dobrze – 40%, dobrze 27%) oraz dostępność i funkcjonalność budynków administracji publicznej (bardzo dobrze – 33%, dobrze 40%), co może potwierdzać sprawność zarządzania mieniem komunalnym i ofertą kulturalną. W obszarze edukacji i opieki nad dziećmi mieszkańcy szczególnie doceniają dostępność przedszkoli (bardzo dobrze – 38%, dobrze 32%) oraz jakość infrastruktury szkolnej (bardzo dobrze – 35%, dobrze 28%), choć w przypadku wsparcia dla uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych odnotowano wyższy odsetek osób niemających zdania (23%), co może wynikać z węższej grupy docelowej tych świadczeń.

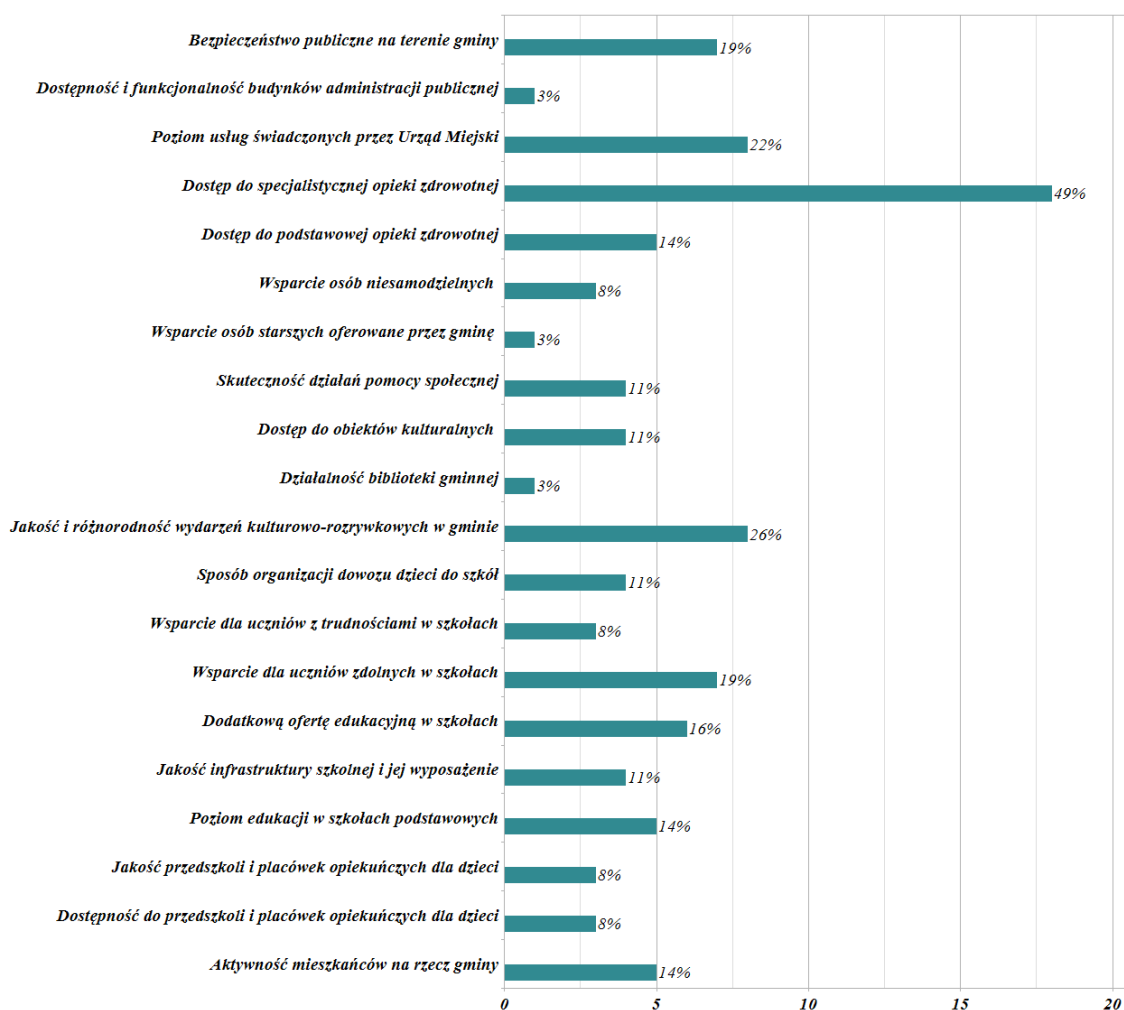

Ryc. 35. Ocena warunków życia społecznego w Gminie Gawłuszowice

Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Natomiast kluczowym obszarem wymagającym podjęcia działań naprawczych jest dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, który jako jedyny parametr uzyskał tak znaczący udział ocen negatywnych (źle – 17%), w tym opinii „bardzo źle” (18%), co czyni go najbardziej wymagającym poprawy elementem życia społecznego w ocenie respondentów. Zwraca uwagę również

ocena aktywności mieszkańców na rzecz gminy, w przypadku której dominują odpowiedzi „dobra” (43%) oraz „średnia” (42%), co może wskazywać na niewykorzystany potencjał w zakresie partycypacji społecznej mieszkańców gminy. Zaś wsparcie dla osób starszych i niesamodzielnych oceniane jest przeważnie na poziomie dobrym (35%) i bardzo dobrym (23%). Podsumowując, Gmina Gawłuszowice postrzegana jest jako jednostka bezpieczna z poprawnie funkcjonującą administracją i edukacją, natomiast priorytetem rozwojowym powinna stać się poprawa dostępności do usług medycznych oraz aktywizacja kapitału społecznego.

Ryc. 36. Obszary życia społecznego wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy
Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Zgłaszane wcześniej uwagi znalazły również odzwierciedlenie w odpowiedziach na pytanie trzecie, w którym uczestnicy badania wskazali maksymalnie trzy obszary wymagające najpilniejszej poprawy (Ryc. 36). W zebranych ankietach respondenci najczęściej wskazywali na:

- Dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej – wskazany przez 49% ankietowanych jako priorytetowy obszar do naprawy.
- Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie – wymagająca poprawy według 26% badanych.

- Poziom usług świadczonych przez Urząd Gminy – budzący zastrzeżenia u 22% respondentów.
- Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy – na które wskazało 19% uczestników ankiety.
- Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach – uznane za wymagające pilnej poprawy przez 19% badanych.
- Dodatkowa oferta edukacyjna w szkołach – wskazana przez 16% ankietowanych.
- Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, Poziom edukacji w szkołach podstawowych oraz Aktywność mieszkańców na rzecz gminy – każdy z tych obszarów uzyskał po 14% wskazań.

Wyniki te wskazują na wyraźnie zarysowane oczekiwania społeczności lokalnej. Mieszkańcy Gminy Gawłuszowice w sferze życia społecznego wskazują przede wszystkim na potrzebę poprawy dostępności specjalistycznej opieki zdrowotnej, co stanowi kluczowy postulat zgłoszony przez blisko połowę ankietowanych. Istotnym priorytetem pozostaje również podniesienie jakości oraz zwiększenie różnorodności oferty kulturalno-rozrywkowej, a także usprawnienie standardów obsługi i poziomu usług świadczonych przez Urząd Gminy. Ponadto społeczność lokalna oczekuje dalszych działań w zakresie wzmocnienia bezpieczeństwa publicznego oraz rozwoju edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia dla uczniów zdolnych i rozszerzenia oferty zajęć dodatkowych w szkołach. Postulaty te, uzupełnione potrzebą aktywizacji społecznej oraz poprawy podstawowej opieki medycznej, wyznaczają główne kierunki pożądaných zmian w sferze życia społecznego gminy.

Podczas wrześniowej debaty publicznej oraz spotkań z przedstawicielami władz lokalnych potwierdzono, że ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań społecznych gminy. Wskazywano na istotne ograniczenia systemowe, wynikające przede wszystkim z niedoboru personelu medycznego, braków sprzętowych oraz ograniczonego zakresu funkcjonowania lokalnej placówki. W konsekwencji mieszkańcy zmuszeni są do korzystania z usług świadczonych poza terenem gminy, co stanowi szczególne utrudnienie dla osób starszych oraz mieszkańców oddalonych sołectw.

Choć możliwości bezpośredniego oddziaływania samorządu w tym zakresie są ograniczone, w trakcie konsultacji wskazano potencjalne kierunki działań, które mogą przyczynić się do poprawy sytuacji. Wśród nich znalazły się przede wszystkim:

- rozwój współpracy z placówkami medycznymi w regionie oraz sąsiednimi samorządami,
- organizacja mobilnych punktów profilaktycznych i konsultacyjnych,
- wdrażanie lokalnych programów promocji zdrowia,
- podejmowanie działań w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz współpracy z instytucjami systemu ochrony zdrowia,
- a także rozwój rozwiązań z zakresu telemedycyny.

W szerszym kontekście konsultacji społecznych mieszkańcy zwracali również uwagę na potrzebę dalszego rozwoju oferty społecznej, w szczególności w zakresie sportu, rekreacji

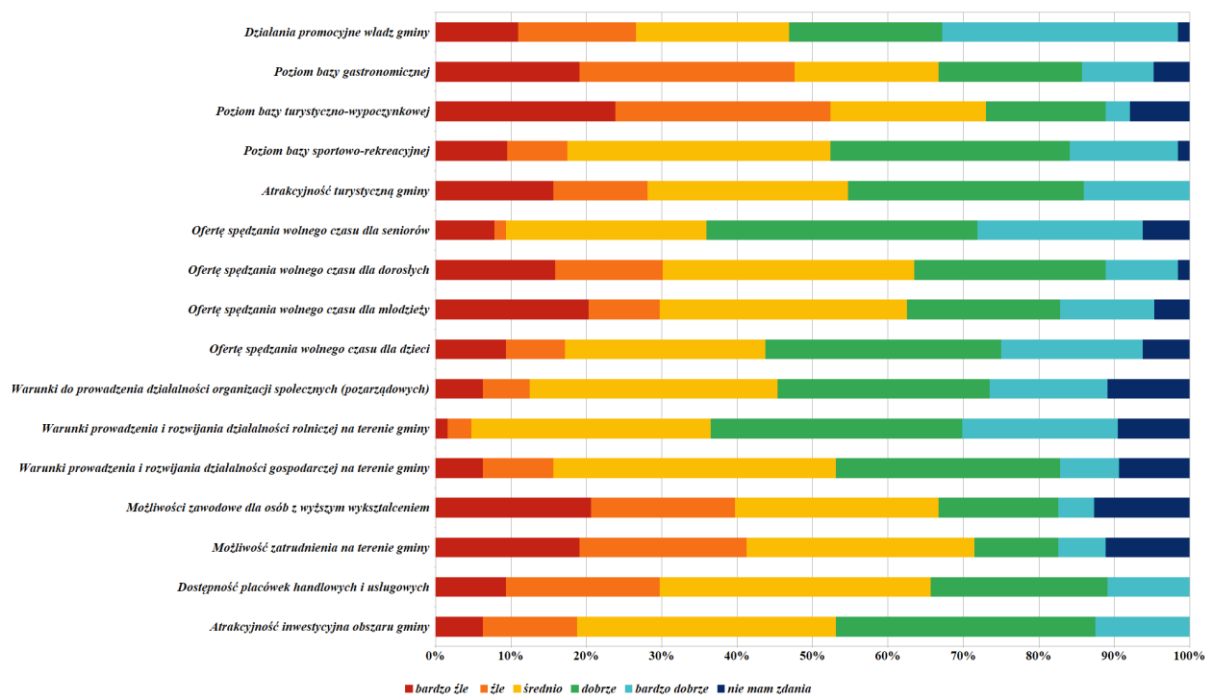
oraz kultury. Podkreślano znaczenie działań skierowanych do dzieci i młodzieży, jak również konieczność kontynuacji inicjatyw wzmacniających lokalną tożsamość i integrację społeczną, a także rozszerzania oferty usługowo – kulturowej w centrum gminy. Istotną rolę w tym zakresie odgrywają Koła Gospodyń Wiejskich, które aktywnie uczestniczą w życiu społecznym gminy, organizując wydarzenia integracyjne, edukacyjne i kulturalne. Ich działalność może stanowić ważny element budowania kapitału społecznego oraz wzmacniania więzi międzyludzkich, a jednocześnie tworzy potencjał do dalszego rozwoju współpracy pomiędzy samorządem a lokalnymi liderami społecznymi.

Równolegle, w odniesieniu do funkcjonowania Urzędu Gminy, wskazywano na istniejące ograniczenia organizacyjne, w tym niedobory kadrowe, ograniczone zaplecze lokalowe oraz potrzeby w zakresie wyposażenia technicznego. Wyzwania te mają charakter systemowy i wynikają z rosnących obowiązków administracyjnych przy jednoczesnych ograniczeniach zasobowych. W tym kontekście zgłaszane potrzeby należy traktować jako impuls do dalszego wzmacniania potencjału instytucjonalnego urzędu, w szczególności poprzez działania inwestycyjne, organizacyjne oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Kolejno w części ankiety dotyczącej aspektów życia gospodarczego w Gminie Gawłuszowice (Ryc. 37), analiza danych ujawnia wyraźną polaryzację ocen, przejawiającą się w zróżnicowanych opiniach mieszkańców w zależności od badanego sektora. Zjawisko to najlepiej obrazuje zestawienie rolnictwa z rynkiem pracy: o ile warunki prowadzenia i rozwijania działalności rolniczej stanowią najmocniejszy filar lokalnej gospodarki (bardzo dobrze – 22%, dobrze – 35%), o tyle ogólna możliwość zatrudnienia na terenie gminy generuje jeden z najwyższych odsetków ocen negatywnych (źle – 23%, bardzo źle – 20%). Podobny kontrast występuje między relatywnie wysoką oceną działań promocyjnych władz gminy (bardzo dobrze – 33%, dobrze – 22%) a bardzo słabym postrzeganiem poziomu bazy turystyczno-wypoczynkowej (źle – 30%, bardzo źle – 25%) i gastronomicznej (źle – 30%, bardzo źle – 20%), które obok infrastruktury okołoturystycznej stanowią główne źródła niezadowolenia respondentów.

Takie rozbieżności wskazują, że gmina posiada silnie ugruntowane atuty w dziedzinach tradycyjnych, lecz jednocześnie boryka się z głębokimi deficytami w sektorach nowoczesnych usług oraz rynku pracy, co szczególnie niepokojąco rzutuje na ocenę (źle – 28%, bardzo źle – 17%) możliwości zawodowych dla osób z wyższym wykształceniem. W obszarze spędzania wolnego czasu dysproporcje te są równie widoczne – oferta skierowana do seniorów jest oceniana najlepiej (bardzo dobrze – 23%, dobrze – 38%), podczas gdy propozycje dla młodzieży (bardzo dobrze – 13%, dobrze – 22%) i dorosłych (bardzo dobrze – 10%, dobrze – 27%) generują znacznie więcej zastrzeżeń. W efekcie ogólny obraz sytuacji ekonomicznej jest bardziej krytyczny niż w przypadku sfery społecznej, a wizerunek gospodarczy gminy nie jest jednolity, lecz podzielony na obszary wysokiej satysfakcji oraz sfery wymagające pilnej, strukturalnej interwencji. Podsumowując, Gmina Gawłuszowice jest postrzegana jako stabilny ośrodek rolniczy, który jednak dla zachowania spójności rozwojowej pilnie

potrzebuje dywersyfikacji gospodarczej, rozbudowy bazy usług turystycznych oraz stworzenia lepszych warunków dla rozwoju specjalistycznego rynku pracy.

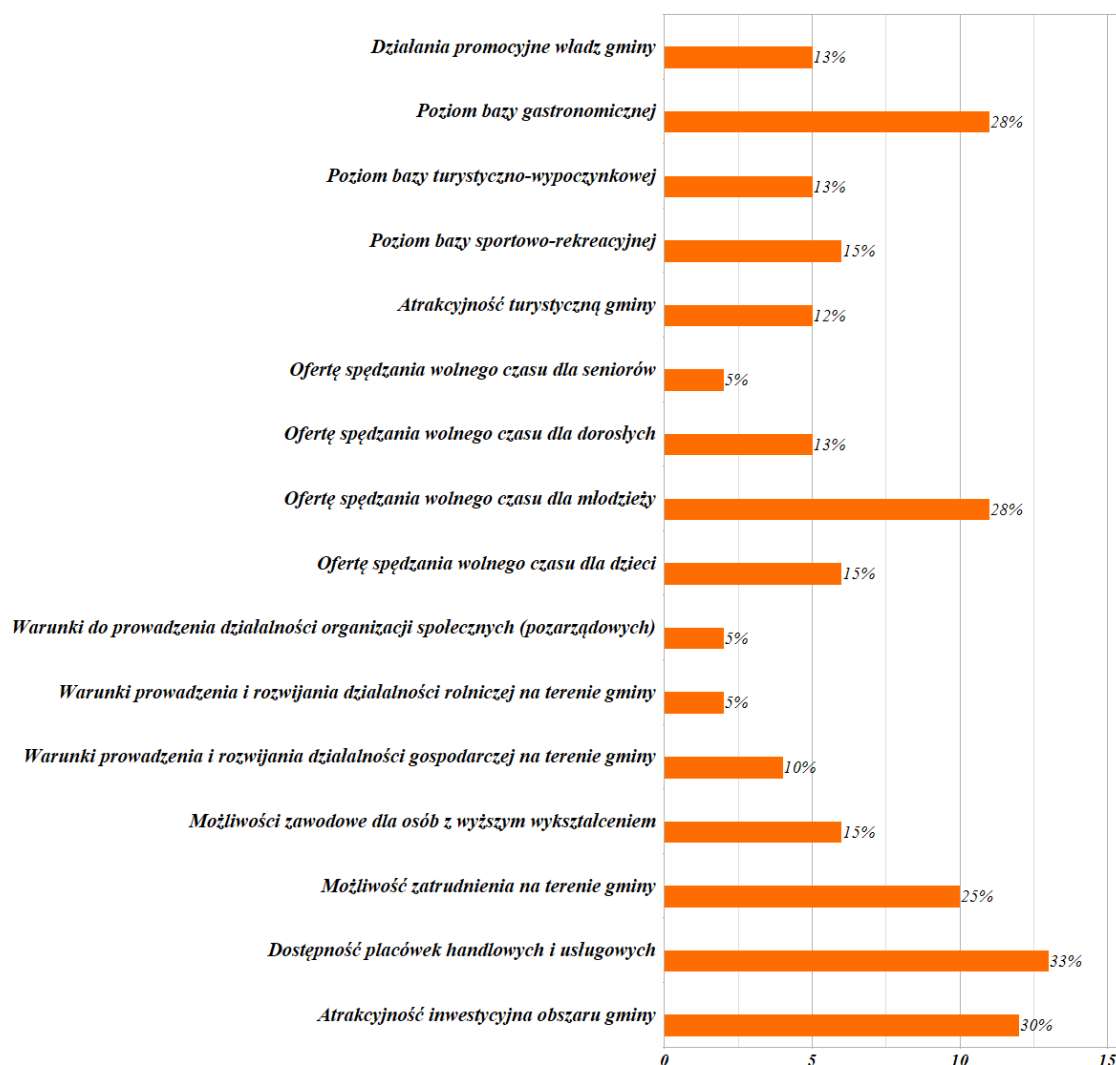

Ryc. 37. Ocena warunków życia gospodarczego w Gminie Gawłuszowice

Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Na podstawie wyników badania dotyczącego priorytetów rozwojowych w sferze ekonomicznej, ankietowani wskazali konkretne obszary życia gospodarczego, które ich zdaniem wymagają najpilniejszej interwencji (Ryc. 38). Największy odsetek wskazań uzyskała dostępność placówek handlowych i usługowych, którą jako priorytet do poprawy wybrało 33% respondentów. Na drugim miejscu znalazła się atrakcyjność inwestycyjna obszaru gminy z wynikiem 30% wskazań. Istotnym wyzwaniem w opinii mieszkańców jest również poziom bazy gastronomicznej oraz oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży – oba te parametry zostały wskazane przez 28% badanych. Kolejnym ważnym aspektem wymagającym poprawy jest ogólna możliwość zatrudnienia na terenie gminy, na co zwróciło uwagę 25% uczestników ankiety.

Pozostałe obszary budzą relatywnie mniejsze zaniepokojenie w kontekście konieczności pilnych zmian. Po 15% wskazań uzyskały kwestie poziomu bazy sportowo-rekreacyjnej, oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci oraz możliwości zawodowych dla osób z wyższym wykształceniem. W dalszej kolejności respondenci wymieniali poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej, ofertę dla dorosłych oraz działania promocyjne władz gminy (po 13%), a także ogólną atrakcyjność turystyczną (12%) i warunki prowadzenia działalności gospodarczej (10%). Najmniej wskazań, bo zaledwie po 5%, uzyskały warunki prowadzenia działalności rolniczej, oferta dla seniorów oraz warunki do działania organizacji pozarządowych, co sugeruje, że te dziedziny są postrzegane jako funkcjonujące na akceptowalnym poziomie.

Ryc. 38. Obszary życia gospodarczego wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

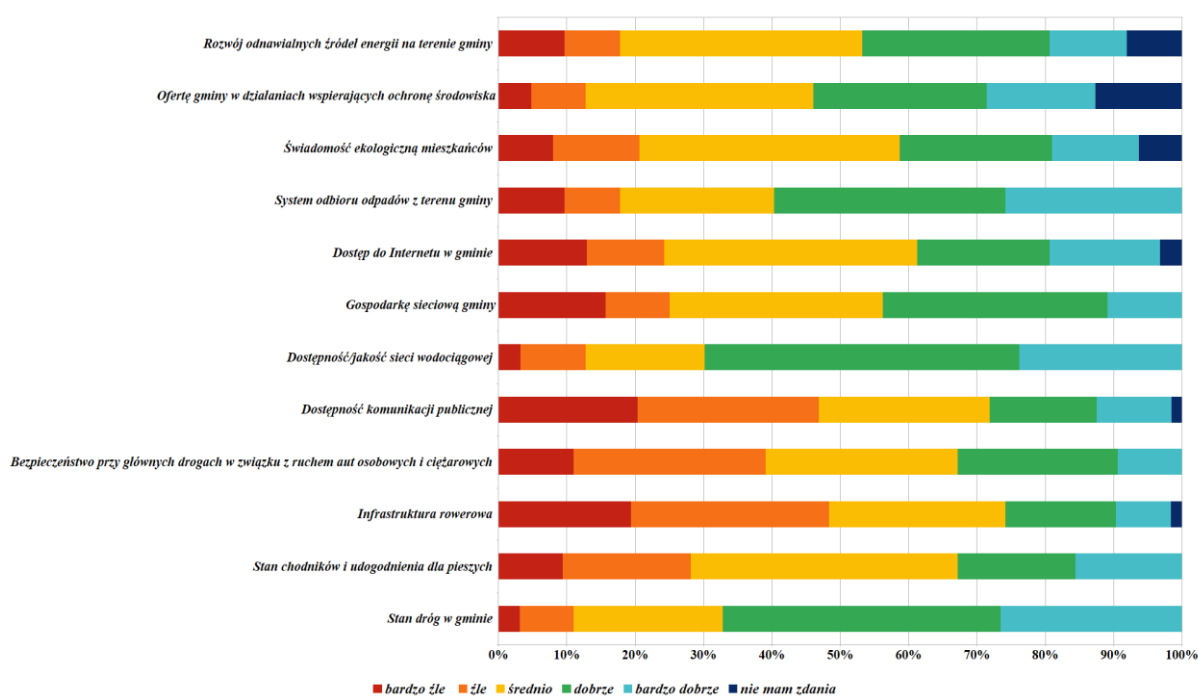
Wnioski z badania ankietowego znalazły również potwierdzenie podczas warsztatów oraz spotkań z przedstawicielami władz lokalnych, gdzie zwracano uwagę na potrzebę wzmocnienia funkcji usługowych oraz społecznych w przestrzeni centralnej gminy. W szczególności podkreślano brak ogólnodostępnej, wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej, która mogłaby pełnić rolę miejsca integracji mieszkańców, odpoczynku oraz lokalnej aktywności gospodarczej.

Wskazywano, że istniejąca infrastruktura rekreacyjna, choć rozwinięta (m.in. plac zabaw czy elementy małej architektury), nie jest w pełni uzupełniona o przestrzeń sprzyjające dłuższemu przebywaniu i aktywnościom społecznym o różnorodnym charakterze. W odpowiedzi na te potrzeby zasadne wydaje się rozważenie zagospodarowania przestrzeni w kierunku wielofunkcyjnego miejsca spotkań, wyposażonego w zadaszoną infrastrukturę (np. wiaty, stoły, ławki), które mogłoby pełnić różne funkcje w zależności od potrzeb.

Tego typu przestrzeń mogłaby być wykorzystywana zarówno jako miejsce organizacji lokalnych wydarzeń, spotkań mieszkańców czy działań kulturalnych, jak i pełnić funkcje gospodarcze,

np. w formie targowiska lub przestrzeni dla drobnej gastronomii. Elastyczność użytkowania takiego obszaru sprzyjałaby jego aktywizacji w różnych porach dnia i tygodnia, a także zwiększałaby atrakcyjność przestrzeni publicznej gminy.

Z kolei analiza odpowiedzi związanych z aspektami infrastrukturalno-technicznymi w Gminie Gawłuszowice (Ryc. 39), wskazuje na wysoki poziom zadowolenia mieszkańców z podstawowej infrastruktury komunalnej (odbiór odpadów, sieć wodociągowa, stan techniczny dróg), przy jednoczesnym zidentyfikowaniu istotnych deficytów w obszarze mobilności i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Najwyżej ocenianym elementem jest stan dróg w gminie (bardzo dobrze – 28%, dobrze – 43%), gdzie przeważają znacząco głosy pozytywne, co w połączeniu z dobrą oceną dostępności i jakości sieci wodociągowej (bardzo dobrze – 25%, dobrze – 48%) świadczy o wysokim standardzie bazowych usług technicznych. Pozytywnie postrzegany jest również system odbioru odpadów (bardzo dobrze – 27%, dobrze – 35%), który uzyskuje oceny głównie na poziomie dobrym.

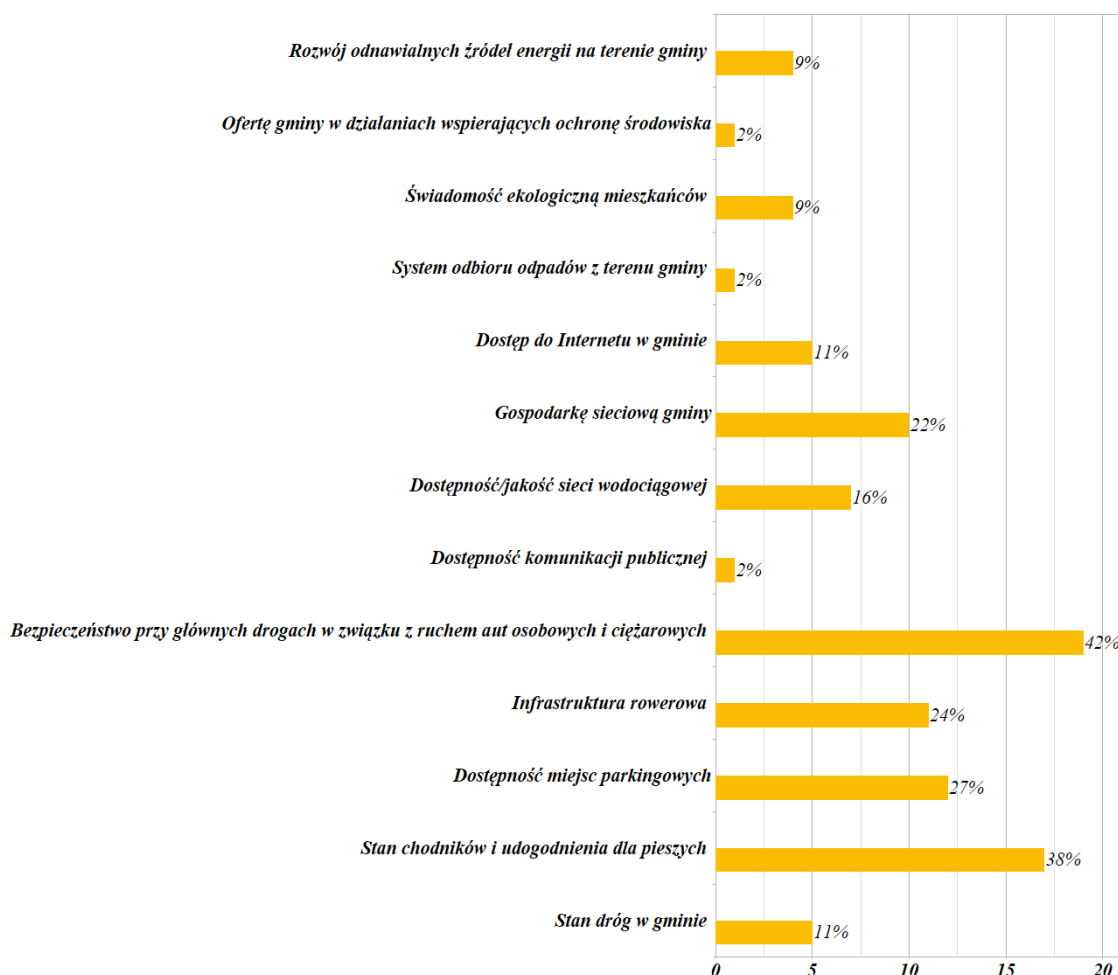
Ryc. 39. Ocena aspektów infrastrukturalno-technicznych w Gminie Gawłuszowice

Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Zupełnie odmiennie prezentuje się ocena infrastruktury wspierającej alternatywne formy transportu oraz bezpieczeństwo niezmotoryzowanych uczestników ruchu. Infrastruktura rowerowa stanowi najslabiej oceniany element w całym zestawieniu, uzyskując łącznie połowę wskazań negatywnych (źle – 30%, bardzo źle – 20%), co koresponduje z niską oceną dostępności komunikacji publicznej (źle – 28%, bardzo źle – 22%) oraz zastrzeżeniami dotyczącymi stanu chodników (średnio – 42%). Mieszkańcy wyrażają także zaniepokojenie kwestią bezpieczeństwa przy głównych drogach w związku z ruchem pojazdów osobowych i ciężarowych, co generuje znaczący odsetek ocen średnich (30%), złych (30%) i bardzo złych (12%). W obszarach dotyczących nowoczesnych technologii i

ekologii, takich jak dostęp do Internetu, rozwój odnawialnych źródeł energii czy świadomość ekologiczna, dominuje ocena średnia oraz relatywnie wysoki odsetek osób niemających sprecyzowanego zdania, co może sugerować przestrzeń do dalszej modernizacji i działań edukacyjnych. Podsumowując, gmina dysponuje dobrze ocenianą infrastrukturą komunalną, jednak wymaga ukierunkowania przyszłych inwestycji na poprawę bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów oraz usprawnienie systemu transportu zbiorowego.

Również analiza priorytetów w zakresie infrastruktury technicznej (Ryc. 40) wskazuje, że mieszkańcy gminy za najbardziej istotne wyzwania uznają kwestie bezpieczeństwa i mobilności pieszo-rowerowej. Zdecydowanym liderem w hierarchii potrzeb jest bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych, które jako obszar wymagający pilnej poprawy wskazało 42% respondentów. Na drugim miejscu w hierarchii potrzeb znalazł się stan chodników i udogodnienia dla pieszych z wynikiem 38% wskazań. Istotny problem stanowi również dostępność miejsc parkingowych (27%) oraz rozwój infrastruktury rowerowej (24%).

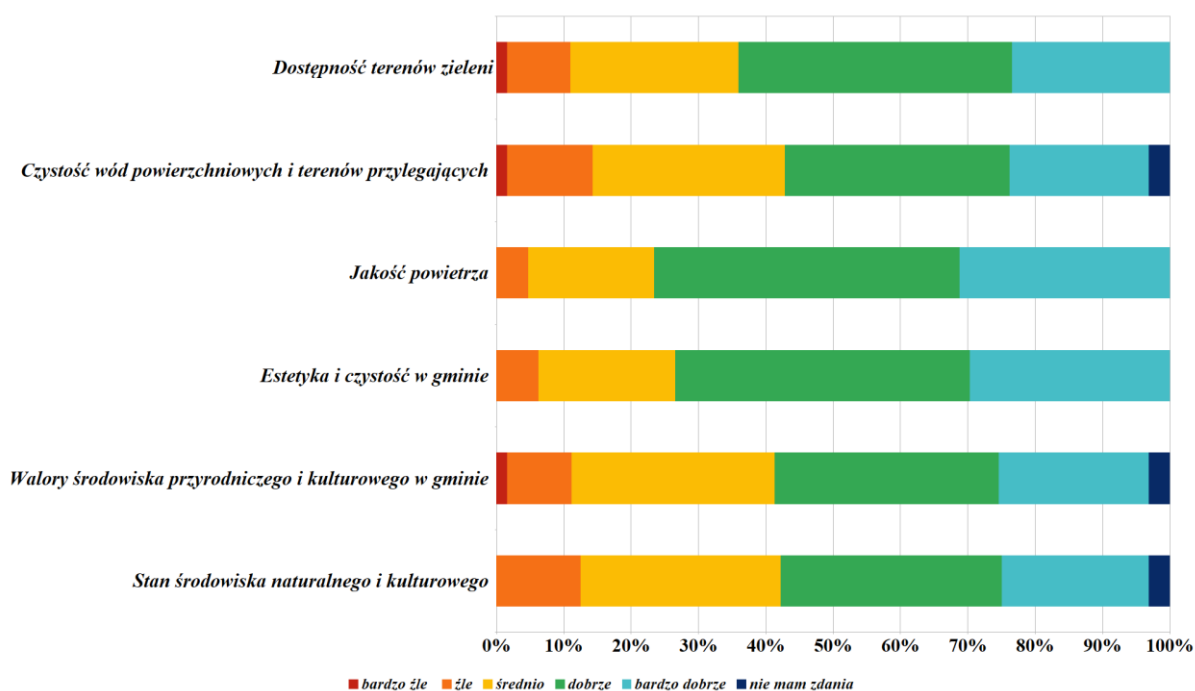
Ryc. 40. Obszary infrastruktury technicznej wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy
Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

W sferze podstawowej infrastruktury komunalnej najwięcej głosów zebrała potrzeba rozwoju gospodarki ściekowej gminy (22%) oraz dostępność i jakość sieci wodociągowej (16%). Mniejszą wagę ankietowani przypisali poprawie stanu dróg oraz dostępowi do Internetu (po 11%). Co istotne, obszary takie jak dostępność komunikacji publicznej, system odbioru odpadów czy działania wspierające ochronę środowiska uzyskały marginalną liczbę wskazań (2%), co sugeruje, że w obliczu konieczności wyboru maksymalnie trzech priorytetów, mieszkańcy przesuwają te kwestie na dalszy plan na rzecz infrastruktury drogowej i pieszej.

Wnioski płynące z analizy danych ankietowych znalazły również potwierdzenie podczas warsztatów oraz spotkań z przedstawicielami władz lokalnych, w trakcie których podkreślano rosnące znaczenie rozwoju infrastruktury sprzyjającej mobilności alternatywnej. Zarówno mieszkańcy, jak i przedstawiciele samorządu wskazywali na potrzebę tworzenia spójnej sieci tras rowerowych oraz poprawy bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, szczególnie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Zwracano uwagę, że uwarunkowania przestrzenne gminy – w tym jej stosunkowo niewielka powierzchnia, płaski teren oraz atrakcyjne krajobrazowo obszary dolinne – sprzyjają rozwojowi transportu rowerowego zarówno w celach rekreacyjnych, jak i użytkowych. W szczególności potencjał ten może być wykorzystany poprzez zagospodarowanie tras wzdłuż cieków wodnych, które mogłyby pełnić funkcje rekreacyjne i turystyczne, a jednocześnie stanowić alternatywę dla codziennych przemieszczeń mieszkańców.

W tym kontekście zasadne jest rozważenie działań zmierzających do stopniowej rozbudowy infrastruktury rowerowej, w tym wyznaczania bezpiecznych tras, tworzenia miejsc postoju i odpoczynku oraz poprawy powiązań pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Uzupełniająco wskazuje się możliwość wdrażania rozwiązań wspierających korzystanie z rowerów, takich jak systemy wypożyczania lub inne formy współdzielonej mobilności, przy czym ich wdrożenie powinno być poprzedzone analizą zapotrzebowania i efektywności ekonomicznej. Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej, obok poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, może stanowić jeden z kluczowych kierunków działań inwestycyjnych gminy, przyczyniając się jednocześnie do podniesienia jakości życia mieszkańców, poprawy dostępności przestrzennej oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.

W ostatniej części ankiety mieszkańcy dokonali oceny aspektów środowiskowych w Gminie Gawłuszowice, które prezentuje się wyjątkowo korzystnie na tle pozostałych obszarów poddanych badaniu ankietowemu (Ryc. 41). Analiza danych wskazuje, że sfera ta charakteryzuje się wysokim poziomem satysfakcji mieszkańców oraz marginalnym udziałem opinii negatywnych, o czym świadczy fakt, iż w każdej z badanych kategorii oceny pozytywne (dobrze i bardzo dobrze) przekroczyły próg 57%. Najwyższy stopień zadowolenia odnotowano w przypadku jakości powietrza, którą aż 76% respondentów oceniło dobrze lub bardzo dobrze, przy niskim poziomie głosów krytycznych (źle - 4%). Równie wysoką notę uzyskała estetyka i czystość gminy (73% wskazań dobry i bardzo dobry) oraz dostępność terenów zieleni (64% wskazań dobry i bardzo dobry).

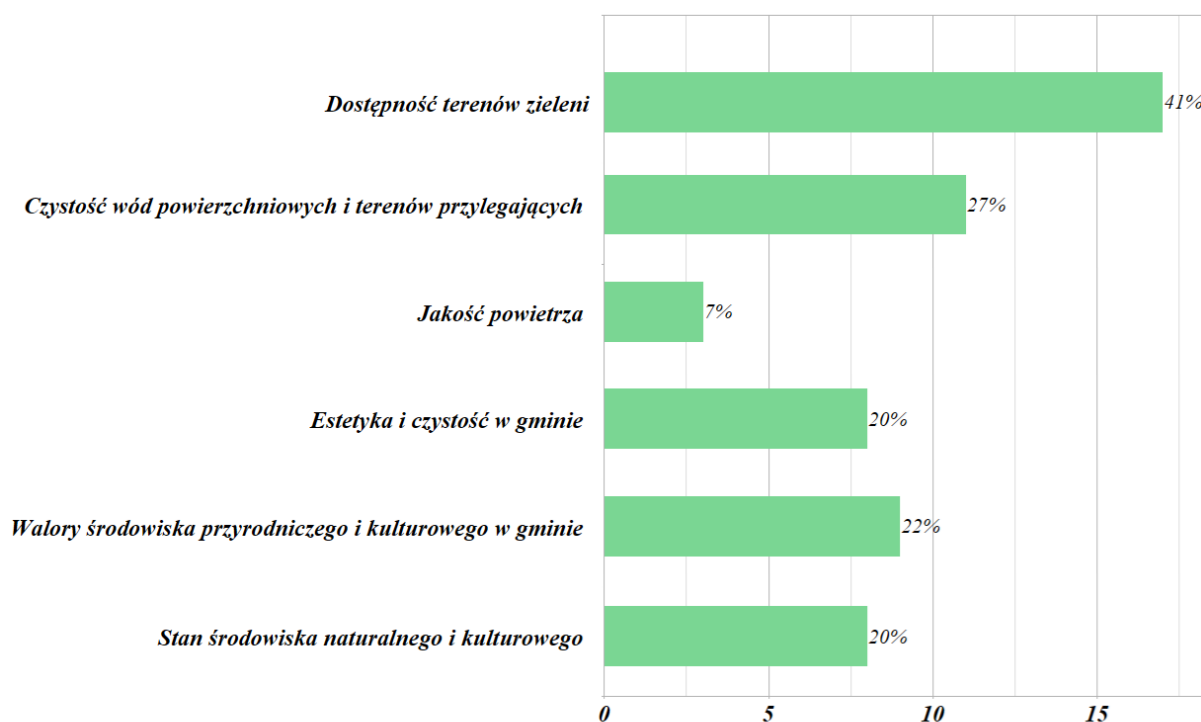

Ryc. 41. Ocena aspektów środowiskowych w Gminie Gawłuszowice

Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają również czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających, gdzie głosy dobre i bardzo dobre stanowią 57% odpowiedzi, choć w tym przypadku zauważalny jest większy udział ocen umiarkowanych, wynoszący 30%. Ogólny stan środowiska naturalnego i kulturowego oraz jego walory są postrzegane przez lokalną społeczność jako mocna strona gminy – w obu tych kategoriach opinie pozytywne (58% - dobre i bardzo dobre) wyraźnie przeważają nad neutralnymi (30%). Całościowy obraz dopełnia fakt, że we wszystkich badanych aspektach środowiskowych odsetek odpowiedzi „bardzo źle” jest bliski zeru, co potwierdza, że sfera ta jest postrzegana jako jeden z najlepiej funkcjonujących obszarów w gminie.

Analiza pilnych potrzeb mieszkańców w sferze środowiska (Ryc. 42). wskazuje, że za najbardziej istotny problem uznawana jest dostępność terenów zieleni, którą jako obszar wymagający najpilniejszej poprawy wskazało aż 41% respondentów. Kolejnym istotnym wyzwaniem jest czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających, uwzględniona w odpowiedziach 27% ankietowanych. Mieszkańcy zwracają także uwagę na poprawę walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego (22%) oraz ogólną estetykę i czystość w gminie wraz ze stanem środowiska naturalnego (po 20% wskazań). Zdecydowanie najmniejszym problemem w opinii lokalnej społeczności pozostaje jakość powietrza, którą jako priorytet do poprawy wybrało jedynie 7% badanych. Wyniki te sugerują, że mimo ogólnie wysokich ocen stanu środowiska mieszkańcy oczekują przede wszystkim działań zwiększających dostępność uporządkowanych przestrzeni rekreacyjnych i dbałości o czystość lokalnych zbiorników wodnych wraz z terenami przylegającymi.

Ryc. 42. Elementy środowiskowe wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Także w ramach pogłębionych wywiadów i spotkań otwartych mieszkańcy wyrażali się pozytywnie na temat walorów środowiskowych i krajobrazowych Gminy Gawłuszowice. Jednocześnie podczas spotkań i rozmów podkreślali, że chętnie widzieliby rozwój lokalnej turystyki, szczególnie tej opartej na kontaktach z przyrodą, kulturze lokalnej i tradycji. Zwracano jednak uwagę, że rozwój ten powinien mieć zrównoważony charakter.

Analiza wypowiedzi mieszkańców Gminy Gawłuszowice w pytaniu otwartym potwierdza i uzupełnia wnioski wynikające z pytań zamkniętych. Najczęściej powtarzającymi się problemami są braki w podstawowej infrastrukturze technicznej oraz ograniczona dostępność usług i komunikacji. Mieszkańcy wielokrotnie wskazywali na brak sieci gazowej i kanalizacyjnej, niedostateczną liczbę chodników oraz niewystarczające oświetlenie uliczne, w tym zbyt krótki czas działania lamp przy drogach.

Istotnym problemem, często pojawiającym się w wypowiedziach, jest również bezpieczeństwo na drogach, w szczególności w rejonie skrzyżowania w Kliszowie, które – zdaniem mieszkańców – stwarza realne zagrożenie dla uczestników ruchu. Wskazywano także na brak infrastruktury pieszo-rowerowej oraz niewystarczającą widoczność i organizację ruchu drogowego. Drugim ważnym obszarem problemowym jest ograniczona dostępność transportu publicznego. Respondenci zwracali uwagę na niewystarczającą liczbę połączeń autobusowych oraz trudności w dojazdach do większych ośrodków miejskich, co szczególnie dotyka osoby pracujące i młodzież uczącą się poza terenem gminy.

Z problemem tym bezpośrednio powiązany jest również brak miejsc pracy na terenie gminy, który zmusza mieszkańców do codziennych dojazdów.

W wielu wypowiedziach pojawiały się także uwagi dotyczące niewystarczającej dostępności usług handlowych i gastronomicznych, w tym brak większych sklepów oraz miejsc umożliwiających zakup lokalnych produktów. Mieszkańcy wskazywali również na niedobory infrastruktury społecznej, takie jak brak miejsc spotkań dla młodzieży oraz ograniczona oferta rekreacyjno-kulturalna.

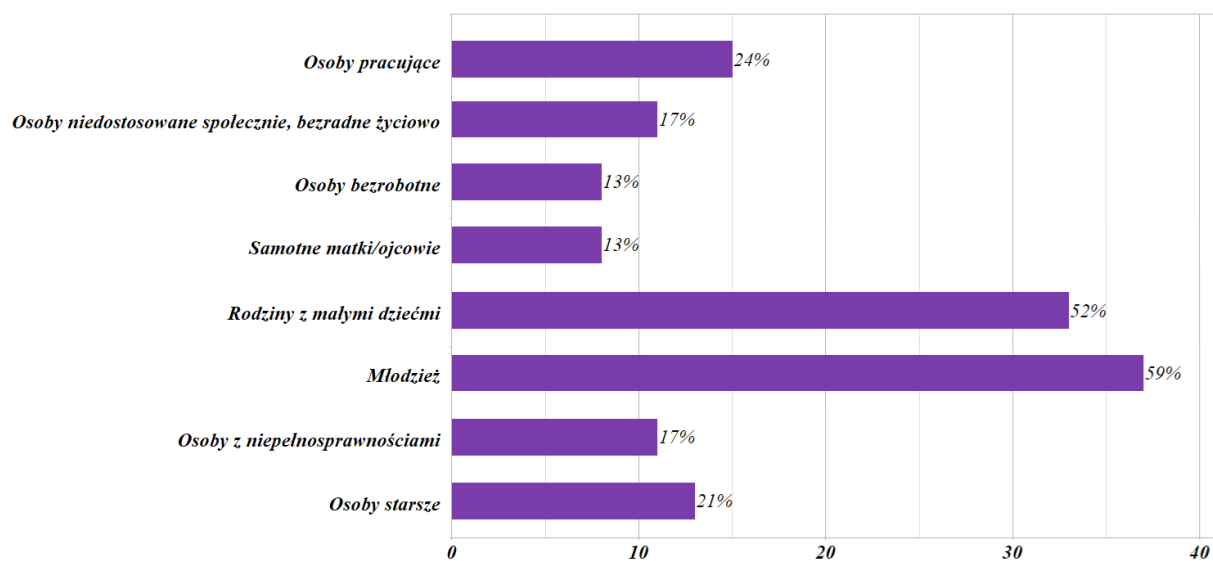
Wśród zgłaszanych problemów znalazły się także kwestie bardziej szczegółowe i lokalne, takie jak niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, zbyt rzadki odbiór odpadów, brak dostępu do nowoczesnej infrastruktury telekomunikacyjnej (np. światłowodu) czy niedostateczna dbałość o czystość przestrzeni publicznych, w tym przystanków. Pojedyncze wypowiedzi dotyczyły również relacji społecznych oraz funkcjonowania władz lokalnych.

Zebrane opinie jednoznacznie wskazują, że największymi wyzwaniem w codziennym funkcjonowaniu mieszkańców Gminy Gawłuszowice są: niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna, ograniczona dostępność transportu publicznego, problemy w zakresie bezpieczeństwa drogowego oraz niewystarczająca oferta usług i miejsc aktywności społecznej. Wskazuje to na potrzebę podejmowania działań o charakterze systemowym, ukierunkowanych na poprawę jakości infrastruktury, rozwój usług oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy.

Na podstawie wyników pytania ankietowego 11, w którym respondenci zostali poproszeni o wskazanie grup społecznych wymagających szczególnego wsparcia ze strony władz Gminy Gawłuszowice, wyraźnie rysuje się obraz priorytetów w lokalnej polityce społecznej (Ryc. 43).

Najczęściej wskazywaną grupą była młodzież – aż 59% respondentów wskazało ją jako wymagającą szczególnej uwagi. Wynik ten jednoznacznie podkreśla potrzebę rozwijania oferty skierowanej do młodych mieszkańców, w tym zwłaszcza infrastruktury rekreacyjno-sportowej, zajęć pozalekcyjnych, przestrzeni do spędzania wolnego czasu oraz działań wspierających integrację społeczną i rozwój kompetencji. Drugą najczęściej wymienianą grupą były rodziny z małymi dziećmi – 52% wskazań. Wynik ten podkreśla znaczenie polityki prorodzinnej, obejmującej m.in. rozwój opieki żłobkowej i przedszkolnej, dostosowanie godzin funkcjonowania placówek do potrzeb rodziców, a także tworzenie przestrzeni przyjaznych rodzinom.

Na kolejnych miejscach znaleźli się: osoby pracujące (24% wskazań), osoby starsze (21%) oraz osoby z niepełnosprawnościami (17%). Wskazuje to na konieczność prowadzenia działań zarówno wspierających aktywność zawodową mieszkańców, jak i rozwijania usług społecznych, w tym opiekuńczych, zdrowotnych oraz integracyjnych. Natomiast wskazania dotyczące osób niedostosowanych społecznie (17%), osób bezrobotnych (13%) oraz samotnych matek i ojców (13%) potwierdzają potrzebę prowadzenia lokalnych programów aktywizacji społecznej i zawodowej, a także wzmacniania systemu wsparcia społecznego oraz współpracy instytucjonalnej w tym zakresie.

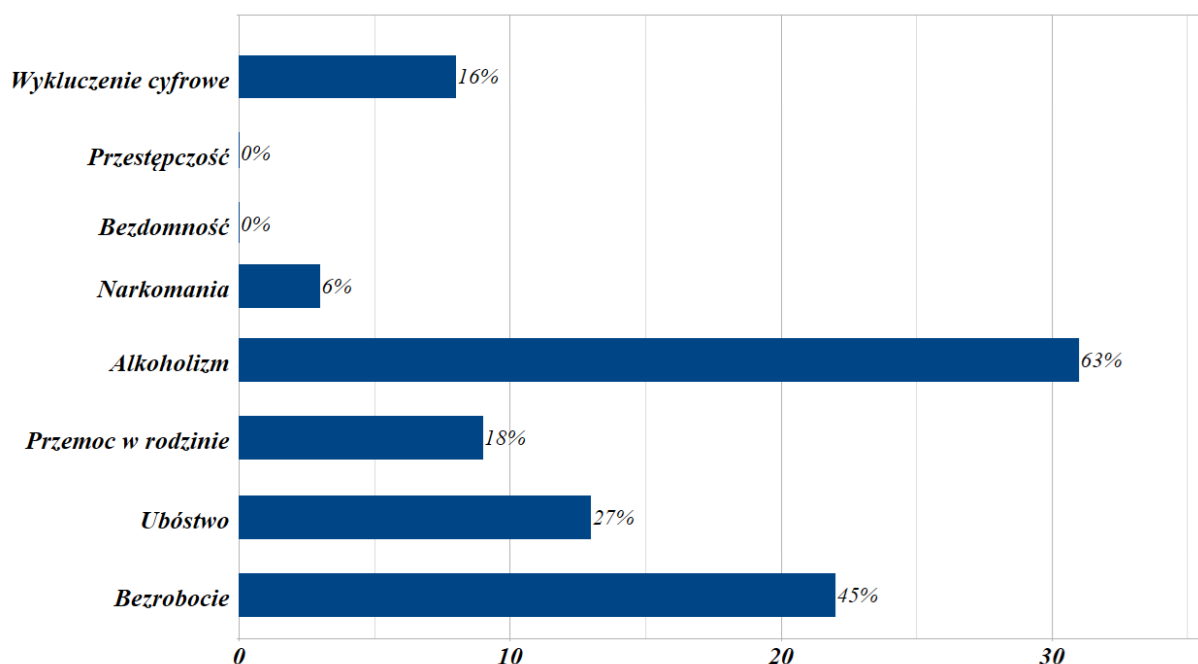

Ryc. 43. Grupy społeczne wymagające – zdaniem respondentów – większego wsparcia ze strony gminy
 Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Wnioski z badania jednoznacznie pokazują, że mieszkańcy oczekują przede wszystkim działań ukierunkowanych na młodzież i młode rodziny, a także wsparcia seniorów, osób aktywnych zawodowo oraz grup wymagających włączenia społecznego. Wsparcie tych środowisk powinno być traktowane jako inwestycja w przyszłość Gminy Gawłuszowice – zarówno w wymiarze demograficznym, jak i społeczno-gospodarczym.

W pytaniu 12, dotyczącym głównych problemów społecznych Gminy Gawłuszowice (Ryc. 44), mieszkańcy najczęściej wskazywali alkoholizm (63% odpowiedzi), co jednoznacznie potwierdza skalę tego zjawiska oraz jego istotny wpływ na funkcjonowanie rodzin i lokalnej społeczności. Wysoki poziom wskazań świadczy o potrzebie wzmocnienia działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz wsparcia terapeutycznego. Drugim najczęściej wskazywanym problemem społecznym okazało się bezrobocie (45%), które – zdaniem respondentów – znacząco wpływa na sytuację ekonomiczną mieszkańców oraz ogranicza możliwości rozwoju społecznego i zawodowego. Problem ten pozostaje silnie powiązany z lokalnym rynkiem pracy oraz dostępnością miejsc zatrudnienia. Na trzecim miejscu znalazło się ubóstwo (27%), które często jest konsekwencją trudnej sytuacji zawodowej i dochodowej mieszkańców. Zjawisko to może prowadzić do pogłębiania nierówności społecznych oraz ograniczenia dostępu do usług publicznych i możliwości rozwojowych.

Znaczącą część mieszkańców wskazała również przemoc w rodzinie (18%) oraz wykluczenie cyfrowe (16%), co wskazuje na potrzebę podejmowania działań zarówno w zakresie wsparcia społecznego i interwencyjnego, jak i rozwijania kompetencji cyfrowych oraz dostępności nowoczesnych technologii. Mniejszy odsetek respondentów wskazał narkomanię (6%), natomiast bezdomność oraz przestępczość nie zostały wskazane jako istotne problemy (0%). Może to świadczyć o relatywnie stabilnej sytuacji społecznej gminy w tych obszarach oraz o braku występowania zjawisk patologicznych na większą skalę.

Ryc. 44. Główne problemy społeczne w gminie według opinii mieszkańców

Opracowanie własne na podstawie ankiety do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Dodatkowego kontekstu dostarcza również analiza odpowiedzi na pytania otwarte, w których mieszkańcy oceniali, co najbardziej cenią w Gminie Gawłuszowice, co im przeszkadza oraz jakie zmiany uważają za najważniejsze. Wypowiedzi te ujawniają wyraźne trendy i oczekiwania wobec kierunku rozwoju gminy oraz pokazują, jak problemy społeczne współistnieją z jej potencjałami rozwojowymi.

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, że wśród najbardziej cenionych elementów dominują walory związane z wysoką jakością życia, wynikającą z kameralnego charakteru gminy. Mieszkańcy podkreślają przede wszystkim ciszę, spokój oraz bliskość przyrody, a także wysoki poziom bezpieczeństwa i niski poziom przestępczości. Istotne znaczenie ma również estetyka przestrzeni publicznej oraz dbałość o porządek. Wypowiedzi wskazują także na pozytywną ocenę lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, w szczególności placów zabaw oraz przestrzeni wokół Urzędu Gminy. Doceniane są również wydarzenia kulturalne i inicjatywy integrujące społeczność lokalną, a także ogólny kierunek zmian zachodzących w gminie, który budzi wśród części mieszkańców umiarkowany optymizm.

Jednocześnie odpowiedzi mieszkańców jasno wskazują obszary wymagające poprawy. Najczęściej pojawiające się problemy dotyczą niedostatecznego rozwoju infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim braku sieci gazowej i kanalizacyjnej, niewystarczającej liczby chodników oraz problemów z oświetleniem ulicznym. W licznych wypowiedziach zwracano również uwagę na ograniczoną dostępność usług zdrowotnych oraz brak oferty skierowanej do młodzieży, w tym miejsc umożliwiających aktywne spędzanie czasu wolnego. W części odpowiedzi pojawiały się także kwestie

społeczne, takie jak potrzeba wzmacniania relacji międzyludzkich, integracji mieszkańców oraz budowania większego zaufania społecznego. Sporadycznie wskazywano również na uwagi dotyczące funkcjonowania wybranych instytucji publicznych oraz komunikacji pomiędzy mieszkańcami a władzami lokalnymi, co należy interpretować jako sygnał potrzeby dalszego doskonalenia współpracy na poziomie lokalnym.

Odpowiedzi dotyczące oczekiwanych zmian jeszcze wyraźniej wskazują kierunki rozwoju gminy. Najczęściej pojawiają się postulaty związane z dalszą modernizacją infrastruktury – określaną przez mieszkańców jako „wejście w XXI wiek” – obejmującą rozwój sieci technicznej, poprawę bezpieczeństwa drogowego (w tym w rejonie skrzyżowania w Kliszowie), wydłużenie czasu funkcjonowania oświetlenia ulicznego oraz poprawę dostępności transportu publicznego.

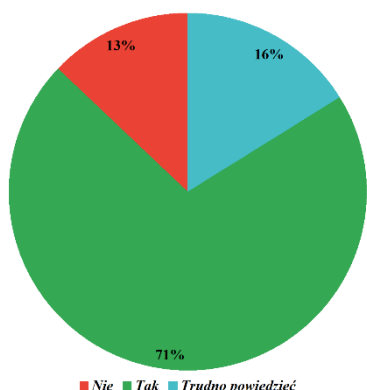
Istotnym kierunkiem oczekiwań jest również tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój lokalnej gospodarki i oferty handlowo-usługowej, co postrzegane jest jako kluczowy warunek zatrzymania młodych mieszkańców w gminie. Mieszkańcy wskazują także na potrzebę zwiększenia dostępności usług opiekuńczych, w tym żłobków i przedszkoli, a także rozwój budownictwa socjalnego. Wyraźnie akcentowana jest również potrzeba tworzenia przestrzeni i oferty skierowanej do młodzieży oraz zwiększenia atrakcyjności gminy dla osób młodych i rodzin z dziećmi. W wypowiedziach pojawia się także postulat lepszego wykorzystania potencjału historycznego i kulturowego gminy, w tym promocji lokalnych zabytków i budowania rozpoznawalnej marki gminy na zewnątrz. Z perspektywy społecznej widoczna jest potrzeba dalszego wzmacniania integracji lokalnej oraz budowania spójności społecznej. Mieszkańcy oczekują gminy nowoczesnej, rozwijającej się i dobrze zarządzanej, która jednocześnie zachowa swoje kluczowe atuty – spokój, bezpieczeństwo oraz wysoką jakość środowiska życia.

Zgromadzone opinie wskazują, że mieszkańcy Gminy Gawłuszowice dążą do modelu rozwoju gminy łączącego walory środowiskowe i społeczne z nowoczesną infrastrukturą, rozwiniętą gospodarką oraz wysokiej jakości usługami publicznymi. Oczekiwania te wyznaczają główne kierunki działań strategicznych gminy na kolejne lata.

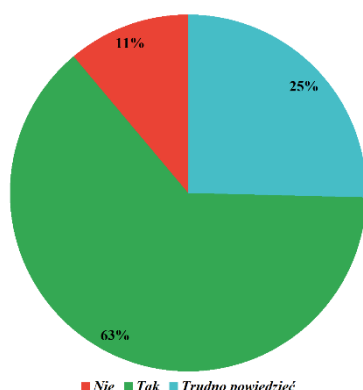
Analiza odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny Gminy Gawłuszowice jako miejsca do zamieszkania pokazuje, że mieszkańcy postrzegają ją bardzo pozytywnie. Aż 71% respondentów ocenia gminę jako dobre miejsce do życia, podczas gdy 16% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”, a jedynie 13% wyraziło ocenę negatywną. Wyniki te wskazują, że pomimo identyfikowanych problemów infrastrukturalnych i społecznych, zdecydowana większość mieszkańców dostrzega w gminie wysoki poziom bezpieczeństwa, spokój oraz korzystne warunki środowiskowe, które istotnie wpływają na jakość życia (Ryc. 45).

Jeszcze bardziej optymistycznie przedstawiają się odpowiedzi na pytanie dotyczące wiązania swojej przyszłości z Gminą Gawłuszowice. 63% ankietowanych deklaruje chęć pozostania w gminie, 25% nie ma zdania, a jedynie 11% planuje wyjazd. Wyniki te potwierdzają relatywnie wysoki poziom

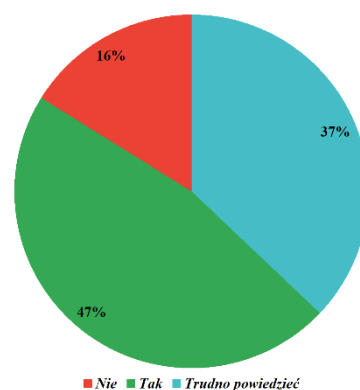
identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania oraz stabilność osadniczą. Należy jednak zauważyć, że znaczną część respondentów stanowią osoby dorosłe, często już osadzone życiowo i zawodowo, co może wpływać na większą skłonność do pozostania w gminie (Ryc. 46).

■ Nie ■ Tak ■ Trudno powiedzieć
Ryc. 45. Ocena Gminy Gawłuszowice jako miejsca do zamieszkania według opinii mieszkańców.
Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

■ Nie ■ Tak ■ Trudno powiedzieć
Ryc. 46. Deklaracja mieszkańców dotycząca wiązania swojej przyszłości z Gminą Gawłuszowice
Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

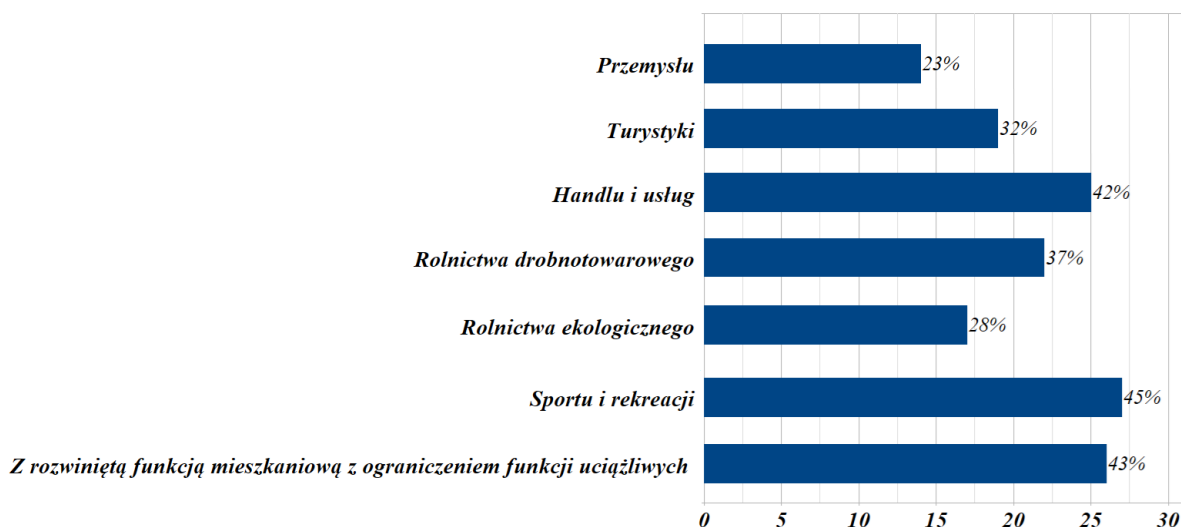

■ Nie ■ Tak ■ Trudno powiedzieć
Ryc. 47. Opinie mieszkańców na temat przyszłości ich dzieci w Gminie Gawłuszowice
Opracowanie własne na podstawie ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Znacznie większa niepewność dotyczy natomiast przyszłości dzieci w gminie. W tym przypadku 47% respondentów uważa, że ich dzieci mogłyby wiązać swoją przyszłość z Gminą Gawłuszowice, 37% wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”, natomiast 16% odpowiedziało „nie”. Taka struktura odpowiedzi odzwierciedla ostrożne podejście mieszkańców do perspektyw rozwojowych młodego pokolenia, wynikające przede wszystkim z ograniczonego rynku pracy, niewystarczającej oferty dla młodzieży oraz ograniczonych możliwości rozwoju zawodowego (Ryc. 47).

Uzyskane wyniki wskazują na potrzebę intensyfikacji działań rozwojowych ukierunkowanych na poprawę warunków życia i rozwoju młodych mieszkańców. W szczególności dotyczy to tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju oferty edukacyjnej i rekreacyjnej, a także wzmocnienia lokalnej gospodarki i infrastruktury społecznej. Działania te będą kluczowe dla zwiększenia atrakcyjności gminy jako miejsca do życia nie tylko dla obecnych mieszkańców, ale również dla przyszłych pokoleń.

Odpowiedzi mieszkańców na ostatnie pytanie ankiety (Ryc. 48), dotyczące preferowanego kierunku rozwoju Gminy Gawłuszowice, pokazują, że społeczność oczekuje przede wszystkim wzmocnienia funkcji związanych z jakością życia oraz rozwojem usług i aktywności społecznej. Najwyższy poziom wskazań uzyskał rozwój sportu i rekreacji – 45% respondentów, co jednoznacznie wskazuje na potrzebę rozbudowy infrastruktury czasu wolnego oraz tworzenia atrakcyjnych przestrzeni dla mieszkańców.

Ryc. 48. Preferowany kierunek rozwoju według mieszkańców Gminy Gawłuszowice

Opracowanie własne na podstawie ankiety do Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2035.

Bardzo wysokie poparcie uzyskał także rozwój funkcji mieszkaniowej z ograniczeniem funkcji uciążliwych – 43% odpowiedzi, co potwierdza oczekiwanie mieszkańców dotyczące poprawy warunków zamieszkania oraz kształtowania przestrzeni przyjaznej do życia. Istotne znaczenie przypisywane jest również rozwojowi handlu i usług (42%), co wskazuje na potrzebę zwiększenia dostępności lokalnej oferty gospodarczej i poprawy funkcjonowania rynku usługowego. W dalszej kolejności mieszkańcy wskazywali rozwój rolnictwa drobnotowarowego (37%), turystyki (32%) oraz rolnictwa ekologicznego (28%), co świadczy o utrzymującym się znaczeniu sektora rolniczego przy jednoczesnym dostrzeganiu potencjału w kierunku dywersyfikacji funkcji gospodarczych. Najniższy poziom wskazań uzyskał rozwój przemysłu (23%), co może sugerować, że mieszkańcy preferują model rozwoju oparty na funkcjach mniej uciążliwych dla środowiska i jakości życia.

Dane te wskazują, że oczekiwany kierunek rozwoju gminy ma charakter zrównoważony i wielofunkcyjny, łączący poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój usług oraz umiarkowane wzmocnienie funkcji gospodarczych i turystycznych.

Również w ramach rozmów oraz warsztatów strategicznych mieszkańcy potwierdzili wnioski płynące z ankiety. Podkreślano przede wszystkim potrzebę:

- rozwoju lokalnego rynku pracy oraz tworzenia nowych miejsc zatrudnienia,
- wzmocnienia funkcji mieszkaniowej i poprawy warunków życia,
- rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i oferty czasu wolnego,
- lepszego wykorzystania potencjału przyrodniczego i krajobrazowego gminy,
- wdrażania rozwiązań z zakresu odnawialnych źródeł energii.

W kontekście zagospodarowania przestrzennego oraz kierunków rozwoju funkcjonalnego wskazywano, że:

- obszary centralne gminy powinny rozwijać się jako przestrzeń mieszkaniowo-usługowe, zapewniające dostęp do podstawowych usług i infrastruktury,
- tereny o wysokich walorach przyrodniczych, w szczególności doliny rzeczne, powinny być wykorzystywane na potrzeby turystyki i rekreacji (m.in. turystyki rowerowej oraz aktywności związanych z wykorzystaniem rzeki Wisłoki, np. spływów kajakowych),
- rozwój odnawialnych źródeł energii, w tym instalacji fotowoltaicznych, powinien stanowić jeden z istotnych kierunków transformacji energetycznej gminy,
- pozostałe tereny powinny być wykorzystywane zgodnie z ich funkcją rolniczą, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości ich uzupełniania o funkcje usługowe i gospodarcze.

Uzyskane wyniki wskazują, że mieszkańcy Gminy Gawłuszowice preferują model rozwoju oparty na równowadze pomiędzy funkcją mieszkaniową, rekreacyjno-turystyczną, rozwojem odnawialnych źródeł energii oraz tradycyjnym rolnictwem. Taki kierunek pozwala na optymalne wykorzystanie lokalnych zasobów przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości życia oraz walorów środowiska przyrodniczego.

Zebrane dane ankietowe oraz wnioski płynące z warsztatów i spotkań konsultacyjnych wskazują, że mieszkańcy oczekują, aby Gmina Gawłuszowice rozwijała się jako miejsce przyjazne do życia, zapewniające dostęp do podstawowych usług, bezpiecznej i funkcjonalnej infrastruktury oraz możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego. Istotne znaczenie przypisywane jest również wzmocnieniu lokalnej gospodarki, tworzeniu nowych miejsc pracy oraz zwiększaniu atrakcyjności gminy dla młodych mieszkańców i rodzin. Jednocześnie podkreślana jest potrzeba wykorzystania potencjału przyrodniczego i krajobrazowego gminy, w tym rozwoju turystyki aktywnej, oraz wdrażania rozwiązań z zakresu odnawialnych źródeł energii jako elementu nowoczesnej i zrównoważonej polityki rozwojowej. W efekcie wyłania się spójna wizja gminy harmonijnie łączącej funkcje mieszkaniowe, rolnicze, rekreacyjne i energetyczne. Jest to wizja gminy nowoczesnej, funkcjonalnej i odpornej na zmiany, rozwijającej się w sposób zrównoważony oraz odpowiadającej na potrzeby zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń mieszkańców.

5. Analiza SWOT i główne cele w obszarach strategicznych

Analiza SWOT została opracowana na podstawie przeprowadzonej „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Gawłuszowice” oraz opinii mieszkańców, zebranych podczas konsultacji społecznych.

W ramach analizy zidentyfikowano mocne strony (ang. Strengths) i słabe strony (ang. Weaknesses), związane ze zmianą sposobu komunikacji w Gminie Gawłuszowice oraz wdrażaniem modelu otwartego rządzenia. Określono również szanse (ang. Opportunities) i zagrożenia (ang. Threats), jakie mogą towarzyszyć tym zmianom. Opracowanie miało charakter kompleksowy i obejmowało wszystkie obszary diagnozy.

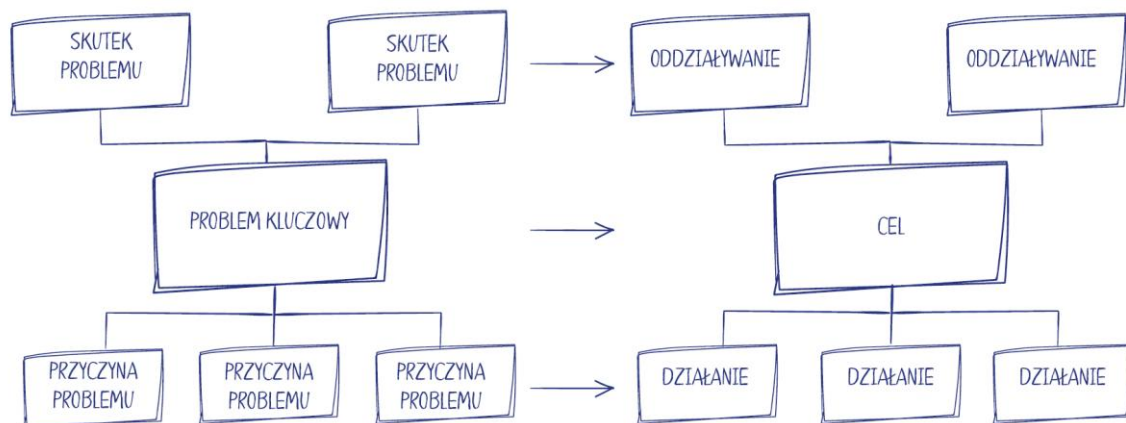
Wyniki analizy, wraz z uwagami zgłoszonymi podczas warsztatów z udziałem pracowników urzędu gminy oraz mieszkańców, zostały zaprezentowane w Tabeli 12.

Tab. 12. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Dogodne położenie, w pobliżu miasta Mielec i Połaniec o oddziaływaniu ponadregionalnym, z siecią dróg wojewódzkich , - Zasoby środowiska naturalnego (lasy, wody powierzchniowe) – potencjał do budowania oferty spędzania czasu wolnego; - Duży udział lasów i terenów zielonych – korzystny wpływ na klimat, rekreację i bioróżnorodność, - Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego oraz niski poziom przestępczości - Kameralny charakter gminy – cisza, spokój i wysoka jakość życia - Baza edukacyjna na poziomie przedszkolnym i szkolnym (realizacja żłobka), co jest atutem dla rodzin z dziećmi, - Sprawnie funkcjonująca infrastruktura publiczna i dostępność podstawowych usług administracyjnych - Rozwój mikroprzedsiębiorczości – rosnąca liczba firm, dominacja lokalnych podmiotów gospodarczych. - Aktywność społeczna i lokalne dziedzictwo kulturowe – zabytki, miejsca pamięci, wydarzenia regionalne. - Wysoki poziom zaopatrzenia w wodę pitną – dobra jakość wody, rozbudowana sieć wodociągowa. - Zauważalna działalność organizacji pozarządowych (w tym OSP i KGW) oraz znaczący potencjał lokalnych środowisk kulturalnych i artystycznych w zakresie tworzenia i upowszechniania tradycji, kultury– współpraca przy tworzeniu oferty kulturalnej, turystycznej i obywatelskiej - Dostępność do dróg kategorii wojewódzkiej i ich przebieg przez gminę,– dodatni wpływ na atrakcyjność osadniczą oraz inwestycyjną gmin.; 	<ul style="list-style-type: none"> - Peryferyjne położenie oraz ograniczona dostępność transportu publicznego i powiązań komunikacyjnych - Niewielki obszar objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego – rozwój przestrzenny oparty jedynie na decyzjach WZ, problem przekładający się m.in. na jakość planowania przestrzennego oraz atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną; - Niekorzystne trendy demograficzne – spadek liczby ludności i starzenie się mieszkańców - Wysoki poziom bezrobocia rejestrowanego – szczególnie długoterminowego i wśród osób młodych,, - Wysoki odsetek beneficjentów pomocy społecznej wspieranych długotrwale (powyżej roku), - Rosnąca liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, co najczęściej powiązane jest z wiekiem i samotnością - Przeciętny poziom nauczania w szkole podstawowej. - Ograniczony dostęp do usług publicznych i handlowych – niska dostępność infrastruktury dla mieszkańców i turystów, - Brak centrum rekreacji i sportu tj. stadion, orlik, boiska sportowe, - Niedostateczna promocja turystyki i niska rozpoznawalność gminy na tle regionu, - Brak systemu ciepłowniczego i rozbudowanej sieci gazowej – dominacja indywidualnych, często nieekologicznych źródeł ogrzewania, - Brak skanalizowania gminy oraz zbyt mała liczba przydomowych oczyszczalni ścieków, - Brak ofert pracy z atrakcyjnymi, konkurencyjnymi w skali regionalnej bądź lokalnej wynagrodzeniami, skutkujący nasileniem zjawiska migracji zarobkowych, zwłaszcza wśród ludzi młodych, - Brak atrakcyjnych punktów widokowych oraz niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych,

<ul style="list-style-type: none"> - Dostępność działek budowlanych i ich niższe ceny w porównaniu do Mielca i Rzeszowa i gmin bezpośrednio z nim graniczących – atrakcyjność osadnicza i potencjał w kierunku dalszego zwiększania liczby ludności, w tym młodych rodzin, 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak gospodarstw agroturystycznych, - Zagrożenie powodziowe ze strony rzek przepływających przez gminę, podnoszone niezadowalającym stanem bądź całkowitym brakiem infrastruktury przeciwpowodziowej – czynnik ryzyka dla życia i zdrowia mieszkańców oraz bezpieczeństwa ich mienia
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój turystyki przyrodniczej i kulturowej – wykorzystanie potencjału doliny Wisłoki, poprzez tworzenie i rozwój infrastruktury turystycznej, umożliwiającej uprawianie różnego rodzaju turystyki: pieszej, rowerowej, kajakowej oraz konnej, a także innowacyjnej i spójnej oferty turystycznej, dążącej do wykreowania marki oraz aktywnej promocji atutów obszaru; - Rosnące zainteresowanie zdrowym i aktywnym trybem życia oraz utrzymanie się trendu wzrostu popularności turystyki rekreacyjnej i wypoczynkowej w otoczeniu natury – wykorzystanie potencjału walorów środowiskowych, w szczególności na cele tzw. „turystyki jednodniowej i weekendowej”; - Rozwój gminy jako miejsca do spokojnego życia przy jednoczesnym dobrym dojeździe do miast – ośrodków gospodarczych i usługowych o ugruntowanej pozycji w skali regionu, - Dofinansowania unijne i krajowe – możliwość modernizacji infrastruktury, rozwój OZE i przydomowych oczyszczalni. - Współpraca z organizacjami pozarządowymi – większe zaangażowanie mieszkańców w życie gminy, - Cyfryzacja usług publicznych – poprawa dostępu do informacji i obsługi administracyjnej. - Zwiększenie efektywności zarządzania przestrzenią – wdrożenie aktualnych dokumentów planistycznych i rewitalizacyjnych, - Dostępność funduszy unijnych, międzynarodowych i krajowych oraz nowych instrumentów finansowania na realizację szerokiego, zintegrowanego wachlarza kosztochłonnych projektów. - Dynamiczny rozwój technologii informacyjnych, skutkujący wzrostem partycypacji społecznej, oraz możliwościami pracy zdalnej, wpływającymi na zacieranie się różnic w atrakcyjności rynku pracy pomiędzy dużymi miastami a oddalonymi od takich ośrodków gminami wiejskimi, 	<ul style="list-style-type: none"> - Depopulacja i starzenie się społeczeństwa – odpływ młodych ludzi, trudności w utrzymaniu lokalnej aktywności gospodarczej. - Wzmocnienie się tendencji migracji do większych ośrodków miejskich i zagranicznych w związku z pogłębiającymi się różnicami pomiędzy miejscowościami a także przechwytywanie powracających z migracji zarobkowej przez gminy o wyższej atrakcyjności osadniczej – w konsekwencji odpływ kapitału ludzkiego, ubożenie kapitału społecznego i odpływ płatników podatków stanowiących o budżecie lokalnym oraz możliwościach rozwojowych. - Rosnące koszty utrzymania i eksploatacji infrastruktury sieciowej oraz usług komunalnych (w tym przedszkola i szkoły podstawowej), skorelowane z ubytkiem liczby ludności. - Zmiany klimatyczne – ryzyko suszy, zagrożenia dla zasobów wodnych i produkcji rolniczej. - Postępujące wykluczenie infrastrukturalne – brak inwestycji w komunikację i transport zbiorowy. - Presja inwestycyjna bez MPZP – ryzyko chaotycznego zagospodarowania przestrzeni, - Zagrożenia środowiskowe – nieszczelne zbiorniki bezodpływowe, niekontrolowane odprowadzanie ścieków, - Nieoptymalność produkcji rolniczej oraz negatywne środowiskowe konsekwencje zaprzestania upraw roli – m.in. pogłębiające się procesy „utrąty” gruntów o potencjalnym wykorzystaniu rolniczym (odłogowanie i zarastanie nieuprawianych pól), ograniczenie bioróżnorodności środowiskowej, - Spadek produkcji rolniczej, wskutek wzrostu cen nawozów oraz niekorzystnych warunków klimatycznych.

Wnioski z opracowanej „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Gawłuszowice”, sformułowane w postaci analizy SWOT, stanowiły punkt wyjścia do identyfikacji wyzwań rozwojowych i wyboru scenariusza rozwoju, a w konsekwencji określenia polityki rozwoju Gminy. Poniżej zaprezentowano schemat myślowy (Ryc. 49), przyczynowo skutkowy (tzw. „drzewo problemów i celów”), obrazujący sposób definiowania problemów i celów, służących przejściu od stanu wyjściowego do stanu oczekiwanego.

Ryc. 49. Schemat myślowy (drzewa problemów i celów) służący identyfikacji wyzwań rozwojowych
 Źródło: Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej;

W tabeli 13 zaprezentowano najważniejsze problemy/bariery oraz wyzwania stojące przed gminą Gawłuszowice w podziale na obszary: społeczno-demograficzny, gospodarczy, przestrzenno - środowiskowy.

Tab. 13. Najważniejsze problemy i wyzwanie dla gminy Gawłuszowice

Obszar	Problemy	Wyzwania
Społeczno-demograficzny	<ul style="list-style-type: none"> Negatywne trendy zmian demograficznych wynikające z ujemnego przyrostu naturalnego i odpływu młodych mieszkańców. Niska jakość opieki zdrowotnej, w tym niewystarczający zakres usług w zakresie specjalistycznej opieki medycznej. Niewystarczający dostęp do usług publicznych (szczególnie w kontekście opieki przedszkolnej). Niewystarczająca oferta dla młodzieży oraz ograniczone możliwości spędzania czasu wolnego Występowanie problemów społecznych, w tym uzależnień 	<p>Zwiększenie dostępności usług społecznych i edukacyjnych oraz rozwój oferty mieszkaniowej i kulturalnej w celu przyciągnięcia i zatrzymania mieszkańców.</p> <p>Powstrzymanie ujemnego trendu migracyjnego i pogarszającej się struktury demograficznej poprzez stworzenie warunków skłaniających ludzi w wieku 18-44 lat do pozostawania w gminie lub powrotu do gminy (np. po odbytych studiach, po powrocie z zagranicy, z innych regionów kraju) lub do przyciągnięcia nowych mieszkańców.</p> <p>Budowanie spójności społecznej i aktywizacja mieszkańców</p>
Gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> Postępujący spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, przy równoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co niekorzystnie wpływać będzie na lokalny rynek pracy. Brak dobrze płatnych ofert pracy szczególnie dla osób z wyższym wykształceniem. Mała liczba dużych przedsiębiorstw, zakładów pracy. Ograniczona dostępność usług handlowych i gastronomicznych Niska rozpoznawalność gminy oraz brak całorocznych, konkurencyjnych produktów turystycznych, 	<p>Wspieranie lokalnego rynku pracy poprzez rozwój rolnictwa, turystyki i mikroprzedsiębiorczości, z uwzględnieniem lepszej promocji gminy i przyciągnięcia inwestycji.</p> <p>Utworzenie ośrodka wspierającego tworzenie/inkubowanie i rozwój nowych przedsiębiorstw.</p>

<p>Przestrzenno – środowiskowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Braki w infrastrukturze technicznej i turystycznej, ograniczające rozwój i jakość życia. – Problemy z dostępnością transportu publicznego i bezpieczeństwem drogowym – Zmiany klimatu i związane z nimi geozagrożenia (min. Susza, sploty błotne i osuwiska, powódzie błyskawiczne). 	<p>Zwiększenie dostępności i jakości infrastruktury technicznej oraz wdrażanie rozwiązań przeciwdziałających skutkom zmian klimatycznych.</p> <p>Poprawa efektywności energetycznej obiektów publicznych, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw.</p> <p>Szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych OZE.</p> <p>Poprawa bezpieczeństwa powodziowego mieszkańców.</p>
--	--	--

6. Wizja, misja i cele strategiczne

6.1. Wizja i Misja rozwoju Gminy Gawłuszowice

Zaprezentowane w niniejszym rozdziale misja i wizja rozwoju wyznaczają horyzont strategiczny w sensie aspiracji lokalnej społeczności i władz samorządowych. Misja i wizja zawierają ogólny obraz gminy w roku 2035 oraz wskazanie na wartości, które będą kluczowe dla podejmowanych przez samorząd interwencji i zmian.

Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu Gminy Gawłuszowice w perspektywie roku 2035. Określa stan docelowy, do którego dążyć będą władze samorządowe i wszyscy zaangażowani partnerzy. Wskazuje ona zasadniczy kierunek wspólnie podejmowanych działań gdzie:

Gmina Gawłuszowice to nowoczesny, prężny ośrodek lokalnej przedsiębiorczości i rekreacji, wykorzystujący swoje walory naturalne i kulturowe, oferujący wysoką jakość życia mieszkańcom przy jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne

Wizja zakłada, że rozwój będzie prowadzony w sposób zrównoważony, skupiając się na poprawie jakości życia mieszkańców oraz tworzeniu atrakcyjnych i bezpiecznych warunków do życia i rozwoju dla wszystkich, w tym mieszkańców i przedsiębiorców. Kluczowe jest przy tym wykorzystanie zasobów i walorów opisanych w diagnozie strategicznej. Aby osiągnąć stały rozwój społeczno-gospodarczy, należy wykorzystać wewnętrzne zasoby, takie jak walory przyrodnicze i kapitał społeczny, poprzez zrównoważone zarządzanie zasobami, budowanie silnych relacji społecznych i promowanie odpowiedzialności w obrębie społeczności. Kluczowe jest połączenie ochrony środowiska z korzyściami ekonomicznymi, zapewniając jednocześnie, że przyszłe pokolenia będą miały dostęp do tych samych zasobów.

Przestrzeń odpowiadająca założeniom wizji jest przyjazna swoim mieszkańcom, musi zapewniać wysoką jakość lokalnej infrastruktury i usług publicznych, a także możliwie szeroką cyfryzację tych procesów. Miejsce dobre do życia spełnia oczekiwania w zakresie dostępności tzw. infrastruktury czasu wolnego, dbałości o rodzinę, osoby zagrożone wykluczeniem i seniorów, których rosnąca grupa będzie wymagała szczególnej troski, także z poziomu rozwiązań gminnych. Kluczowe jest również wspieranie mieszkańców w dostępie do wysokiej jakości usług medycznych i edukacyjnych. Działania te, wspierane środkami własnymi i zewnętrznymi, mają na celu modernizację lokalnej gospodarki, wspieranie przedsiębiorczości i poprawę jakości życia mieszkańców. Kluczowym elementem jest przewyciężenie słabych stron i zwiększenie efektywności gospodarczej, co przełoży się na wyższe dochody podatkowe gminy, umożliwiając realizację przyszłych inwestycji.

Misją rozwoju gminy określa jej nadrzędny cel, wskazując na rolę samorządu jako inicjatora i realizatora działań. Władze samorządowe koordynują inicjatywy zgodne ze strategią, wspierając zaangażowanie różnych aktorów (liderów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców), a jednocześnie realizują własne projekty i wprowadzają innowacje dla rozwoju gminy i poprawy życia mieszkańców.

Misją Gminy Gawłuszowice jest zapewnienie miejsca atrakcyjne dla mieszkańców i inwestorów, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną i społeczną, wykorzystująca swoje walory naturalne i kulturowe, będąca aktywnym partnerem w rozwoju regionu.

Główną wartością, na której oparty jest rozwój gminy Gawłuszowice są jej mieszkańcy. Cel ten będzie osiągnięty poprzez zapewnienie im godnych warunków życia codziennego, rozwój form aktywności oraz poczucie bezpieczeństwa w przyszłości. Gmina będzie miejscem przyjaznym i pewnym dla wszystkich grup społecznych. Drugim kluczowym elementem rozwoju gminy Gawłuszowice są posiadane walory naturalne i krajobrazowe. Z tego względu gmina będzie dążyć do utrzymania bioróżnorodności środowiska przyrodniczego, budowania marki i produktu turystycznego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, a także będzie wdrażać działania wspierające rozwój gospodarczy oparty na wewnętrznym potencjale.

6.2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym.

Rozwój Gminy Gawłuszowice oparto na konieczności skutecznego reagowania na kluczowe potrzeby jej mieszkańców oraz świadomym i odpowiedzialnym wykorzystaniu lokalnych zasobów – zarówno przyrodniczych, jak i kulturowych, historycznych, gospodarczych oraz społecznych. Fundamentem strategii jest przekonanie, że rozwój lokalny musi mieć charakter zrównoważony, oparty na poszanowaniu dziedzictwa, integracji społecznej oraz budowie trwałych fundamentów dla przyszłych pokoleń.

Opracowany plan działań uwzględnia złożony i dynamiczny kontekst lokalny, a jego struktura wynika z rzetelnie przeprowadzonych prac analitycznych: diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy, analizy SWOT oraz konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami i przedstawicielami różnych środowisk. Istotnym źródłem inspiracji dla kierunków strategicznych były również dokumenty planistyczne i polityki rozwoju szczebla regionalnego, krajowego oraz unijnego.

W strategii rozwoju przyjęto **trzy główne cele strategiczne**, odpowiadające trzem kluczowym wymiarom funkcjonowania i rozwoju gminy:

- **społecznemu** – koncentrującemu się na jakości życia, usługach publicznych, edukacji, kulturze, bezpieczeństwie publicznym, integracji społecznej i tożsamości lokalnej;
- **gospodarczemu** – skupionemu na wspieraniu lokalnej przedsiębiorczości, potencjale rolnictwa, turystyce i tworzeniu warunków dla wzrostu inwestycji;
- **przestrzenno-środowiskowemu** – obejmującemu modernizację infrastruktury, rozwój przestrzeni publicznych, poprawę stanu środowiska oraz efektywne zarządzanie przestrzenią, w tym zwiększanie dostępności i różnorodności oferty mieszkaniowej, ukierunkowane na bezpieczeństwo i wysoką jakość życia mieszkańców. nakierowane na bezpieczeństwo mieszkańców.

Każdy z powyższych celów strategicznych został rozwinięty w zestaw celów operacyjnych, które precyzują główne obszary interwencji oraz wyznaczają kierunki działań możliwych do realizacji w ramach konkretnych projektów i inicjatyw. Przyjęty dwupoziomowy układ celów zapewnia przejrzystość struktury strategii oraz umożliwia skuteczne powiązanie długofalowej wizji rozwoju z praktycznymi działaniami wdrożeniowymi. Takie podejście pozwala z jednej strony skoncentrować działania na najważniejszych wyzwaniach rozwojowych gminy, a z drugiej – zapewnia elastyczność w reagowaniu na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze, finansowe i środowiskowe.

W niniejszym dokumencie przyjęto następujące rozumienie celów:

- **Cele strategiczne** – to długofalowe zamierzenia rozwojowe, które wskazują główny kierunek polityki gminy w kluczowych sferach jej funkcjonowania.
- **Cele operacyjne** – to bardziej szczegółowe, tematyczne obszary działań, w ramach których realizowane będą konkretne zadania i projekty odpowiadające wyznaczonym priorytetom.

W dalszej części dokumentu (Tab. 14) przedstawiono strukturę celów strategicznych i operacyjnych, stanowiącą podstawę systemu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice. Struktura ta została opracowana w sposób zapewniający spójność z przyjętą wizją i misją rozwoju, a także uwzględniający realne możliwości finansowe, organizacyjne i instytucjonalne gminy. Jednocześnie przyjęty model pozostaje otwarty i elastyczny, co umożliwia jego aktualizację oraz dostosowanie do nowych wyzwań, potrzeb społecznych i pojawiających się szans rozwojowych w okresie obowiązywania strategii.

Tab. 14. Schemat celów strategicznych i operacyjnych Gminy Gawłuszowice do 2035 roku

CELE STRATEGICZNE:		
I	II	III
<i>Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych i możliwości rozwojowych mieszkańców jako element kreujący atrakcyjność osadniczą gminy</i>	<i>Rozwój konkurencyjnej i zróżnicowanej gospodarki lokalnej w oparciu o efektywne zarządzanie publiczne</i>	<i>Rozwój infrastruktury oraz zrównoważone zarządzanie przestrzenią i środowiskiem jako kluczowy element poprawy jakości życia i atrakcyjności gminy</i>
CELE OPERACYJNE:		
<i>1.1 Poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej i społecznej</i>	<i>2.1. Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego i inwestycyjnego gminy</i>	<i>3.1. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa stanu infrastruktury drogowej</i>
<i>1.2. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów, mieszkańców i rynku pracy</i>	<i>2.2 Rozwój i promocja lokalnej przedsiębiorczości oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców</i>	<i>3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej z wykorzystaniem technologii dostosowanych do specyfiki lokalnej</i>
<i>1.3. Zwiększenie poziomu dostępności i jakości oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców</i>	<i>2.3. Wykorzystanie potencjałów gminy, w szczególności w obszarze turystyki, rolnictwa i usług, w celu wzmocnienia gospodarki lokalnej</i>	<i>3.3. Ochrona środowiska oraz rozwój rozwiązań proekologicznych (w tym OZE)</i>
<i>1.4. Wzrost tożsamości lokalnej poprzez rozwój kapitału społecznego</i>	<i>2.4. Rozwój współpracy, partycypacji społecznej oraz promocji gminy</i>	<i>3.4. Racjonalne zagospodarowanie przestrzenne, rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznych oraz zróżnicowanej oferty mieszkaniowej</i>
<i>1.5. Zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców gminy</i>		

6.3. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

W ramach trzech celów strategicznych dokonano koncentracji celów operacyjnych i kierunków interwencji (działań), które bezpośrednio wspierają realizację założeń strategicznych, stanowiąc tym samym podstawę wdrażania strategii rozwoju Gminy Gawłuszowice do 2035 roku. Prezentowane kierunki działań mają charakter otwarty – stanowią katalog inicjatyw, który może być uzupełniany w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby lokalne i pojawiające się szanse rozwojowe. Działania te koncentrują się na wykorzystaniu lokalnych potencjałów, redukowaniu barier rozwojowych, wzmacnianiu kapitału społecznego oraz poprawie jakości życia mieszkańców.

Do każdego z celów strategicznych przypisano zestaw celów operacyjnych oraz wstępnie zidentyfikowane działania i projekty, które odpowiadają najważniejszym wyzwaniom rozwojowym Gawłuszowic.

I Cel strategiczny:

**ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH I MOŻLIWOŚCI
ROZWOJOWYCH MIESZKAŃCÓW JAKO ELEMENT KREUJĄCY ATRAKCYJNOŚĆ
OSADNICZĄ GMINY**

Najważniejszym kapitałem rozwojowym Gminy Gawłuszowice są jej mieszkańcy. Priorytetem władz samorządowych jest podnoszenie jakości życia oraz zwiększanie atrakcyjności osadniczej gminy poprzez rozwój nowoczesnych, dostępnych i dobrze dopasowanych usług publicznych. Kluczowe znaczenie mają tu działania w obszarze edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej, kultury, rekreacji oraz bezpieczeństwa publicznego.

Istotnym elementem tego procesu jest rozwój wysokiej jakości edukacji, która wpływa na przyszłość młodych mieszkańców oraz buduje podstawy lokalnego kapitału ludzkiego. Ważne jest zarówno podnoszenie jakości infrastruktury szkolnej i bazy dydaktycznej, jak również rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych oraz wsparcia dla uczniów o zróżnicowanych potrzebach i predyspozycjach. Edukacja powinna pozostawać możliwie jak najlepiej powiązana z wyzwaniami współczesnego rynku pracy i potrzebami społecznymi.

Równolegle szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług społecznych i zdrowotnych. W związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa rośnie zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, wspierające oraz zdrowotne, w tym specjalistyczne. Odpowiedzią na te potrzeby powinno być tworzenie dostępnej i zróżnicowanej oferty wsparcia dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin oraz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Podnoszenie jakości życia mieszkańców wymaga również rozwijania oferty społeczno-kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Dostęp do nowoczesnej infrastruktury czasu wolnego,

atrakcyjnych wydarzeń oraz aktywności integrujących społeczność lokalną sprzyja budowaniu więzi społecznych, wzmacnianiu tożsamości lokalnej i poprawie dobrostanu mieszkańców w każdym wieku. Istotną rolę odgrywa tu także wspieranie instytucji kultury, organizacji pozarządowych i lokalnych inicjatyw obywatelskich.

Nieodzownym warunkiem wysokiej jakości życia jest również zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców. Dotyczy to zarówno bezpieczeństwa codziennego, jak i zdolności reagowania na zagrożenia nadzwyczajne, w tym skutki zjawisk atmosferycznych i innych sytuacji kryzysowych. Wzmacnianie lokalnych systemów bezpieczeństwa, współpraca ze służbami oraz działania edukacyjne w tym zakresie stanowią ważny element budowania odporności i stabilności całej wspólnoty lokalnej.

To właśnie integracja tych obszarów pozwoli zbudować nowoczesną, przyjazną i solidarną wspólnotę lokalną, a służyć mają temu następujące cele operacyjne (Tab. 15):

Tab. 15. Cele operacyjne w ramach celu strategicznego w wymiarze społecznym

Cel operacyjny 1.1. Poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej i społecznej			
Możliwe kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Rozwój infrastruktury pomocy społecznej, w tym opieki dziennej i całodobowej (np. centrum opiekuńczo-mieszkalne na terenie gminy, rozwój funkcjonowania Dziennego Domu Pomocy w Brzyściu)	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności usług opiekuńczych - poprawa jakości wsparcia dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami - rozwój systemu opieki instytucjonalnej - wzmocnienie roli Dziennego Domu Pomocy w Brzyściu 	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności usług opiekuńczych - poprawa jakości wsparcia dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami - rozwój systemu opieki instytucjonalnej - liczba miejsc opieki dziennej i całodobowej 	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Organizacje pozarządowe
Rozwój oferty przychodni (profilaktyka, promocja zdrowia, szybka diagnoza, leczenie itp.) wraz z doskonaleniem procesu obsługi klientów.	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie dostępności wysokiej jakości bazy i wyposażenia placówek ochrony zdrowia - poprawa warunków pracy i świadczenia usług ochrony zdrowia - zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów oraz liczba korzystających osób - poziom zadowolenia mieszkańców z działalności ośrodków ochrony zdrowia i/lub instytucji pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Gawłuszowice Ośrodek Zdrowia Ośrodek Pomocy Społecznej
Podniesienie poziomu świadomości społecznej w zakresie ochrony zdrowia m.in. poprzez realizację programów profilaktycznych, edukacyjnych, prozdrowotnych i aktywizujących	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa profilaktyki i diagnostyki na terenie gminy - wzrost świadomości społecznej oraz wykształcenie zachowań i postaw prozdrowotnych - podniesienie poziomu zdrowia publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba akcji profilaktyczno--diagnostycznych - liczba uczestników działań prozdrowotnych 	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Zdrowia
Integracja społeczna i wsparcie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności usług społecznych - ograniczenie wykluczenia społecznego - poprawa jakości życia grup wymagających wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych - liczba form wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych poprzez formy wsparcia, takie jak pomoc prawna, psychologiczna i terapeutyczna	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa dostępności i jakości usług wsparcia dla osób i rodzin przy przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej - poprawa dostępności i jakości usług wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych skutkami patologii społecznej - wzmocnienie funkcjonowania rodzin 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych wsparciem - liczba zrealizowanych programów pomocowych 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Placówki oświatowe</p> <p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej</p>
Koordinacja i integracja usług zdrowotnych i społecznych	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie efektywności systemu wsparcia - lepsze dopasowanie usług do potrzeb mieszkańców - poprawa współpracy instytucjonalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wspólnych inicjatyw i projektów - liczba instytucji zaangażowanych we współpracę 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej</p>

Cel operacyjny 1.2.
Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów, mieszkańców i rynku pracy

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Rozwój opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce), w tym we współpracy z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 - ułatwienie powrotu rodziców na rynek pracy - wzrost atrakcyjności osadniczej gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba miejsc opieki dla dzieci do lat 3 - odsetek dzieci objętych opieką żłobkową 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Podmioty prywatne i organizacje pozarządowe</p>
Rozwój oferty w zakresie opieki i wychowania dzieci w wieku 3-6 lat, w tym we współpracy z sektorem prywatnym i pozarządowym	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego - poprawa jakości opieki i edukacji przedszkolnej - lepsze przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej 	<ul style="list-style-type: none"> - odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym - liczba miejsc w placówkach przedszkolnych 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Placówki przedszkolne</p> <p>Podmioty prywatne i organizacje pozarządowe</p>
Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych oraz wsparcie uczniów uzdolnionych i wymagających wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa wyników nauczania - rozwój kompetencji uczniów (w tym społecznych i cyfrowych) - zwiększenie atrakcyjności oferty edukacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> - średnie wyniki egzaminów końcowych - liczba zajęć pozalekcyjnych - liczba uczniów objętych dodatkowymi formami wsparcia 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Szkoła Podstawowa</p>
Doskonalenie i rozwój kompetencji kadry oświatowej (szkolenia, system motywacyjny, nowoczesne metody nauczania)	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie kompetencji nauczycieli - wdrażanie nowoczesnych metod dydaktycznych - poprawa jakości kształcenia 	<ul style="list-style-type: none"> - średnia liczba szkoleń i/lub innych form doskonalenia nauczyciela w ciągu roku - liczba nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Szkoła Podstawowa</p>
Rozwój szkolnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz wyposażenie placówek oświatowych w nowoczesny sprzęt komputerowy, tablice multimedialne, oprogramowanie	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie dostępności wysokiej jakości bazy edukacyjnej - poprawa warunków nauki - zwiększenie dostępności nowoczesnych narzędzi edukacyjnych - rozwój kompetencji cyfrowych uczniów 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci i młodzieży szkolnej, które korzystają z nowej lub zmodernizowanej bazy oświatowej 	<p>Gmina Gawłuszowice</p> <p>Szkoła Podstawowa</p>

Cel operacyjny 1.3.
Zwiększenie poziomu dostępności i jakości oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Wsparcie klubów i organizacji sportowych – w zakresie inwestycji, profesjonalizacji, ale też poszerzenia oferty o nowe dyscypliny i nowe grupy docelowe	- rozwój i profesjonalizacja działalności klubów sportowych - zwiększenie dostępności oferty sportowej dla różnych grup mieszkańców	- liczba sekcji sportowych - liczba osób uczestniczących w zajęciach	Gmina Gawłuszowice Lokalne Kluby Sportowe
System wsparcia i promocji młodych talentów sportowych (programy, nagrody, wyróżnienia itp.)	- wzrost motywacji młodych sportowców - rozwój talentów sportowych - promocja gminy poprzez sport	- liczba zawodników objętych wsparciem - liczba przyznanych nagród	Gmina Gawłuszowice Lokalne Kluby Sportowe
Budowa i rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej (hale, boiska, place zabaw, siłownie plenerowe)	- poprawa dostępności infrastruktury sportowej i rekreacyjnej - wzrost aktywności fizycznej mieszkańców - zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów - liczba użytkowników infrastruktury	Gmina Gawłuszowice
Organizacja i współorganizacja imprez sportowych i rekreacyjnych o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym, o różnym charakterze	- integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców - rozwój oferty czasu wolnego	- liczba wydarzeń - liczba uczestników	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury Lokalne Kluby Sportowe
Poszerzenie oferty biblioteki publicznej o nowości wydawnicze oraz zapewnienie użytkownikom możliwości korzystania z zasobów bibliotecznych w formie zdalnej	- zwiększenie dostępności zasobów kultury - rozwój czytelnictwa - dostęp do usług zdalnych - zapewnienie atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty bibliotecznej	- liczba wypożyczeń na 1 mieszkańca - liczba użytkowników usług cyfrowych	Biblioteka Publiczna
Wzmocnienie potencjału domów ludowych w kreowaniu oferty kulturalnej, aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich gminy oraz wspieranie działań na rzecz swoich społeczności lokalnych (inwestycje w bazę, doposażenie)	- zwiększenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich - rozwój lokalnej oferty kulturalnej - integracja społeczności lokalnych	- liczba zajęć i wydarzeń - liczba uczestników	Gmina Gawłuszowice Domy ludowe
Upowszechnianie kultury i twórczości w wymiarze regionalnym i lokalnym dla wszystkich grup wiekowych (m.in. wprowadzanie nowych zajęć, kursów, warsztatów, współpraca z lokalnym środowiskiem kulturalnym)	- zróżnicowanie oferty kulturalnej i rozrywkowej - integracja społeczna mieszkańców - minimalizacja ryzyka wykluczenia społecznego	- liczba zajęć i wydarzeń - liczba uczestników	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury
Włączanie organizacji pozarządowych, społecznych i nieformalnych w opracowywanie i realizację programu działań kulturalnych na terenie gminy	- zwiększenie atrakcyjności i zróżnicowanie oferty kulturalnej, z zaangażowaniem środowiska lokalnego - integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców - rozwój oferty oddolnej - wzrost kapitału społecznego	- liczba inicjatyw oddolnych - liczba zaangażowanych organizacji/osób	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury Organizacje pozarządowe

Cel operacyjny 1.4.
Wzrost tożsamości lokalnej poprzez rozwój kapitału społecznego

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Realizacja zadań w ramach Funduszu Sołeckiego wspierających rozwój społeczności lokalnych i integrację mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców - wzrost zaangażowania mieszkańców w życie lokalne 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba spotkań oraz osób korzystających z bazy świetlicowej - liczba zrealizowanych projektów - liczba uczestników działań 	Gmina Gawłuszowice Sołectwa
Wsparcie działalności organizacji lokalnych (KGW, OSP, stowarzyszenia) poprzez działania finansowe i promocyjne m.in. poprzez wykorzystanie możliwości Internetu, organizację wystaw, prowadzenie konkursów i warsztatów, udział w zajęciach w szkołach i instytucjach kultury oraz lokalnych imprezach	<ul style="list-style-type: none"> - integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców - podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie historii i tradycji lokalnej - wzmocnienie tożsamości i poczucia przynależności mieszkańców do wspólnoty lokalnej - rozwój działalności organizacji lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> -liczba organizacji i zespołów oraz ich członków kultywujących dziedzictwo kulturowe gminy - liczba wspartych organizacji - liczba wydarzeń i inicjatyw 	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury Organizacje pozarządowe
Rozwój i promocja szlaków turystycznych oraz infrastruktury rekreacyjnej (np. ścieżki rowerowe, szlaki tematyczne, punkty widokowe, stref rekreacji i wypoczynku oraz profesjonalne oznakowanie tras)	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie atrakcyjności, turystycznej gminy - wzrost liczby odwiedzających - lepsze wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba atrakcji turystycznych - liczba turystów odwiedzających szlaki - liczba utworzonych lub oznakowanych szlaków 	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury
Organizacja wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych o zasięgu lokalnym (np. festyny, Dni gminy, święta miejscowości, pikniki rodzinne), integrujących i aktywizujących mieszkańców oraz wzmacniających tożsamość i poczucie przynależności	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie oferty kulturalno-rozrywkowej dla mieszkańców i turystów - integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców - wzmocnienie tożsamości i poczucia przynależności mieszkańców do wspólnoty lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wydarzeń - liczba uczestników 	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury
Promowanie gminy poprzez szukanie tożsamości lokalnej, produktu lokalnego gminy np.: „Konfitury i Przetwory Owocowe z Gawłuszowic”, „Ziołowa Mieszanka Gawłuszowicka”, „Skarby Uła Gawłuszowice"	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie tożsamości mieszkańców - wzrost i promocja atrakcyjności turystycznej gminy - wzrost rozpoznawalności i zainteresowanie oferta produktów lokalnych regionalnych i tradycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba twórców produktów lokalnych - liczba wydarzeń promujących gminne produkty lokalne 	Gmina Gawłuszowice Gminny Ośrodek Kultury Organizacje pozarządowe
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz dbałość o ich otoczenie, w tym podejmowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (np. kościoły, cmentarze, kapliczki i krzyże przydrożne)	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie i promocja materialnego dziedzictwa kulturowego gminy - podniesienie poziomu estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej - wzrost świadomości historycznej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba obiektów zabytkowych poddanych pracom konserwatorskim, restauratorskim - liczba działań promujących dziedzictwo 	Gmina Gawłuszowice

Cel operacyjny 1.5.
Zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców gminy

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Współpraca, zapobieganie i przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych oraz innym zagrożeniom poprzez inwestycje i właściwe zagospodarowanie przestrzeni, wsparcie jednostek ochotniczych straży pożarnych, systemów monitoringu, wczesnego ostrzegania i reagowania	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia związanego z występowaniem klęsk żywiołowych, katastrof i innych zagrożeń - podniesienie jakości bazy i wyposażenia służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo oraz zarządzanie kryzysowe, poprawa ich zdolności operacyjnych - poprawa zdolności reagowania na zagrożenia - lepsze przygotowanie służb ratowniczych 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych projektów - liczba oraz odsetek zakupionego sprzętu 	Gmina Gawłuszowice Policja, Straż Pożarna i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo, porządek
Poprawa jakości wód i racjonalne gospodarowanie poprzez wdrażanie rozwiązań zapobiegających suszy i powodziom, takich jak rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury oraz udrażnianie cieków wodnych	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz ograniczenie szkód po deszczach nawalnych - ochrona i poprawa stan wód 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych projektów ochrony i stanu środowiska wodnego 	Gmina Gawłuszowice PGW Wody Polskie
Edukacja dla bezpieczeństwa – programy podnoszenia wiedzy i praktycznych umiejętności w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dla zróżnicowanych grup odbiorców (seniorzy, uczniowi itd.)	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa i reagowania w sytuacji zagrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych projektów - liczba przeszkolonych osób oraz zajęć lekcyjnych w szkołach 	Gmina Gawłuszowice Placówki oświatowe
Rozbudowa i modernizacja systemów bezpieczeństwa, ostrzegania i alarmowania ludności oraz działania z zakresu obronności cywilnej (profesjonalne kursy, szkolenia i ćwiczenia z podstaw obronności dla pracowników samorządowych oraz mieszkańców)	<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnienie postaw i zachowań właściwego reagowania w sytuacjach zagrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych przez gminę kursów z podstaw obronności 	Gmina Gawłuszowice
Szkolenia i rozwój systemu obronności cywilnej mieszkańców oraz służb (w tym szkolenia praktyczne, ćwiczenia, doposażenie w sprzęt)	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poziomu przygotowania mieszkańców do sytuacji kryzysowych i zagrożeń - rozwój kompetencji w zakresie pierwszej pomocy, ewakuacji i reagowania - zwiększenie gotowości służb i administracji - poprawa zabezpieczenia logistycznego gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba szkoleń i ćwiczeń - liczba uczestników - liczba zakupionego sprzętu i wyposażenia - liczba jednostek objętych wsparciem 	Gmina Gawłuszowice OSP Placówki oświatowe Organizacje pozarządowe

II Cel strategiczny:

ROZWÓJ KONKURENCYJNEJ I ZRÓŻNICOWANEJ GOSPODARKI LOKALNEJ W OPARCIU O EFEKTYWNE ZARZĄDZANIE PUBLICZNE

Istotnym sektorem, mającym wpływ na jakość życia mieszkańców gminy jest gospodarka lokalna i regionalna. Dotyczy to zarówno stanu finansów samorządowych, który decyduje o możliwościach inwestycyjnych jednostki oraz poziomie świadczonych świadczeń przez samorząd usług: społecznych, komunalnych, edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych oraz innych, ale także o poziomie przedsiębiorczości i rynku pracy.

Rozwój gospodarczy Gminy Gawłuszowice powinien opierać się na zrównoważonym wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjałów, ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Kluczowe znaczenie ma rozwój nowoczesnego rolnictwa, w tym inicjatyw związanych z lokalnym przetwórstwem oraz agroturystyką, które przyczyniają się do tworzenia wartości dodanej i nowych miejsc pracy.

Istotnym kierunkiem rozwoju jest również wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii. Kontynuacja inwestycji w instalacje fotowoltaiczne oraz rozwój innych form OZE mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności energetycznej gminy oraz stanowić uzupełnienie lokalnej gospodarki, w powiązaniu z profilem energetycznym pobliskiego Połańca. Równolegle niezbędne jest tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju lokalnych przedsiębiorstw, obejmujących m.in. wsparcie doradcze, ułatwienia administracyjne oraz dostęp do środków zewnętrznych. Szczególne znaczenie ma w tym zakresie prowadzenie spójnej polityki przestrzennej, w tym opracowanie i wdrożenie planu ogólnego gminy, który umożliwi racjonalne i przewidywalne zagospodarowanie terenów inwestycyjnych.

Gospodarka w gminie Gawłuszowice powinna dążyć do zrównoważonego rozwoju, wykorzystując bliskość Połańca (Elektrownia Połaniec - sektor energetyczny) i Mielca (Specjalna Strefa Ekonomiczna - przemysł, miejsca pracy) jako kluczowe czynniki stymulujące. Bliskość Mielca i Połańca generuje stały popyt na miejsca zamieszkania dla osób tam pracujących. Gmina Gawłuszowice powinna tworzyć tereny inwestycyjne pod budownictwo mieszkaniowe oraz rozwijać infrastrukturę społeczną. Sektory przemysłowy i energetyczny wymagają również wsparcia logistycznego i usługowego. Gmina może stać się zapleczem dla tych branż poprzez przygotowanie gruntów pod magazyny, centra logistyczne i firmy świadczące usługi dla przedsiębiorstw z SSE Mielec (np. czyszczenie, konserwacja, transport).

Gospodarka gminy Gawłuszowice powinna być hybrydowa, łącząca tradycyjne rolnictwo z funkcjami mieszkalno-usługowymi i logistycznymi, stanowiącymi zaplecze dla silnych ośrodków przemysłowych i energetycznych w Mielcu i Połańcu. Konieczna jest ścisła współpraca ponadlokalna i strategiczne planowanie rozwoju przestrzennego.

Kluczowym elementem rozwoju gospodarczego jest także tworzenie warunków przyjaznych dla prowadzenia działalności gospodarczej. Obejmuje to m.in. promocję lokalnych produktów, rozwój infrastruktury usługowej, wsparcie dla przedsiębiorców i rolników oraz aktywne zachęcanie inwestorów poprzez czytelną i profesjonalną ofertę inwestycyjną. Ważnym aspektem realizacji celów strategicznych jest unowocześnianie administracji oraz usprawnianie interakcji pomiędzy obywatelami a instytucjami publicznymi. Wzrost zaufania społecznego i możliwość czynnego udziału w zarządzaniu gminą wynikają z rozwoju usług elektronicznych (e-usług), procesów konsultacyjnych i współpracy z podmiotami pozarządowymi. Dążenie do podniesienia jakości życia mieszkańców realizowane będzie poprzez wdrażanie inicjatyw opartych na stałym dialogu, a także efektywnym wykorzystaniu lokalnego potencjału, zasobów i możliwości rozwojowych.

Działania te (Tab. 16) przyczynią się do wzrostu konkurencyjności gminy, poprawy warunków życia mieszkańców, wzrostu liczby miejsc pracy, jak również do zwiększenia wpływów budżetowych. Strategiczne znaczenie mają tu również działania promujące Gminę Gawłuszowice jako miejsce gościnne, otwarte na ludzi i nowe inicjatywy, dbające o dziedzictwo lokalne, a jednocześnie nastawione na przyszłość.

Tab. 16. Cele operacyjne w ramach celu strategicznego w wymiarze gospodarczym

Cel operacyjny 2.1.			
Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego i inwestycyjnego gminy			
Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Tworzenie i przygotowanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych oraz lokali pod działalność gospodarczą, w oparciu o spójną politykę przestrzenną i współpracę z partnerami (np. Mielecka Specjalna Strefa Ekonomiczna, oraz innymi zainteresowanymi stronami)	- poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i inwestowania na terenie gminy - stworzenie gminnej oferty inwestycyjnej	- liczba i powierzchnia działek inwestycyjnych	Gmina Gawłuszowice
Wspieranie i przyciąganie biznesu poprzez działania obejmujące promowanie gminy jako atrakcyjnego miejsca do inwestowania, utrzymywanie kontaktów z przedsiębiorcami oraz ciągłe ulepszanie jakości obsługi dla sektora biznesowego	- powiększanie bazy inwestorów oraz podatników	- liczba nowych ofert inwestycyjnych - liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON - dochody gminy z podatku PIT i CIT	Gmina Gawłuszowice
Przygotowanie katalogu inwestycji istotnych z punktu widzenia gminy, możliwych do realizacji w formie Partnerstwa Publiczno – Prywatnego	- stworzenie gminnej oferty inwestycyjnej - wzrost zainteresowania inwestorów ofertą gminy	- liczba przygotowanych projektów PPP - liczba inwestycji zrealizowanych w partnerstwie	Gmina Gawłuszowice
Współpraca samorządu gminnego ze środowiskiem gospodarczym polegająca na promocji usług i potencjału lokalnych przedsiębiorstw	- wzrost integracji i aktywności lokalnego środowiska biznesowego	- liczba zrealizowanych wspólnych projektów - liczba partnerstw lokalnych	Gmina Gawłuszowice
Uproszczenie procedur administracyjnych oraz rozwój narzędzi wspierających przedsiębiorców (np. e-usługi, doradztwo)	- skrócenie czasu obsługi inwestorów - poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej	- czas obsługi spraw inwestycyjnych - liczba usług dostępnych online	Gmina Gawłuszowice

Cel operacyjny 2.2.
Rozwój i promocja lokalnej przedsiębiorczości oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi instytucjami w zakresie promocji programów nastawionych na zwiększenie samozatrudnienia mieszkańców oraz wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (szkolenia, doradztwo, monitoring, wsparcie finansowe)	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych na terenie gminy. - zapewnienie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie gminy (szt.) - liczba osób objętych wsparciem 	Gmina Gawłuszowice Powiatowy Urząd Pracy
Kompleksowe wsparcie osób planujących założenie własnej firmy poprzez przygotowanie przyszłych przedsiębiorców do skutecznego uruchomienia i prowadzenia własnego biznesu (szkolenia, doradztwo oraz praktyczne wsparcia w pozyskiwaniu funduszy niezbędnych do rozpoczęcia działalności)	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie warunków dla rozwoju biznesu - zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych na terenie gminy - zwiększenie trwałości nowych firm 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób korzystających ze wsparcia - liczba firm utrzymujących się >2 lata 	Gmina Gawłuszowice Powiatowy Urząd Pracy
Promocja i wsparcie dystrybucji produktów i usług oferowanych przez lokalnych przedsiębiorców, m.in. poprzez wprowadzenie targów lokalnych produktów i usług, promocję na stronie internetowej	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie warunków dla rozwoju biznesu. - wzrost rozpoznawalności i zainteresowania ofertą lokalnych przedsiębiorców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba lokalnych przedsiębiorców skatalogowanych i promowanych na stronie internetowej gminy - liczba wydarzeń promocyjnych/targowych i liczba ich uczestników 	Gmina Gawłuszowice
Wsparcie rolników poprzez doradztwo i szkolenia z zakresu produkcji, ochrony środowiska, marketingu i pozyskiwania funduszy, a także zwiększenie ich rentowności poprzez inwestycje takie jak modernizacja bazy maszynowej i technicznej	<ul style="list-style-type: none"> - aktywne informowanie i zachęcanie przedsiębiorców i rolników do korzystania z różnych instrumentów finansowania 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba odbiorców działań szkoleniowych i doradczych. - liczba gospodarstw rolnych zmodernizowanych w oparciu o środki zewnętrzne i programy unijne i krajowe. 	Gmina Gawłuszowice Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Rozwój kompetencji przedsiębiorczych i zawodowych mieszkańców, w tym młodzieży we współpracy z lokalnym biznesem (np. zajęcia, warsztaty, konkursy, spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami, staże, praktyki)	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie kreatywności wśród młodzieży - wzrost przedsiębiorczości i lepsze dostawanie się mieszkańców do rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dedykowanych zajęć, organizowanych z zaangażowaniem lokalnych przedsiębiorców oraz liczba ich uczestników w skali rok 	Gmina Gawłuszowice Placówki oświatowe
Zwiększenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych, zwłaszcza tych w trudnej sytuacji na rynku pracy, poprzez kompleksowe wsparcie w podnoszeniu i zmianie kwalifikacji, które obejmuje doradztwo zawodowe, szkolenia, staże, wsparcie w zatrudnieniu oraz pomoc w założeniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost i poprawa poziomu zatrudnienia - spadek bezrobocia długotrwałego - aktywizacja zawodowa mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba pracujących w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców 	Gmina Gawłuszowice Powiatowy Urząd Pracy

Cel operacyjny 2.3.
Wykorzystanie potencjałów gminy, w szczególności w obszarze turystyki, rolnictwa i usług,
w celu wzmocnienia gospodarki lokalnej

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Wspieranie i inicjowanie łączenia się rolników w grupy producenckie, stowarzyszenia, spółdzielnie	- wzmocnienie rolniczej marki gminy - zwiększenie siły rynkowej producentów	- liczba umów zawartych pomiędzy gminą a lokalnymi przedsiębiorstwami rolniczymi - liczba uczestniczących gospodarstw	Gmina Gawłuszowice
Rozwój i promocja gospodarstw agroturystycznych w oparciu o lokalne produkty rolne i zwierzęce	- aktywne informowanie i zachęcanie przedsiębiorców i rolników do korzystania z różnych instrumentów finansowania - liczba uczestniczących gospodarstw	- liczba gospodarstw agroturystycznych - liczba obiektów obsługi ruchu turystycznego oraz liczba osób korzystających z oferty	Gmina Gawłuszowice
Zwiększenie konkurencyjności lokalnych rolników i drobnych przetwórców rolno-spożywczych poprzez wsparcie produkcji wysokiej jakości produktów lokalnych o unikalnych walorach smakowych	- poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego - wzrost wartości dodanej w rolnictwie - rozwój lokalnych marek produktów	- liczba lokalnych przedsiębiorstw przetwarzających produkty rolne - liczba ekologicznych gospodarstw - liczba produktów lokalnych	Gmina Gawłuszowice
Tworzenie i rozwój lokalnej marki (produkt lokalny, turystyka, dziedzictwo) oraz jej promocja	- wzrost rozpoznawalności gminy - zwiększenie popytu na lokalne produkty i usługi	- liczba działań promocyjnych - liczba podmiotów korzystających z mark	Gmina Gawłuszowice
Tworzenie warunków planistycznych, infrastrukturalnych i administracyjnych do rozwoju produkcji z energii ze źródeł odnawialnych	- zapewnienie odpowiednich warunków dla rozwoju OZE - rozwój energetyki odnawialnej - zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego	- liczba i powierzchnia działek przeznaczonych pod OZE - liczba instalacji OZE	Gmina Gawłuszowice
Zagospodarowanie terenów na cele turystyk i rekreacji w pobliżu doliny Wisłoki (m.in. kajakarstwo, turystyka piesza i rowerowa) oraz wykorzystanie walorów przyrodniczych (miejsca chronione, przełomy rzeki)	- rozwój oferty rekreacji wodnej - wzrost atrakcyjności turystycznej gminy, przekładających się na liczbę gości	- liczba wydarzeń rekreacyjno-sportowych na bazie zagospodarowanej dolny Wisłoki - liczba inwestycji turystycznych - liczba użytkowników infrastruktury	Gmina Gawłuszowice

Cel operacyjny 2.4.
Rozwój współpracy, partycypacji społecznej oraz promocji gminy

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Rozwój e-usług administracyjnych i popularyzacja korzystania z nich wśród mieszkańców	- sprawna i szybka wymiana korespondencji pomiędzy jednostkami administracyjnymi a mieszkańcami - podniesienie efektywności świadczenia i jakości usług publicznych,	- liczba e-usług - odsetek spraw załatwianych elektronicznie	Gmina Gawłuszowice
Partycypacja obywatelska poprzez zaangażowanie w procesy decyzyjne mieszkańców (wpływ na kształtowanie polityki lokalnej, budowanie społeczności i zwiększenie transparentności działań samorządu)	- integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców - wzrost poziomu partycypacji społecznej - zwiększenie wpływu mieszkańców na decyzje	- liczba konsultacji - liczba uczestników	Gmina Gawłuszowice

Rozwój systemu komunikacji samorządu z mieszkańcami, w tym zapewnienie dostępności cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej (aktualne informacje na temat instytucji publicznych, współczesne kanały komunikacji, prowadzenie aktualnej strony internetowej, Biuletynu Informacji Publicznej)	- poprawa efektywności komunikacji samorządu z mieszkańcami - większa dostępność informacji publicznej	- liczba odwiedzin stron internetowych	Gmina Gawłuszowice
Podjęcie działań zachęcających mieszkańców do odprowadzania podatków dochodowych na terenie gminy (prezentacja korzyści dla wspólnoty lokalnej)	- zwiększenie bazy podatników i dochodów własnych gminy	- wielkość i udział dochodów z tytułu podatku PIT w dochodach własnych budżetu gminy	Gmina Gawłuszowice
Wsparcie merytoryczne, organizacyjne, finansowe i prawno-księgowe organizacji pozarządowych oraz innych form inicjatyw społecznych	- rozwój kapitału społecznego - większa liczba inicjatyw lokalnych	- liczba organizacji objętych wsparciem - liczba projektów	Gmina Gawłuszowice
Realizacja projektów w oparciu o porozumienia międzygminne w zakresie m.in. transportu publicznego, turystyki, poprawy środowiska naturalnego, gospodarki odpadami, rozwoju kultury, edukacji, polityki społecznej,	- zacieśnienie i koncentracja współpracy - rozwój procesów współpracy lokalnej - dostęp do nowych źródeł finansowania	- liczba zrealizowanych projektów w oparciu o porozumienia międzygminne - wartość pozyskanych środków	Gmina Gawłuszowice
Rozwój współpracy samorządowej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym oraz przenoszenie jej na środowiska lokalne poprzez pozyskiwanie funduszy, transfer wiedzy i innowacji, tworzenie sieci współpracy inicjujących działania w oparciu o zdobyte wzorce	- rozwój procesów współpracy pomiędzy samorządem, sektorem prywatnym	- liczba projektów realizowanych we współpracy gminy i co najmniej jednego partnera krajowego i/lub zagranicznego, ich wartość oraz liczba beneficjentów	Gmina Gawłuszowice
Budowa i promocja wizerunku gminy jako miejsca atrakcyjnego do życia, inwestowania i wypoczynku	- wzrost rozpoznawalności gminy - zwiększenie zainteresowania inwestorów i mieszkańców	- liczba kampanii promocyjnych - liczba nowych mieszkańców / inwestorów	Gmina Gawłuszowice
Wzmacnianie tożsamości lokalnej i promocja dziedzictwa kulturowego	- wzrost identyfikacji mieszkańców z gminą - rozwój produktów lokalnych i tradycji	- liczba wydarzeń - liczba inicjatyw lokalnych	Gmina Gawłuszowice
Rozwój elementów systemów zarządzania kryzysowego i odporności społecznej (w tym działania edukacyjne i budowa odporności społecznej, gromadzenie zapasów oraz budowa infrastruktury schronienia)	- zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców - lepsze przygotowanie na sytuacje kryzysowe	liczba działań szkoleniowych - liczba obiektów dostosowanych do funkcji ochronnych	Gmina Gawłuszowice

III Cel strategiczny:

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY ORAZ ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE PRZESTRZENIĄ I ŚRODOWISKIEM JAKO KLUCZOWY ELEMENT POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA I ATRAKCYJNOŚCI GMINY

Nowoczesna i przyjazna mieszkańcom gmina powinna harmonijnie łączyć użyteczność, estetykę i dbałość o przyrodę. Zrównoważony rozwój Gminy Gawłuszowice wymaga spójnych działań obejmujących poprawę infrastruktury drogowej, rozwój sieci komunikacyjnej i cyfrowej, a także ochronę środowiska i racjonalne planowanie przestrzenne. Taki rozwój oparty na zasadzie zrównoważonego wykorzystania zasobów oznacza równoważenie celów gospodarczych z ochroną środowiska, tak aby prowadzona działalność nie wywierała negatywnego wpływu na przyrodę.

Kluczowe więc dla rozwoju gminy w tym kontekście mogą być połączenia komunikacyjne z większymi miastami oraz jakość infrastruktury technicznej, która bezpośrednio wpływa na bezpieczeństwo i komfort życia. Wzmacnianiu powiązań w sferze społeczno-gospodarczej towarzyszyć powinna dbałość o właściwe funkcjonowanie lokalnego systemu przyrodniczego.

Zaprezentowane w ramach celów operacyjnych kierunki interwencji koncentrują się na dalszym wdrażaniu rozwiązań prowadzących do gospodarki niskoemisyjnej, intensyfikacji wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), zarówno w instytucjach publicznych, jak i w sektorze prywatnym (gospodarstwach domowych i firmach), a także na podnoszeniu poziomu świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

Istotnym aspektem strategii jest unowocześnienie i powiększenie sieci infrastruktury (wodociągowej, kanalizacyjnej, gospodarki odpadami), z uwzględnieniem lokalnych warunków. Przyjęta strategia działania zakłada zatem rozbudowę tej infrastruktury, a także zapewnienie alternatywnych rozwiązań w miejscach, gdzie realizacja głównych inwestycji napotyka na przeszkody. Odpowiedzią na zmiany klimatyczne i wyzwania cywilizacyjne będą działania ekologiczne gminy, do których należą: retencja wód opadowych, ochrona terenów cennych przyrodniczo oraz edukacja ekologiczna. Władze samorządowe powinny konsekwentnie dążyć do zakorzeniania postaw prośrodowiskowych wśród mieszkańców, szczególnie wśród młodzieży, zachęcając ich do współodpowiedzialności za lokalne środowisko.

Kluczowym elementem jest wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego poprzez podnoszenie jakości dostępu do sieci światłowodowej. Zapewnienie mieszkańcom, uczniom i przedsiębiorcom powszechnego dostępu do szybkiego Internetu i e-usług poprawi jakość ich życia i ułatwi prowadzenie działalności gospodarczej. Konieczne jest kontynuowanie budowy infrastruktury szerokopasmowej, zwłaszcza na etapie „ostatniej mili”, czyli połączenia sieci z końcowym użytkownikiem.

Dodatkowo kwestie planowania przestrzennego mają kluczowe znaczenie strategiczne. Obejmuje ono działania takie jak ożywianie miejscowości, poprawa wyglądu centrów wsi, a także dostosowywanie i unowocześnianie miejsc publicznych. Celem tych działań jest uczynienie tych przestrzeni funkcjonalnymi, bezpiecznymi i atrakcyjnymi dla mieszkańców i odwiedzających. W tym obszarze konieczne jest prowadzenie świadomej i odpowiedzialnej polityki przestrzennej, polegającej na ciągłym dostosowywaniu dokumentów planistycznych do zmieniających się potrzeb społecznych, gospodarczych i środowiskowych oraz obowiązujących przepisów.

Wszystkie zintegrowane działania (Tab. 17) mają na celu podniesienie jakości życia w gminie, zapewnienie komfortu codziennego funkcjonowania oraz budowanie długofalowej odporności na wyzwania społeczne i klimatyczne, przy jednoczesnym zachowaniu dbałości o lokalny system przyrodniczy i ład przestrzenny.

Tab. 17. Cele operacyjne w ramach celu strategicznego w wymiarze przestrzenno – środowiskowymi

Cel operacyjny 3.1.
Zwiększanie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa stanu infrastruktury drogowej

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Realizacja inwestycji na drogach gminnych (drogi, chodniki, przejścia dla pieszych, oświetlenie, elementy uspokojenia ruchu)	- poprawa stanu i jakości gminnej infrastruktury drogowej - poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	- długość [km] zbudowanych i/lub zmodernizowanych dróg oraz chodników gminnych - liczba kolizji i wypadków	Gmina Gawłuszowice
Wzmocnienie współpracy z zarządcami dróg wyższej kategorii w zakresie infrastruktury drogowej	- poprawa stanu i jakości infrastruktury drogowej o znaczeniu wojewódzkim i powiatowym na terenie gminy - poprawa dostępności komunikacyjnej gminy - poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	- długość [km] zbudowanych i/lub zmodernizowanych dróg wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy - długość chodników w ciągu dróg wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy	Gmina Gawłuszowice Zarząd Dróg Powiatu Mieleckiego Zarząd Dróg Wojewódzkich
Tworzenie miejsc parkingowych przy budynkach i miejscach użyteczności publicznej oraz atrakcjach turystycznych	- zapewnienie komfortu mieszkańców korzystających z usług publicznych oraz gości i turystów odwiedzających gminę	- liczba miejsc wyposażonych w miejsca parkingowe	Gmina Gawłuszowice
Podjęcie współpracy z partnerami samorządowymi i prywatnymi na rzecz rozwoju transportu zbiorowego	- zapewnienie mieszkańcom oraz turystom i gościom dostępności wysokiej jakości usług transportowych - poprawa dostępności komunikacyjnej gminy	- liczba połączeń (Mielec, Połaniec, Tarnobrzeg, Rzeszów, Kraków) - liczba wozokilometrów - liczba pasażerów	Gmina Gawłuszowice
Rozwój infrastruktury rowerowej (komunikacyjnej i rekreacyjnej), tworzenie zaplecza, miejsc obsługi rowerzystów, integracja, oznakowanie, promocja – w tym we współpracy z sąsiednimi samorządami	- rozwój alternatywnego transportu - podniesienie komfortu mieszkańców korzystających z usług publicznych oraz turystów i gości odwiedzających gminę	- długość tras rowerowych [km] - liczba miejsc obsługi rowerowej na terenie gminy	Gmina Gawłuszowice
Rozwój i modernizacja oświetlenia ulicznego, z naciskiem na wdrażanie rozwiązań energooszczędnych i proekologicznych	- poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy - poprawa efektywności energetycznej i kosztowej systemu oświetlenia ulicznego	- liczba punktów oświetleniowych - liczba energooszczędnych oprav	Gmina Gawłuszowice

Cel operacyjny 3.2.
Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej z wykorzystaniem technologii dostosowanych do specyfiki lokalnej

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Rozwój infrastruktury Internetu szerokopasmowego	- zwiększenie dostępności i jakości usług światłowodowych - poprawa warunków mieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej	- długość sieci światłowodowej - odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych korzystających z sieci	Gmina Gawłuszowice
Modernizacja i rozwój systemu kanalizacyjnego i oczyszczania ścieków oraz wsparcie alternatywnych, ekologicznych form kanalizacji sanitarnej, w przypadkach gdy brak jest racjonalnych możliwości rozwoju sieci (np. przydomowe oczyszczalnie ścieków)	- poprawa warunków osadniczych - ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego - optymalizacja systemu kanalizacji sanitarnej	- liczba przydomowych oczyszczalni - liczba gospodarstw objętych systemem kanalizacji	Gmina Gawłuszowice

Modernizacja i rozwój systemu wodociągowego	- poprawa warunków osadniczych - zwiększenie wydajności stacji oraz zapewnienie odpowiedniego ciśnienia - optymalizacja kosztów gospodarki wodociągowej	- liczba mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci wodociągowej	Gmina Gawłuszowice
Wsparcie dla rozwoju infrastruktury sieci gazowej.	-poprawa warunków mieszkalnych i prowadzenia działalności gospodarczej - poprawa jakości powietrza	- liczba mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci gazowej	Gmina Gawłuszowice
Rozwój zintegrowanego systemu gospodarki odpadami poprzez ograniczenie wytwarzania odpadów oraz ich prawidłowej segregacji i dalszego maksymalnego wykorzystania	- wzrost poziomu i jakości selektywnej zbiórki odpadów - wzrost poziomu odzyskiwania surowców wtórnych i zminimalizowanie ilości odpadów trafiających na składowiska	- poziom recyklingu (%) - liczba dzikich wysypisk śmieci	Gmina Gawłuszowice
Rozwój zintegrowanego modelu zarządzania infrastrukturą komunalną gminy, w tym utworzenie podmiotu odpowiedzialnego za realizację usług komunalnych np. Gminnego Zakładu Komunalnego	- zwiększenie efektywności zarządzania infrastrukturą techniczną - poprawa jakości i ciągłości świadczenia usług komunalnych - optymalizacja kosztów utrzymania infrastruktury - lepsza koordynacja działań inwestycyjnych i eksploatacyjnych	- zwiększenie efektywności zarządzania infrastrukturą techniczną - poprawa jakości i ciągłości świadczenia usług komunalnych - optymalizacja kosztów utrzymania infrastruktury - lepsza koordynacja działań inwestycyjnych i eksploatacyjnych	Gmina Gawłuszowice

Cel operacyjny 3.3.
Ochrona środowiska oraz rozwój rozwiązań proekologicznych (w tym OZE)

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Wsparcie działań z zakresu retencji wodnej, w tym wsparcie inwestycji służących gromadzeniu i wykorzystywaniu wody opadowej w gospodarstwach domowych (np. zbiorniki, systemy rozsączania, ogrody deszczowe)	- zwiększenie retencji wód opadowych - ograniczenie skutków suszy i podtopień - wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	- liczba gospodarstw objętych wsparciem - liczba instalacji retencyjnych	Gmina Gawłuszowice Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Ochrona zasobów środowiska naturalnego uwzględniająca prawną ochronę terenów oraz ochronę różnorodności biologicznej i ekosystemów, a także dbanie o tereny zielone. Współpraca w tym zakresie z instytucjami rządowymi i pozarządowymi	- ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego - zwiększenie powierzchni terenów zielonych -poprawa atrakcyjności i estetyki przestrzeni publicznej	- liczba działań/projektów środowiskowych - powierzchnia terenów objętych ochroną lub zagospodarowaniem	Gmina Gawłuszowice Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej (wymiana nieekologicznych źródeł ciepła, termomodernizacja, OZE)	- wzrost efektywności energetycznej budynków - ograniczenie emisji zanieczyszczeń - obniżenie kosztów eksploatacyjnych	- liczba/odsetek zmodernizowanych budynków - spadek zużycia energii	Gmina Gawłuszowice Partnerzy lokalni
Rozwój współpracy w ramach Mieleckiego Klastra Energii oraz innych inicjatyw energetycznych	- wzrost bezpieczeństwa energetycznego gminy - zwiększenie efektywności energetycznej - obniżenie kosztów energii - rozwój lokalnego rynku energii	- liczba projektów realizowanych w ramach klastra - poziom produkcji energii w klastrze	Gmina Gawłuszowice Partnerzy lokalni

Rozwój lokalnych inicjatyw energetycznych, w tym utworzenie i wsparcie funkcjonowania spółdzielni energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie udziału energii odnawialnej - obniżenie kosztów energii dla mieszkańców - wzrost niezależności energetycznej gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba członków spółdzielni - ilość wyprodukowanej energii z OZE 	Gmina Gawłuszowice Partnerzy lokalni
Kompleksowe unieszkodliwianie wyrobów azbestowych w gminie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu środowiska - eliminacja zagrożeń dla zdrowia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba gospodarstw objętych programem - ilość usuniętego azbestu (Mg) 	Gmina Gawłuszowice Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Cel operacyjny 3.4.
Racjonalne zagospodarowanie przestrzenne, rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznych oraz zróżnicowanej oferty mieszkaniowej

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatu	Realizacja lub nadzór nad procesem
Tworzenie, aktualizowanie aktów planowania przestrzennego (plan ogólny gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego) z uwzględnieniem bieżących i prognostycznych potrzeb rozwojowych gminy	<ul style="list-style-type: none"> - uporządkowanie ładu przestrzennego - zwiększenie przewidywalności inwestycyjnej - racjonalne zagospodarowanie terenów 	<ul style="list-style-type: none"> - odsetek obszaru gminy pokryty planami zagospodarowania przestrzennego - liczba uchwalonych/zmienionych dokumentów 	Gmina Gawłuszowice
Realizacja kompleksowych programów rewitalizacji i odnowy obszarów wiejskich, obejmujących między innymi pomoc finansową i merytoryczną dla właścicieli budynków mieszkalnych (siedlisk), mającą na celu zachowanie ich unikalnego, historycznego charakteru oraz architektonicznej wartości	<ul style="list-style-type: none"> - ochrona krajobrazu kulturowego gminy - poprawa estetyki przestrzeni - ochrona dziedzictwa kulturowego - aktywizacja mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych inwestycji rewitalizacyjnych - liczba mieszkańców, którzy skorzystali z programów aktywizacji 	Gmina Gawłuszowice
Zagospodarowanie przestrzeni publicznych pod lokalne ośrodki i miejsca spotkań mieszkańców (placze, skrzyżowania głównych dróg, tereny wokół budynków użyteczności publicznej i obiektów sakralnych, przystanki autobusowe itp.)	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa atrakcyjności, estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych - wzrost integracji społecznej - zwiększenie atrakcyjności gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba i/lub powierzchnia obszarów zagospodarowanych 	Gmina Gawłuszowice
Rozwój systemu utrzymania porządku w przestrzeni publicznej (m.in. infrastruktura do zbiórki odpadów, kosze uliczne, działania edukacyjne)	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa czystości i estetyki przestrzeni - ograniczenie zaśmiecenia - wzrost świadomości mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba nowych koszy i punktów zbiórki - liczba działań edukacyjnych 	Gmina Gawłuszowice
Wyznaczanie i przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową w dokumentach planistycznych	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie dostępności terenów mieszkaniowych - rozwój funkcji osadniczej gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia terenów przeznaczonych pod mieszkalnictwo 	Gmina Gawłuszowice
Zwiększenie różnorodności oferty mieszkaniowej w zakresie budownictwa jednorodzinnego, zagrodowego, letniskowego z rekreacyjną indywidualną	<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie oferty mieszkaniowej do różnych grup mieszkańców - wzrost liczby mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba nowych budynków mieszkalnych - saldo migracji 	Gmina Gawłuszowice

7. Wieloletni plan inwestycyjny gminy Gawłuszowice

Integralnym składnikiem każdej Strategii Rozwoju jest Wieloletni Plan Inwestycyjny, który obejmuje kluczowe inwestycje strategiczne planowane do realizacji w celu osiągnięcia założeń i priorytetów określonych w strategii. Poniżej przedstawiamy tabelę zadań, które obejmują wybrane kluczowe inwestycje dla mieszkańców i władz gminy. Ich realizacja przyczyni się do znaczącej poprawy standardu życia mieszkańców.

Prezentowane inwestycje i przedsięwzięcia (Tab. 18) to tylko wybrane przykłady projektów możliwych do realizacji w ramach niniejszej strategii. Inwestycje te wpisują się bezpośrednio w realizację założeń opisanych w poprzednich rozdziałach wynikłych z kierunków rozwoju gminy.

Przy projektowaniu oraz wykonaniu zadań inwestycyjnych, na każdym etapie ich realizacji, wykonawca będzie zobowiązany do przestrzegania zasad minimalizujących oddziaływanie inwestycji na środowisko takie jak:

- używanie sprzętu w dobrym stanie technicznym;
- wyłączanie silników w przerwach w pracy;
- prowadzenie prac ciężkim sprzętem w jak najkrótszym czasie;
- prowadzenie prac w ciągu dnia.

Tab. 18. Planowane przedsięwzięcia oraz ich lokalizacja wynikają z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Gawłuszowice

Nr zadania	Opis	Lokalizacja inwestycji	Okres realizacji	Szacunkowa wartość inwestycji (zł)
Zadanie nr 1	Inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną na terenie gminy, w tym: budowa, rozbudowa i modernizacja ujęć wody, budowa, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	obszar całej gminy,	2026-2035	30 000 000,00
Zadanie nr 2	Budowa sieci dróg rowerowych (ścieżek rowerowych) na obszarze gminy.	obszar całej gminy	2026-2035	2 000 000,00
Zadanie nr 3	Budowa, przebudowa, modernizacja i remont sieci dróg, mostów, przepustów oraz parkingów i chodników na obszarze gminy.	obszar całej gminy	2026-2035	20 000 000,00
Zadanie nr 4	Pozyskiwanie terenów pod inwestycje oraz ich uzbrojenie.	obszar całej gminy	2026-2035	10 000 000,00
Zadanie nr 5	Budowa, modernizacja i rozbudowa systemu oświetlenia ulicznego (w tym wymiana i montaż nowych lamp) na obszarze gminy.	obszar całej gminy	2026-2035	2 000 000,00
Zadanie nr 6	Utworzenie stacji ładowania samochodów elektrycznych na terenie gminy.	obszar całej gminy	2026-2035	1 000 000,00

Nr zadania	Opis	Lokalizacja inwestycji	Okres realizacji	Szacunkowa wartość inwestycji (zł)
Zadanie nr 7	Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków położonych na obszarze gminy (kościół, cmentarze, inne budynki i obiekty)	obszar całej gminy	2026-2035	5 000 000,00
Zadanie nr 8	Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy po przez: <ul style="list-style-type: none"> - montaż paneli fotowoltaicznych - budowa mikroinstalacji wiatrowych - rozwój sieci magazynowania energii - montaż pomp Ciepła 	obszar całej gminy	2026-2035	15 000 000,00
Zadanie nr 9	Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - likwidacja odpadów zawierających azbest, - wymiana pieców „kopcuchów” z obszaru gminy - budowę instalacji do zbierania wód opadowych - budowę kompostowników na bioodpady 	obszar całej gminy	2026-2035	5 000 000,00
Zadanie nr 10	Budowa, modernizacja i rozwój infrastruktury sportowo turystyczno-rekreacyjnej na terenie gminy po przez m.in. place zabaw, siłownie wewnętrzne i zewnętrzne, boiska wielofunkcyjne, ławki, punkty widokowe, ścieżki ekologiczne, pola campingowe smart ławki, budowę multi-dyscyplinarnych, modułowych, całorocznych obiektów sportowych przewidzianych w sezonie zimowym (np. w formie lodowisk oraz w sezonie letnim przekształconych np. w formę torów rolkowych/wrotkarskich, rolkowisk, pumtracków itp.) oraz poprawa stanu istniejących obiektów sportowych w gminie	obszar całej gminy	2026-2035	10 000 000,00
Zadanie nr 11	Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności poprawa dostępności w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy	Gawłuszowice,	2026-2035	1 000 000,00
Zadanie nr 12	Termomodernizacja oraz modernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy	obszar całej gminy	2026-2035	10 000 000,00
Zadanie nr 13	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury oświatowo – edukacyjnej na terenie gminy	Gawłuszowice	2026-2035	3 000 000,00
Zadanie nr 14	Budowa, modernizacja, rozbudowa i rozwój infrastruktury społecznej typu Dom Seniora, Klub Seniora, świetlice środowiskowe, żłobek	obszar całej gminy	2026-2035	5 000 000,00
Zadanie nr 15	Modernizacja remiz strażackich wraz z infrastrukturą	Gawłuszowice, Wola Zdakowska, Młodochów Krzemienica Ostrówek Kliszów Brzyście	2026-2035	10 000 000,00
Zadanie nr 16	Budowa, modernizacja i rozbudowa budynku na potrzeby GOPS - utworzenie centrum usług społecznych	Ostrówek	2026-2035	5 000 000,00

Nr zadania	Opis	Lokalizacja inwestycji	Okres realizacji	Szacunkowa wartość inwestycji (zł)
Zadanie nr 17	Przedsięwzięcia związane z podniesieniem u uczniów szkół z terenu gminy kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności, rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – lepsza edukacji między innymi: - stworzenie przestrzeni cichych, kreatywnych itp. w szkołach - utworzenie doposażenie specjalistycznych sal zajęć - utworzenie programów wsparcia finansowego dla najzdolniejszych uczniów itp.	Gawłuszowice	2026-2035	1 000 000,00
Zadanie nr 18	Przedsięwzięcia związane z poprawą dostępności do edukacji przedszkolnej na terenie gminy	obszar całej gminy	2026-2035	1 500 000,00
Zadanie nr 19	Przedsięwzięcia związane z poprawą cyberbezpieczeństwa w JST i jednostkach podległych	obszar całej gminy	2026-2035	500 000,00
Zadanie nr 20	Przedsięwzięcia związane z poprawą dostępności do e-usług w JST i jednostkach podległych i pomocniczych	obszar całej gminy	2026-2035	1 000 000,00
Zadanie nr 21	Przedsięwzięcia związane z rozbudową infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej JST i jednostek podległych	obszar całej gminy	2026-2035	2 500 000,00
Zadanie nr 22	Przedsięwzięcia związane z promocja i poszarzeniem oferty turystycznej gminy między innymi: - budowa wież widokowych - organizacja i doposażenie sanitarne pól biwakowych i campingowych - organizacja regionalnych cyklicznych wydarzeń kulturowych	obszar całej gminy	2026-2035	1 500 000,00
Zadanie nr 23	Budowa centrum opiekuńczo-mieszkalnego dla seniorów i osób niepełnosprawnych	Gawłuszowice	2026-2035	5 000 000,00
Zadanie nr 24	Budowa hali widowiskowo-sportowej w Gawłuszowicach	Gawłuszowice	2026-2035	12 000 000,00
Zadanie nr 25	Budowa i rozwój nowoczesnych, niskoemisyjnych rozwiązań energetycznych, w tym inwestycji w innowacyjne technologie (np. OZE, magazyny energii, klastry energii, pilotażowe technologie wodorowe	obszar całej gminy	2026-2035	5 000 000,00
Zadanie nr 26	Realizacja drobnych inwestycji lokalnych w ramach funduszu sołeckiego, w szczególności w zakresie poprawy jakości przestrzeni publicznej i integracji mieszkańców	obszar całej gminy	2026-2035	500 000,00 (rocznie)

8. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy

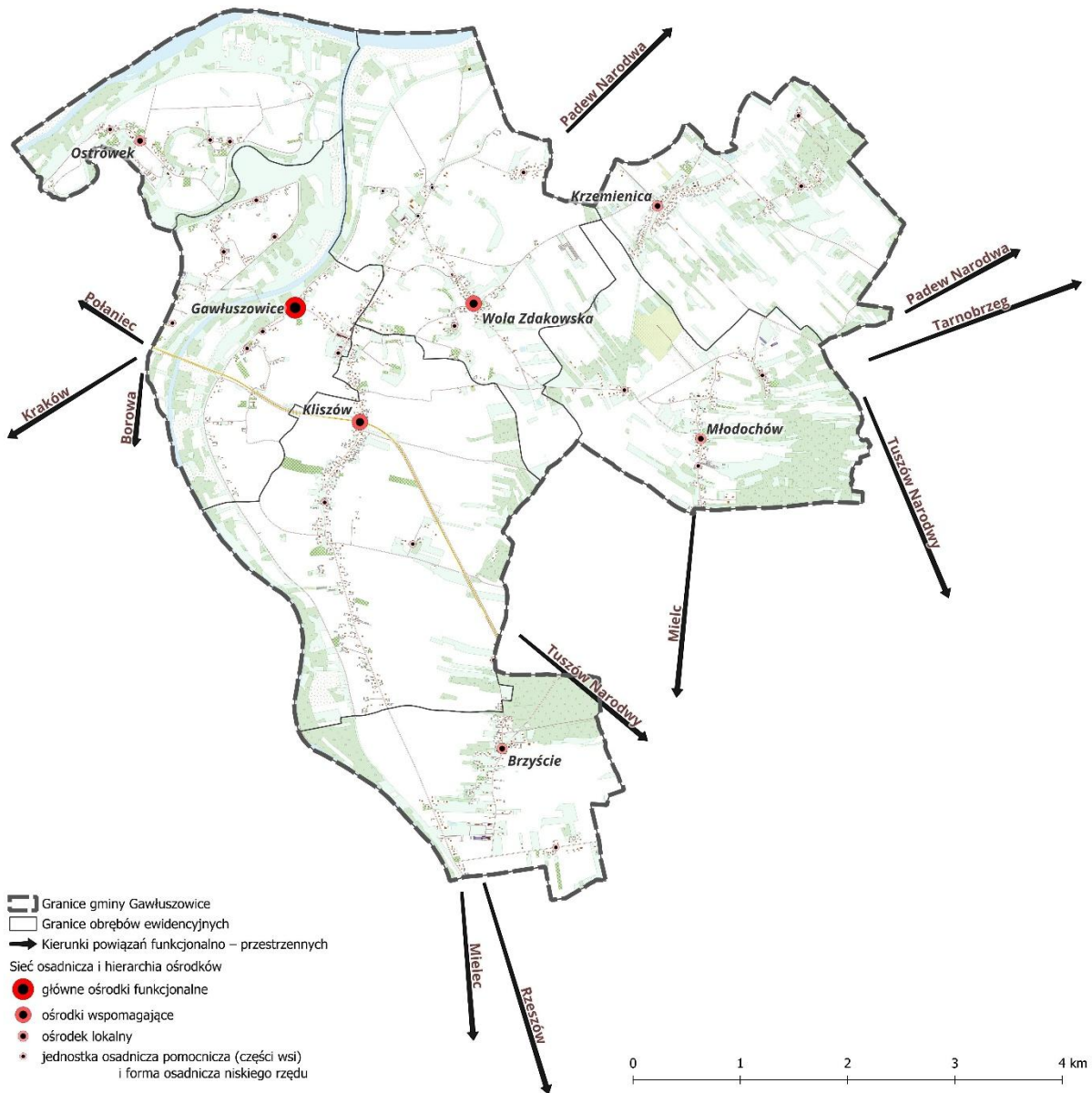
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice pełni rolę narzędzia wspierającego długoterminowe planowanie. Ukazuje strategiczną wizję rozwoju gminy, obrazując zarówno uwarunkowania geograficzne, środowiskowe, kulturowe i gospodarcze, jak i zdiagnozowane potrzeby mieszkańców oraz istniejący potencjał. Przestrzeń w tym modelu traktowana jest jako kluczowy zasób lokalnej społeczności, podlegający ciągłym przekształceniom pod wpływem globalnych trendów (np. zmian klimatycznych) oraz lokalnych uwarunkowań (np. presji inwestycyjnej czy procesów prywatyzacji przestrzeni)

W modelu funkcjonalno-przestrzennej wyodrębniono cztery kluczowe komponenty:

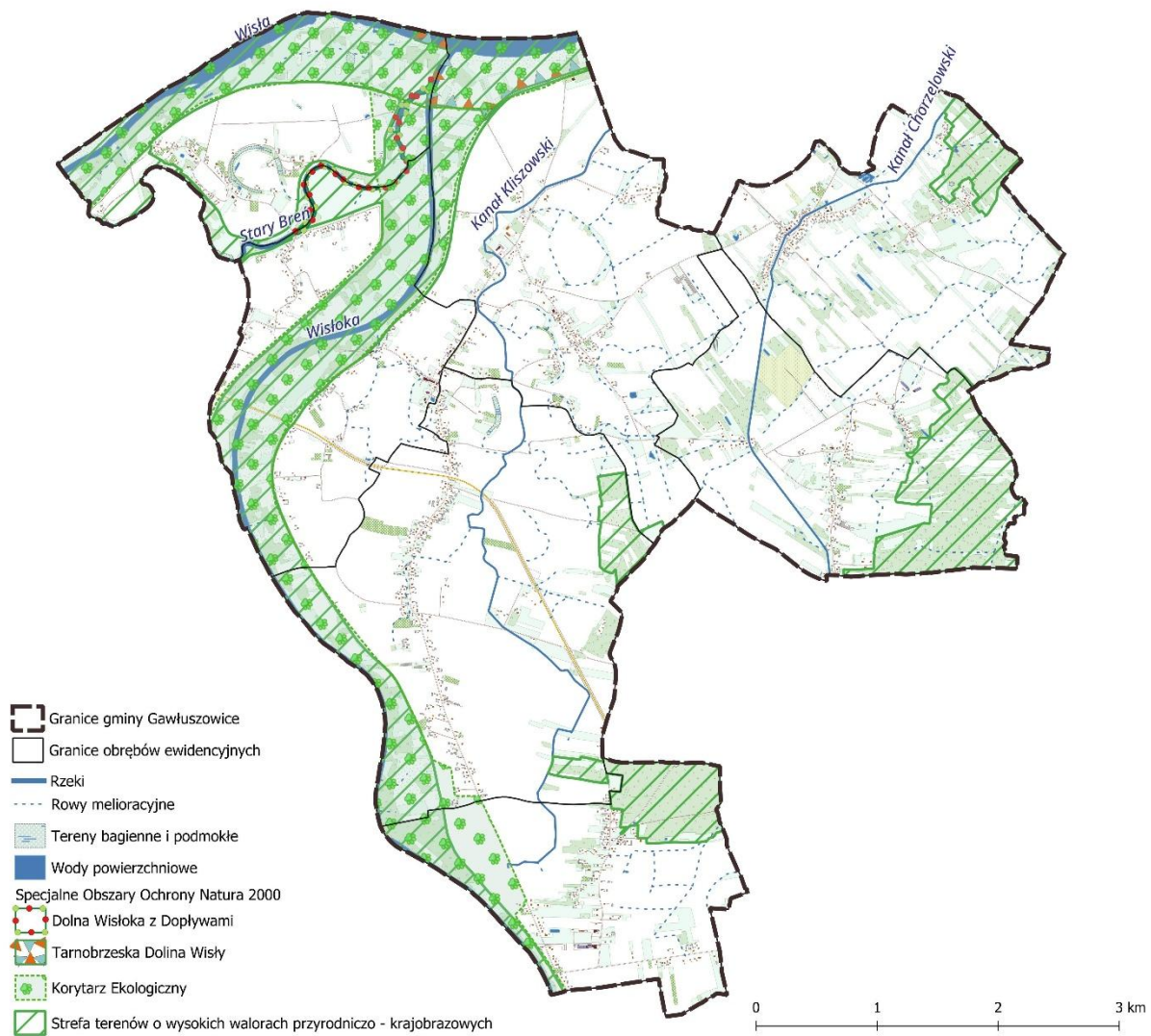
- **Strukturę sieci osadniczej** tj. hierarchia i rola jednostek osadniczych wskazując lokalizację oraz porządek komunikacyjny i funkcjonalny ośrodków wiejskich i sołectkich, wraz z określeniem ich znaczenia administracyjnego, usługowego oraz produkcyjnego (Ryc. 50).
- **System powiązań przyrodniczych** tj. obszary chronione, ciągi ekologiczne oraz strefy buforowe wokół cieków i zbiorników wodnych niezbędne do zachowania spójności ekosystemów (Ryc. 51).
- **Główną sieć transportową** tj. główne korytarze i elementy sieci transportową (Ryc. 52).
- **Główne elementy infrastruktury techniczna i społecznej** (Ryc. 54).

Model funkcjonalno-przestrzenny wyznacza kierunki rozwoju przestrzennego gminy oraz umożliwia prognozowanie efektów zachodzących przekształceń. Pozwala na hierarchizację terenów według ich kluczowych funkcji – mieszkaniowych, usługowych, produkcyjnych i rekreacyjnych – oraz formułowanie zasad ich zagospodarowania. Model określa również ramy współpracy z kluczowymi interesariuszami (mieszkańcami, właścicielami gruntów, samorządami i inwestorami), a także definiuje długoterminowy interes publiczny, co sprzyja ograniczaniu konfliktów przestrzennych, społecznych i środowiskowych.

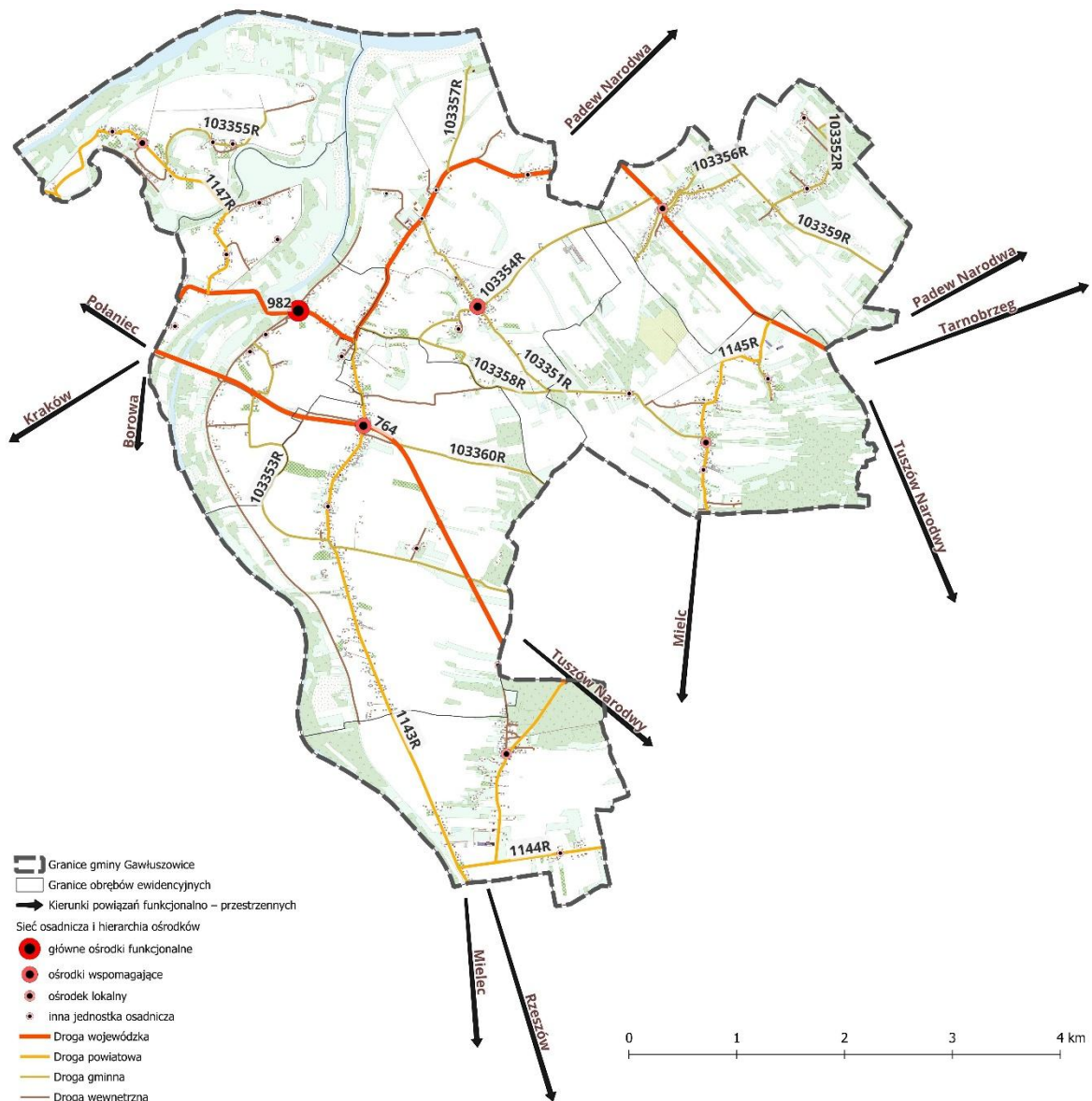
Założenia modelu funkcjonalno-przestrzennego wspierają rozwój Gminy Gawłuszowice jako jednostki harmonijnie łączącej funkcje mieszkaniowe, usługowe i produkcyjne z rozwojem rolnictwa i wykorzystaniem zasobów środowiskowych. Szczególny nacisk położony jest na wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju turystyki edukacyjnej, krajobrazowej i historycznej, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości środowiska oraz estetyki przestrzeni publicznych. Model stanowi podstawę do kształtowania procesów rozwojowych – od zmian osadniczych i infrastrukturalnych, poprzez lokalizację inwestycji, aż po zagospodarowanie terenów rekreacyjnych i rolnych.

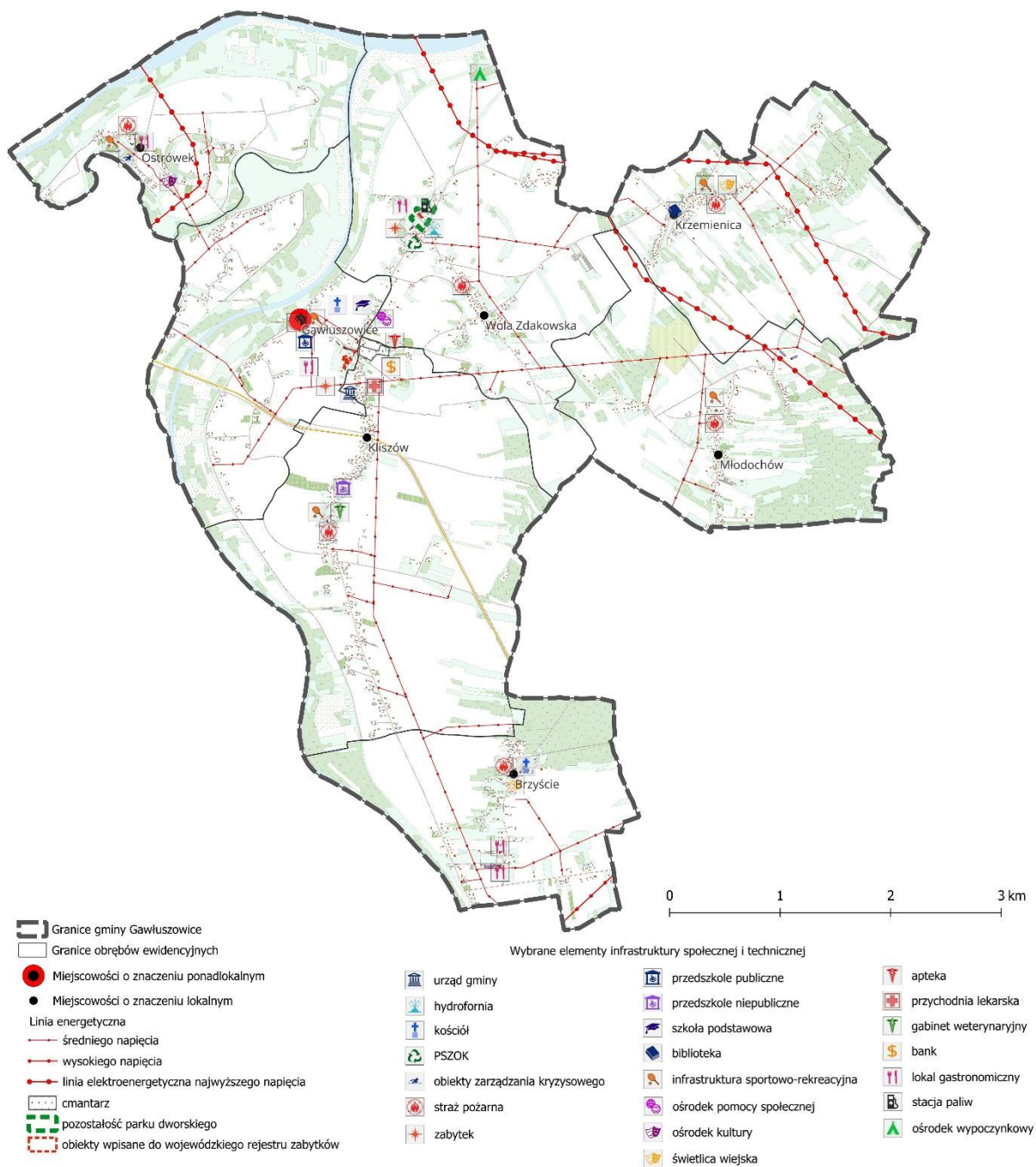
Ryc. 50. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – sieć osadnicza i zewnętrzne kierunki powiązań funkcjonalno – przestrzennych

Ryc. 51. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – system powiązań przyrodniczych

Ryc. 52. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – system powiązań transportowych

Ryc. 53. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – elementy infrastruktury techniczna i społecznej

Główne założenia i zadania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice:

- dalszy, zrównoważony rozwoju gminy wiejskiej, wzmacniającego funkcje mieszkaniowe, usługowe i produkcyjne przy jednoczesnym zachowaniu dominującego rolniczego charakteru obszaru,
- rozwijanie turystyki edukacyjnej, przyrodniczej i kulturowej, bazującej na lokalnych zasobach środowiskowych oraz dziedzictwie kulturowym,

- ochrona i wzmocnienie zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazowego, w tym ciągów ekologicznych, obszarów cennych przyrodniczo oraz stref buforowych,
- podnoszenie jakości przestrzeni publicznych poprzez dbałość o ich estetykę, dostępność i funkcjonalność, w tym wprowadzanie spójnych elementów małej architektury oraz czytelnego systemu oznakowania,
- wyznaczanie kierunków rozwoju przestrzennego oraz ocena i prognozowanie skutków przekształceń wynikających z realizacji celów strategicznych,
- hierarchizacja obszarów według ich dominujących funkcji (mieszkaniowych, usługowych, produkcyjnych, rolniczych i rekreacyjnych) oraz określanie zasad ich zagospodarowania,
- określanie ram współpracy z interesariuszami – właścicielami gruntów, samorządami, inwestorami i organizacjami społecznymi,
- wyznaczanie długookresowych wartości oraz definiowanie interesu publicznego, co pozwala zapobiegać konfliktom społecznym, przestrzennym i środowiskowym.

Realizacja powyższych założeń wymaga uwzględnienia istniejącej struktury osadniczej oraz zróżnicowanego potencjału poszczególnych miejscowości. Gmina Gawłuszowice, jako typowa gmina wiejska o znacznym udziale terenów rolnych i leśnych, charakteryzuje się rozproszoną zabudową oraz mozaikowym układem funkcjonalnym. W związku z tym w strukturze osadniczej gminy wyróżnia się kluczowe ośrodki pełniące zróżnicowane funkcje rozwojowe:

- **Gawłuszowice** – centrum administracyjne i usługowe gminy, pełniące funkcję lokalnego węzła organizacyjnego. Zlokalizowane są tu m.in. siedziba urzędu gminy, placówki edukacyjne, Gminny Ośrodek Kultury, przychodnia, jednostki OSP oraz podstawowa infrastruktura handlowa i społeczna. Miejscowość posiada potencjał dalszego rozwoju funkcji mieszkaniowych, administracyjnych, usługowych (w tym turystycznych) oraz przemysłowych, ze względu na soje centralne położenie i dobry dostęp do infrastruktury komunikacyjnej.
- **Wola Zdakowska, Kliszów** – obszary o największym potencjale rozwoju funkcji gospodarczych i produkcyjnych w gminie. Ze względu na położenie przy głównych ciągach komunikacyjnych (drogach wojewódzkich) predysponowane są do lokalizacji działalności usługowo-produkcyjnej, magazynowej oraz zaplecza dla przedsiębiorczości lokalnej i ponadlokalnej,
- **Brzyście oraz Ostrówek** – miejscowości o szczególnym potencjale rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych, wynikającym z bezpośredniego sąsiedztwa doliny Wisłoki oraz wysokich walorów przyrodniczych. Obszary te predysponowane są do rozwoju turystyki aktywnej (rowerowej, pieszej, kajakowej), rekreacji oraz zagospodarowania przestrzeni wypoczynkowej i letniskowej,
- **Krzemienica, Młodochów** oraz pozostałe miejscowości gminy – pełnią głównie funkcje mieszkaniowo-rolnicze, stanowiąc zaplecze osadnicze gminy. W ich przypadku przewiduje się

rozwój zabudowy mieszkaniowej, usług podstawowych oraz utrzymanie i modernizację funkcji rolniczych, w tym wykorzystanie terenów o niższych klasach bonitacyjnych gruntów pod inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii.

W uzupełnieniu do powyższej charakterystyki należy podkreślić, że znacząca część obszaru Gminy Gawłuszowice, w szczególności w jej północno-zachodniej części, stanowi teren o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Dominują tu obszary predysponowane do pełnienia funkcji przyrodniczo-rekreacyjnych, wynikające z obecności dolin rzecznych oraz terenów o wysokiej wartości środowiskowej. Obszary te pełnią istotną rolę w systemie przyrodniczym gminy, stanowiąc element lokalnej struktury ekologicznej oraz potencjalne zaplecze dla rozwoju turystyki przyrodniczej, rekreacji oraz edukacji ekologicznej, wspieranej przez rozwój niewielkiej infrastruktury wycieczkowej.

Równocześnie fundamentem modelu pozostają zasoby gospodarcze i produkcyjne, przypisane do następujących kategorii:

- obszary funkcjonalne zabudowy mieszkaniowej i usługowej – skoncentrowane głównie w Gawłuszowicach oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, stanowiące podstawę rozwoju osadniczego oraz lokalnej przedsiębiorczości,
- obszary funkcjonalne rolniczej przestrzeni produkcyjnej – zajmujące przeważającą część powierzchni gminy, wykorzystujące wysoką jakość gleb i pełniące kluczową rolę gospodarczą,
- obszary funkcjonalne terenów zieleni oraz zadrzewień – pełniące funkcje ochronne, krajobrazowe i ekologiczne, a także stanowiące uzupełnienie systemu przyrodniczego gminy,
- obszary funkcjonalne wód powierzchniowych – obejmujące doliny rzeczne oraz mniejsze ciekły wodne, pełniące istotną rolę przyrodniczą, krajobrazową oraz retencyjną.

Ponadto w ramach powyższych obszarów wyznacza się również strefy o szczególnym znaczeniu strategicznym, wymagające dedykowanych działań:

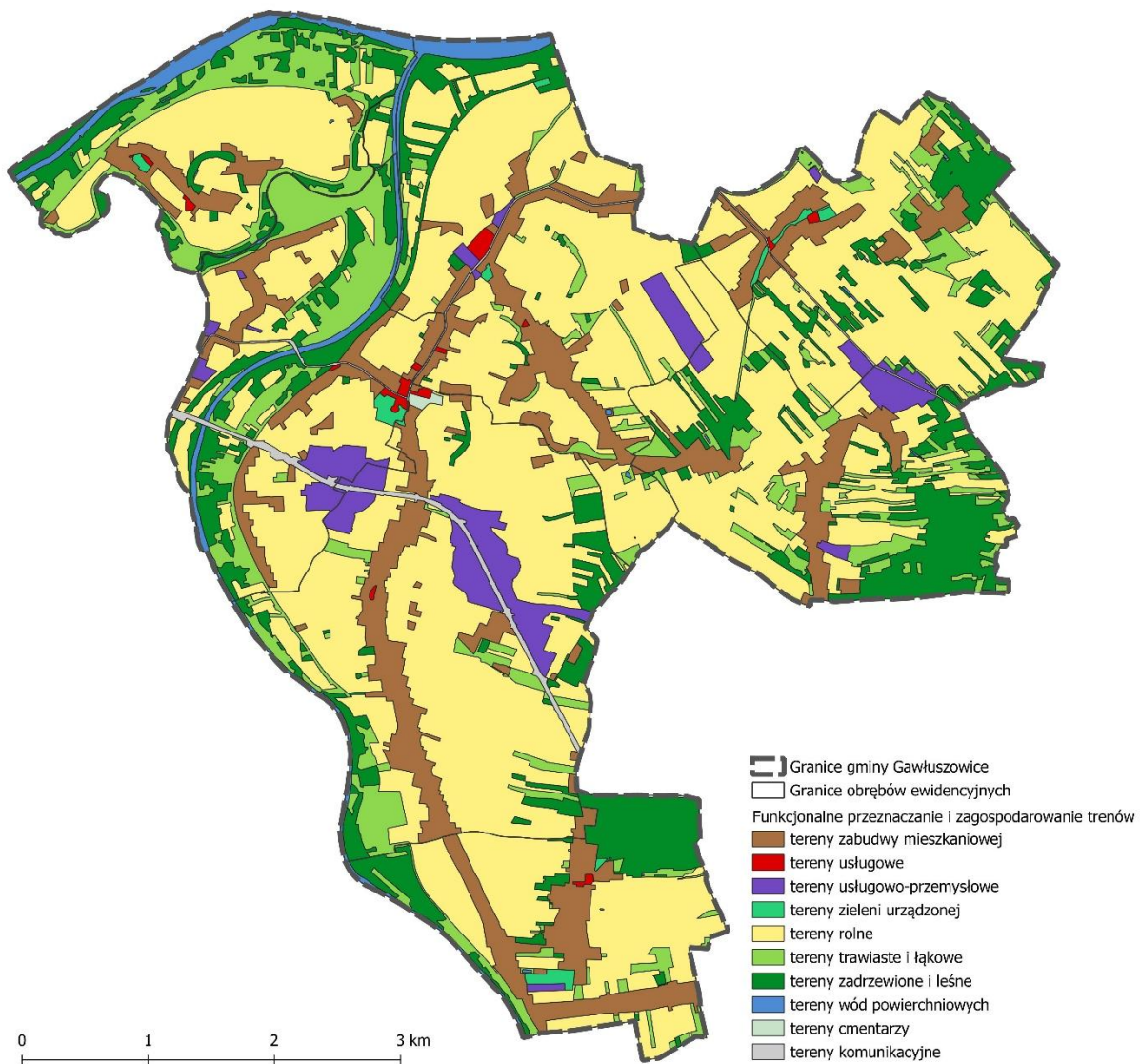
- **strefy aktywności gospodarczej i produkcyjnej** – zlokalizowane głównie w rejonie Gawłuszowic, Woli Zdakowskiej oraz Kliszowa, charakteryzujące się najlepszym dostępem komunikacyjnym oraz potencjałem dla rozwoju działalności usługowej, produkcyjnej i magazynowej,
- **strefy o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych** – obejmujące doliny rzeczne oraz obszary o wysokiej wartości ekologicznej, stanowiące potencjalną bazę dla rozwoju funkcji rekreacyjnych, turystycznych oraz edukacyjnych.

Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, długofalowa wizja rozwoju Gminy Gawłuszowice zakłada harmonijne i zrównoważone wzmocnienie infrastrukturalne, gospodarcze oraz społeczne całego obszaru. Zaś realizacja modelu funkcjonalno-przestrzennego koncentruje się na następujących kierunkach i powiązanych z nimi działaniach:

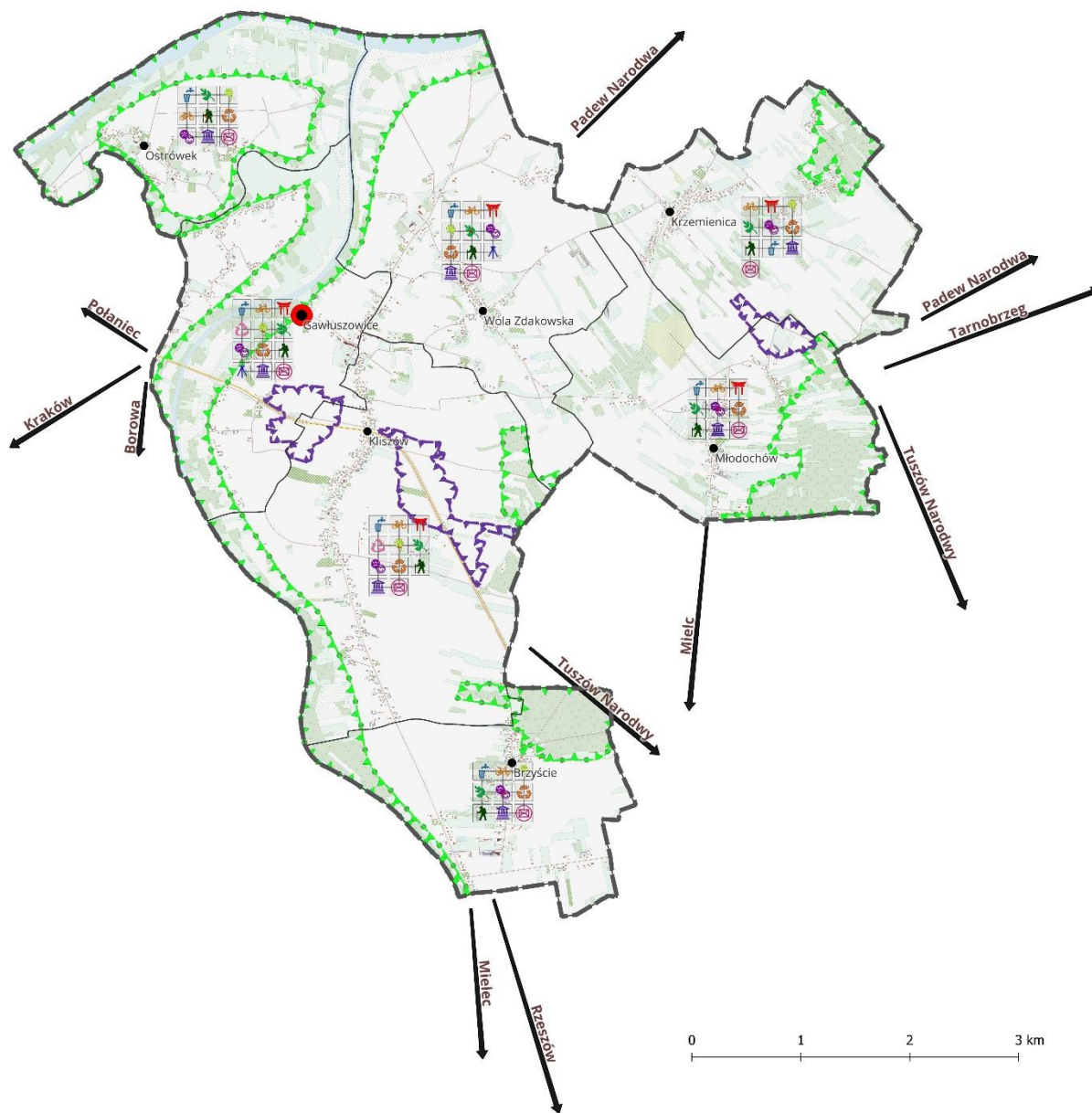
- **Zintegrowany system transportowy i mobilność** – przewiduje się poprawę dostępności i bezpieczeństwa ruchu poprzez modernizację sieci dróg lokalnych oraz wzmocnienie powiązań z drogami wyższej kategorii. Istotnym elementem będzie również rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej, wspierającej codzienną mobilność mieszkańców,
- **Nowoczesna infrastruktura techniczna** – zakłada się rozbudowę i modernizację systemów wodno-kanalizacyjnych, w tym ujęć wody, stacji uzdatniania oraz oczyszczalni ścieków, a także rozwój infrastruktury energetycznej,
- **Aktywizacja gospodarcza i energetyczna** – przewiduje się rozwój terenów inwestycyjnych oraz wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym elementem będzie rozwój odnawialnych źródeł energii, w szczególności instalacji fotowoltaicznych, a także systemów magazynowania energii oraz technologii wodorowych, obejmujących produkcję, magazynowanie i wykorzystanie wodoru jako nośnika energii,
- **Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego** – działania obejmują ochronę zasobów środowiska, w tym ciągów ekologicznych oraz racjonalne gospodarowanie przestrzenią z uwzględnieniem zmian klimatycznych,
- **Rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych** – zakłada się wykorzystanie potencjału przyrodniczego gminy poprzez rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej oraz zagospodarowanie terenów wypoczynkowych,
- **Rozwój infrastruktury społecznej i poprawa jakości życia mieszkańców** – obejmuje modernizację i rozwój obiektów użyteczności publicznej oraz zwiększenie dostępności usług podstawowych.

Przedstawione elementy modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej (Ryc. 50-53), schemat kierunków rozwoju i stref specjalnych (Ryc. 55) oraz wskazane obszary funkcjonalne (Ryc. 54) stanowią strategiczne narzędzie wspierające planowanie i realizację przyszłych inwestycji. Model pozwala na precyzyjną identyfikację lokalnych potencjałów i wskazuje optymalne kierunki koncentracji działań rozwojowych, stanowiąc bezpośredni punkt wyjścia do opracowania Planu Ogólnego Gminy.

Wyznaczone w modelu strefy funkcjonalne oraz obszary specjalnego przeznaczenia mają charakter kierunkowy i będą uszczegóławiane na dalszych etapach planowania przestrzennego. Integralną część Strategii stanowi załącznik graficzny nr 2, który w formie syntetycznego schematu obrazuje rozmieszczenie kluczowych funkcji, wspierając podejmowanie decyzji w sposób spójny i zrównoważony.

Ryc. 54. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Gawluszowice

Granicz gminy Gawłuszowice

Granicz obrębów ewidencyjnych

Sieć osadnicza i hierarchia ośrodków kopia kopia

● Miejscowości o znaczeniu ponadlokalnym

● Miejscowości o znaczeniu lokalnym

→ Kierunki powiązań funkcjonalno – przestrzennych

Strefy aktywności gospodarczej, przemysłowej i logistycznej

Strefa terenów o wysokich walorach przyrodniczo - krajobrazowych

Kierunki działań rozwojowych

Rozwój systemu gospodarki wodno-kanalizacyjnej

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej

i rowerowej oraz rozwój systemu oświetlenia i elektromobilności

Przygotowanie terenów pod inwestycje i ich uzbrojenie

Budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych

Rewitalizacja dolin rzecznych

Budowa i modernizacja obiektów wodnych oraz retencyjnych

Rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Wzmocnienie bezpieczeństwa i poprawa dostępności oraz funkcjonalności budynków publicznych

Modernizacja i rozwój infrastruktury edukacyjnej oraz społecznej

Rozwój e-usług i infrastruktury cyfrowej

Prace konserwatorskie i renowacja obiektów zabytkowych

Wdrażanie rozwiązań w zakresie OZE i ochrony klimatu

Ryc. 55. Schematyczne rozmieszczenie planowanych działań oraz stref specjalnych.

9. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Ustalenia i rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Gawłuszowice zostały opracowane na podstawie diagnozy stanu obecnego, istniejących uwarunkowań funkcjonalnoprzestrzennych oraz zapisów dotyczących polityki przestrzennej w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrona powietrza, przyrody i krajobrazu to:

- zachowanie i odtworzenie naturalnych form zagospodarowania, w szczególności łąk i podmokłości w tym ochrona cennych krajobrazowo obszarów poprzez ograniczenie chaotycznej zabudowy i właściwe planowanie przestrzenne;
- tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego z poszanowaniem procesów ekologicznych oraz minimalizacją negatywnego wpływu zabudowy przemysłowej i usługowej na środowisko i krajobraz;
- ochronę wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem obowiązujących stref ochronnych oraz uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej;
- zapobieganie degradacji gleb poprzez ograniczanie ich nadmiernego przekształcania, w szczególności na terenach o wysokiej klasie bonitacyjnej;
- ochrona i zachowanie spójności kompleksów leśnych – ich racjonalne wykorzystanie w celach rekreacyjnych i turystycznych;
- zachowanie istniejących struktur przyrodniczych, takich jak zadrzewienia śródpolne i strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych
- zwiększenie retencji wodnej na terenach zabudowanych i leśnych poprzez prawidłowe użytkowanie gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł, tworzenie stref buforowych oraz retencjonowanie wody w istniejących i nowych zbiornikach, oraz zapewnienie właściwych stosunków wodnych w skali całej gminy;
- poprawę jakości powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii, termomodernizację obiektów publicznych i prywatnych oraz ograniczanie emisji z transportu

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury to:

- uwzględnianie wymogów ochrony konserwatorskiej i renowacji zabytków w dokumentach planistycznych oraz wspieranie renowacji i adaptacji zabytków z poszanowaniem ich wartości historycznych;

- eksponowanie i wykorzystywanie zabytków w celach turystycznych w sposób zrównoważony, umożliwiający zachowanie i utrzymanie zabytku;
- ochrona zieleni oraz krajobrazu kulturowego w bezpośrednim otoczeniu obiektów zabytkowych;
- tworzenie i wspieranie lokalnych szlaków kulturowych i historycznych oraz promowanie zasobów dziedzictwa kulturowego w formie kompleksowej, by stanowiły całościowy zasób kulturowy udostępniony odwiedzającym;
- zachowanie integralności przestrzennej i kulturowej przestrzeni o znaczeniu historycznym.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej to:

- rozwój zabudowy w oparciu o istniejące jednostki osadnicze i ciągi komunikacyjne oraz ograniczenie rozproszenia zabudowy i zachowanie ciągłości układów przestrzennych;
- kształtowanie spójnych i funkcjonalnych układów przestrzennych zgodnie z zasadami ładu przestrzennego z zapewnieniem dostępności komunikacyjnej oraz niezbędnej infrastruktury;
- zapewnienie dostępu do zieleni i terenów rekreacyjnych oraz organizacja przestrzeni publicznej w tym miejsc wypoczynku i rekreacji, skwerów, placów i zieleni urządzonej;
- zwiększenie retencji wodnej na terenach zabudowanych poprzez częściowe rozszczelnienie nawierzchni, czasowe magazynowanie wody, ochronę cieków i oczek wodnych;
- dbałość o ład przestrzenny terenów mieszkaniowych oraz objęcie ich miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego;
- zachowanie ładu i spójności przestrzennej poprzez kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa, utrzymanie skali i struktury jednostek osadniczych, kształtowanie formy architektonicznej nowych obiektów w nawiązaniu do istniejącej architektury, itp.;
- lokalizacje usług nieuciążliwych, wynikających z uzasadnionych potrzeb mieszkańców, w obrębie istniejących układów przestrzennych;
- wspieranie rodzinnych gospodarstw rolnych i działalności gospodarczej o charakterze lokalnym

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego to:

- tworzenie warunków dla przestrzennej koncentracji usług, zwłaszcza w obrębie istniejących centrów miejscowości oraz przy głównych ciągach komunikacyjnych;
- zapewnienie miejscom koncentracji usług dostępu do niezbędnej infrastruktury technicznej;
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów usługowych na sąsiadujące tereny mieszkaniowe, środowisko i krajobraz, m.in. poprzez stosowanie buforów zieleni, stref ochronnych oraz odpowiednich rozwiązań projektowych;

- lokowanie bazy gastronomiczno-noclegowej z myślą o rozwoju turystyki, zgodnie z zasadami prowadzenia usług nieuciążliwych na terenach mieszkaniowych oraz z zachowaniem charakteru zabudowy wiejskiej;
- unikanie lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego (>2000 m²) na obszarach o rozproszonej zabudowie;
- wspieranie rozwoju działalności usługowej i gospodarczej o małej skali, pod warunkiem jej nieuciążliwości dla mieszkańców i zgodności z charakterem otoczenia w obszarze zabudowy mieszkaniowej;
- lokowanie usług w miarę możliwości w sąsiedztwie elementów integrujących społeczność, takich jak place, tereny rekreacyjne czy szkoły – w celu wzmocnienia funkcji społecznych

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego to:

- ochrona i rezerwowanie terenów strategicznych dla realizacji inwestycji celów publicznych, zarówno lokalnych, jak i ponadlokalnych, takich jak drogi, infrastruktura techniczna, usługi społeczne, oświata i opieka zdrowotna po przez zabezpieczenie tych terenów w dokumentach planistycznych jako rezerwa pod przyszłe potrzeby gminy;
- lokalizacja inwestycji celu publicznego w sposób zrównoważony i funkcjonalny tj. miejscach dobrze skomunikowanych, wyposażonych w infrastrukturę oraz z uwzględnieniem istniejących struktur osadniczych

Kierunki rozwój systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej to:

- modernizacja siedzib instytucji publicznych, z uwzględnieniem poprawy ich stanu technicznego i estetyki, w odpowiedzi na potrzeby lokalnej społeczności;
- likwidacja barier architektonicznych i zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obiektów publicznych – poprzez budowę i modernizację dróg, chodników, przejść dla pieszych oraz udogodnień dla rowerzystów;
- zwiększanie funkcjonalności obiektów publicznych oraz – tam, gdzie to możliwe – łączenie w jednym obiekcie różnych, komplementarnych funkcji (np. edukacyjnych, kulturalnych, społecznych);
- uporządkowanie i estetyzacja przestrzeni publicznych, w szczególności w otoczeniu obiektów usługowych, poprzez wprowadzenie zieleni, małej architektury i czytelnego oznakowania;
- rozwój infrastruktury technicznej, w szczególności wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i cyfrowej – zarówno dla mieszkańców, jak i dla działalności usługowej oraz produkcyjnej;
- lokalizacja usług nieuciążliwych w ramach istniejących struktur osadniczych, z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb mieszkańców i ładu przestrzennego;

- rozwój wewnętrznego systemu komunikacyjnego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem połączeń pomiędzy sołectwami i z sąsiednimi ośrodkami;
- tworzenie i rozwój przestrzeni rekreacyjnych, takich jak skwery, place zabaw, tereny zieleni czy miejsca wypoczynku – jako elementów integrujących społeczność lokalną;
- rozbudowa infrastruktury turystycznej, z możliwością jej wykorzystania również przez mieszkańców (np. ścieżki pieszo-rowerowe, punkty odpoczynku, mała infrastruktura rekreacyjna)

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW to:

- obszary przeznaczone pod lokalizację instalacji wytwarzających energię z odnawialnych źródeł (OZE) takich jak elektrownie fotowoltaiczne, elektrownie wiatrowe oraz instalacje wodorowe, powinny być wskazywane w dokumentach planistycznych jako tereny produkcyjne, usługowe, magazynowe lub rolne, pod warunkiem że są to grunty o niskiej klasie bonitacyjnej (IV–VI), z wykluczeniem gruntów klas I–III oraz obszarów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową;
- w obrębie terenów OZE dopuszcza się lokalizację: niezbędnej infrastruktury technicznej, obiektów administracyjno-socjalnych, instalacji służących do magazynowania energii oraz wytwarzania i przechowywania wodoru (w ramach tzw. zielonego wodoru) – pod warunkiem spełnienia przepisów dotyczących bezpieczeństwa technicznego i przeciwpożarowego. Lokalizacja powinna także uwzględniać dobre skomunikowanie z siecią dróg publicznych, dostęp do infrastruktury elektroenergetycznej, uwarunkowania środowiskowe (np. ekspozycje zboczy, zagrożenia podtopieniami) oraz minimalne odległości od zabudowy zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- dla zapewnienia funkcjonalności instalacji OZE należy dopuszczać realizację infrastruktury przesyłowej w zakresie najwyższych (NN), wysokich (WN), średnich (SN) i niskich (nN) napięć, niezbędnej do przyłączenia instalacji OZE do sieci elektroenergetycznej, zgodnie z warunkami wskazanymi przez operatorów systemów przesyłowych lub dystrybucyjnych. Inwestycje te mogą mieć również charakter ponadlokalny i być realizowane przez właściwych operatorów celem odbioru energii i integracji z krajowym systemem energetycznym;
- transport materiałów i elementów konstrukcyjnych związanych z budową instalacji OZE, a także ich obsługa w fazie eksploatacji, powinna odbywać się z poszanowaniem stanu technicznego dróg publicznych – zgodnie z przepisami odrębnymi

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- zakazuje się lokalizacji przedsięwzięć potencjalnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia ludzi i środowiska na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie;

- każda planowana inwestycja z tej kategorii powinna zapewniać dostęp do infrastruktury technicznej i drogowej oraz nie powodować zagrożeń dla środowiska naturalnego ani jakości życia mieszkańców;
- lokalizacja przedsięwzięć powinna być zgodna z ustaleniami dokumentów planistycznych obowiązujących na danym terenie, zgodnie z przepisami prawa, z uwzględnieniem procedur środowiskowych i planistycznych przewidzianych dla danego rodzaju inwestycji

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- zachowanie i odtwarzanie naturalnych form krajobrazu leśnego oraz równowagi ekologicznej podstawowych ekosystemów;
- ochrona struktury krajobrazu rolniczego i leśnego poprzez racjonalne użytkowanie terenów produkcyjnych, przy zachowaniu ich przyrodniczego charakteru.
- ochrona wód przed zanieczyszczeniem rolniczym poprzez stosowanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, m.in. unikanie nawożenia i składowania odchodów czy kiszzonek w pobliżu cieków wodnych;
- wzmacnianie naturalnej retencji wodnej poprzez odpowiednie użytkowanie gleb, zalesienia, zadrzewienia śródpolne oraz budowę małych zbiorników retencyjnych.
- ochrona gleb o wysokiej klasie bonitacyjnej (klasy I–III) przed degradacją i nadmiernym przekształceniem – z dopuszczeniem zabudowy związanej bezpośrednio z działalnością rolniczą lub nieuciążliwą działalnością wspierającą rozwój obszarów wiejskich;
- zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych oraz dbałość o prawidłowe stosunki wodne;
- wspieranie rozwoju rolnictwa lokalnego i ekologicznego – w tym drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego opartego na niskoemisyjnych technologiach;
- modernizacja infrastruktury technicznej niezbędnej do prowadzenia produkcji rolnej (drogi dojazdowe, sieci wodno-kanalizacyjne, energetyczne);
- wspieranie powiększania areálu gospodarstw oraz rozwoju gospodarstw społecznych;
- działalność przemysłowa, usługowa lub inna potencjalnie uciążliwa powinna być lokalizowana poza terenami użytkowymi rolniczo, z wyjątkiem działalności bezpośrednio związanej z lokalnym przetwórstwem, agroturystyką lub usługami okołorolniczymi, pod warunkiem braku negatywnego wpływu na środowisko i sąsiedztwo

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

- zgodnie z art. 9 i 10 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, obszar zdegradowany to teren charakteryzujący się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz problemów

gospodarczych, środowiskowych, technicznych lub przestrzennych. Obszar rewitalizacji obejmuje natomiast całość lub część obszaru zdegradowanego, który – z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – gmina zamierza objąć działaniami rewitalizacyjnymi. Obszar ten może być podzielony na podobszary, również nieposiadające wspólnych granic, jednak nie może przekraczać 20% powierzchni gminy ani być zamieszkały przez więcej niż 30% jej mieszkańców. Wyznaczanie tych obszarów powinno następować na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR), z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i priorytetów rozwojowych;

- zaleca się prowadzenie działań modernizacyjnych i adaptacyjnych wobec zabudowy powstałej przed 1989 rokiem – w szczególności obiektów przedwojennych, powojennych oraz nieużytkowanej zabudowy przemysłowej – z uwzględnieniem ich wartości architektonicznych, użytkowych i krajobrazowych. W przypadku obiektów posiadających cechy zabytkowe zaleca się prowadzenie renowacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków;
- gmina powinna dążyć do uporządkowania istniejącej zabudowy mieszkaniowej, rekreacyjnej, usługowej i przemysłowej w oparciu o bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, z zapewnieniem właściwego układu komunikacyjnego. Nowa zabudowa powinna harmonijnie wpisywać się w otoczenie – zarówno pod względem skali, formy dachów, kolorystyki, jak i wskaźników intensywności zabudowy – oraz nawiązywać do lokalnego kontekstu architektonicznego i krajobrazowego.

10. Obszary strategicznej interwencji określonych w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Gmina Gawłuszowice położona jest w obrębie wydzielonych obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. W celu ich identyfikacji zostały przeanalizowane następujące dokumenty:

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030);
- Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Przez obszary specjalne rozumie się:

- **OF (obszary funkcjonalne)** – obszary charakteryzujące się względnie wyodrębnionym, intensywnym i otwartym systemem powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, wynikających z cech środowiska geograficznego (zarówno przyrodniczego, jak i antropogenicznego). Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny (MOF).
- **OSI (obszary strategicznej interwencji)** – obszary wskazane w strategii rozwoju jako posiadające zidentyfikowane lub potencjalne powiązania funkcjonalne bądź szczególne uwarunkowania społeczne, gospodarcze lub przestrzenne, które generują bariery rozwojowe lub skrywają możliwe do uruchomienia trwałe potencjały rozwojowe. Obszary te są objęte zintegrowaną interwencją publiczną, obejmującą działania inwestycyjne – zwłaszcza gospodarcze, infrastrukturalne i społeczne – finansowane z różnych źródeł lub realizowane poprzez narzędzia regulacyjne.

W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono lokalizację gminy Gawłuszowice w odniesieniu do obszarów strategicznej interwencji (OSI) wyznaczonych na poziomie krajowym oraz wojewódzkim.

1. OSI Krajowe - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

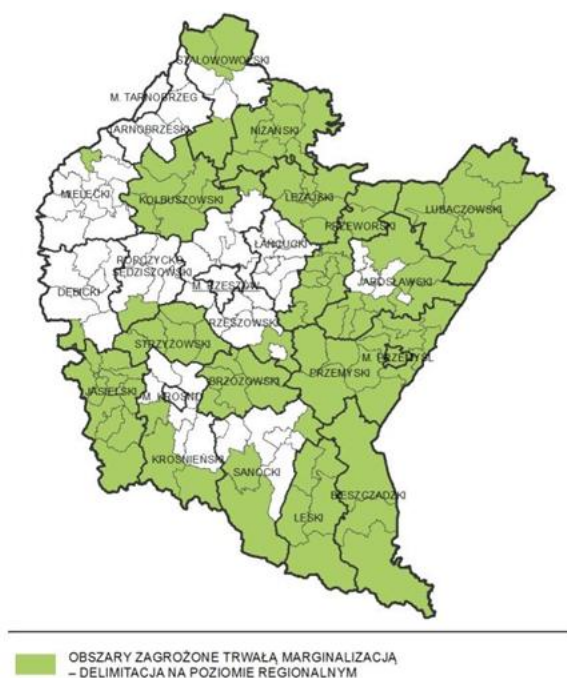
OSI Wschodnia Polska – wschodnia Polska to część kraju w największym stopniu obejmuje obszary zagrożone marginalizacją. Województwa tzw. ściany wschodniej: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie należą do grupy regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu ze średnią Unii Europejskiej. Gmina Gawłuszowice, położona w województwie podkarpackie, znajduje się w granicach tego obszaru strategicznej interwencji (Ryc. 56).

Ryc. 56. Terytorialny zasięg Programu Polska Wschodnia+
Źródło: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, s. 104

2. OSI Regionalne – Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

W skali OSI regionalnej Gmina Gawłuszowice znajduje się w obszarze wymagającym szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju (Ryc. 57), wyznaczonych w ramach dokumentu „Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030”, przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego nr XXVII/458/20 dnia 28 września 2020 roku.

Ryc. 57. Położenie gminy Gawłuszowice na tle obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją
Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategia rozwoju województwa –Podkarpackie 2030 , s. 129)

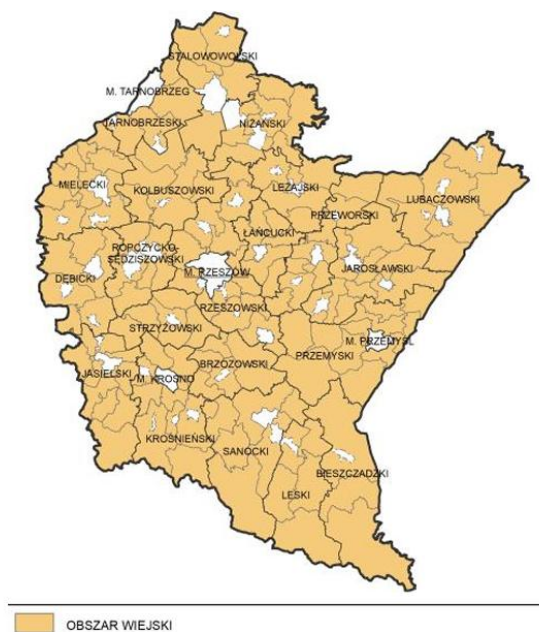
Priorytetem rozwoju jest wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie.

Polityka regionu dąży do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, która obliuguje do kierunkowania działań na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania. Podejmowane działania mają identyfikować i wzmocniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Oczekiwanyimi celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego.

Kierunki interwencji/tematyczne obszary wsparcia to:

1. rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
2. aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
3. poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
4. pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
5. włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności; • dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
6. wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
7. ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
8. intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Ponadto obszar gminy Gawłuszowice ujęty został w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” w obszarach wiejskich - wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Ryc. 58. Położenie gminy Gawłuszowice na tle obszarów wiejskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategia rozwoju województwa –Podkarpackie 2030 , s. 132)

Głównymi priorytetami rozwoju obszarów wiejskich są:

- **Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej**

Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia. Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiły rozwój gospodarki i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

1. poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
2. zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
3. modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
4. rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej; • poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;

5. tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

- **Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich**

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

1. promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
2. aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
3. kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej; •
wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjnousługowych;
4. ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
5. rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

- **Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym**

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

1. wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
2. podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
3. poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; •
4. promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;

5. promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
6. upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
7. wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

- **Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej**

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

1. dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
2. efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
3. wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
4. poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
5. budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
6. racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

11. System wdrażania Strategii

11.1. Organizacja i podmioty zaangażowane w realizację strategii

Instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, jak również monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji strategii tworzą:

1. Wójt Gminy Gawłuszowice, jako organ wykonawczy, którego rola polega na stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również na mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji,
2. Rada Gminy Gawłuszowice, jako organ uchwałodawczy, odpowiedzialny za uchwalenie strategii, będący wsparciem merytorycznym w zakresie realizacji i ewaluacji strategii oraz podejmowania decyzji strategicznych, jak np. aktualizacja strategii,
3. wyznaczony przez Wójta Gminy Gawłuszowice podmiot zarządzający wdrażaniem strategii (osoba, zespół lub komórka w ramach urzędu), odpowiedzialny za koordynację realizacji kierunków działań, w tym harmonizowanie i poszerzanie sieci partnerstw, poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań, a także monitoring i ewaluację, przygotowywanie propozycji zmian w ramach strategii czy zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji przyjętych w niej wizji rozwoju i sposobów działania gminy.

Dla skutecznego wdrożenia założeń określonych w strategii niezbędna będzie współpraca wszystkich referatów i stanowisk w Urzędzie Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych, które odpowiadają za realizację przypisanych im zadań oraz biorą udział w procedurze monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii.

Strategia uwzględnia ponadto częściowo zadania wykraczające poza bezpośrednie kompetencje gminy, stąd potrzeba uwzględniania procesów współpracy m.in. z administracją rządową, innymi jednostkami samorządu terytorialnego i ich związkami, przedstawicielami biznesu, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami czy partnerami zagranicznymi.

11.2. Mechanizmy i instrumenty realizacji strategii

W ramach realizacji Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice do 2035 roku wykorzystane zostaną różne mechanizmy i instrumenty realizacyjne, wśród których można wymienić:

- coroczne uchwały budżetowe Rady Gminy Gawłuszowice i wieloletnią prognozę finansową gminy, określające krótko- i długookresowe priorytety finansowe jednostki,
- inne merytoryczne uchwały Rady Gminy Gawłuszowice i zarządzenia Wójta Gminy Gawłuszowice w obszarach oddziaływania strategii,

- różne dokumenty wykonawcze (plany i programy branżowe) na poziomie gminy, w szczególności określone w niniejszej strategii,
- plan ogólny gminy, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz inne akty przestrzenne, uszczegóławiające założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonego w strategii,
- projekty inwestycyjne i nieinwestycyjne, mieszczące się w katalogu działań przewidzianych strategią, w szczególności realizowane przy wykorzystaniu funduszy krajowych i europejskich,
- różne umowy, kontrakty i porozumienia pomiędzy gminą a innymi samorządami, administracją rządową, partnerami społecznymi i gospodarczymi,
- zespoły zadaniowe i projektowe, ciała o charakterze opiniodawczo-doradczym, powoływane w celu usprawnienia procesu wdrażania strategii,
- działania edukacyjne, informacyjne, promocyjne i konsultacyjne, stanowiące o poparciu społecznym i jakości podejmowanych interwencji.

11.3. Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Dokumenty wykonawcze względem strategii należy rozumieć jako obowiązkowe oraz pożądane plany i programy gminne, które pozwolą skutecznie wdrożyć jej założenia w życie. Opisują one w większym przybliżeniu niż strategia lub w sposób bardziej specjalistyczny podejście do danego zagadnienia, obszaru czy grupy społecznej, uszczegóławiające priorytety oraz strategię postępowania w ramach konkretnych obszarów. Zgodnie z tym, w ramach prac nad Strategią Rozwoju Gminy Gawłuszowice do 2036 roku dokonano przeglądu dokumentów w kluczowych obszarach działania urzędu i jednostek gminnych, w kontekście ich aktualności, przydatności i spójności ze strategią. Poniższa tabela stanowi podsumowanie tych analiz, formułując jednocześnie kierunkowe rekomendacje w zakresie sporządzenia lub zmiany tychże dokumentów.

Tab. 19. Wybrane aspekty i dokumenty wykonawcze, które warto przeanalizować w ramach tworzenia systemu realizacji strategii.

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzenia dokumentów
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	Plan ogólny gminy	W trakcie opracowywania	Aktualizacja i dostosowywanie zgodnie z nowymi i perspektywicznymi potrzebami oraz uwarunkowaniami i zmianami społecznymi, gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzennymi itp. Aktualizacja powinna być kierunkowo zgodna z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonym w strategii.

	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego pod rozbudowę cmentarza w Kliszowie Gmina Gawłuszowice	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zgodnie z potrzebami. Wskazuje na to strategia, w szczególności cel operacyjny 3.4
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	brak	Dokument powinien zostać opracowany kierunkowo zgodnie z założeniami strategii.
Gospodarka komunalna	Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Gawłuszowice na lata 2025-2029	Dokument aktualny, obowiązujący do 2029 r., kierunkowo zgodny z założeniami strategii. Aktualizacja lub opracowanie nowego dokumentu, przy zachowaniu spójności ze strategią.
	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych opracowuje przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Opracowanie planu z zachowaniem spójności z założeniami strategii, w szczególności z celem operacyjnym 3.2.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminny program opieki nad zabytkami	Program opieki nad zabytkami na lata 2021-2024 dla Gminy Gawłuszowice	Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt jest odpowiedzialny za opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami. Program sporządza się na okres 4 lat. Program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Opracowanie programu z zachowaniem spójności z założeniami strategii, w szczególności celem operacyjnym 1.4
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Gminny program ochrony środowiska	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gawłuszowice na lata 2021-2026	Dokument aktualny, obowiązujący do 2026 r., kierunkowo zgodny z założeniami strategii. Aktualizacja lub opracowanie nowego dokumentu, przy zachowaniu spójności ze strategią, w szczególności celem operacyjnym 3.3
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Gawłuszowice na lata 2017-2022	Rekomendowane opracowanie planu. Dokument powinien być spójny ze strategią, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 3.1
	Program usuwania azbestu	Gminny Program usuwania azbestu dla Gminy Gawłuszowice na lata 2011-2032	Dokument aktualny, obowiązujący do 2032r., kierunkowo zgodny z założeniami strategii.
	Program małej retencji	Brak	Dokument opcjonalny, ważny z uwagi na konsekwencje zmian klimatu, a jednocześnie dostępność środków zewnętrznych na inwestycje retencyjne. Opracowanie programu z zachowaniem spójności z założeniami strategii, w szczególności celami operacyjnym 3.3
Transport	Strategia rozwoju elektromobilności	Brak	Dokument opcjonalny, ważny w kontekście dążenia do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w zakresie mobilności, w której szczególne miejsce zajmuje elektromobilność, a także ze względu na dostępność środków zewnętrznych na przedmiotowe działania.
	Plany rozwoju sieci drogowej wraz planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, do zarządcy drogi należy w szczególności opracowywanie planów rozwoju sieci drogowej. Opracowanie planu z zachowaniem spójności z założeniami strategii, w szczególności z celem operacyjnym 3.1

Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gawłuszowice na lata 2021-2025	Dokument aktualny, obowiązujący do 2025r., kierunkowo zgodny z założeniami strategii. Aktualizacja lub opracowanie nowego dokumentu, przy zachowaniu spójności ze strategią.
	Gminny program rewitalizacji	brak	Rekomendowane opracowanie programu. Strategia powinna zakładać działania rewitalizacyjne oraz z zakresu odnowy centrów miejscowości, ustanowione w ramach celu operacyjnego 3.4
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	brak	Rekomendowane opracowanie programu. Dokument powinien być spójny ze strategią, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 1.2
	Gminny program wspierania rodziny	brak	Rekomendowane opracowanie programu. Dokument powinien być spójny ze strategią, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 1.2
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2024r rok	Program przyjmowany corocznie. Aktualizacja lub opracowanie nowego programu, przy zachowaniu spójności ze strategią.
Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Program współpracy Gminy Gawłuszowice z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2024 roku	Program przyjmowany corocznie. Obszary współpracy finansowej i niefinansowej powinny uwzględniać szczególnie te pola, które strategia uznaje za kluczowe i w których organizacje pozarządowe zostały wskazane jako partnerzy realizacyjni.
	Programy odnowy miejscowości i podobne	Brak	Opcjonalne opracowanie dokumentów dla wszystkich miejscowości. Programy mogą uszczegółowić zapisy strategii, tworząc przestrzeń do realizacji wielu działań lokalnych, w tym przy zaangażowaniu mieszkańców, a jednocześnie stać się instrumentami pozyskiwania środków na dedykowane przedsięwzięcia
Oświata	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	Brak.	Rekomendowane opracowanie planu kierunkowego zgodne z celem operacyjnym 1.2 .
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Zarządzenie Wójta	Bieżąca aktualizacja
		Plan ochrony ludności i obrony Cywilnej	Bieżąca aktualizacja
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa	Uchwała NR IX/58/2024 Rady Gminy Gawłuszowice z dnia 30 grudnia 2024r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Gawłuszowice na lata 2025-2028.	Dokument aktualny, kierunkowo zgodny z założeniami strategii. Aktualizacja zgodnie z potrzebami

11.4. Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania strategii rozwoju gminy Gawłuszowice

Ramy finansowe wskazują wielkości środków finansowych szacowanych na realizację strategii, a jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez gminę zaplanowanych działań. Uzależnione są one od uregulowań prawa krajowego, sytuacji społeczno-gospodarczej, stanu finansów publicznych, dostępności dodatkowych środków na rozwój, w tym unijnych, zakresu przedmiotowego i horyzontu czasowego realizowanych przez miasto zadań, jego zdolności administracyjnych i organizacyjno-zarządczych, kondycji finansowej oraz możliwości inwestycyjnych, przede wszystkim w perspektywie długofalowej.

Precyzyjne określenie wysokości nakładów finansowych na realizację Strategii w perspektywie roku 2036 jest zadaniem trudnym, zarówno z powodu kompleksowego charakteru wynikających z niej działań, jak również ze względu na wielość podmiotów (partnerów Strategii), które będą zaangażowane w ich wdrażanie. Doprecyzowanie wartości środków przeznaczanych na ten cel następować będzie na kolejnych etapach operacjonalizacji Strategii, w tym zwłaszcza w trakcie tworzenia dokumentów wobec niej wykonawczych oraz wynikających z nich konkretnych zadań inwestycyjnych.

W kontekście realizacji Strategii kluczowego znaczenia nabiera proces tworzenia planów finansowych gminy. Zapisy Strategii odnoszące się do poszczególnych działań będą stanowić wskazówkę dla opracowania kolejnych rocznych budżetów oraz wieloletniej prognozy finansowej dla gminy Gawłuszowice. W ten sposób stworzony zostanie mechanizm wiążący kierunkowe zapisy Strategii z wydatkami budżetu gminy, tak aby planowane do realizacji inwestycje stanowiły odzwierciedlenie celów strategicznych przyjętych w perspektywie 2036 roku.

Realizacja części działań ujętych w Strategii będzie wymagała pozyskania środków zewnętrznych, w tym zwłaszcza pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Wdrożenie wpisujących się w nie projektów będzie zatem uzależnione od rozstrzygnięć konkursów ogłaszanych m.in. w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia oraz właściwych krajowych programów operacyjnych na lata 2021-2027, jak również analogicznych instrumentów, które zostaną stworzone w związku ze wdrażaniem kolejnej wieloletniej perspektywy finansowej UE, której początek przypadnie na rok 2028.

Mając na uwadze powyższe, wśród zasadniczych źródeł finansowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026-2036 wskazać należy:

- Budżet Gminy
- Budżet Państwa
- Budżet UE, w tym zwłaszcza środki dystrybuowane poprzez:

Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 właściwe krajowe programy operacyjne na lata 2021-2027

- Krajowy Plan Odbudowy

- fundusze europejskie przyznane Polsce w ramach wieloletniej perspektywy finansowej począwszy od roku 2028
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)
- Budżet Samorządu Województwa Podkarpackiego
- inne krajowe źródła publiczne, w tym środki pozostające w dyspozycji poszczególnych ministrów resortowych, Wojewody Podkarpackiego oraz funduszy celowych (np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Regionalny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej)
- inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych (m.in. Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego)
- fundusze pochodzące z międzynarodowych instytucji takich, jak np. Europejski Bank Inwestycyjny czy Bank Światowy

Oprócz wskazanych powyżej programów, istnieją także inne możliwości pozyskania finansowania, w szczególności obejmujące fundusze krajowe.

Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego mają na celu dofinansowanie zadań z zakresu kultury o charakterze projektowym i kierowane są m.in. do instytucji kultury, organizacji pozarządowych, podmiotów prywatnych i jednostek samorządu terytorialnego (np. Edukacja kulturalna, Infrastruktura domów kultury, Kultura cyfrowa, Kultura Dostępna, Promocja czytelnictwa, Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży, Ochrona zabytków).

Programy Ministerstwa Sportu zakładają rozwój bazy sportowej oraz aktywizację ruchową społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Obszary priorytetowe stanowią: sport powszechny, sport wyczynowy, infrastruktura sportowa, sport młodzieżowy, sport osób z niepełnosprawnościami (np. programy: „Sport Wszystkich Dzieci”, „Szkolny Klub Sportowy”, „Sportowa Polska – Program rozwoju lokalnej infrastruktury sportowej”, czy Program budowy zadaszeń boisk piłkarskich).

Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej koncentrują się na wsparciu rodziny na wszystkich etapach jej rozwoju, w tym zapewniając współfinansowanie dla tworzenia nowych placówek, a także na rozwoju usług opiekuńczych oraz aktywności seniorów (np. Program „Maluch+”, Program wieloletni „Senior+”).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspierają przedsięwzięcia (zazwyczaj w formie instrumentów zwrotnych) z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej, ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową.

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg umożliwia współfinansowanie przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych.

Fundusz Inwestycji Samorządowych zarządzany przez Polski Fundusz Rozwoju oferuje jednostkom samorządu terytorialnego wsparcie finansowe na zadania użyteczności publicznej i zadania własne, w tym głównie drogi, ulice, mosty, sektor wodno-kanalizacyjny, infrastruktura społeczna, gospodarka odpadami, transport zbiorowy, ciepłownictwo, ochrona zdrowia.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom. Należy zakładać, że w okresie realizacji Strategii, pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach Strategii wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym zakłada się bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez pracowników Urzędu Gminy Gawłuszowice, co daje gwarancje ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

11.5. Podsystem monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026- 2035

Podstawową funkcją podsystemu monitorowania i ewaluacji Strategii jest stała obserwacja zmian społecznych, gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie Gawłuszowice oraz szybkie reagowanie w sytuacji, w której przebiegają one w sposób odbiegający od przyjętych w tym dokumencie założeń. W sytuacji wystąpienia rozbieżności pomiędzy uzgodnionymi celami strategicznymi, a uzyskiwanymi rezultatami, informacje zebrane w ramach podsystemu stanowią będą podstawę do podjęcia decyzji o ewentualnej korekcie interwencji lub/i wykorzystywanego w jej ramach instrumentarium.

Dane gromadzone w ramach podsystemu będą odnosić się w szczególności do społecznych, gospodarczych i przestrzennych efektów wdrażania Strategii, ilustrujących dynamikę oraz stopień osiągnięcia wyznaczonych w niej celów. Dane zasilające podsystem pochodzą będą w szczególności:

- ze statystyk publicznych;
- z zasobów pozostających w dyspozycji komórek organizacyjnych Urzędu Gminy, gminnych jednostek organizacyjnych oraz innych podmiotów podległych samorządowi i uczestniczących w realizacji Strategii (np. spółki komunalne);
- od podmiotów prywatnych oraz publicznych uczestniczących w realizacji Strategii;
- z badań oraz analiz realizowanych/zleczanych przez podmioty niezależne od Urzędu Gminy, a dotyczących sytuacji rozwojowej powiatu mieleckiego, regionu (np. Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Podkarpackiego);
- z badań oraz analiz realizowanych samodzielnie bądź też zleczanych do realizacji przez Urząd Gminy.

Zgodnie z przyjętą definicją: monitoring to stała obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu pozyskanie informacji na temat stopnia realizacji zamierzonych zadań i celów oraz ich ewentualną modyfikację. Służy on badaniu i ocenie sposobu dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągnięcia. Dlatego też monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań. Niniejsze wskaźniki zaprezentowano w Tabeli. 20

Tab. 20. Wskaźniki monitoringowe Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice do 2035 roku

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Sposób wyznaczania wskaźnika	Podmioty odpowiedzialne za przekazanie danych monitoringowych	Kierunek zmian do 2036 roku	Źródło danych
I Cel strategiczny: Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych i możliwości rozwojowych mieszkańców jako element kreujący atrakcyjność osadniczą gminy				
Cel operacyjny 1.1. Poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej i społecznej				
Wskaźnik poziomu zdrowia publicznego	Liczba działań prozdrowotnych realizowanych w gminny ośrodku zdrowia/placówkach szkolnych	Ośrodek Zdrowia	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik jakości infrastruktury pomocy społecznej	Liczba zadań inwestycyjnych i/lub modernizacyjnych w ramach pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik pomiaru skuteczności działań mających na celu pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	spadek	Dane własne gminy
Wskaźnik poprawy jakości życia i codziennego funkcjonowania osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba programów/projektów dedykowanym seniorom i z niepełnosprawnościami	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 1.2. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów, mieszkańców i rynku pracy				
Wskaźnik usług opieki wczesnodziecięcej i przedszkolnej	Liczba żłobków, oddziałów przedszkolnych oraz liczba dzieci uczęszczających do placówek	Placówki opieki przedszkolnej	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik jakości i efektów kształcenia	Średnia liczba punktów zdobytych przez uczniów z terenu gminy na egzaminach końcowych	Placówki oświatowe	wzrost	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
Wskaźnik poziomu podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów oraz kadry nauczycielskiej	Średnia liczba szkoleń i/lub innych form doskonalenia na 1 ucznia oraz nauczyciela	Placówki oświatowe	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik jakości bazy edukacyjnej	Liczba tablic multimedialnych, zestawów audiowizualnych służących efektywnej prezentacji treści dydaktycznych	Placówki oświatowe	wzrost	Dane własne gminy

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Sposób wyznaczania wskaźnika	Podmioty odpowiedzialne za przekazanie danych monitoringowych	Kierunek zmian do 2036 roku	Źródło danych
Cel operacyjny 1.3. Zwiększenie poziomu dostępności i jakości oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców				
Wskaźnik jakości i ilości nowych zajęć dodatkowych o charakterze sportowo-rekreacyjnym	Liczba osób korzystających z nowych zajęć dodatkowych	Placówki oświatowe Gminny Ośrodek Kultury	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik jakości i ilości nowej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	Liczba zadań inwestycyjnych i/lub modernizacyjnych w odniesieniu do bazy sportowej i rekreacyjnej	Placówki oświatowe Gminny Ośrodek Kultury Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik udzielnych dotacji na wsparcie młodych talentów sportowych	Liczba zawodników objętych systemem stypendialnym	Urząd Gminy Lokalne kluby sportowe	Wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik ilości zorganizowanych wydarzeń sportowych i rekreacyjnych	Liczba zorganizowanych wydarzeń oraz liczba uczestników	Urząd Gminy Lokalne kluby sportowe	Wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik jakości infrastruktury kultury	Liczba zadań inwestycyjnych i/lub modernizacyjnych w instytucjach kultury	Gminny Ośrodek Kultury Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik oceny atrakcyjności oferty kulturalnej, z uwzględnieniem potrzeb, możliwości i oczekiwań różnych grup odbiorców	Liczba wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych i zajęć oświatowych zrealizowanych przez Gminy Ośrodek Kultury	Gminny Ośrodek Kultury Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy Lokalnych
Cel operacyjny 1.4. Wzrost tożsamości lokalnej poprzez rozwój kapitału społecznego				
Wskaźnik oceny atrakcyjności oferty kulturalnej z uwzględnieniem uczestnictwa organizacji pozarządowych oraz lokalnych artystów	Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych przy uczestnictwie podmiotów zewnętrznych oraz lokalnych artystów	Gminny Ośrodek Kultury Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik udzielonych dotacji oraz zrealizowanych prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych	Liczba wykonanych prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik ilości i jakości wypromowanych produktów lokalnych	Liczba produktów lokalnych promowanych na festynach, dożynkach, targach	Gminny Ośrodek Kultury Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 1.5. Zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców gminy				
Wskaźnik zdolności kooperacji służb	Środki przeznaczone przez gminę na zapewnienie gotowości bojowej jednostek OSP	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik przeszkolenia ludności cywilnej oraz administracji w zakresie bezpieczeństwa publicznego	Liczba osób przeszkolonych z zakresu bezpieczeństwa publicznego	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Sposób wyznaczania wskaźnika	Podmioty odpowiedzialne za przekazanie danych monitoringowych	Kierunek zmian do 2036 roku	Źródło danych
II. Cel strategiczny: Rozwój konkurencyjnej i zróżnicowanej gospodarki lokalnej w oparciu o efektywne zarządzanie publiczne				
Cel operacyjny 2.1. Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego i inwestycyjnego gminy				
Wskaźnik terenów inwestycyjnych w przestrzeni gminy	Powierzchnia nowych terenów inwestycyjnych w gminie	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik pozyskania nowych inwestorów	Liczba nowych inwestorów	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik uzyskanych dochodów oraz zwiększenie budżetu gminy	Poziom dochodów uzyskanych w poszczególnych sekcjach	Urząd Gminy	wzrost	Dane GUS
Wskaźnik współpracy samorządu z środowiskiem gospodarczym	Liczba zrealizowanych wspólnych projektów	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 2.2. Rozwój i promocja lokalnej przedsiębiorczości oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców				
Wskaźnik konkurencyjności biznesu i wzrost przedsiębiorczości lokalnej	Stosunek liczby nowych działalności gospodarczych zarejestrowanych w REGON na terenie gminy do podmiotów wyrejestrowywanych	Urząd Gminy	wzrost	Dane GUS
Wskaźnik poziomu bezrobocia, w szczególności długotrwałego	Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy, w tym długotrwałe	Urząd Gminy Powiatowy Urząd Pracy	spadek	Dane GUS
Wskaźnik poziomu oferty szkoleniowej dostosowanej do wyzwań gospodarki i rynku pracy	Liczba osób dorosłych które uczestniczyły w zajęciach z zakresu przedsiębiorczości oraz możliwości pozyskania dotacji zewnętrznych	Urząd Gminy	wzrost	Dane GUS
Wskaźnik poziomu kompetencji i kwalifikacji zawodowych rolników	Liczba odbiorców działań szkoleniowych i doradczych. Liczba gospodarstw rolnych zmodernizowanych w oparciu o środki zewnętrzne i programy unijne i krajowe	Urząd Gminy Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 2.3. . Wykorzystanie potencjałów gminy, w szczególności w obszarze turystyki, rolnictwa i usług, w celu wzmocnienia gospodarki lokalnej				
Wskaźnik poziomu usług oferowanych przez lokalnych przedsiębiorców	Liczba wydarzeń promujących produkty lokalne	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik innowacyjnych rozwiązań w produkcji rolnej	Liczba gospodarstw rolnych stosujących innowacyjne rozwiązania w produkcji i hodowli	Urząd Gminy Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik konkurencyjności gospodarstw agroturystycznych	Liczba gospodarstw agroturystycznych oraz ilości obiektów infrastruktury turystycznej (szt.)	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Sposób wyznaczania wskaźnika	Podmioty odpowiedzialne za przekazanie danych monitoringowych	Kierunek zmian do 2036 roku	Źródło danych
Wskaźnik promocji i jakości atrakcji turystycznych gminy	Liczba zrealizowanych działań marketingowych służących wykreowaniu lokalnej marki turystycznej	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik zróżnicowania oferty turystycznej	Długość szlaków turystycznych [km] oraz ilość obiektów infrastruktury turystycznej [szt.]	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 2.4. Rozwój współpracy, partycypacji społecznej oraz promocji gminy				
Wskaźnik poziomu cyfryzacji administracji samorządowej	Liczba dostępnych e-usług Liczba spraw załatwionych przez platformy e-usług	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik aktywności i partycypacji społecznej	Liczba zrealizowanych procesów konsultacyjnych i liczba ich uczestników	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik zaangażowania organizacji pozarządowych w realizację zadań strategii	Liczba zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
III. Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury oraz zrównoważone zarządzanie przestrzenią i środowiskiem jako kluczowy element poprawy jakości życia i atrakcyjności gminy				
Cel operacyjny 3.1. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa stanu infrastruktury drogowej				
Wskaźnik poziomu bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego	Liczba kolizji i wypadków na drogach na terenie gminy	Urząd Gminy Komenda Powiatowa Policji	spadek	Dane GUS
Wskaźnik stanu i jakości gminnej infrastruktury drogowej	Długość wykonanych lub zmodernizowanych dróg gminnych	Urząd Gminy	wzrost	Dane GUS
Wskaźnik dostępności komunikacyjnej	Liczba połączeń komunikacyjnych między ośrodkami miejskim, wojewódzkim a obszarem gminy	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej z wykorzystaniem technologii dostosowanych do specyfiki lokalnej				
Wskaźnik dostępności do szerokopasmowej sieci światłowodowej	Liczba mieszkańców korzystających z sieci światłowodowej	Urząd Gminy Gestorzy sieci telekomunikacyjnych	wzrost	Dane GUS
Wskaźnik dostępności sieci wodociągowej	Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej Długość wykonanych sieci wodociągowych	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy Dane GUS
Wskaźnik dostępności sieci kanalizacyjnej	Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej Długość wykonanych sieci kanalizacyjnych	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy Dane GUS
Wskaźnik dostępności alternatywnych form kanalizacji sanitarnej	Liczba nowo powstałych przydomowych oczyszczalni z dofinansowaniem publicznym	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy Dane GUS
Wskaźnik dostępności infrastruktury gazowej	Liczba gospodarstw domowych korzystających z sieci gazowej	Urząd Gminy	wzrost	Dane GUS

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Sposób wyznaczania wskaźnika	Podmioty odpowiedzialne za przekazanie danych monitoringowych	Kierunek zmian do 2036 roku	Źródło danych
Wskaźnik zintegrowanego systemu gospodarki odpadami	Odsetek odpadów zebranych selektywnie w ogólnej liczbie odpadów	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 3.3. Ochrona środowiska oraz rozwój rozwiązań proekologicznych (w tym OZE)				
Wskaźnik poziomu retencji wodnej w gospodarstwach domowych	Liczba gospodarstw domowych, które zrealizowały instalacje wykorzystania wody opadowej przy dofinansowaniu publicznym	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych na terenie gminy	Odsetek budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych poddanych termomodernizacji	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik ograniczenia emisji spalin oraz poprawy jakości powietrza	Liczba zlikwidowanych nieekologicznych źródeł ciepła na terenie gminy	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik zrealizowanych kampanii kształtujących postawy i zachowania proekologiczne	Liczba godzin zajęć z zakresu edukacji ekologicznej	Urząd Gminy Placówki oświatowe Gminny Ośrodek Kultury	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik współpracy z Miejskim Klastrem Energii	Liczba zrealizowanych wspólnych projektów	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik unieszkodliwienia wyrobów azbestowych	Liczba zlikwidowanych odpadów azbestowych z gospodarstw domowych	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik waloryzacji zasobów środowiska	Liczba działań (podjętych i wspartych) z zakresu ochrony obszarów cennych przyrodniczo	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Cel operacyjny 3.4. Racjonalne zagospodarowanie przestrzenne, rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznych oraz zróżnicowanej oferty mieszkaniowej				
Wskaźnik uporządkowania przestrzeni publicznej oraz opracowanych mpzp	Odsetek powierzchni gminy objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy
Wskaźnik atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz ożywienia społeczno-gospodarczego	Liczba zrealizowanych inwestycji rewitalizacyjnych	Urząd Gminy	wzrost	Dane własne gminy

Wszystkie podmioty uczestniczące w procesie realizacji Strategii zobowiązane zostaną (w ramach procedury opracowania raportu o stanie gminy) do corocznego informowania komórki organizacyjnej właściwej do spraw strategii rozwoju o postępach rzeczowych oraz finansowych we wdrażaniu projektów, działań i przedsięwzięć wpisujących się w strategiczne założenia tego dokumentu.

Dla uzyskania pełnego i zobiektywizowanego obrazu zmian zachodzących w gminie będących efektem systematycznego osiągania celów wyznaczonych w Strategii, komplementarnie względem siebie wykorzystywane będą procedury monitoringu i ewaluacji.

Przebieg wdrażania Strategii będzie sprawozdawany w raporcie o stanie gminy. Przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym zobowiązują burmistrza do przedstawiania organowi stanowiącemu najpóźniej w terminie 31 maja każdego roku raportu będącego podsumowaniem jego działalności w roku poprzednim, obejmującego w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady i budżetu obywatelskiego.

Raport o stanie gminy będzie przedstawiany Radzie Gminy w trakcie tej samej sesji, co sprawozdanie z wykonania budżetu w roku ubiegłym. Dzięki temu radni oraz mieszkańcy uzyskają kompletną informację dotyczącą interwencji publicznej realizowanej w oparciu o zapisy Strategii, która będzie odnosić się do jej wymiaru rzeczowego i finansowego.

Strategia poddawana będzie również procedurze ewaluacji, rozumianej jako systematyczna i obiektywna ocena zawartych w niej założeń, procesu jej realizacji oraz uzyskiwanych rezultatów, pod względem skuteczności, trwałości, efektywności i użyteczności podjętych działań. Tym samym ewaluacja będzie dostarczać rzetelnych informacji o Strategii oraz przebiegu jej wdrażania, wspierając w ten sposób proces decyzyjny oraz współdziałanie wszystkich podmiotów zaangażowanych w jej realizację.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju projekt Strategii poddany zostanie uprzedniej ocenie trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności jej realizacji.

Na kolejnych etapach wdrażania Strategii planuje się przeprowadzenie:

- ewaluacji mid-term, obejmującej połowę okresu obowiązywania Strategii. Jej celem będzie udzielenie odpowiedzi na pytania czy i w jakim zakresie Strategia jest realizowana oraz jakie są jej efekty krótko- i średnioterminowe;
- ewaluacji ex-post, planowanej po zakończeniu wdrażania Strategii, koncentrującej się na ocenie stopnia realizacji założonych w niej celów, skuteczności wykorzystywanych na potrzeby ich osiągnięcia instrumentów i mechanizmów oraz identyfikacji efektów długookresowych interwencji publicznej realizowanej na podstawie jej zapisów.

Za szczegółowe określenie zakresu ewaluacji, w tym zwłaszcza celów badania oraz kryteriów ewaluacyjnych, odpowiedzialny będzie komórka właściwa do spraw strategii rozwoju.

Załączniki

Spis tabel

Tab. 1. Wykaz dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie gminy Gawłuszowice.	20
Tab. 2. Częstotliwość kursów autobusowych w gminie Gawłuszowice w wybranych miejscowościach gminy.....	24
Tab. 3. Szacunkowy czas podróży prywatnym samochodem osobowym oraz komunikacją autobusową i kolejową z lub do Gawłuszowic dla wybranych ośrodków miejskich.....	26
Tab. 4. Zmiana liczby ludności oraz gęstości zaludnienia w gminach powiatu mieleckiego w roku: 2018 i 2024.....	31
Tab. 5. Liczba pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy budynków mieszkalnych na obszarze gmin wiejskich powiatu mieleckiego w latach 2018-2024.....	38
Tab. 6. Zestawienie wybranych informacji o Gminnej Bibliotece Publicznej w latach 2019 – 2024... ..	44
Tab. 7. Zestawienie liczby osób objętych wybranymi świadczeniami socjalnymi GOPS w Gawłuszowicach.....	45
Tab. 8. Zestawienie liczby osób objętych świadczeniami rodzinnymi i innymi formami pomocy oferowanej przez GOPS w Gawłuszowicach w 2024 rok.....	47
Tab. 9. Liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych na terenie Gminy Gawłuszowice w latach 2020- 2024.....	48
Tab. 10. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia występujące na terenie gminy Gawłuszowice na przestrzeni lat 2018-2024.....	52
Tab. 11. Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gminy Gawłuszowice na przestrzeni lat 2018-2024	52
Tab. 12. Analiza SWOT	103
Tab. 13. Najważniejsze problemy i wyzwania dla gminy Gawłuszowice	105
Tab. 14. Schemat celów strategicznych i operacyjnych Gminy Gawłuszowice do 2035 roku	110
Tab. 15. Cele operacyjne w ramach celu strategicznego w wymiarze społecznym	112
Tab. 16. Cele operacyjne w ramach celu strategicznego w wymiarze gospodarczym.....	118
Tab. 17. Cele operacyjne w ramach celu strategicznego w wymiarze przestrzenno – środowiskowymi	123
Tab. 18. Planowane przedsięwzięcia oraz ich lokalizacja wynikają z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Gawłuszowice.....	126
Tab. 19. Wybrane aspekty i dokumenty wykonawcze, które warto przeanalizować w ramach tworzenia systemu realizacji strategii.	152
Tab. 20. Wskaźniki monitoringowe Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice do 2036 roku.....	158

Spis Rycin

Ryc. 1. Schemat procesu opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Gawłuszowice na lata 2026–2036 (z zaznaczeniem na czerwono bieżącego etapu)	4
Ryc. 2. Położenie gminy Gawłuszowice na tle podziału administracyjnego Polski.	18
Ryc. 3. Struktura osadnicza gminy Gawłuszowice	19
Ryc. 4. Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy Gminy Gawłuszowice.....	21
Ryc. 5. Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.	27
Ryc. 6. Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce	27

Ryc. 7. Mapa zasięgu Internetu mobilnego 5G w styczniu 2026r.....	28
Ryc. 8. Liczba osób zamieszkałych w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.....	32
Ryc. 9. Naturalne ruchy ludnościowe w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.....	32
Ryc. 10. Ruchy migracyjne w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.....	32
Ryc. 11. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wiekowych dla Gminy Gawłuszowice	33
Ryc. 12. Piramida wieku i płci ludności w roku 2021 dla Gminy Gawłuszowice	34
Ryc. 13. Liczba mieszkańców i średnia gęstość zaludnienia w gminie Gawłuszowice (2024)	35
Ryc. 14. Zmiana liczby ludności w gminie Gawłuszowice w latach 2018–2024 (%)	35
Ryc. 15. Zmiana liczby osób przypadających na jedno mieszkanie w Gminie Gawłuszowice w latach 2003–2024.....	37
Ryc. 16. Zmiana całkowitej powierzchni użytkowej mieszkań oraz powierzchni użytkowej mieszkań na jednego mieszkańca w Gminie Gawłuszowice w latach 2003–2024.	37
Ryc. 17. Procentowy udział poziomu wykształcenia w roku 2002 i 2021 w Gminie Gawłuszowice...	40
Ryc. 18. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2024 roku – porównanie Gminy Gawłuszowice na tle powiatu mieleckiego i województwa podkarpackiego.....	42
Ryc. 19. Problemy mieszkańców kwalifikujących się do pomocy społecznej.....	46
Ryc. 20. Liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie Gminy Gawłuszowice w latach 2020-2024	47
Ryc. 21. Frekwencja wyborcza w gminie Gawłuszowice	55
Ryc. 22. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON oraz liczba podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych na terenie Gminy Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.....	60
Ryc. 23. Liczba osób pracujących (w podziale na płeć) w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024	62
Ryc. 24. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych i osób długotrwale bezrobotnych w Gminie Gawłuszowice w latach 2014 – 2024.....	62
Ryc. 25 Liczba gospodarstw rolnych na terenie gminy Gawłuszowice w 2020 roku w podziale na obszarowe użytki rolne.....	64
Ryc. 26. Powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie gminy Gawłuszowice w 2020 roku w podziale na obszarowe użytki rolne.....	64
Ryc. 27. Formy ochrony przyrody w gminie Gawłuszowice.....	72
Ryc. 28. Profil uczestnika ankiety - płeć.....	83
Ryc. 29. Profil uczestnika ankiety – miejsce zamieszkania (sołectwo)	83
Ryc. 30. Profil uczestnika ankiety – czas zamieszkiwania w gminie Gawłuszowice	83
Ryc. 31. Profil uczestnika ankiety – wiek	83
Ryc. 32. Profil uczestnika ankiety – wykształcenie	84
Ryc. 33. Profil uczestnika ankiety – status zawodowy.....	84
Ryc. 34. Ocena poziomu życia na terenie Gminy	84
Ryc. 35. Ocena warunków życia społecznego w Gminie Gawłuszowice	85
Ryc. 36. Obszary życia społecznego wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy	86
Ryc. 37. Ocena warunków życia gospodarczego w Gminie Gawłuszowice.....	89
Ryc. 38. Obszary życia gospodarczego wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy.....	90
Ryc. 39. Ocena aspektów infrastrukturalno-technicznych w Gminie Gawłuszowice.....	91
Ryc. 40. Obszary infrastruktury technicznej wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy.....	92

Ryc. 41. Ocena aspektów środowiskowych w Gminie Gawłuszowice	94
Ryc. 42. Elementy środowiskowe wymagające najpilniejszej poprawy według mieszkańców gminy	95
Ryc. 43. Grupy społeczne wymagające – zdaniem respondentów – większego wsparcia ze strony gminy.....	97
Ryc. 44. Główne problemy społeczne w gminie według opinii mieszkańców	98
Ryc. 45. Ocena Gminy Gawłuszowice jako miejsca do zamieszkania według opinii mieszkańców..	100
Ryc. 46. Deklaracja mieszkańców dotycząca wiązania swojej przyszłości z Gminą Gawłuszowice .	100
Ryc. 47. Opinie mieszkańców na temat przyszłości ich dzieci w Gminie Gawłuszowice.....	100
Ryc. 48. Preferowany kierunek rozwoju według mieszkańców Gminy Gawłuszowice	101
Ryc. 49. Schemat myślowy (drzewa problemów i celów) służący identyfikacji wyzwań rozwojowych	105
Ryc. 50. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – sieć osadnicza i zewnętrzne kierunki powiązań funkcjonalno – przestrzennych	130
Ryc. 51. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – system powiązań przyrodniczych	131
Ryc. 52. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – system powiązań transportowych.....	132
Ryc. 53. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Gawłuszowice – elementy infrastruktury techniczna i społecznej	133
Ryc. 54. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Gawłuszowice.....	137
Ryc. 55. Schematyczne rozmieszczenie planowanych działań oraz stref specjalnych.	138
Ryc. 54. Terytorialny zasięg Programu Polska Wschodnia+	146
Ryc. 55. Położenie gminy Gawłuszowice na tle obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją	146
Ryc. 56. Położenie gminy Gawłuszowice na tle obszarów wiejskich.....	148